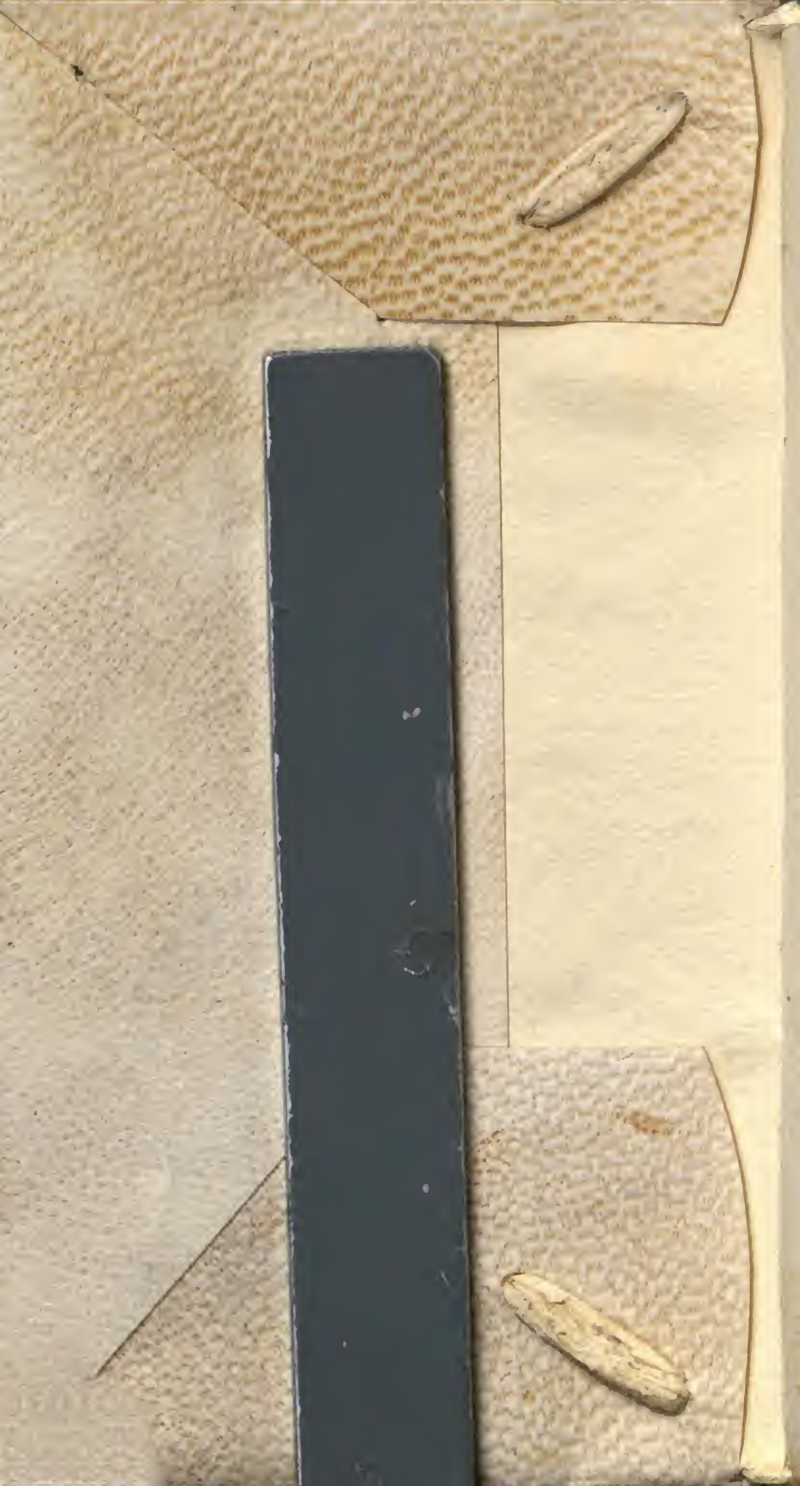
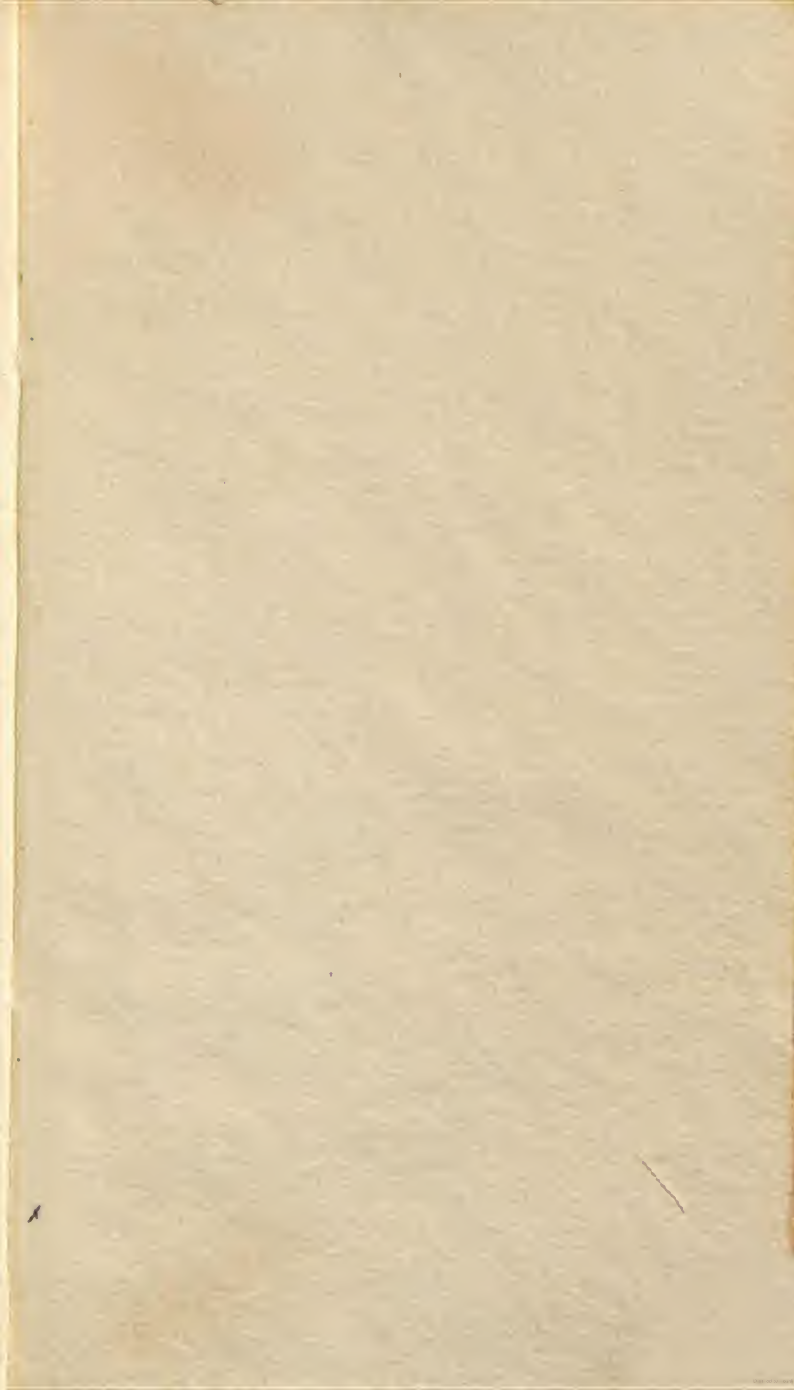

Digitized by Google

3. 8. 364

R

OVID.

3.8.36

PVBLII

OVIDII NASONIS

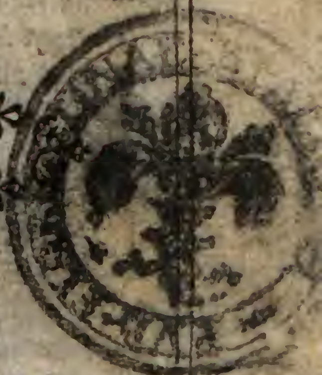
In quo

FASTORVM LIB. VI.

TRISTIVM V.

DE PONTO IV.

VENETIIS, MDCLXIV.

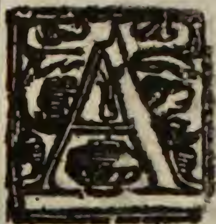
Typis Io: Mariæ Turrini.

SVPERIORVM AVCTORITATE.

IVL. CÆSAR SCALIGER
DE FASTIS,
Libro poet. VI.

F*Astorum ſtylus, facilis, candidus: eruditio priſca, & multa. Ac tametſi materia non ſemper admittat cultum, ingenium autem viri non ſæpe; multis tamen in locis ſeipſo limatior atque terſior eſt.* Reliqua de auctore judicia, Tomo I. habes.

XIII. KALEND. APRILIS II *Quinquatrium, proximus ab eo quo Minerva nata est*, P. OVIDII NASONIS SULMONENSIS *Natalis, ortusque eius, Calendario Romano, sive Fastis, à Daniele Heinsio additus. prout ipsa dies infra in Calēdario exprimitur, ac suo loco ponitur.*

Nte duos, fulvi vectorem velleris, ortus,
Sol adiit. medio nata Minerva fuit.
Altera lux oritur festis de quinque Minervæ,
Et Divæ auspicium bella colentis habet.
Quæ licet, uberius Pelignis favit aquosis,
Romanos tamen est inter habenda, dies.
Illa dies terris Masonem contulit: illa
Sydus in occiduum perpetuumque dedit.
Protinus excepit nascentem Aneja mater,
Et pueri cunas ducere jussus Amor.
Nec lucis memor ipsa suæ, Tritonia virgo
Adfuit, & Phœbus Pieridesque Deæ.
E quibus una soror jam motam sustulit urnam:
Altera sic monitis illius orsa loqui,
Vive puer, dixit: septemque assurgite montes.
Infelix Helicon, gloria prima, jaces.
Ingenio vincat Tyberinus, vincit ut armis.
Non alium Grajis fata dedere parem.
Transtulit Aeneas huc Vestæ numen, & ignes:
Transtulit ille ignes huc, Cytherea, tuos.
Alme puer, puerique parens, assurgite nato,
Addat & ad festos hunc quoque Roma diem.
Ille verecundis dictabit verba puellis,
Quæ scribat domino quæque relicta suo:
Aut gemet in foribus non exauditus amator:
Aut dominæ promptam sollicitabit opem.
Et modo præcipiet, tenerum modo tollet amorem,
Et medici partes conciliator aget.
Nunc species formasque alias inducet. & Annum
Lapsaque sub terras ortaque signa canet.
Et nusquam deerit facundæ copia linguæ,
Grataque simplicitas, mobilitasque viri,

Nec dulcis quanquam in minimis sapientia rebus,
Quæ vim non rigide præcipientis habet ;
Et quidquid longis vix suadet Græcia chartis.
Non alio Delphis Delius ore canit.
Quod superest, fortuna fave. sed fata minantur,
Et pluviam cœli discolor arcus agit.
Eloquar an sileam ? lacrimæ suæ verba morantur;
(Verbaque cum lacrymis mixta fuisse ferunt.)
Nec magis aut Cremeræ, Ticini aut cæsa juventus,
Aut clades superis ulla pudenda fuit :
Nec magis infaustum Romæ fuit Allia nomen.
(Inter Cæsareas atra sit illa dies !)
Finibus in Scythicis ultraque binominis Istri,
Ille tuos quondam, perfide, doctor erit.
Non Venus hoc natos de se sperare jubebat ;
Ardorum genitrix, Aeneadumque parens.
Tristibus hic elegis patriam plorabit ademptam,
Nec ponti gelidam dissimulabit humum.
Qualia deserta Philomela sub arbore, natis
Orba repente suis, aut viduata, gemit.
Qualia Mæandri toties redeuntis in undis,
Aut canit, aut fertur, jam moriturus olor.
Hic fati immemorem distringet carmen in Ibin.
Archilochi diris dignior ille fuit.
Dixerat : ingemuit. vocem tenuere sorores
Flet Venus admonitu, flet male gratus Amor.
Indoluit Phœbus. sublectaque verba sorori
Retulit , ante oculos visus adesse, mihi.
Dicta dies aderat , primasque Aurora tenebras
Purpureis nendum tota premebat equis :
Ipse Deum vidi, seu tactæ mentis imago,
Seu somnus fuerit ; nec puto somnus erat.
Læva Dei myrtum, dilectaque serta gerebat :
Compositum fidibus dextra tenebat ebur.
Littoreaque premens leviter mea tempora myrto,
Sacra dies hæc est, & celebranda tibi,
Sacra dies, inquit ; quæ primum lucis in auras
Nasonem populis, & tibi Roma, tulit.
Hanc ego, seu Lyciam maternaque littora calco,
Seu Boreæ sedes teq.aque . lætus ego. (vatem
Nec pudet ; & referam), quamquam pudet (omnia
Sc re decet ; cœlum vatibus omne patet.)
Nos quoque læsit Amor, volucrisque potentia Divi,
Et satis in cœlo fabula nota sumus.
Nec loquor aut Chiones, pulchræque Coronidis
ignem,

Aut veterem Daphnes, aut Hyacinthe tuum,
Et quemcunque suo deducit carmine noster,
Cum facies versas nobile cantat opus:
Pelignis memini vixisse salubribus olim.
Causa fuit. facies grataque forma Deæ.
Nympha fuit, vultu, si quicquam credis amanti,
Digna Deo natis cœlicolisque coli.
Clara, genus Solymi, Solymo cognominis: à quo
Sulmonem patriam scis habuisse suum.
Vlteriora sequor, studiis non illa Minervæ
Dubita, nec sylvis arboribusque, fuit.
Non illi juvenes, non illi stamina curæ:
Non radio docte, non bene pingit acu.
Carmen amat tantum, nostrasque amplectitur artes:
Carmen amat tantum, nostrasque sacra colit.
Negligit & formam. facies sine cultibus ullis,
Et magis hoc ipso, cultibus orba, placet.
Hoc quoque jam (quis enim propria non tangitur arte?)
Materies nostri magna furoris erat.
Sæpe canit vultuque ipsum commendat Homerum,
Quique suas Ascræ gramine pavit oves:
Sæpe lyræ dulcem digitis accommodat artem,
Alcæique animos, Stesichorique modos.
Nondum hæc Ausoniæ celebrabant numina Nymphæ:
Vix Musas Latii tum coluere viri.
Cura viro litius, clypeusque, & cassis, & hasta:
Pars propriam, positus rure, colebat humum.
Matre sub immiti ducebant pensa puellæ:
Aut plus aut solitum quæque trahebat opus.
Incalui fatear: nec spes affulsit amanti.
Hæc quoq; quo minor est hoc magis urget amor.
Deserui cœlum, Pelignaque saucius arva
Ingredior; forma dissimulante Deum.
Et modo cantantem sequor, & modo plectra moventem.
Nunc plectrum moveo, nunc prior ipse cano.
Et placui sensi: nisi si placuisse putavi.
Scis quam de facili cornua sumat amans.
Nil tamen obtinui, viaque oscula frigida carpsi.
Hæc quoque luctando, nec, nisi victa, dedit.
Atque aliquid volui. sed enim probitasque, pudorque
Ingenuus tenuit, simplicitasque Deæ.
Festa dies aderat, Phrygiis qua vectus ab oris
Constituit Solymus mœnia prima suis.

Conveniunt matres ex ordine: virque paterque
Quilibet, & quævis festa celebrat anus.
Nec pudor hic positis in vino ludere mensis:
Nec pudor instabiles nocte referre pedes,
Nympha petit latebras, prętentaque fontibus antra.
Forte illi in manibus docta Corinna fuit:
Aut aliquid Sapphus. nec enim suus ardor amanti
Singula noscendi tempora longa dabat.
Collis humo surgit, quem cingunt undique rivi:
Sylva tegit collem, frigore grata suo.
Hortus inest sylvæ lætissimus. altera pendet,
Altera pars plana est. utraque juncta sibi.
Omnis ab arbitrio locus est seclusus. ab omni
(Halantes Zephyros excipe (ventus abest.
Sol quoque abest omnis: nisi cum jam cedit,& auro
Illudit foliis arboribusque suo.
Fons strepit in medio, lapsusque è culmine summo,
Per flores trepidat, quos suus humor alit.
Densa salix fontem, fontem viridissima myrtus,
Rosque maris cingit: nec mea laurus abest.
Nympha petit fontem: siccaque in margine vestem
Ponit. humi vestem: cætera tingit aquis.
Membra nivem vincunt, quæ nondum Sole tepescit.
Impuri nondum quam tetigere pedes:
Quæque superfuso commendant omnia rore,
Commendant speciem sponte nitentis aquæ.
Subsequor ignaram, vulgoque remotus ab omni,
Solvor in amplexus, Nympha Latina, tuos.
Sumque Deum fassus. fasso negat. ultima restant:
Nec nisi cessisset viribus illa meis.
Victa pudore gemit, patriamque relinquit & urbes,
Errat & in solis incomitata locis.
Luna latet novies, totiesque recolligit ignem:
Et Solyme pretium virginitatis habet.
Mota meis favit precibus Lucina puellæ.
Sponte, suo blandum tempore solvit onus.
Negligit infantem, gelidaque sub arbore ponit:
Et potuit quemvis ille movere Deum.
Venit ovis, jussuque meo lac præbuit illi,
Multaque mel flenti suppeditavit apis.
Indolui læsus: puerumque altricis egentem,
Lactanti, patrio tactus amore, dedi.
Forte illic Phrygiæ matrona è sanguine gentis
Enixa est: una quæ fuit orba die.
Strix puerum rapuit: nutrixque doloribus ægræ
Supposuit fœtum, matre juvante, meum.

Deserui Nympham. visa est indigna parentis
  Nomine: visa meo non satis apta thoro.
Calliope sacra genitum circumtulit unda,
  Et quæ de tenero nomen amore gerit.
Nec semel ad cunas cecinit Cythereja mater,
  Et puero somnos conciliavit Amor.
Vix septem addiderat bis denis mensibus annos,
  Cum patrio cœpit dulcius ore loqui.
Sponte sua versus tenero decurrit ab ore,
  Ad numeros veniunt verba ligata suos.
Et calet, & quovis primævus tangitur igne.
  Vno hoc dissimilis, cætera matris habet.
Plus patriæ tamen artis habet. Vigor ille paternus,
  Lætaque vis fandi, non habitura parem,
Multaque quæ vulgo non previdere poetæ.
  Non nisi cœlestes impetus ille capit.
Desine jam faciles mirari in carmine motus,
  Et dulce eloquium, plenaque verba Deo,
Ingeniumque viri, quo nil fœcundius usquam est.
  Pars cœli, & nostri sanguinis ille fuit.
Sola Venus nocuit, nec amici Cæsaris ira.
  Debuerat vati mitior esse suo.
Debuit & nobis. (nisi si diversa movemus:
  Et puto jam cœpi non bona verba loqui.)
Scilicet hoc merui, cum de cœlestibus unus
  Imperio lauros auspiciumque dedi.
Scilicet hoc merui, cum tela emissa per auras
  Actia, victrices constituere rates.
Cum quibus edomitum Rectori cessimus orbem,
  Et rerum moles Cæsariana fuit.
Quod potui feci, nihil ut mortale teneret,
  Et propriam lucem conspicuamque dedi.
Altera lux Divam genuit, lux altera vatem.
  Artifici meruit proximus esse Deæ.
Illa dedit puppim, Scythicas qua finderet undas,
  Auxilium miseræ præstitit illa viæ.
Hæc tibi, quam pictus fas est adjungere Fastis,
  Hæc tibi, quæ sacros inter habenda, dies.
Dixerat. obstupui, cœlumque albescere sensi.
  Luxque simul nata est, & celebrata mihi.

ANGELI POLITIANI ELEGIA DE EXILIO ET MORTE OVIDII.

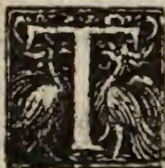
ET jacet Euxinis vates Romanus in oris;
Romanum vatem barbara terra tegit.
Terra tegit vatem teneros qui lusit amores,
Barbara: quam gelidis alluit Ister aquis.
Nec te Roma pudet, quæ, tanto immitis alumno,
Pectora habes ipsis barbariora Getis:
Ecquis, Io musæ, Scythicis in finibus ægro
Tædia qui morbi demeret, ullus erat?
Ecquis frigidulos qui lecto imponerat artus,
Aut qui dulciloquo falleret ore diem?
Aut qui tentaret salientis tempora venæ,
Aut fomenta manu qui properata daret:
Conderet aut oculos media jam morte natantes,
Aut legeret summam qui pius ore animam?
Nullus erat; nullus. veteres, tu dura, sodales
Heu procul à Ponto, Martia Roma, tenes!
Nullus erat, procul an conjux, parvique nepotes:
Nec fuerat profugum nata sequuta patrem.
Scilicet immanes Bessi, flavique Coralli,
Aut vos pelliti saxea corda Getæ,
Scilicet horribili dederit solamina vultu
Sarmata, ab epoto sæpe vehendus equo:
Sarmata, cui rigidam demisso in lumine frontem
Mota pruinoso temftora crine sonant.
Sed tamen & Bessi extinctam, & flevere Coralli,
Sarmataque: & durus contudit ora Getes.
Extinctum & montes flebant, & sylva, feræque,
Et flesse in mediis dicitur Ister aquis.
Quin etiam pigro concretum frigore Pontum
Nereidum lacrymis intepuisse ferunt.
Accurrere leves Paphia cum matre volucres,
Arsuroque faces supposuere rogo.
Quem simul absumpsit rapidæ violentia flammæ,
Relliquias tecto composuere cado.
Impositumque brevi signarunt carmine saxum:
Qui jacet hic, teneri doctor amoris erat.
Ipsa locum late sancto Cytherea liquore
Irrorat nivea terque quaterque manu.
Vos quoque Pierides vati libastis adempto
Carmina, sed nostro non referenda sono.

DE EODEM CARMEN IVL. CÆSARIS SCALIGERI.

Loquitur ipse Ovidius ad Augustum.

A Me utinam inciperes ferus esse, cruente: nec atras
Per cædes faceres ad mea fata gradum.
Si mea te movit tetricum lasciva juventus,
Te juvenem damnas perditus: exsul abi.
Impia flagitiis squalent penetralia diris:
Damnati superant nomina fœda rei.
Non te divinum ingenium, non candida tangunt
Pectora, non Clario lingua secunda deo.
Lactea mollivit veteres mea vena poetas;
Et rerum docuit pondera certa novos.
Cum te laudarem, tunc sum mentitus: ob unum hoc
Exilii fuerat debita pœna mihi.

P. OVIDII NASONIS
FASTORUM
LIBER I.

Empora cum caufis Latium digesta per annum,
Lapſaque ſub terras, ortaque ſigna canam.
Excipe pacato, Cæſar Germanice, vultu
Hoc opus: & timidæ dirige navis iter:
Officiique levem non averſatus honorem;
En tibi devoto numere dexter ades.
Sacra recognoſces annalibus eruta priſcis,
Et quo ſit merito quæque ornata dies.
Invenies illic & feſta domeſtica vobis.
Sæpe tibi pater eſt, ſæpe legendus avus.
Quæque ferunt illi pictos ſignantia faſtos,
Tu quoque cum Druſo præmia fratre feres.
Cæſaris arma canant alii: nos Cæſaris aras,
Et quoſcunque ſacris addidit ille dies.
Annue conanti per laudes ire tuorum,
Deque meo pavidos excute corde metus.
Da mihi te placidum: dederis in carmina vires.
Ingenium vultu ſtatque caditque tuo.
Pagina judicium docti ſubitura movetur
Principis, ut Clario miſſa legenda deo.
Quæ ſit enim culti facundia ſenſimus oris,
Civica pro trepidis cum tulit arma reis.
Scimus & ad noſtras cum ſe tulit impetus artes,
Ingenii currant flumina quanta tui.
Scilicet, & fas eſt, vates rege vatis habenas:
Auſpice te felix totus ut annus eat.
TEmpora dirigeret cum conditor vrbis, in anno
Conſtituit menſes quinque bis eſſe ſuo.
Scilicet arma magis, quam ſidera, Romule noras:
Curaque finitimos vincere major erat.
Eſt tamen & ratio, Cæſar, quæ moverit illum,
Erroremque ſuum quo tueatur, habet.
Quod ſatis eſt, utero matris dum prodeat infans;
Hoc anno ſtatuit temporis eſſe ſatis.
Per totidem menſes à funere conjugis uxor

Sustinet in vidua tristia signa domo.
Hoc igitur vidit trabeati cura Quirini,
Cum rudibus populis annua jura daret.
Martis erat primus mensis, Venerisque secundus.
Hæc generis princeps; ipsius ille pater.
Tertius à senibus, juvenum de nomine quartus:
Quæ sequitur, numero turba notata suo.
At Numa nec Ianum, nec avitas præterit umbras:
Mensibus antiquis addidit ille duos.
NE tamen ignores variorum jura dierum:
Non habet officii lucifer omnis idem.
Ille Nefastus erit, per quem tria verba silentur:
Fastus erit, per quem lege licebit agi.
Nec toto perstare die sua jura putaris:
Qui jam fastus erit, mane nefastus erat.
Nam simul exta deo data sunt, licet omnia fari,
Verbaque honoratus libera prætor habet.
Est quoque quo populum jus est includere septis:
Est quoque qui nono semper ab orbe redit.
Vindicat Ausonias Iunonis cura Kalendas:
Idibus alba Iovi grandior agna cadit.
Nonarum tutela deo caret, omnibus istis
(Ne fallare) dies proximus Ater erit.
Omen ab eventu est: illis nam Roma diebus
Damna sub adverso tristia Marte tulit
Hæc mihi dicta semel, totis hærentia Fastis,
Ne seriem rerum scindere cogar, erunt.
ECce tibi faustum, Germanice, nuntiat annum;
Inque meo primus carmine Ianus adest.
Iane biceps, anni tacitè labentis origo,
Solus de superis, qui tua terga vides;
Dexter ades Ducibus: quorum secura labore
Otia terra ferax, otia pontus agit.
Dexter ades, Patribusque tuis, Populoque Quirini:
Et resera nutu candida templa tuo.
Postera lux oritur. linguisque animisque favete.
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.
Lite vacent aures, insanaque protinus absint
Iurgia. differ opus livida lingua tuum.
Cernis odoratis ut luceat ignibus æther,
Et sonet accensis spica Cilissa focis?
Flamma nitore suo templorum verberat aurum,
Et tremulum summa spargit in æde jubar.
Vestibus intactis Tarpejas itur in arces:
Et populus festo concolor ipse suo est.
Iamque novi præeunt fasces, nova purpura fulget,

Et nova conſpicuum pondera ſentit ebur.
Colla rudes operum præbent ferienda juvenci.
Quos aluit campis herba Faliſca ſuis.
Iupiter, arce ſua cum totum ſpectet in orbem;
Nil niſi Romanum, quod tueatur, habet.
Salve læta dies: meliorque revertere ſemper;
A populo rerum digna potente coli.
Quem tamen eſſe deum te dicam Iane biformis?
Nam tibi par nullum Græcia numen habet.
Ede ſimul cauſſam; cur de cœleſtibus unus,
Sitque quod à tergo ſitque quod ante, vides.
Hæc ego cum ſumptis agitarem mente tabellis;
Lucidior viſa eſt, quam fuit ante, domus.
Tum ſacer ancipiti mirandus imagine Ianus
Bina repens oculis obtulit Ora meis
Obſtupui, ſenſique metu riguiſſe capillos,
Et gelidum ſubito frigore pectus erat.
Ille tenens dextra baculum, clavemque ſiniſtra,
Edidit hos nobis ore priore ſonos.
Diſce metu poſito vates operoſe dierum
Quod petis: & voces percipe mente meas.
Me chaos antiqui (nam res ſum priſca) vocabant.
Adſpice quam longi temporis acta canam.
Lucidus hic aer, &, quæ tria corpora reſtant,
Ignis, aquæ, tellus, unus acervus erant.
Vt ſemel hæc rerum ſucceſſit lite ſuarum.
Inque novas abiit maſſa ſoluta domos;
Flamma petit altum; propior locus aera cepit:
Sederunt medio terra fretumque ſolo.
Tunc ego qui fueram globus,& ſine imagine moles;
In faciem redii dignaque membra deo.
Nunc quoque confuſæ quondam nota parua figuræ;
Ante quod eſt in me, poſtque videtur idem.
Accipe quæſitæ quæ cauſſa ſit altera formæ:
Hanc ſimul ut noris, officiumque meum:
Quidquid ubique vides,cœlum,mare, nubila,terras;
Omnia ſunt noſtra clauſa patentque manu.
Me penes eſt unum vaſti cuſtodia mundi:
Et jus vertendi cardinis omne meum eſt.
Cum libuit pacem placibus emittere tectis;
Libera perpetuas ambulat illa vias.
Sanguine letifero totus miſcebitur orbis,
Ni teneant rigidæ condita bella ſeræ.
Præſideo foribus cœli cum mitibus Horis,
It redit officio Iupiter ipſe meo.
Inde vocor Ianus, cui cum Cereale ſacerdos

Im-

Imponit libum, mixtaque ferra sali;
Nomina ridebis, modo namque Patulcius idem,
Et modo sacrifico Clusius ore vocor.
Scilicet alterno voluit rudis illa vetustas
Nomine diversas significare vices.
Vis mea narrata est: caussam nunc disce figuræ
Iam tamen hanc aliqua tu quoque parte vides.
Omnis habet geminas hinc atque hinc janua frõtes:
E quibus hæc populum spectat; at illa Larem.
Vtque sedens vester primi prope limina tecti
Ianitor, egressus introitusque videt;
Sic ego perspicio cœlestis janitor aulæ
Eoas partes, Hesperiasque simul.
Ora vides Hecates in treis vergentia partes,
Servet ut in ternas compita secta vias.
Et mihi, ne flexu cervicis tempora perdam:
Cernere non moto corpore bina licet.
Dixerat: & vultu, si plura requirere vellem,
Difficilem mihi se non fore fassus erat.
Sumpsi animum, gratesque Deo non territus egi:
Verbaque sum spectans pauca locutus humum.
Dic age frigoribus quare novus incipit annus,
Qui melius per ver incipiendus erat?
Omnia tunc florent: tunc est nova temporis ætas,
Et nova de gravido palmite gemma tumet.
Et modo formatis amicitur vitibus arbos,
Prodit & in summum seminis herba solum:
Et tepidum volucres concentibus aera mulcent,
Ludit & in pratis, luxuriatque pecus.
Tum blandi soles, ignotaque prodit hirundo,
Et luteum celsa sub trabe fingit opus.
Tum patitur cultus ager, & renovatur aratro.
Hæc anni novitas jure vocanda fuit.
Quæsieram multis: non multis ille moratus,
Contulit in versus sic sua verba duos.
Bruma novi prima est, veterisque novissima Solis:
Principium capiunt Phœbus & annus idem.
Post ea mirabar, cur non sine litibus esset
Prima dies. Caussam percipe Ianus ait.
Tempora commisi nascentia rebus agendis;
Totus ab auspicio ne foret annus iners
Quisque suas artes ob idem delibat agendo:
Nec plus quam solitum testificatur opus.
Mox ego, Cur, quamvis aliorum numina placem,
Iane, tibi primo thura merumque fero?
Vt possis aditum per me, qui limina servo,

Ad quoſcunque voles, inquit, habere deos.
At cur læta tuis dicuntur verba Kalendis,
Et damus alternas accipimuſque preces?
Tum deus incumbens baculo, quem dextra gerebat;
Omina principiis, inquit, ineſſe ſolent.
Ad primam vocem timidas advertitis aures,
Et viſam primum conſulit augur avem.
Templa patent aureſque deum: nec lingua caducas
Concipit ulla preces, dictaque pondus habent.
Deſierat Ianus: nec longa ſilentia feci,
Sed tetigi verbis ultima verba meis:
Quid vult palma ſibi, rugoſiaque carica, dixi,
Et data ſub vineo candida mella cado?
Omen, ait, cauſſa eſt. ut res ſapor ille ſequatur,
Et peragat cœptum dulcis ut annus iter.
Dulcia cur dentur video. ſtipis adjice cauſſam,
Pars mihi de feſto ne labet ulla tuo.
Riſit, & O quam te fallunt tua ſæcula, dixit,
Qui ſtipe mel ſumpta dulcius eſſe putes.
Vix ego Saturno quenquam regnante videbam,
Cujus non animo dulcia lucra forent.
Tempore crevit amor, qui nunc eſt ſummus habendi.
Vix ultra, quo jam progrediatur, habet,
Pluris opes nunc ſunt, quam priſci temporis annis;
Dum populus pauper, dum nova Roma fuit.
Dum caſa Martigenam capiebat parva Quirinum,
Et dabat exiguum fluminis ulva torum.
Iupiter anguſta vix ſtabat totus in æde,
Inque Iovis dextra fictile fulmen erat.
Frondibus ornabant, quæ nunc Capitolia gemmis:
Paſcebatque ſuas ipſe ſenator oves.
Nec pudor, in ſtipula placidam cepiſſe quietem,
Et fœnum capiti ſuppoſuiſſe ſuo.
Iura dabat populis poſito modo conſul aratro,
Et levis argenti lamina crimen erat.
At poſtquam Fortuna loci caput extulit hujus,
Et tetigit ſummos vertice Roma deos;
Creverunt & opes, & opum furioſa cupido:
Et, cum poſſideant plurima, plura volunt.
Quærere ut abſumant, abſumpta requirere certant:
Atque ipſæ vitiis ſunt alimenta vices.
Sic, quibus intumuit ſuffuſa venter ab unda,
Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.
In pretio pretium nunc eſt dat cenſus honores,
Cenſus amicitias: pauper ubique jacet.
Tu tamen auſpicium ſi ſit ſtipis utile quæris,

Cur-

Curque juvent nostras æra vetusta manus.
Aera dabant olim: melius nunc omen in auro,
Victaque concedit prisca moneta novæ. (mus
Nos quoque templa juvant, quamvis antiqua probe-
Aurea. majestas convenit ista deo.
Laudamus veteres. sed nostris utimur annis.
Mos tamen est æque dignus uterque coli.
Finierat monitus: placidis ita rursus, ut ante,
Clavigerum verbis alloquor ipse deum:
Multa quidem didici. sed cur navalis in ære
Altera signata est, altera forma biceps?
Noscere me duplici posses in imagine, dixit;
Ni vetus ipsa dies extenuaret opus.
Caussa ratis superest: Thuscum rate venit in amnem
Ante pererrato falcifer orbe deus.
Hac ego Saturnum memini tellure receptum.
Cœlitibus regnis ab Iove pulsus erat.
Inde diu genti mansit Saturnia nomen:
Dicta quoque est Latium terra, latente deo.
At bona posteritas puppim formavit in ære,
Hospitis adventum testificata dei.
Ipse solum colui, cujus placidissima lævum
Radit arenosi Tibridis unda latus.
Hic, ubi nunc Roma est, incædua sylva virebat:
Tantaque res, paucis pascua bubus erat.
Arx mea collis erat, quem vulgus nomine nostro
Nuncupat, hæc ætas Ianiculumque vocat.
Tunc ego regnabam; patiens cum terra deorum
Esset, & humanis numina mixta locis.
Nondum Iustitiam facinus mortale fugarat.
Vltima de superis illa reliquit humum.
Proque metu populum sine vi pudor ipse regebat.
Nullus erat, iustis reddere jura, labor.
Nil mihi cum bello: pacem postesque tuebar:
Et clavem ostendens, Hæc, ait, arma gero.
Presserat ora deus. tunc sic ego nostra resolvi,
Voce mea voces eliciente deo.
Cum tot sint Iani; cur stas sacratus in uno,
Hic, ubi juncta foris templa duobus habes?
Ille manu mulcens propexam ad pectora barbam,
Protinus Oebalii retulit arma Titi.
Vtque levis custos armillis capta, Sabinis
Ad summæ Tatium duxerit arcis iter.
Inde, velut nunc est, per quem descenditis, inquit,
Arduus in valles ad fora clives erat.
Et jam contigerat portam, Saturnia custos

Demp-

Dempſerat oppoſitas inſidioſa ſeras.
Cum tanto veritus committere numine pugnam,
Ipſe meæ novi callidus artis opem.
Oraque, qua pollens ope ſum, fontana recluſi,
Sumque repentinas ejaculatus aquas.
Ante tamen calidis ſubjeci ſulfura venis:
Clauderet ut Tatio fervidus humor iter.
Cujus ut utilitas pulſis percepta Sabinis;
Quæque fuit, tuto reddita forma loco;
Ara mihi poſita eſt parvo conjuncta ſacello:
Hæc adolet flammis cum ſtrue farra ſuis.
At cur pace lates, motiſque recluderis armis?
Nec mora, quæſiti reddita cauſſa mihi.
Vt populo reditus pateant ad bella profecto,
Tota patet dempta janua noſtra ſera.
Pace fores obdo; ne qua diſcedere poſſit:
Cæſareoque diu nomine clauſus ero.
Dixit: & attollens oculos diverſa tuentes,
Adſpexit toto quidquid in orbe fuit.
Pax erat, & veſtri, Germanice, cauſſa triumphi.
Tradiderat famulas jam tibi Rhenus aquas.
Iane face æternos, pacem, paciſque miniſtros:
Neve ſuum præſta deſerat autor opus.
Quod tamen ex ipſis licuit mihi diſcere faſtis;
Sacra vere patres hac duo templa die.
Accepit Phœbo Nymphaque Coronide natum
Inſula, dividua quam premit amnis aqua.
Iupiter in parte eſt. cepit locus unus utrunque,
Iunctaque ſunt magno templa nepotis avo.

QVid vetat & ſtellas, ut quæq; oriturq; caditque,
Dicere? promiſſi pars ſit & iſta mei.
Felices animæ, quibus hæc cognoſcere primis,
Inque domos ſuperas ſcandere, cura fuit.
Credibile eſt, illas pariter vitiiſque lociſque
Altius humanis exſeruiſſe caput.
Non Venus, & vinum ſublimia pectora fregit,
Officiumve fori, militiæve labor.
Nec levis ambitio, perfuſaque gloria fuco,
Magnarumve fames ſollicitavit opum.
Admonere oculis diſtantia ſidera noſtris,
Aetheraque ingenio ſuppoſuere ſuo.
Sic petitur cœlum; non, ut ferat Oſſan Olympus,
Summaque Peliacus ſidera tangat apex.
Nos quoque ſub ducibus cœlum metabimur illis,
Ponemuſque ſuos ad ſtata ſigna dies.

ERgo ubi nox aderit venturis tertia Nonis,

Sparsaque cœlesti rore madebit humus;
Octipedis frustra quærentur brachia Cancri:
Præceps occiduas ille subibit aquas.
INstiterint Nonæ: missi tibi nubibus atris
Signa dabunt imbres exoriente Lyra.
QVattuor adde dies ductis ex ordine Nonis,
Ianus Agonali luce piandus erit.
Nominis esse potest succinctus caussa minister,
Hostia cœlitibus quo feriente cadit.
Qui calido strictos tincturus sanguine cultros,
Semper(Agone,rogans,nec, nisi jussus, ait.
Pars,quia non veniant pecudes,sed agantur,ab actu
Nomen Agonalem credit habere diem.
Pars putat hoc festum priscis Agnalia dictum;
Vna sit ut proprio littera dempta loco.
An, quia prævisos in aqua timet hostia cultros;
A pecoris lux est ipsa notata metu?
Pars etiam, fieri solitis ætate priorum
Nomina de ludis Graja tulisse diem.
Et pecus antiquus dicebat Agonia sermo,
Veraque judicio est ultima caussa meo.
Vtque ea nunc certa est; ita rex placare sacrorum
Numina lanigeræ conjuge debet ovis.
Victima, quæ cecidit dextra victrice,vocatur.
Hostibus à domitis hostia nomen habet.
Ante, deos homini quod conciliare valeret;
Far erat, & puri lucida mica salis.
Nondum pertulerat lacrymatas cortice myrrhas
Acta per æquoreas hospita navis aquas.
Thura nec Euphrates,nec miserat India costum,
Nec fuerant rubri cognita fila croci.
Ara dabat fumos herbis contenta Sabinis,
Et non exiguo laurus adusta sono.
Si quis erat, factis prati de flore coronis,
Qui posset violas addere; dives erat.
Hic, qui nunc aperit percussi viscera tauri,
In sacris nullum culter habebat opus.
Prima Ceres avidæ gavisa est sanguine porcæ,
Vlta suas merita cæde nocentis opes.
Nam sata vere novo teneris lactentia sulcis
Eruta setigeræ comperit ore suis.
Sus dederat pœnas. exemplo territus hujus
Palmite debueras abstinuisse caper.
Quem spectans aliquis dentes in vite prementem,
Talia non tacito dicta dolore dedit:
Rode caper vitem: tamen hinc,cum stabis ad aram,

In tua quod ſpargi cornua poſſit, erit.
Verba fides ſequitur: noxæ tibi deditus hoſtis.
Spargitur affuſo cornua, Bacche, mero.
Culpa ſui nocuit: nocuit quoque culpa capellæ.
Quid bos? quid placidæ commeruiſtis oves?
Flebat Ariſtæus, quod apes cum ſtirpe necatas
Viderat inceptos deſtituiſſe favos.
Cærula quem genitrix ægre ſolata dolentem,
Addidit hæc dictis ul ima verba ſuis:
Siſte puer lacrymas: Proteus tua damna levabit,
Quoque modo repares quæ periere dabit.
Decipiat ne te verſis tamen ille figuris;
Impediant geminas vincula firma manus.
Pervenit ad vatem juvenis: reſolutaque ſomno
Alligat æquorei brachia capta ſenis.
Ille ſua faciem transformis adulterat arte:
Mox domitus vinclis in ſua membra redit.
Oraque cærulea tollens rorantia barba,
Qua, dixit repares arte requiris apes?
Obrue mactati corpus tellure juvenci:
Quod petis à nobis, obrutus ille dabit.
Iuſſa facit paſtor. fervent examina putri
De bove: mille animas una necata dedit.
Poſcit ovem fatum: verbenas improba carpſit;
Quas pia Dis ruris ferre ſolebat anus.
Quid tuti ſupereſt? animam cum ponat in aris
Lanigerumque pecus, ruricolæque boves?
Placat equo Perſis radiis Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda deo.
Quod ſemel eſt triplici pro virgine cæſa Dianæ,
Nunc quoque, pro nulla virgine, cerva cadit.
Exta canum Triviæ vidi libare Sapæos,
Et quicumque tuas accolit Hæme nives.
Cæditur & rigido cuſtodi ruris aſellus.
Cauſſa pudenda quidem, ſed tamen apta, deo.
Feſta corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi,
Tertia quæ ſolito tempore bruma refert.
Di quoque cultores in idem venere Lyæi,
Et quicumque jocis non alienus erat:
Panes, & in Venerem Satyrorum prona juventus,
Quæque colunt amnes ſolaque rura deæ.
Venerat & ſenior pando Silenus aſello,
Quique rubro pavidas inguine terret aves.
Dulcia qui dignum nemus in convivia nacti,
Gramine veſtitis accubuere toris.
Vina dabat Liber: tulerat ſibi quiſque coronam

Miſcen-

Miſcendas parce rivus agebat aquas.
Naides, effuſis aliæ ſine pectinis uſu,
Pars aderant poſitis arte manuque comis.
Illa ſuper ſuras tunicam collecta miniſtrat:
Altera diſſuto pectus aperta ſinu.
Exſerit hæc humerû:veſtem trahit illa per herbas.
Impediunt teneros vincula nulla pedes.
Hinc aliæ Satyris incendia mitia præbent:
Pars tibi, qui pinu tempora nexa geris.
Te quoque,inexſtinctæ Silene libidinis, urunt.
Nequitia eſt, quæ te non ſinit eſſe ſenem.
At ruber hortorum decus & tutela Priapus,
Omnibus ex illis Lotide captus erat.
Hanc cupis,hanc optat,ſola ſuſpirat in illa:
Signaque dat nutu: ſolicitatque notis.
Faſtus ineſt pulchris, ſequiturque ſuperbia formã.
Irriſum vultu deſpicit illa ſuo.
Nox erat: & vino ſomnum faciente, jacebant
Corpora diverſis victa ſopore locis.
Lotis in herboſa ſub acernis ultima ramis,
Sicut erat luſu feſſa, quievit humo.
Surgit amans:animamque tenens, veſtigia furtim
Suſpenſo digitis fert taciturna gradu.
Vt tetigit niveæ ſecreta cubilia Nymphæ,
Ipſa ſui flatus ne ſonet aura, cavet.
Et jam finitima corpus librabat in herba:
Illa tamen multi plena ſoporis erat.
Gaudet: & à pedibus tracto velamine, vota
Ad ſua felici cœperat ire via.
Ecce rudens rauco Sileni vector aſellus
Intempeſtivos edidit ore ſonos.
Territa conſurgit Nymphe: manibuſque Priapum
Rejicit: & fugiens concitat omne nemus.
At deus obſcœna nimium quoque parte paratus,
Omnibus ad lunæ lumina riſus erat.
Morte dedit pœnas autor clamoris: & hæc eſt
Helleſpontiaco victima grata deo.
Intactæ fueratis aves ſolatia ruris,
Aſſuetum ſylvis, innocuumque genus;
Quæ facitis nidos, quæ plumis ova fovetis,
Et facili dulces editis ore modos.
Sed nihil iſta juvant: quia linguæ crimen habetis,
Dique putant mentes vos aperire ſuas.
Nec tamen id falſum. nam dis,ut proxima quæque,
Nunc penna veras, nunc datis ore notas.
Tuta diu volucrum proles, tum denique cæſa eſt,

Iuveruntque deos indicis exta sui.
Ergo sæpe suo conjux abducta marito
Vritur in calidis alba columba focis.
Nec defensa juvant Capitolia, quo minus anser
Det jecur in lances, Inachi laura, tuas.
Noctæ deæ Nocti cristatus cæditur ales,
Quod tepidum vigili provocat ore diem.
Interea Delphin clarum super æquora sidus
Tollitur: & patriis exserit ora vadis.
POstera lux hyemem medio discrimine signat:
Aequaque præteritæ, quæ superabit, erit.
PRoxima prospiciet Tithono nupta relicto
Arcadiæ sacrum pontificale deæ.
Te quoque lux eadem, Turni soror, æde recepit,
Hic ubi virginea campus obitur aqua.
Vnde petam caussas horum, moremque sacrorum?
Diriget in medio quis mea vela freto?
Ipsa mone, quæ nomen habes à carmine ductum,
Propositoque faue, ne tuus erret honor.
Orta prior Luna (de se si creditur ipsi)
A magno Tellus Arcade nomen habet.
Hinc fuit Evander: qui, quamquam clarus utroq;
Nobilior sacræ sanguine matris erat.
Quæ, simul æthereos animo conceperat ignes;
Ore dabat pleno carmina vera dei.
Dixerat hæc nato motus instare, sibique,
Multaque præterea tempore nacta fidem.
Nam juvenis, nimium vera cum matre, fugatus
Deserit Arcadiam, Parrhasiumque larem.
Cui genitrix flenti, Fortuna viriliter, inquit,
Siste precor lacrymas, ista ferenda tibi.
Sic erat in fatis: nec te tua culpa fugavit;
Sed Deus. offenso pulsus es urbe Deo.
Non meriti pœnam pateris, sed Numinis iram.
Est aliquid magnis crimen abesse malis.
Conscia mens ut cuique sua est, ita concipit intra
Pectora pro facto spemque metumque suo.
Nec tamen, ut primus, mœre mala talia passus.
Obruit ingentes ista procella viros.
Passus idem Tyriis qui quondam pulsus ab oris
Cadmus, in Aonia constitit exsul humo.
Passus idem Tydeus, & idem Pagaseus Iason.
Et quos præterea longa referre mora est.
Omne solum forti patria est, vt piscibus æquor,
Vt volucri, vacuo quidquid in orbe patet.
Nec fera tempestas toto tamen horret in anno;

Et tibi, crede mihi, tempora veris erunt.
Vocibus Evander, firmata mente parentis,
Nave secat fluctus, Hesperiamque tenet.
Iamque ratem doctæ monitu Carmentis in amnem
Egerat, & Tuscis obvius ibat aquis.
Fluminis illa latus, cui sunt vada juncta Terenti,
Adspicit, & sparsas per loca sola casas.
Vtque erat, immissis puppim stetit ante capillis,
Continuitque manum torva regentis iter.
Et procul in dextram tendens sua brachia ripam,
Pinea non sano ter pede texta ferit.
Neve daret saltum properans insistere terræ,
Vix est Euandri vixque retenta manu.
Dique petitorum, dixit, salvete locorum,
Tuque novos cœlo terra datura deos:
Fluminaque, & fontes, quibus utitur hospita tellus,
Et nemorum Nymphæ, Naiadumque chori;
Este bonis avibus visi natoque mihique:
Ripaque felici tacta sit ista pede.
Fallor? an hi fient ingentia mœnia colles?
Iuraque ab hac terra cætera terra petet?
Montibus his olim totus promittitur orbis.
Quis tantum fati credat habere locum?
Et jam Dardaniæ tangent hæc littora pinus.
Hic quoque caussa novi fœmina Martis erit.
Chare nepos, Palla, funesta quid induis arma?
Indue. non humili vindice cæsus eris.
Victa tamen vinces, eversaque Troja resurges.
Obruet hostiles ista ruina domos.
Vrite victrices Neptunia Pergama flammæ:
Non minus hic toto est altior orbe cinis.
Iam pius Aeneas sacra, & sacra altera, patrem
Afferet. Iliacos excipe Vesta deos.
Tempus erit, quum vos, orbemque tuebitur idem,
Et fient ipso sacra colente deo,
Et penes Augustos patriæ tutela manebit.
Hanc fas imperii fræna tenere domum.
Inde nepos, natusque dei, licet ipse recuset,
Pondera cœlesti mente paterna feret.
Vtque ego perpetuis olim sacrabor in Aris;
Sic Augusta novum Iulia numen erit.
Talibus auspiciis nostros descendit ad agros;
Substitit in medios præscia lingua sonos.
Puppibus egressus Latia stetit exsul in herba.
Felix, exsilium cui locus ille fuit.
Nec mora longa fuit, stabant nova tecta: nec alter

Montibus Ausoniis Arcade major erat.
Ecce boves illuc Erytheidas applicat heros,
Emensus longi claviger orbis iter.
Dumq; huic hospitium domus est Tegeæa, vagantur,
Incustoditæ læta per arva boves.
Mane erat: excussus somno Tirynthius hospes,
De numero tauros sentit abesse duos.
Nulla videt quærens taciti vestigia furti:
Traxerat aversos Cacus in antra ferox;
Cacus Aventinæ timor atque infamia sylvæ,
Non leve finitimis hospitibusque malum.
Dira viro facies; vires pro corpore; corpus
Grande. pater monstri Mulciber hujus erat.
Proque domo, longis spelunca recessibus ingens
Obdita, vix ipsis invenienda feris.
Ora super postes affixaque brachia pendent,
Squallidaque humanis ossibus albet humus.
Servata male parte boum Iove natus abibat:
Mugitum rauco furta dedere sono.
Accipio reuocamen, ait: vocemque secutus
Impia per sylvas ultor ad antra venit.
Ille aditum fracti præstruxerat obijce montis:
Vix juga movissent quinque bis illud onus.
Nititur hic humeris, (cœlum quoque sederat illis)
Et vastum motu collabefactat onus.
Quod simul evulsũ est; fragor æthera terruit ipsum;
Ictaque subsedit pondere molis humus.
Prima movet Cacus collata prœlia dextra,
Remque ferox saxis stipitibusque gerit.
Quis uni nil agitur; patrias male fortis ad artes
Confugit, & flammas ore sonante vomit.
Quas quoties proflat, spirare Typhoea credas,
Et rapidum Aethnæo fulgur ab igne jaci.
Occupat Alcides: adductaque clava trimodis
Ter quater adversi sedit in ore viri.
Ille cadit, mixtosque vomit cum sanguine fumos,
Et lato moriens pectore plangit humum.
Immolat ex illis taurum tibi Iupiter unum
Victor, & Evandrum ruricolasque vocat.
Constituitque sibi, quæ maxima dicitur, aram,
Hic ubi pars urbis de bove nomen habet.
Nec tacet Evandri mater, prope tempus adesse,
Hercule quod tellus sit satis usa suo.
At felix vates, ut dies gratissima vixit,
Possidet hunc Iani sic dea mense diem.
Idibus in magni castus Iovis æde sacerdos

Semi

Semimaris flammis viscera libet ovis:
Redditaque est omnis populo provincia nostro,
Et tuus Augusto nomine dictus avus.
Perlege dispositas generosa per atria ceras;
Contigerunt nulli nomina tanta viro.
Africa victorem de se vocat: alter Isauras
Aut Cretum domitas testificatur opes:
Hunc Numidæ faciunt, illum Messana superbum;
Ille Numantina traxit ab urbe notam:
Et mortem,& nomen Druso Germania fecit.
Me miserum, virtus quam brevis illa fuit?
Si petat à victis; tot sumet nomina Cæsar,
Quo numero gentes maximus orbis habet.
Ex uno quidam celebres, aut torquis ademptæ,
Aut Corvi titulos auxiliaris habet.
Magne, tuum nomen rerum mensura tuarum:
Sed qui te vicit, te quoque major erat.
Nec gradus est ultra Fabios cognominis ullus.
Illa domus meritis maxima dicta suis.
Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes:
Hic socium summo cum Iove nomen habet.
Sancta vocant augusta patres: augusta vocantur
Templa sacerdotum ritè dicata manu.
Hujus & augurium dependet origine verbi,
Et quodcunque sua Iupiter auget ope.
Augeat imperium nostri ducis, augeat annos:
Protegat & vestras querna corona fores.
Auspicibusque deis tanti cognominis hæres
Omne suscipiat, quo pater, orbis onus.
R Escipiet Titan actas ubi tertius idus;
Fient Parrhasiæ sacra relata deæ.
Nam prius Ausonias matres carpenta vehebant:
(Hæc quoque ab Evandri dicta parente reor.)
Mox honor eripitur, matronaque destinat omnis
Ingratos nulla prole novare viros.
Neve daret partus; ictu temeraria cœco
Visceribus crescens excutiebat onus.
Corripuisse patres ausas immitia nuptas,
Ius tamen exemptum restituisse, ferunt.
Binaque nunc pariter Tegeææ sacra parenti
Pro pueris fieri virginibusque jubent.
Scortea non illi fas est inferre sacello,
Ne violent puros exanimata focos.
Si quis amas veteres ritus, assiste precanti:
Nomina percipies non tibi nota prius.
Porrima placantur, Postuertaque, sive sorores,

Sive fugæ comites, Mænali diva, tuæ.
Altera quod porro fuerat, cecinisse putatur:
Altera ventûrum postmodo quidquid erat.
CAndida te niveo posuit lux proxima templo,
Qua fert sublimes alta Moneta gradus.
Nunc bene prospicies Latiam, Concordia, turbam:
Nunc te sacratæ restituere manus.
Furius antiquam populi superator Etrusci
Voverat: & voti solverat ante fidem.
Caussa, quod à patribus sumptis secesserat armis
Vulgus: & ipsa suas Roma timebat opes.
Caussa recens melior, passos Germania crines
Porrigit auspiciis, dux venerande, tuis.
Inde triumphatæ libasti munera gentis,
Templaque fecisti, quæ colis ipse, deæ.
Hæc tua constituit genitrix, & rebus & ara
Sola toro magni digna reperta Iovis.
HAec ubi transierint; Capricorno Phœbe relicto,
Per juvenis curres signa gerentis aquam.
SEptimus hinc Oriens cum se demerserit vndis;
Fulgebit toto jam Lyra nulla polo.
SIdere ab hoc, ignis, venienti nocte, Leonis
Qui micat in medio pectore, mersus erit.
TER quater evolvi signantes tempora fastos;
Nec sementiva est ulla reperta dies:
Cum mihi (sensit enim) lux hæc indicitur, inquit,
Musa quid à fastis non stata sacra petis?
Vtque dies incerta sacris, sic tempora certa
Seminibus jactis est ubi fœtus ager;
State coronati plenum ad præsepe juvenci,
Dum tepido vestrum vere redibit opus.
Villicus emeritum palo suspendat aratrum:
Omne reformidat frigida vulnus humus.
Villice da requiem terræ, semente peracta:
Da requiem, terram qui coluere, viris.
Pagus agat festum: pagum lustrate coloni,
Et date paganis annua liba focis.
Placentur frugum matres Tellusque, Ceresque
Farre suo, gravidæ visceribusque suis.
Officium commune Ceres & Tertia tuentur.
Hæc præbet causam frugibus; illa locum.
Consortes operum, per quas correcta vetustas,
Quernaque glans victa est utiliore cibo;
Frugibus immensis avidos satiate colonos,
Vt capiant cultus præmia digna sui.
Vos date perpetuos teneris sementibus auctus:

Nec novia per gelidas usta sit herba nives.
Cum serimus; cœlum ventis aperire serenis:
Cum latet; ætherea spargite semen aqua.
Neve graves cultis, Cerealia dona, cavete,
Agmine læsuro depopulentur aves.
Vos quoque subjectis formicæ parcite granis:
Post messem prædę copia major erit.
Interea crescat scabræ rubiginis expers,
Nec vitio cœli palleat ægra seges.
Et neque deficiat macie: neque pinguior æquo
Divitiis pereat luxuriosa suis.
Et careant loliis oculos vitiantibus agri,
Nec sterilis culto surgat avena solo.
Triticeos fœtus, passuraque farra bis ignem,
Hordeaque ingenti fœnore reddat ager.
Hæc ego pro vobis, hæc vos optate coloni:
Efficiatque ratas utraque diva preces.
Bella diu tenuere viros, erat aptior ensis
Vomere: cedebant taurus arator equo,
Sarcula cessabant, versique in pila ligones,
Factaque de rastri pondere cassis erat.
Gratia dis, domuique tuæ: religata catenis
Iam pridem nostro sub pede bella jacent.
Sub juga bos veniat: sub terras semen aratas.
Pax Cererem nutrix: pacis alumna Ceres.

AT quæ venturas præcedet sexta kalendas,
Hæc sunt Ledæis templa dicata deis.
Fratribus illa deis, fratres de gente deorum
Circa Iuturnæ composuere lacus.

IPsum nos carmen deduxit Pacis ad aram.
Hæc erit à mensis fine secunda dies.
Frondibus Actiacis comptos redimita capillos
Pax ades: & toto magis in orbe mane.
Dum desint hostes, desit quoque caussa triumphi.
Tu ducibus bello gloria major eris.
Sola gerat miles, quibus arma coerceat, arma:
Canteturque fera, nil nisi pompa, tuba.
Horreat Aeneadas & primus & ultimus orbis:
Si qua parum Romam terra timebit; amet.
Thura, sacerdotes pacalibus addite flammis,
Albaque percussa victima fronte cadat.
Vtq; domus, quæ præstat eum, cum pace perennet,
Ad pia propensos vota rogate deos.
Sed jam prima mei pars est exacta laboris,
Cumque suo finem mense libellus habet.

FASTORVM

LIBER II.

IAnus habet finem, cum carmine crescat & annus.
Alter ut it mensis; sic liber alter erat.
Nunu primum velis, elegi, majoribus itis:
Exiguum memini nuper eratis opus.
Ipse ego vos habni faciles in amore ministros,
Cum lusit numeris prima juventa suis.
Idem sacra cano: signat: que tempora fastis.
Ecquis ad hæc illinc crederet esse viam?
Hæc mea militia est: ferimus, quæ possumus, arma,
Dextraque non omni munere nostra vacat.
Si mihi non valido torquentur pila lacerto,
Nec bellatoris terga premuntur equi,
Nec galea tegimur, nec acuto cingimur ense;
(His habilis telis quilibet esse potest.)
At tua prosequimur studioso pectore Cæsar
Nomina: per titulos ingredimurque tuos:
Ergo ades, & placido paulum mea munera vultu
Respice: pacando siquid ab hoste vacas.
FEbrua Romani dixere piamina patres:
Huic quoq; dant verbo plurima signa fidem.
Pontifices ab Rege petunt & flamine lauas,
Quis veteri lingua Februa nomen erat.
Quæque capit lictor domibus purgamina acernis,
Torrida cum mica farra, vocantur idem.
Nomen idem ramo; qui cæsus ab arbore pura,
Casta sacerdotum tempora fronde tegit.
Ipse ego Flaminicam poscentem februa vidi:
Februa poscenti pinea virga data est.
Denique quodcumq; est, quo pectora nostra piamur,
Hoc apud intonsos nomen habebat avos.
Mensis ab his dictus: secta quia pelle Luperci
Omne solum lustrant; idque piamen ha ent.
Aut quia placatis sunt tempora pura sepulchris,
Tunc cum ferales præteriere dies.
Omne nefas omnemque mali purgamina caussam
Crepebant nostri tollere posse senes.
Græcia principium moris dedit. illa nocentes
Impia lustratos ponere facta putat.
Actoriden Peleus, ipsum quoque Pelea Phoci
Cæde per Hæmonias solvit Acastns aquas.
Vectam frænatis per inane draconibus Aegeus
Credulus, immerita Phasida juvit ope.

Amphiaraides Naupactoo Acheloo
  Solve nefas dixit. solvit & ille nefas.
Ah nimium faciles, qui tristia crimina cædis
  Fluminea tolli posse putatis aqua!
Sed tamen (antiqui ne nescius ordinis erres)
  Primus, ut est, Iani mensis, & ante fuit.
Qui sequitur Ianum, veteris fuit ultimis anni.
  Tu quoque sacrorum, Termine, finis eras.
Primus enim Iani mensis, quia janua prima est.
  Qui sacer est imis manibus; imus erat.
Post modo creduntur spatio distantia longo
  Tempora bis quini continuasse viri.
PRincipio mensis Phrygiæ contermina matri
  Sospita delubris dicitur aucta novis.
Nunc ubi sunt, illis quæ sunt sacrata Kalendis,
  Templa Deæ? longa procubuere die.
Cætera ne simili caderent labefacta ruina,
  Cavit sacrati provida cura Ducis:
Sub quo delubris sentitur nulla senectus.
  Nec satis est homines; obligat ille deos.
Templorum positor, templorum sancte repostor,
  Sit superis, opto, mutua cura tui.
Dent tibi cœlestes, quos tu cœlestibus, annos,
  Proque tua maneant in statione domo.
Tunc quoque vicini lucus celebratur Averni;
  Qua petit æquoreus advena Tibris aquas.
Ad penetrale Numæ, Capitolinumque tonantem,
  Inque Iovis summa cæditur arce bidens.
Sæpe graves pluvias adopertus nubibus Auster
  Concitat, aut posita sub nive terra latet.
PRoximus Hesperias Titan abiturus in vndas,
  Gemmea purpureis cum juga demet equis;
Illa nocte aliquis, tollens ad sidera vultum,
  Dicet; Vbi est hodie, quæ Lyra fulsit heri?
Dumq; Lyram quæret; medii quoque terga Leonis,
  In liquidas subita mersa natabit aquas.
QVem modo cælatum stellis Delphina videbas,
  Is fugiet visus nocte sequente tuos.
Seu fuit occultis felix in amoribus index:
  Lesbida cum domino seu tulit ille lyram
Quod mare non novit, quæ nescit Ariona tellus?
  Carmine currentes ille tenebat aquas.
Sæpe, Sequens agnam, lupus est à voce retentus,
  Sæpe avidum fugiens restitit agna lupum:
Sæpe canes, leporesque, umbra cubuere sub una.
  Et stetit infestæ proxima cerva leæ.

Et sine lite, loquax, cum Palladis alite, corvus
Sedit: & accipitri juncta columba fuit.
Dynthia sæpe tuis fertur, vocalis Arion,
Tanquam fraternis obstupuisse modis.
Nomen Arionum Siculas impleverat urbes,
Captaque erat lyricis Ausonis ora sonis.
Inde domum repetens puppim conscendit Arion,
Atque ita quæsitas arte ferebat opes.
Forsitan, infelix, ventos undasque timebas.
At tibi nave tua tutius æquor erat.
Namque gubernator districto constitit ense,
Cæteraque armata conscia turba manu.
Quid tibi cum gladio? dubiam rege navita pinum:
Non hæc sunt digitis arma tenenda tuis.
Ille metu vacuus, Mortem non deprecor, inquit:
Sed liceat sumpta pauca referre lyra.
Dant veniam ridentque moram. capit ille coronam;
Quæ possit crines, Phœbe, decere tuos.
Induerat Tyrio bis tinctam murice pallam:
Reddidit icta suos pollice chorda sonos.
Flebilibus numeris veluti, canentia dura
Trajectus penna tempora, cantat olor.
Protinus in medias ornatus desilit vndas.
Spargitur impulsa cærula puppis aqua.
Inde (fide majus) tergo delphina recurvo
Se, memorant, oneri supposuisse novo.
Ille sedens citharamq; tenens, pretiumque vehendi
Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.
Di pia facta vident. astris delphina recepit
Iupiter, & stellas jussit habere novem.

NVnc mihi mille sonos, quoque est memoratus (Achilles,
Vellē, Mæonide, pectus inesse tuū.
Dum canimus sacras alterno pectine Nonas:
Maximus his Fastis accumulator honos.
Deficit ingenium, majoraque viribus urgent.
Hæc mihi præcipuo est ore canenda dies.
Quid volui demens elegis imponere tantum
Ponderis? heroi res erat ista pedis.
Sancte Pater patriæ, tibi plebs, tibi curia nomen
Hoc dedit. hoc dedimus nos tibi nomen eques.
Res tamen ante dedit. sero quoque vera tulisti
Nomina: jam pridem tu pater orbis erat.
Hoc tu per terras, quod in æthere Iupiter alto,
Nomen habes. hominum tu pater, ille deum,
Romule concedas. facit hic tua magna tuendo
Mœnia: tu dederas transilienda Remo.

Te Tatius, parvique Cures, Cæninaque sensit.
  Hoc duce Romanum est solis utrumque latus.
Tu breve nescio quid victæ telluris habebas:
  Quodcumque est alto sub Iove, Cæsar habet.
Tu rapis, hic castas duce se jubet esse maritas.
  Tu recipis luco; submovet ille nefas.
Vis tibi grata fuit: florent sub Cæsare leges.
  Tu Domini nomen; Principis ille tenet.
Te Remus incusat. veniam dedit hostibus ille.
  Cœlestem fecit te pater; ille patrem.
IAM puer Idæus media tenus eminet alvo,
  Et liquidas mixto nectare fundit aquas.
En etiam, si quis Boream horrere solebat;
  Gaudent, à Zephyris mollior aura venit.
QVintus ab æquoreis nitidũ jubar extulit vndis
  Lucifer, & primi tempora veris erunt.
Ne fallare tamen: restant tibi frigora, restant;
  Magnaque discedens signa reliquit hyems,
TErtia nox veniat: custodem protinus Vrsæ
  Ad species geminos exseruisse pedes.
Inter Hamadryadas jaculatricemque Dianam
  Callisto sacri pars fuit una chori.
Illa deæ tangens arcus, Quos tangimus, arcus,
  Este meæ testes virginitatis, ait.
Cynthia laudavit, Promissaque fœdera serva,
  Et comitum princeps tu mihi, dixit, eris.
Fœdera seruasset, si non formosa fuisset.
  Cavit mortales: de Iove crimen habet.
Mille feras Phœbe sylvis venata redibat;
  Aut plus, aut medium sole tenente diem.
Vt tetigit lucum (densa niger ilice lucus,
  In medio gelidæ fons erat altus aquæ)
Hac, ait, in sylva, virgo Tegeea, lavemur.
  Erubuit falso virginis illa sono.
Dixerat & Nymphis: Nymphæ velamina ponunt.
  Hanc pudet, & tardæ dat mala signa moræ.
Exuerat tunicas: uteri manifesta tumore,
  Proditur indicio ponderis ipsa sui.
Cui Dea, Virgineos perjura Lycaoni cœtus
  Desere, nec castas pollue, dixit, aquas.
Luna novum decies impleat cornibus orbem:
  Quæ fuerat virgo credita, mater erat.
Læsa furet Iuno, formam mutatque puellæ.
  Quid facis? invito pectore passa Iovem.
Vtque feræ vidit turpes in pellice vultus;
  Hujus in amplexus Iupiter, inquit, eat:

Vrsa per incultos errabat squallida montes,
Quæ fuerat summo nuper amanda Iovi.
Iam tria lustra puer furto conceptus agebat;
Cum mater nato est obvia facta suo.
Illa quidem, tanquam cognosceret, adstitit amens,
Et gemuit: gemitus verba parentis erant.
Hanc puer ignarus jaculo fixisset acuto,
Ni foret in superas raptus uterq; domos.
Signa propinqua micant Prior est, quā dicimus Arcton:
Arctophylax formam terga sequentis habet.
Sævit adhuc, canamque rogat Saturnia Tethyn,
Mænaliam tactis ne lavet Arcton aquis.
IDibus agrestis fumant altaria Pauni,
Hic, ubi discretas insula rumpit aquas.
Hæc fuit illa dies, in qua Vejentibus arvis
Ter centum Fabii, ter cecidere duo.
Vna domus vires & onus susceperat urbis:
Sumunt gentiles arma professa manus.
Egreditur castris miles generosus ab iisdem,
E quis dux fieri quilibet aptus erat.
Carmentis portæ dextro est via proxima Iano:
Ire per hanc noli, quisquis es: omen habet.
Illa fama refert Fabios exiisse trecentos,
Porta vacat culpa: sed tamen omen habet.
Vt celeri passu Cremeram tetigere rapacem:
(Turbidus hibernis ille fluebat aquis.)
Castra loco ponunt: districtis ensibus ipsi
Tyrrhenum valido Marte per agmen eunt.
Non aliter, quam cum Libyca de rupe leones
Invadunt sparsos lata per arva greges:
Diffugiunt hostes, inhonestaque vulnera tergo
Accipiunt: Thusco sanguine terra rubet.
Sic iterum sic sæpe cadunt. ubi vincere aperte
Non datur, insidias armaque tecta parant.
Campus erat: campi claudebant ultima colles,
Sylvaque montanas occulere apta feras.
In medio paucos armentaque rara relinquunt:
Cætera virgultis abdita turba latet.
Ecce, velut torrens uadis pluvialibus auctus,
Aut nive, quæ Zephyro victa tepente fluit,
Per sata, perque vias fertur, nec, ut ante solebat,
Riparum clausas margine finit aquas:
Sic Fabii latis vallem discursibus implent,
Quosque vident sternunt: nec metus alter inest.
Quo ruitis generosa domus? malè creditur hosti.
Simplex nobilitas perfidia tela cave.

Fraude perit virtus. in apertos undique campos
  Prosiliunt hostes, & latus omne tenent.
Quid faciant pauci contra tot millia fortes?
  Quidve, quod in misero tempore restet, habent?
Sicut aper sylvis longe latrantibus actus.
  Fulmineo celeres dissipat ore canes;
Mox tamen ipse perit: sic non moriuntur inulti,
  Vulneraque alterna dantque feruntque manu.
Vna dies Fabios ad bellum miserat omnes:
  Ad bellum missos perdidit una dies.
Vt tamen Herculeæ superessent semina gentis;
  Credibile est ipsos consuluisse deos.
Nam puer impubes, & adhuc non utilis armis,
  Vnus de Fabia gente relictus erat.
Scilicet ut posses olim, tu Maxime, nasci;
  Cui res cunctando restituenda foret.
CONtinuata loco tria sidera, Corvus, & Anguis,
  Et medius Crater inter utrumque jacet.
Idibus illa latent: oriuntur nocte sequenti:
  Quæ sibi cur tria sint tam sociata canam.
Forte Iovi festum Phœbos solemne parabat:
  (Non faciet longas fabula nostra moras)
I mea, dixit, avis, ne quid pia sacra moretur,
  Et tenuem vivis fontibus affer aquam.
Corvus inauratum pedibus cratera recurvis.
  Tollit, & aereum pervolat altus iter.
Stabat adhuc duris ficus densissima pomis.
  Tentat eam rostro, non erat apta legi.
Immemor imperii, sedisse sub arbore fertur,
  Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; satur, nigris longum rapit unguibus hydrum,
  Ad dominumque redit, fictaque verba refert:
Hic mihi caussa more vivarum obsessor aquarum:
  Hic tenuit fontes, officiumque meum.
Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus? & audes.
  Fatidicum verbis fallere velle deum?
At tibi, dum lactens hærebit in arbore ficus,
  De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.
Dixit; & antiqui monumenta perennia facti
  Anguis, avis, crater, sidera juncta micant.
TErtia post Idus nudos aurora Lupercos
  Addicit: & Fauni sacra bicornis eunt.
Dicite Pierides sacrorum quæ sit origo:
  Attigerint Latias unde petita domos.
Pana deum pecoris veteres coluisse feruntur
  Arcades. Arcadiis plurimus ille jugis.

Teſtis erit Pholoe, teſtes Stymphalides undæ,
Quique citis Ladon in mare currit aquis;
Cinctaque pinetis nemoris juga Nonagrini,
Altaque Trœzene, Parrhaſiæque nives.
Pan erat armenti cuſtos, Pan numen equarum:
Munus ob incolumes ille ferebat oves.
Tranſtulit Euander ſylveſtria numina ſecum:
Hic, ubi nunc urbs eſt, tunc locus urbis erat.
Inde deum colimus, devectaque ſacra Pelaſgis.
Flamen ad hæc priſco more dialis erat:
Cur igitur currant; & cur (ſic currere mos eſt)
Nuda ferant poſita corpora veſte, rogas?
Ipſe Deus velox diſcurrere gaudet in altis
Montibus, & ſubitas concipit ipſe fugas.
Ipſe Deus nudus nudos jubet ire miniſtros:
Nec ſatis ad curſum commoda veſtis erat.
Ante Iovem genitum terras habuiſſe feruntur
Arcades: & Luna gens prior illa fuit.
Vita feris ſimilis nullos agitata per uſus,
Artis adhuc expers, & rude vulgus erat.
Pro domibus frondes norant, pro frugibus herbas:
Nectar erat palmis hauſta duabus aqua.
Nullus anhelabat ſub adunco vomere taurus,
Nulla ſub imperio terra colentis erat:
Nullus adhuc erat uſus equi ſe quiſque ferebat.
Ibat ovis lana corpus amicta ſua.
Sub Ioue durabant, & corpora nuda gerebant,
Docta graves imbres & tolerare Notos.
Nunc quoque detecti referunt monumenta vetuſti
Moris, & antiquas teſtificantur opes.
Sed, cur præcipipue fugiat velamina Faunus,
Traditur antiqui fabula plena joci.
Forte comes dominæ juvenis Tirynthius ibat:
Vidit ab excelſo Faunus utrumque jugo.
Vidit, & incaluit, Montanaque numina dixit,
Nil mihi vobiſcum eſt: hæc meus ardor erit.
Ibat odoratis humeros perfuſa capillis
Mæonis, aurato conſpicienda ſinu.
Aurea pellebant rapidos umbracula ſoles,
Quæ tamen Herculeæ ſuſtinuere manus.
Iamque nemus Bacchi Tmoli vineta tenebant:
Heſperus & fuſco roſcidus ibat equo.
Antra ſubit toſis laqueataque pumice vivo.
Garrulus in primo limine rivus erat.
Dunque purant epulas potandaque vina miniſtri;
Cultibus Alciden inſtruit illa ſuis.

Dat tenues tunicas Gætulo murice tinctas,
Dat teretem zonam, qua modo cincta fuit.
Ventre minor zona est; tunicarum vincla relaxat,
Vt possit magnas exseruisse manus.
Fregerat armillas non illa ad brachia factas:
Stringebant magnos vincula parva pedes.
Ipsa capit clavamque gravem, spoliumque leonis,
Conditaque in pharetra tela minora sua.
Sic epulis functi, sic dant sua corpora somno,
Et positis juxta secubuere toris.
Caussa, repertori vitis pia sacra parabant,
Quæ facerent purè, cum foret orta dies.
Noctis erat mediū (quid nō amor improbus audet?)
Roscida per tenebras Faunus ad antra venit.
Vtque videt comites somno vinoque solutos;
Spem cadit in dominis esse soporis idem.
Intrat: & huc illuc temerarius errat adulter,
Et præfert cautas, subsequiturque, manus.
Venerat ad strati captata cubilia lecti,
Et prima felix sorte futurus erat.
Vt tetigit fulvi setis hirsuta leonis
Vellera; pertimuit, sustinuitque manum.
Attonitusque metu rediit; ut sepe viator
Turbatum viso rettulit angue pedem.
Inde tori, qui junctus erat, velamina tangit
Mollia, mendaci decipiturque nota.
Adscendit: spondaque sibi propiore recumbit:
(Et rigidum cornu durius inguens erat.)
Interea tunicas ora subducit ab ima:
(Horrebant densis aspera crura pilis.)
Cætera tentantem cubito Tirynthius heros
Reppulit, è summo decidit ille toro.
Fit sonus. inclamant comites, & lumina poscit
Mæonis. illatis ignibus acta patent.
Ille gemit lecto graviter dejectus ab alto:
Membraque de dura vix sua tollit humo.
Ridet & Alcides, & qui videre jacentem:
Ridet amatorem Lyda puella suum.
Veste dues lusus, fallentes lumina vestes
Non amat, & nudos ad sua sacra vocat.
Adde peregrinis caussas, mea Musa, Latinas;
Inque suo noster pulvere currat equus.
Cornipedi Fauno cæsa de more capella
Venit ad exiguas turba vocata dapes.
Dumque sacerdotes verubus transsuta salignis
Exta parant, medias sole tenente vias;

Romulus, & frater, pastoralisque juventus,
 Solibus, & campo corpora nuda dabant:
Cæstibus, & jaculis, & missi pondere saxi
 Brachia per lusus experienda dabant.
Pastor ab excelso, per devia rura juvencos,
 Romule prædones, eripe, dixit, agunt.
Longum erat armari. diversis exit uterque
 Partibus. occursu præda recepta Remi.
Vt rediit, verubus stridentia detrahit exta:
 Atque ait, Hæc certe non nisi victor edet.
Dicta facit, Fabiique simul. venit irritus illuc
 Romulus, & mensas, ossaque nuda videt.
Risit, & indoluit, Fabios potuisse Remumque
 Vincere: Quintilios non potuisse suos.
Fama manet facti. posito velamine currunt.
 Et memorem famam, cui bene cessit, habet.
Forsitan & quæras cur sit locus ille Lupercal,
 Quæve diem tali nomine caussa notet.
Ilia Vestalis cœlesti semina partu
 Ediderat, patruo regna tenente suo.
Is jubet auferri parvos & in amne necari.
 Quid facis? ex istis Romulus alter erit.
Iussa recusantes peragunt lacrymosa ministri.
 Flent tamen & geminos in loca jussa ferunt.
Albula, quem Tyberin mersus Tyberinus in undis
 Reddidit; hybernis fortè tumebat aquis.
Hic, ubi nunc fora sunt, lintres errare videres,
 Quaque jacent valles, Maxime Circe, tuæ.
Huc ubi venerunt (neque enim procedere possunt
 Longius) ex illis unus an alter ait:
At quam sunt similes! at quam formosus uterque!
 Plus tamen ex illis iste vigoris habet.
Si genus arguitur vultu; nisi fallit imago,
 Nescio quem in vobis suspicer esse deum.
At si quis vestræ deus esset originis auctor;
 In tam præcipiti tempore ferret opem.
Ferret opem certè, si non ope mater egeret:
 Quæ facta est uno mater & orba die.
Nata simul, moritura simul, simul ite sub undas
 Corpora. desierat: deposuitque sinu.
Vagierunt clamore pari: sentire putares.
 Hi redeunt undis in sua tecta genis.
Sustinet impositos summa cavus alveus unda.
 Heu quantum fati parva tabella tulit!
Alveus in limo sylvis appulsus opacis,
 Paulatim fluvio deficiente sedet.

Arbor

Arbor erat: remanent veſtigia; quæque vocatur
Rumina nunc ficus, Romula ficus erat.
Venit ad expoſitos (mirum) lupa fœta gemellos.
Quis credat pueris non nocuiſſe feram?
Non nocuiſſe parum eſt: prodeſt quoque. quos lupa nutrit,
Perdere cognatæ ſuſtinuere manus.
Conſtitit, & cauda teneris blanditur alumnis,
Et fingit lingua corpora bina ſua.
Marte ſatos ſcires: timor abfuit. ubera ducunt,
Et ſibi permiſſi lactis aluntur ope.
Illa loco nomen fecit: locus ille Lupercis.
Magna dati nutrix præmia lactis habet.
Quid vetat Arcadio dictos à monte Lupercos?
Faunus in Arcadia templa Lycæus habet.
Nupta quid exſpectas? non tu pollentibus herbis,
Nec prece, nec magico carmine mater eris.
Excipe fœcundæ patienter verbera dextræ:
Iam ſocer optati nomen habebit avi.
Nam fuit illa dies, dura cum ſorte maritæ
Reddebant uteri pignora rara ſui.
Quid mihi, clamabat, prodeſt rapuiſſe Sabinas,
Romulus (hoc illo ſceptra tenente fuit:)
Si mea non vires, ſed bellum injuria fecit;
Vtilius fuerat non habuiſſe nurus.
Monte ſub Eſquilio multis inciduus annis
Iunonis magnæ nomine lucus erat.
Huc ubi venerunt; pariter nuptæque virique
Suppliciter poſito procubuere genu.
Cum ſubito motæ tremuere cacumina ſylvæ,
Et Dea per lucos mira locuta ſuos.
Italidas matres, inquit, caper hirtus inito.
Obſtupuit dubio territa turba ſono.
Augur erat (nomen longis intercidit annis)
Nuper ab Etruſca venerat exſul humo
Ille caprum mactat. iuſſæ ſua terga maritæ
Pellibus exſectis percutienda dabant.
Luna reſumebat decimo nova cornua motu,
Virque pater ſubito, nuptaque mater erat.
Gratia Lucinæ: dedit hæc tibi nomina lucus:
Aut quia principium tu Dea lucis habes.
Parce precor gravidis, facilis Lucina, puellis:
Maturumque utero molliter aufer onus.

ORta dies fuerit; tu deſine credere ventis:
Prodidit illius temporis aura fidem.
Flamina non conſtant: & ſex reſerata diebus

Carceris Aeolii janua lata patet.

IAm levis obliqua subsedit Aquarius urna.
Proximus æthereos excipe, Piscis equos.
Te memorant fratremq; tuum(nam juncta micatis
Signa) duos tergo sustinuisse deos.
Terribilem quondam fugiens Typhona Dione
Tunc, cum pro cœlo Iupiter arma tulit;
Venit ad Euphraten comitata Cupidine parvo,
Inque Palæstinæ margine sedit aquæ.
Populus, & cannæ riparum summa tenebant,
Spemque dabant salices, hos quoque posse tegi.
Dum latet; intonuit vento nemus. illa timore
Pallet: & hostiles credit adesse manus.
Vtque sinu natum tenuit, Succurrite Nymphæ,
Et Dis auxilium ferte duobus, ait.
Nec mora, prosiluit: pisces subiere gemelli.
Pro quo nunc dignum sidera munus habent.
Inde nefas ducunt genus hoc imponere mensis,
Nec violant timidi piscibus ora, Syri.

PRoxima lux vacua est. At tertia dicta Quirino.
Qui tenet hoc nomen Romulus ante fuit.
Sive quod hasta curis priscis est dicta Sabinis:
(Bellicus à telo venit in astra deus.)
Sive suum regi nomen posuere Quirites;
Seu quia Romanis junxerat ille Cures.
Nam pater armipotens postquam nova mœnia vidit,
Multaque Romulea bella peracta manu;
Iupiter, inquit, habet Romana potentia vires:
Sanguinis officio non eget illa mei.
Redde patri natum: quamvis intercidit alter,
Pro se, proque Remo, qui mihi restat, erit.
Vnus erit, quem tu tolles in cærula cœli,
Tu mihi dixisti: sint rata dicta Iovis.
Iupiter annuerat nutu tremefactus uterque
Est polus: & cœli pondera movit Atlas.
Est locus: antiqui Capreæ dixere paludem:
Forte viris illic, Romule, jura dabas.
Sol fugit & removent subeuntia nubila cœlum,
Et gravis effusis decidit imber aquis.
Hinc tonat, hinc missis abrumpitur ignibus æther.
Fit fuga: Rex patriis astra petebat equis.
Luctus erat, falsæque patres in crimine cædis,
Hæsisseque animis forsitan illa fides.
Sed proculus Longa veniebat Iulius Alba:
Lunaque fulgebat: nec facis usus erat.
Cum subito motu sepes crepuere sinistræ,

Retulit ille gradus: horruerunt que comæ.
Pulcher, & humano major, trabeaque decorus
Romulus, in media visus adesse via:
Et dixisse simul, Prohibe lugere Quirites,
Ne violent lacrymis numina nostra suis.
Thura ferant, placentq; novum pia turba Quirinū,
Et patrias artes militiamque colant
Iussit: & in tenues oculis evanuit auras.
Convocat hic patres: jussaque verba refert.
Templa Deo fiunt, collis quoque dictus ab illo,
Et referunt certi sacra paterna dies.
Lux quoque cur eadem Stultorum festa vocetur,
Accipe: parva quidem caussa, sed apta subest.
Non habuit tellus doctos antiqua colonos:
Lassabant agiles aspera bella viros.
Plus erat in gladio quam curvo laudi aratro:
Neglectus domino pauca ferebat ager.
Farra tamen veteres jaciebant, farra metebant,
Primitias Cereri farra resecta dabant.
Vsibus admoniti flammis torrenda dedere,
Multaque peccato damna tulere suo.
Nam modo verrebant nigras pro farre favillas,
Nunc ipsas igni corripuere casas.
Facta dea est Fornax: læti Fornace coloni
Orant, ut fruges temperet illa suas.
Curio legitimis nunc Fornacalia verbis
Maximus indicit: nec stata sacra facit.
Inque foro multa circum pendente tabella
Signatur certa curia quæque nota.
Stultaque pars populi quæ sit sua curia nescit:
Sed facit extrema sacra relata die.

EST honor & tumulis animas placare paternas,
Parvaque in exstructas munera ferre pyras.
Parva petunt manes, pietas pro divite grata est
Munere. non avidos Styx habet ima deos.
Tegula porrectis satis est velata coronis,
Et sparsæ fruges, parcaque mica salis:
Inque mero mollita Ceres, violæque solutæ.
Hæc habeat media testa relicta via.
Nec majora veto: sed & his placabilis umbra est.
Adde preces, positis & sua verba focis.
Hunc morem Aeneas pietatis idoneus autor
Attulit in terras, juste Latine, tuas.
Ille patris Genio solemnia dona ferebat:
Hinc populi ritus edidicere pios.
At quondam, dum longa gerunt pugnacibus armis

Bella; parentales deseruere dies.
Non impune fuit. nam dicitur omine ab isto
Roma suburbanis incaluisse rogis.
Vix equidem credo: bustis exisse feruntur,
Et tacitæ questi tempore noctis avi,
Perque vias urbis, Latiosque ululasse per agros
Deformes animas vulgus inane, ferunt.
Postea præteriti tumulis redduntur honores,
Prodigiisque venit funeribusque modus.
Dum tamen hæc fiunt, viduæ cessate puellæ:
Exspectet puros pinea tæda dies.
Nec tibi, quæ cupidæ matura videberi matri;
Comat virgineas hasta recurva comas.
Conde tuas Hymenæe faces, & ab ignibus atris
Aufer. habent alias mœsta sepulcra faces.
Di quoque templorum foribus celentur opertis:
Thure vacent aræ: stentque sine igne foci.
Nunc animæ tenues, & corpora functa sepulcris
Errant: nunc posito pascitur umbra cibo.
Nec tamen hoc ultra, quam tot de mense supersint
Luciferi, quot habent carmina nostra pedes.
Hanc, quia justa ferunt, dixere Feralia lucem.
Vltima placandis Manibus illa dies.
Ecce anus in mediis residens annosa puellis,
Sacra facit Tacitæ. vix tamen ipsa tacet.
Et digitis tria thura tribus sub limine ponit,
Qua brevis occultum mus sibi fecit iter.
Tunc cantata ligat cum fusco licia rombo,
Et septem nigras versat in ore fabas.
Quodque pice adstrinxit, quod acu trajecit ahena,
Obsutum menta torret in igne caput:
Vina quoque instillat. vini quodcumque relictũ est,
Aut ipsa, aut comites, plus tamen ipsa bibit.
Hostiles linguas, inimicaque vinximus ora,
Dicit discedens: ebriaque exit anus.
Protinus a nobis, quæ sit dea Muta, requires.
Disce, per antiquos quæ mihi nota senes.
Iupiter indomito Iuturnæ captus amore
Multa tulit, tanto non patienda deo.
Illa modo in sylvis inter coryleta latebat:
Nunc in cognatas desiliebat aquas.
Convocat hic Nymphas Latium quotcunque tenebant,
Et jacet in medio talia verba choro:
Invidet ipsa sibi, vitatque quod expedit illi,
Vestra soror; summo jungere membra deo.
Consulite ambobus; nam quæ mea magna voluptas,

Vti-

Vtilitas vestræ prima sororis erit.
Vos illi in prima fugienti obsistite ripa,
Ne sua fluminea corpora mergat aqua.
Dixerat: annuerunt omnes Tyberinides undæ,
Quæque colunt thalamos, Ilia diva, tuos
Forte fuit Nais, Lara nomine: prima sed illi
Dicta his, antiquum syllaba nomen erat.
Ex vitio positum. sæpe illi dixerat Almo,
Nata tene linguam: nec tamen illa tenet.
Quæ, simul ac tetigit Iuturnæ stagna sororis;
Effuge, ait, ripas, dicta refertque Iovis.
Illa etiam Iunonem adiit; miserataque nuptam,
Naida Iuturnam vir tuus, inquit, amati
Iupiter intumuit: quaque est non usa modeste,
Eripuit linguam: Mercuriumque monet.
Duc hanc ad Manes: locus ille silentibus aptus.
Nympha, sed infernæ Nympha paludis, erit.
Iussa Iovis fiunt. accepit lucus euntes.
Dicitur illa duci tunc placuisse Deo.
Vim parat hic. vultu pro verbis illa precatur,
Et frustra muto nititur ore loqui.
Fitque gravis, geminosq; parit, qui compita servant.
Et vigilant nostra semper in ur e, Lares.
PRoxima cognati dixere Charistia cari,
Et venit ad socios turba propinqua deos.
Scilicet à tumulis, &, qui periere propinquis,
Protinus ad vivos ora r.ferre juvat;
Postque tot amissos, quidque de sanguine restat,
Adspicere, & generis dinumerare gradus,
Innocui veniant; procul hinc procul impius esto
Frater, & in partus mater acerba suus;
Cui pater est vivax, qui matris digerit annos,
Quæ premit invisam socrus iniqua nurum.
Tantalidæ fratres absint, & Iasonis uxor,
Et quæ ruricolis semina tosta dedit,
Et soror, & Progne, Tereusque duabus iniquus;
Et quicumque suas per scelus auget opes.
Dis generis date thura boni; concordia fertur
Illa præcipue mitis adesse die.
Et libare dapes, & grati pignus honoris
Nutriat intinctos missa patella cibos.
Iamque ubi suadebit placidos nox humida somnos,
Larga precatura sumite vina manu.
Et, bene nos, bene te patriæ pater optime Cæsar,
Dici te suffuso sint bona verba mero.
NOx ubi transierit, solito celebretur honore

Separat judicio qui deus arva suo.
Termine, sive lapis sive es defossus in agro
Stipes, ab antiquis tu quoque numen habes.
Te duo diversa domini de parte coronant,
Binaque serta tibi, binaque liba ferunt.
Ara fit : huc ignem curto fert rustica testu
Sumptum de tepidis ipsa colona focis.
Ligna senex minuit : concisaque construit altè,
Et solida ramos figere pugnat homo.
Tum sicco primas irritat cortice flammas.
Stat puer, & manibus lata canistra tenet.
Inde, ubi ter fruges medios immisit in ignes;
Porrigit incisos filia parva favos.
Vina tenent alii : libantur singula flammis.
Spectant, & linguis candida turba favent.
Spargitur & cæso communis Terminus agno;
Nec queritur, lactens cum sibi porca datur.
Conveniunt, celebrantque dapes vicinia simplex,
Et cantant laudes, Termine sancte, tuas.
Tu populos urbesque, & regna ingentia, finis:
Omnis erit sine te litigiosus ager.
Nulla tibi ambitio est, nullo corrumperis auro:
Legitima servas credita rura fide.
Si tu signasses olim Thyreatida terram;
Corpora non letho missa trecenta forent:
Nec foret Othryades congestis tectus in armis.
O quantum patriæ sanguinis ille dedit!
Quid nova cum fierent Capitolia? nempe deorum
Cuncta Iovi cessit turba locumque dedit.
Terminus (ut veteres memorant) conventus in æde
Restitit: & magno cum Iove templa tenet.
Nunc quoque, se supra nequid nisi sidera cernat,
Exiguum templi tecta foramen habent.
Termine post illud levitas tibi libera non est.
Qua positus fueris in statione, mane:
Nec tu vicino quicquam concede roganti,
Ne videare hominem præposuisse Iovi.
Et seu vomeribus, seu tu pulsabere rastris;
Clamato, Tuus est hic ager, ille tuus.
Est via, quæ populum Laurentes ducit in agros,
Quondam Dardanio regna petita duci.
Illa lanigeri pecoris tibi, Termine, fibris
Sacra videt fieri sextus ab urbe lapis.
Gentibus est aliis tellus data limite certo;
Romanæ spatium est urbis & orbis idem.

Nunc

NVnc dicenda mihi Regis fuga. traxit ab illa
  Quintus ab extremo nomina mensę dies.
Vltima Tarquinius Romanæ gentis habebat
  Regna: vir injustus, fortis ad arma tamen.
Ceperat hic alias, alias everterat urbes,
  Et Gabios turpi fecerat arte suos.
Namque trium minimus, proles manifesta Superbi,
  In medios hostes nocte silente venit.
Nudarant gladios, Occidite, dixit, inermem:
  Hoc cupiant fratres, Tarquiniusque pater,
Qui mea crudeli laceravit verbere terga,
  (Dicere ut hoc posset, verbera passus erat.)
Luna fuit, spectant juvenem, gladiosque recondunt:
  Tergaque deducta veste notata vident
Flent quoque, & ut secum tueatur bella precantur:
  Callidus ignaris annuit ille viris.
Iamque potens, misso genitorem appellat amico,
  Prodendi Gabios quo sibi monstret iter.
Hortus odoratis suberat cultissimus herbis,
  Sectus humum rivo lene sonantis aquæ.
Illic Tarquinius ma data latentia nati
  Accipit, & virga lilia summa metit.
Nuntius ut reddit, decussaque lilia dixit;
  Filius, Agnosco jussa parentis ait.
Nec mora: principibus cæsis ex urbe Gabina,
  Traduntur ducibus mœnia nuda suis.
Ecce (nefas visu) mediis altaribus anguis
  Exit, & exstinctis ignibus exta rapit.
Consulitur Phœbus. sors est ita reddita: Matri
  Qui dederit princeps oscula: victor erit.
Oscula quisque suæ matri properata tulere,
  Non intellecto credula turba deo.
Brutus erat stulti sapiens imitator, ut esset
  Tutus ab insidiis, dire Superbe, tuis.
Ille jacens pronus matri dedit oscula Terræ;
  Creditus offenso procubuisse pede.
Cingitur interea Romanis Ardea signis,
  Et patitur lentas obsidione moras.
Dum vacat, & metuunt hostes committere pugnam;
  Luditur in castris: otia miles agit.
Tarquinius juvenis socios dapibusque meroque
  Accipit. ex illis rege creatus ait.
Dum nos difficilis pigro tenet Ardea bello,
  Nec sinit ad patrios arma referre deos;
Ecquid in officio torus est socialis? & ecquid
  Conjugibus nostris mutua cura sumus?
Quisque suam laudat, studiis certamina crescunt,

Et fervent multo linguaque corque mero.
Surgit cui clarum dederat Collatia nomen;
Non opus est verbis, credite rebus, ait.
Nox superest: tollamur equis, urbemque petamus.
Dicta placent; frænis impediuntur equi.
Pertulerant dominos. regalia protinus illi
Tecta petunt: custos in fore nullus erat.
Ecce nurum regis fusis per colla coronis
Inveniunt posito pervigilare mero.
Inde cito passu petitur Lucretia: nebat:
Ante torum calathi, lanaque mollis erant.
Lumen ad exiguum famulæ data pensa trahebant:
Inter quas tenui sic ait illa sono:
Mittenda est domino (nunc nunc properate puellæ)
Quamprimum nostra facta lacerna manu.
Quid tamen audistis? (nam plura audire soletis)
Quantum de bello dicitur esse super?
Postmodo victa cades: melioribus Ardea restas;
Improba; quæ nostros cogis abesse viros.
Sint tantum reduces. sed enim temerarius ille
Est meus, & stricto quolibet ense ruit.
Mens abit, & morior, quoties pugnantis imago
Me subit: & gelidum pectora frigus habet.
Desinit in lacrymas: intentaque fila remittit,
In gremio vultum deposuitque suum.
Hoc ipsum decuit: lacrymæ decuere pudicæ,
Et facies animo dignaque parque fuit.
Pone metum, veni, conjux ait. illa revixit,
Deque viri collo dulce pependit onus.
Interea juvenis furiatos regius ignes
Concipit, & cæco raptu, amore furit.
Forma placet, niveusque color, flavique capilli,
Quique aderat nulla factus ab arte decor.
Verba placent, & vox, & quam corrumpere non est:
Quoque minor spes est, hoc magis ille cupit.
Iam dederat cantum lucis prænuntius ales,
Cum referunt juvenes in sua castra pedem.
Carpitur attonitos absentis imagine sensus.
Ille: recordanti plura magisque placent.
Sic sedit: sic culta fuit: sic stamina nevit:
Neglectæ collo sic jacuere comæ:
Hos habuit vultus: hæc illi verba fuere:
Hic decor, hæc facies, hic color oris erat.
Vt solet à magno fluctus languescere flatu;
Sed tamen à vento, qui fuit ante, tumet:
Sic, quamvis aberat placitæ præsentia formæ,
Quem dederat præsens forma; manebat amor.

Ardet;

Ardet & injusti stimulis agitatus amoris,
Comparat indigno vimque dolumque toro.
Exitus in dubio est Audebimus ultima dixit.
Viderit: audentes Forsne Deusne juvet.
Cepimus audendo Gabios quoque, talia fatus
Ense latus cinxit: tergaque pressit equi.
Accipit ærata juvenem Collatia porta;
Condere jam vultus sole parante suos.
Hostis ut hospes init penetralia Collatini:
Comiter excipitur: sanguine junctus erat.
Quantum animis erroris inest! parat inscia rerum
Infelix epulas hostibus illa suis.
Functus erat dapibus: poscunt sua tempora somni.
Nox erat; & tota lumina nulla domo.
Surgit, & auratum vagina liberat ensem,
Et venit in thalamos, nupta pudica, tuos.
Vtque torum pressit; Ferrum Lucretia mecum est,
Natus, ait, Regis, Tarquiniusque vocor.
Illa nihil: neque enim vocem virusque loquendi,
Aut aliquid toto pectore mentis habet.
Sed tremit, ut quondam stabulis deprensa relictis,
Parva sub infesto cum jacet agna lupo.
Quid faciat? pugnet? vincetur fœmina pugna.
Clamet? at in dextra qui necet ensis adest.
Effugiat? positis urgentur pectora palmis;
Nunc primum externa pectora tacta manu.
Instat amans hostis, precibus, pretioque minisque.
Nec prece, nec pretio, nec movet ille minis.
Nil agis, Eripiam, dixit, per crimina vitam:
Falsus adulterii testis adulter ero.
Interimam famulum; cum quo deprensa fereris.
Succubuit famæ victa puella metu.
Quid victor gaudes? hæc te victoria perdet.
Heu quanto regnis nex stetit una tuis!
Iamque erat orta dies. passis sedet illa capillis,
Vt solet ad nati mater itura rogum
Grandævumque patrem fido cum conjuge castris
Evocat: & posita venit uterque mora.
Vtque vident habitum; quæ luctus causa requirunt:
Cui paret exsequias, quove sit icta malo.
Illa diu reticet, pudibundaque cælat amictu
Ora fluunt lacrymæ more perennis aquæ.
Hinc pater, hinc conjux lacrymas solantur, & orant,
Indicet: & cœco flentque paventque metu.
Ter contra loqui; ter destitit: ausaque quarto;
Non oculos adeo sustulit illa suos;

Hoc quoq; Tarquinio debe imus; Eloquar, inquit,
Eloquar infelix dedecus ipsa meum.
Quæque potest narrat, restabant ultima; flevit,
Et matronales erubuere genæ.
Dant veniam facto genitor conjuxque coacto.
Quam, dixit, veniam vos datis, ipsa nego.
Nec mora, cælato figit sua pectora cultro,
Et cadit in patrios sanguinolenta pedes.
Tunc quoq; jam moriens, ne non procũbat honestè,
Respicit, hæc etiam cura cadentis erat.
Ecce super corpus communia damna gementes
Obliti decoris virque paterque jacent.
Brutus adest tandemque animo sua nomina fallit,
Fixaque semianimi corpore tela rapit.
Stillantemque tenens generoso sanguine cultrum,
Edidit impavidos ore minante sonos:
Per tibi ego nunc juro fortem castumque cruorem,
Perque tuos manes; qui mihi numen erunt:
Tarquinium profuga pœnas cum stirpe daturum.
Jam satis est virtus dissimulata diu.
Illa jacens ad verba oculos sine lumine movit,
Visaque concussa dicta probare coma.
Fertur in exsequias animi matrona virilis,
Et secum lacrymas, invidiamque trahit.
Vulnus inane patet. Brutus clamore Quirites
Concitat, & regis facta nefanda refert.
Tarquinius cum prole fugit capit annua consul
Iura. dies regnis illa suprema fuit.
FAllimur? an veris prænuntia venit hirundo,
Et metuit, ne qua versa recurrat hyems?
Sæpe tamen, Progne, nimium properasse quereris;
Virque tuo Tereus frigore lætus erit.
IAmque duæ restant noctes de mense secundo,
Marsque citos junctis curribus urget equos:
Ex vero positum permansit Equiria nomen:
Quæ deus in campo prospicit ipse suo.
Iure venis Gradive: locum tua tempora poscunt,
Signatusque tuo nomine mensis adest.
Venimus in portum, libro cum mense peracto.
Naviget hinc alia jam mihi linter aqua.

FASTORVM

LIBER III.

BEllice depositis clypeo paulisper & hasta
Mars ades, & nitidas casside solve comas.

Forſitan ipſe roges, quid ſit cum Marte poetæ:
  A te: qui canitur, nomina menſis habet.
Ipſe vides manibus peragi fera bella Minervæ.
  Num minus ingenuis actibus illa vacat?
Palladis exemplo ponendæ tempora ſume
  Cuſpidis invenies & quod inermis agas.
Tum quoque inermis eras, cum te Romana ſacerdos
  Cepit; ut huic urbi ſemina digna dares.
Sylvia Veſtalis (quid enim vetat inde moveri?)
  Sacra lauaturas mane petebat aquas.
Ventum erat ad molli declivem tramite ripam:
  Ponitur è ſumma fictilis urna coma.
Feſſa reſedit humi, ventoſque accepit aperto
  Pectore, turbatas reſtituitque comas.
Dum ſedet; umbroſæ ſalices, volucreſque canoræ
  Fecerunt ſomnos, & leve murmur aquæ.
Blanda quies furtim victis obrepſit ocellis,
  Et cadit à mento languida facta manus.
Mars videt hanc, viſamque cupit, potiturque cupita:
  Et ſua divina furta fefellit ope.
Somnus abit; jacet illa gravis. jam ſcilicet intra
  Viſcera Romanæ conditor urbis eras.
Languida conſurgit: nec ſcit cur languida ſurgat,
  Et peragit tales arbore nixa ſonos:
Vtile ſit fauſtumque, precor, quod imagine ſomni
  Vidimus: an ſomno clarius illud erat?
Ignibus Iliacis aderam, collapſa capillis
  Decidit ante ſacros lanea vitta focos.
Inde duæ pariter (viſu mirabile) palmæ
  Surgunt. ex illis altera maior erat:
Et gravibus ramis totum protexerat orbem,
  Contigeratque nova ſidera ſumma coma.
Ecce meus ferrum patruus molitur in illas.
  Terreor admonitu: corque timore micat.
Martia Picus avis gemino pro ſtipite pugnant
  Et lupa. tuta per hos utraque palma fuit.
Dixerat: & plenam non firmis viribus urnam
  Suſtulit implerat dum ſua viſa refert.
Interea creſcente Remo, creſcente Quirino,
  Cœleſti tumidus pondere venter erat.
Quo minus emeritis exiret curſibus annus,
  Reſtabant nitido jam duo ſigna Deo.
Sylvia fit mater: Veſtæ ſimulachra feruntur
  Virgineas oculis oppoſuiſſe manus.
Ara deæ certe tremuit, parente miniſtra,
  Et ſubiit cineres territa flamma ſuos.

Hoc

Hoc ubi cognovit contemptor Amulius æqui:
(Nam raptas fratri victor habebat opes)
Amne jubet mergi geminos. scelus unda refugit.
In sicca pueri distituuntur humo.
Lacte quis infantes nescit crevisse ferino,
Et picum expositis sæpe tulisse cibos?
Non ego te, tantæ nutrix Laurentia gentis,
Nec taceam vestras Faustule pauper opes.
Vester honos veniet, cum Laurentalia dicam:
Acceptus geniis illa December habet.
Martia ter senos proles adoleverat annos,
Et suberat flavæ jam nova barba comæ,
Omnibus agricolis, armentorumque magistris
Iliadæ fratres jura petita dabant.
Sæpe domum veniunt prædonum sanguine læti,
Et redigunt actos in sua rura boves.
Vt genus audierunt; animos pater agnitus auget,
Et pudet in paucis nomen habere casis,
Romuleoque cadit trajectus Amulius ense,
Regnaque longævo restituuntur avo.
Mœnia conduntur: quæ, quamvis parva fuerunt;
Non tamen expediit transiluisse Remo.
Iam, modo quę fuerant sylvæ, pecorumq; recessus,
Vrbs erat æternæ cum pater urbis ait:
Arbiter armorum, de cujus sanguine natus
Credor (& ut credar pignora multa dabo)
A te principium Romano ducimus anno:
Primus de patrio nomine mensis eat.
Vox rata sit: patrioque vocat de nomine mensem.
Dicitur hæc pietas grata fuisse Deo.
Et tamen ante omnes Martem coluere priores.
Hoc dederat studiis bellica turba suis.
Pallada Cecropidæ, Minoia Creta Dianam,
Vulcanum tellus Hypsipylea colit:
Iunonem Sparte, Pelopeiadesque Mycenæ:
Pinigerum Fauni Mænalis ora caput.
Mars Latio venerandus erat; quia præsidet armis;
Arma feræ genti remque decusque dabant.
Quod si forte vacat, peregrinos inspice fastos:
Mensis in his etiam numine Martis erit.
Tertius Albanis, quintus fuit ille Faliscis:
Sextus apud populos, Hernica terra, tuos.
Inter Aricinos, Albanaque tempora constant
Factaque Telegoni mœnia celsa manu.
Quintum Laurentes, bis quinnum Aequicolus asper,
A tribus hunc primum turba Curensis habet.

Et tibi cum proavis, miles Peligne, Sabinis
  Conuenit. hic genti quartus utrique Deus.
Romulus hos omnia ut vinceret ordine saltem,
  Sanguinis autori tempora prima dedit.
Nec totidem veteres. quot nunc habuere Kalendas.
  Ille minor geminis mensibus annus erat.
Nondum tradiderat victas victoribus artes
  Græcia, facundum sed male forte genus.
Qui bene pugnarat, Romanam noverat artem:
  Mittere qui poterat pila; disertus erat.
Quis tunc aut Hyadas, aut Pleiadas Atlanteas
  Senserat? aut geminos esse sub axe Polos?
Esse duas Arctos? quarum Cynosura petatur
  Sidoniis: Helicen Graja carina notet?
Signaque quæ longo frater percenseat anno,
  Ire per hæc uno mense sororis equos?
Libera currebant, & inobservata per annum.
  Sidera. constabat sed tamen esse deos.
Non illi cœlo labentia signa movebant;
  Sed sua: quæ magnum perdere crimen erat.
Illaque de fœno: sed erat reverentia fœno,
  Quantam nunc aquilas cernis habere tuas.
Pertica suspensos portabat longa maniplos,
  Vnde maniplaris nomina miles habet.
Ergo animi indociles, & adhuc ratione carentes
  Mensibus egerunt lustra minora decem.
Annus erat: decimum cum luna repleverat orbem.
  Hic nostris magno tunc in honore fuit.
Seu quia tot digiti, per quos numerare solemus,
  Seu quia bis quinto fœmina mense parit,
Seu quod adusq; decem numero crescente venitur;
  Principium spatiis sumitur inde novis.
Inde pares centum denos secrevit in orbes
  Romulus: hastatos instituitque decem.
Et totidem princeps totidum pilanus habebat
  Corpora: legitimo quique merebat equo.
Quin etiam partes totidem Titiensibus ille,
  Quosque vocant Ramnes, Luceribusque dedit.
Assuetos igitur numeros servavit in anno.
  Hoc luget spatio fœmina mœsta virum.
Neu dubites, primæ fuerint quin ante Kalendæ,
  Martis; ad hæc animum signa referre potes.
Laurea flaminibus, quæ tot perstitit anno;
  Tollitur: & frondes sunt in honore novæ.
Ianua tunc regis posita viret arbore Phœbi:
  Ante tuas fit idem curia prisca fores.

Vesta

Vesta quoque ut folio niteat velata recenti;
  Cedit ab Iliacis laurea cana focis.
Adde quod arcana fieri novus ignis in æde
  Dicitur, & vires flamma refecta capit.
Nec mihi parva fides annos hinc isse priores,
  Anna quod hoc cœpta est mense Perenna coli,
Hinc etiam veteres initi memorantur honores
  Ad spatium belli, perfide Pœne, tui.
Denique quintus ab hoc fuerat Quintilis: & inde
  Incipit, à numero nomina quisquis habet.
Primus oliviferis Romam deductus ab arvis
  Pompilius menses sensit abesse duos;
Sive hoc à Samio doctus, qui posse renasci
  Nos putat; Egeria sive monente sua.
Sed tamen errabant etiam nunc tempora; donec
  Cæsaris ut multis hæc quoque cura fuit.
Non hæc ille deus tantæque propaginis autor
  Credidit officiis esse minora suis:
Promissumque sibi voluit prænoscere cœlum:
  Nec deus ignotas hospes inire domos.
Ille moras solis, quibus in sua regna rediret,
  Traditur exactis dispofuisse notis.
Is decies senos trecentum & quinque diebus
  Iunxit, & è pleno tempora quinta die.
Hic anni modus est in lustrum accedere debet,
  Quæ consummatur partibus una dies.
SI licet occultos monitus audire deorum
  Vatibus; ut certe fama licere putat;
Cum sis officiis, Gravide, virilibus aptus;
  Dic mihi matronæ cur tua festa colant.
Sic ego. sic posita dixit mihi cuspide Mavors:
  (Sed tamen in dextra missilis hasta fuit)
Nunc primum studiis pacis, Deus utilis armis,
  Advocor: & gressus in nova castra fero.
Nec piget incepti juvat hac quoque parte morari:
  Hoc solam ne se posse Minerva putet.
Disce Latinorum vates operose dierum
  Quod petis: & memori pectore dicta nota.
Parva fuit, si prima velis elementa referre,
  Roma: sed in parva spes tamen huius erat.
Mœnia iam stabant populis angusta futuris:
  Credita sed turbæ tunc nimis ampla suæ.
Quæ fuerit nostri si quæris regia nati;
  Adspice de canna straminibusque domum.
In stipula placidi capiebat munera somni.
  Et tamen ex illo venit in astra toro.

Iamque loco majus nomen Romanus habebat;
Nec conjux illi, nec socer ullus erat.
Spernebant generos inopes vicinia dives:
Et male credebar sanguinis autor ego.
In stabulis habitasse, & oves pavisse, nocebat,
Iugeraque inculti pauca tenere soli.
Cum pare quæque suo coeunt volucresque feræque,
Atque aliquam, de qua procreet, anguis habet.
Extremis dantur connubia gentibus. at, quæ
Romano vellet nubere, nulla fuit.
Indolui: patriamque dedi tibi, Romule, mentem;
Tolle preces, dixi: quod petis, arma dabunt.
Festa para Conso: Consus tibi cætera dicet;
Illo festa die dum sua sacra canes.
Intumuere Cures, & quos dolor attigit idem.
Tum primum generis intulit arma socer.
Iamque fere raptę matrum quoq; nomen habebant,
Tractaque erant longa bella propinqua mora.
Conveniunt nuptæ dictam Iunonis in ædem;
Quas inter mea sic est nurus orsa loqui;
O pariter raptæ, quoniam hoc commune tenemus,
Non ultra lente possumus esse piæ.
Stant acies: sed utra di sint pro parte rogandi;
Eligite. hinc conjux, hinc pater arma tenet.
Quærendum, viduæ fieri malimus an orbæ,
Consilium nobis forte piumque dabo.
Consilium dederat. parent; crinesque resolvunt,
Mœstaque funerea corpora veste tegunt.
Iam steterant acies ferro Martique paratæ:
Iam lituus pugnæ signa daturus erat;
Cum raptæ veniunt inter patresque virosque,
Inque sinu natos pignora cara ferunt.
Vt medium campi passis tetigere capillis;
In terram posito procubuere genu.
Et, quasi sentirent, blando clamore nepotes
Tendebant ad avos brachia parva suos.
Qui poterat, clamabat avum tum denique visum.
Et qui vix poterat, posse coactus erat.
Tela viris animusque cadunt: gladiisque remotis
Dant soceri generis accipiuntque manus.
Laudatasque tenent natas, scutoque nepotem
Fert avus: hic scutis dulcior usus erat
Inde diem, quæ prima, meas celebrare Kalendas
Oebaliæ matres non leve munus habent.
An quia committi strictis mucronibus ausæ
Finierant lacrymis Martia bella suis:

Vel quod erat de me feliciter Ilia mater;
  Ritè colunt matres sacra, diemque meum.
Quid? quod hyems adoperta gelu tum deniq; cedit,
  Et pereunt lapsæ sole tepente nives.
Arboribus redeunt detonsæ frigore frondes,
  Vividaque è tenero palmite gemma tumet.
Quæque diu latuit, nunc se qua tollat in auras.
  Fertilis occultas invenit herba vias.
Nunc fœcundus ager: pecoris nunc hora creandi;
  Nunc avis in ramo tecta laremque parat:
Tempora jure colunt Latiæ fœcunda parentes:
  Quarum militiam votaque partus habet.
Adde, quod excubias regi Romanus agebat;
  Qui nunc Esquilias nomina collis habet;
Illic à nuribus Iunoni templa Latinis
  Hac sunt, si memini, publica facta die.
Quid moror, & variis onero tua pectora caussis?
  Eminet ante oculos quod petis ecce tuos.
Mater amat nuptas: matrum me turba frequentat,
  Hæc vos præcipuè tam pia caussa decet.
Ferte Deæ flores: gaudet florentibus herbis
  Hæc dea. de tenero cingite flore caput.
Dicite, tu nobis lucem, Lucina, dedisti;
  Dicite, tu voto parturientis ades.
Si qua tamen gravida est; resoluto crine precetur,
  Vt soldat partus molliter illa suos.
QVis mihi nunc dicat quare cœlestia Martis
  Arma ferant Salii, Mamuriumque canant?
Nympha mone, nemori stagnoque operata Dianæ:
  Nympha Numæ conjux ad tua festa veni.
Vallis Aricinæ sylva præcinctus opaca
  Est lacus, antiqua religione sacer.
Hic jacet Hippolytus furiis direptus equorum;
  Vnde nemus nullis illud initur equis.
Licia dependent longas velantia sepes,
  Et posita est meritæ multa tabella deæ.
Sæpe potens voti frontem redimita coronis
  Fœmina lucentes portat ab urbe faces.
Regna tenent fortesque manu, pedibusque fugaces,
  Et perit exemplo postmodò quisque suo.
Defluit incerto lapidosus murmure rivus:
  Sæpe, sed exiguis haustibus inde bibit.
Egeria est, quæ præbet aquas, dea grata Camœnis.
  Illa Numæ conjux consiliumque fuit.
Principio nimium promptos ad bella Quirites
  Molliri placuit jure, deumque metu.

Inde datæ leges; ne firmior omnia poſſet:
  Cœptaque ſunt merito tradi a ſacra coli.
Exui ur feritas, armiſque potentius æquum eſt,
  Et cum ſive pudet conſer aſſe manus.
Atque aliquis modo trux viſa jam vertitur ara,
  Vinaque dat tepidis ſalſaque farra focis.
Ecce deum genitor ru ilas per nubila flammas.
  Spargit, & effuſis æthera ſiccat aquis.
Non alias miſſi cecidere frequentius ignes.
  Rex pavet: & vulgi pectora terror habet.
Cui dea, Ne nimium terrere; piabile fulmen
  Eſt ait: & ſævi flectitur ira Iovis.
Sed poterunt ritum Picus Faunuſque piandi
  Prodere: Romani numen uterque ſoli.
Nec ſine vi tradent. adhibeto vincula captis.
  Atque ita, qua poſſint, erudit arte, capi.
Lucus Aventino ſuberat nigir illicis umbra,
  Quo poſſis viſo dicere, numen ineſt.
In medio gramen, muſcoque adoperta virenti
  Manabat ſaxo vena perennis aquæ.
Inde fere ſoli, Faunus Picuſque bibebant.
  Huc venit, & Fonti rex Numa mactat ovem,
Plenaque odorati diſponit pocula Bacchi,
  Cumque ſuis antro conditus ipſe latet.
Ad ſolitos veniunt ſylveſtria numina fontes,
  Et relevant multo pectora ſicca mero.
Vina quies ſequitur. gelido Numa prodit ab antro,
  Vinclaque ſopitas addit in arcta manus.
Somnus ut abſceſſit; pugnando vincula tentant
  Rumpere: pugnantes fortius illa tenent.
Tum Numa, Di nemorum factis ignoſcite noſtris,
  Si ſcelus ingenio ſcitis abeſſe meo:
Quoque modo poſſit fulmen, monſtrate, piari.
  Sic Numa: Sic quatiens cornua Faunus ait.
Magna petis: nec quæ monitu tibi diſcere noſtro
  Fas ſit. habent fines numina noſtra ſuos.
Di ſumus agreſtes, & qui dominemur in altis
  Montibus. arbitrium eſt in ſua tela Iovi.
Hunc tu non poteris per te deducere cœlo:
  At poteris noſtra forſitan uſus ope.
Dixerat hæc Faunus: par eſt ſententia Pici.
  Deme tamen nobis vincula, Picus ait.
Iupiter huc veniet valida deductus ab arte
  Nubila promiſſi Styx mihi teſtis erit.
Emiſſi laqueis quid agant, quæ carmina dicant;
  Quaque trahant ſuperis ſedibus arte Iovem;

Scire nefas homini. nobis concessa canentur,
  Quæque pio dici vatis ab ore licet.
Eliciunt cœlo te Iupiter. Vnde minores
  Nunc quoque te celebrant, Eliciumque vocant.
Constat Aventinæ tremuisse cacumina sylvæ,
  Terraque subsedit pondere pressa Iovis.
Corda micant Regis, totoque è pectore sanguis
  Fugit, & hirsutæ diriguere comæ.
Vt rediit animus, Da certa piamina, dixit,
  Fulminis, altorum rexque paterque deum:
Si tua contigimus manibus donaria puris:
  Hoc quoque, quod petitur, si pia lingua rogat.
Annuit oranti: sed verum ambage remota
  Abdidit, & dubio terruit ore virum.
Cæde caput dixit. cui rex, Parebimus, inquit:
  Cædenda est hortis eruta cepa meis.
Addidit hic, Hominis sumes; ait ille capillos.
  Postulat hic animam: cui Numa, Piscis, ait.
Risit: & his, inquit, Facito mea tela procures
  O vir colloquio non abigende meo.
Sed tibi, protulerit cum totum castrinus orbem
  Cynthius; imperii pignora certa dabo.
Dixit, & ingenti tonitru super æthera motum
  Fertur, adorantem deseruitque Numam.
Ille redit lætus, memoratque Quiribus acta.
  Tarda venit dictis difficilisque fides.
At certe credemur, ait, si verba sequatur
  Exitus: en. audi crastina, quisquis ades.
Protulerit terris cum totum Cynthius orbem,
  Iupiter imperii pignora certa dabit.
Discedunt dubii, promissaque tarda videntur,
  Dependetque fides à veniente die.
Mollis erat tellus rorata mane pruina;
  Ante sui populus limina regis adest,
Prodit, & in solio medius consedit eburno,
  Innumeri circa stantque sedentque viri.
Ortus erat summo tantummodo margine Phœbus:
  Sollicitæ mentes speque metuque pavent:
Constitit, atque caput niveo velatus amictu
  Iam bene dis notas sustulit illa manus,
Atque ita, Tempus adest promissi muneris, inquit:
  Pollicitam dictis Iupiter adde fidem.
Dum loquitur, totum jam Sol emoverat orbem,
  Et gravis æthereo venit ab axe fragor.
Ter tonuit sine nube deus, tria fulgura misit:
  Credite dicenti; mira, sed acta loquor.

A me-

A media cœlum regione dehiſcere cœpit:
Summiſere oculos cum duce turba ſuos.
Ecce levi ſcutum verſatum leniter aura.
Decidit. a populo clamor ad aſtra venit.
Tollit humo munus cæſa prius ille juvenca,
Quæ dederat nulli colla premenda jugo.
Idque ancile vocat; quod ab omni parte reciſum eſt,
Quemque notes oculis, angulus omnis abeſt.
Tum, memor imperii ſortem conſiſtere in illo,
Conſilium multæ calliditatis init.
Plura jubet fieri ſimili cælata figura,
Error ut ante oculos inſidiantis eat,
Mamurius, morum, fabræne exactior artis,
Difficile eſt, illud dicere, clauſit opus.
Cui Numa munificus, Facti pete præmia, dixit!
Si mea nota fides; irrita nulla petes.
Iam dederat Saliis (à ſaltu nomina ducunt)
Armaque,& ad certos verba canenda modos.
Tum ſic Mamurius, Merces mihi gloria detur,
Nominaque extremo carmine noſtra ſonent.
Inde ſacerdotes operi promiſſa vetuſto
Præmia perſolvunt, Mamuriumque vocant.
Nubere ſiqua voles, quamvis properabitis ambo;
Differ: habent parvæ commoda magna moræ.
Arma movent pugnam, pugna eſt aliena maritis.
Condita cum fuerint; aptius omen erit.
His etiam conjux apicem diſcincta dialis
Lucibus impexas debet habere comas.
TErtia nox emerſa ſuos ubi moverit ignes:
Conditus è geminis piſcibus alter erit.
Nam duo ſunt: auſtris hic eſt; aquilonibus ille
Proximus. à vento nomen uterque tenet.
CVm croceis rorare genis Tithonia conjux
Cœperit, & quintæ tempora lucis aget;
Sive eſt Arctophylax, ſive eſt piger ille Bootes;
Mergetur, viſus effugietque tuos.
At non effugiet Vindemitor. hoc quoque cauſſam
Vnde tragat ſidus parva referre mora eſt.
Ampelon intonſum Satyro nymphaque creatum
Fertur in Iſmariis Bacchus amaſſe jugis.
Tradidit huic vitem pendentem frondibus ulmi;
Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.
Dum legit in ramo pictas temerarius uvas;
Decidit. amiſſum Liber in aſtra tulit.
SExtus ubi Oceano clivoſum ſcandis Olympum
Phœbus, & alatis æthera carpit equis;

Quisquis ades, castæque colis penetralia Vestæ ;
Cratera, Iliacis thuraque pone focis.
Cæsaris innumeris, quos maluit ipse mereri,
Accessit titulis pontificalis honos.
Ignibus æternis æterni numina præsunt
Cæsaris imperii pignora juncta vides,
Di veteris Trojæ, dignissima præda ferenti,
Qua gravis Aeneas tutus ab hoste fuit.
Ortus ab Aenea tangit cognata sacerdos
Numina. cognatum, Vesta, tuere caput.
Quos sancta fovet ille manu, bene vivitis ignes.
Vivite inexstincti, flammaque duxque precor.
VNa nota est Marti : Nonis sacrata quod illi,
Templa patet lucos, Vejovis, ante tuos.
Romulus ut saxo lucum circumdedit alto ;
Cuilibet, huc, inquit, confuge : tutus eris.
O quam de tenui Romanus origine crevit !
Turba vetus quam non invidiosa fuit !
Ne tamen ignaro novitas tibi nominis obstet;
Disce quis iste deus, curve vocetur ita.
Iupiter est juvenis ; juveniles adspice vultus.
Adspice deinde manum : fulmina nulla tenet.
Fulmina post ausos cœlum affectare Gigantas
Sumpta Iovi : primo tempore inermis erat.
Ignibus Ossa novis, & Pelion altius Ossa
Arsit, & in solida fixus Olympus humo.
Stat quoque capra simul : Nymphæ pavisse feruntur
Cretides. infanti lac dedit illa Iovi.
Nunc vocor ad nomen. Vegrandia farra colonæ,
Quæ male creverunt, vescaque parva vocant.
Vis ea si verbi est ; cur non ego Vejovis ædem,
Aedem nos magni suspicer esse Iovis ?
Iamque ubi cœruleum variabant sidera cœlum ;
Suspice : Gorgonei colla videbis equi.
Creditur hic cæsæ gravida cervice Medusæ
Sanguine respersis prosiluisse jubis.
Huic supra nubes, & subter sidera lapso,
Cœlum pro terra, pro pede penna fuit.
Iamque indignanti nova fræna receperat ore,
Cum levis Aonias ungula fodit aquas.
Nunc fruitur cælo, quod pennis ante petebat :
Et nitidus stellis quinque decemque micas.
PRotinus adspicies venienti nocte Coronam
Gnossida. Theseo crimine facta dea est.
Iam bene perjuro mutarat conjuge Bacchum,
Quæ dedit ingrato fila legenda viro.

Sorte tori gaudens, Quid flebam rustica, dixit?
Vtiliter nobis perfidus ille fuit,
Interea Liber depexos crinibus Indos.
Vincit, & Eoo dives ab orbe venit
Inter captivas facie præstante puellas
Grata nimis Baccho filia regis erat.
Flebat amans conjux, spatiataque litore corvo
Edidit incultis talia verba comis:
En iterum similes fluctus audite querelas:
En iterum lacrymas accipe, arena, meas.
Dicebam (memini) perjure, & perfide Theseu.
Ille abiit. eadem crimina Bacchus habet.
Nunc quoque nulla viro, clamabo, fœmina credat.
Nomine mutato caussa relata mea est.
O utinam mea sors, qua primum cœperat, isset,
Iamque ego præsenti tempore nulla forem!
Quid me desertis perituram, Liber, arenis
Servabas? potui dedoluisse semel.
Bacche levis, leviorque tuis, quæ tempora cingunt,
Frondibus, in lacrymas cognite Bacche meas;
Ausus es ante oculos adducta pellice nostros
Tam bene compositum sollicitare torum?
Heu ubi pacta fides? ubi, quæ jurare solebas?
(Me miseram, quoties hæc ego verba loquor!)
Thesea culpabas, fallacemque ipse vocabas:
Iudicio peccas turpius ipse tuo.
Nesciat hoc quisquam, tacitisque doloribus urar:
Ne toties falli digna fuisse puter.
Præcipuè cupiam celari Thesea: ne te
Consortem culpæ gaudeat esse suæ.
At, puto, præposita est fuscæ mihi candida pellex.
Eveniat nostris hostibus ille color.
Quid tamen hoc refert? vitio tibi gratior ipso est.
Quid facis? amplexus inquinat illa tuos.
Bacche fidem præsta, nec præfer amoribus ullam
Conjugis assuetæ semper amare virum.
Ceperunt matrem formosi cornua tauri;
Me tua: sed lædit ille pudendus amor. (bat,
Ne noceat quod amo: nec enim tibi Bacche noce-
Quod flammas nobis fassus es ipse tuas.
Nec quod nos uris, mirum facis. ortus in igne
Diceris, & patria raptus ab igne manu.
Illa ego sum, cui tu solitus promittere cœlum.
Hei mihi, pro cœlo qualia dona fero!
Dixerat; audiebat jamdudum verba querentis
Liber, ut a tergo forte secutus erat.

Occupat amplexus lacrymasque per oscula siccat,
Et, Pariter cœli summa petamus, ait.
Tu mihi juncta toro, mihi juncta vocabula sumes:
Nam tibi mutatæ Libera nomen erit.
Sintque tuæ tecum faciam monumenta coronæ;
Vulcanus Veneri quam dedit: illa tibi.
Dicta facit: gemmasq; novem transformat in ignes,
Aurea per stellas nunc micat illa novem.
SEx ubi sustulerit totidem demerserit orbes,
Purpureum rapido qui vehit axe diem;
Altera gramineo spectabis equiria campo,
Quem Tyberis curvis in latus urget aquis.
Qui tamen ejecta si forte tenebitur unda;
Cœlius accipiat pulverulentus equos.
IDibus est Annæ festum geniale Perennæ,
Haud procul à ripis, advena Tybri, tuis.
Plebs venit, ac viridis passim disjecta per herbas
Potat, & accumbit cum pare quisque sua.
Sub Iove pars durat: pauci tentoria ponunt:
Sunt, quibus è ramis frondea facta casa est:
Pars ibi pro rigidis calamos statuere columnis:
Desuper extentas imposuere togas.
Sole tamen vinoque calent: annosque precantur,
Quot sumant cyathos, ad numerumque bibunt.
Invenies illic, qui Nestoris ebibat annos:
Quæ sit per calices facta Sibylla suos.
Illic & cantant, quidquid didicere theatris,
Et jactant faciles ad sua verba manus:
Et ducunt posito duras cratere choreas,
Cultaque diffusis saltat amica comis.
Cum redeunt, titubant, & sunt spectacula vulgi:
Et fortunatos obvia turba vocat.
Occurrit nuper (visa est mihi digna relatu)
Pompa: senem potum pota trahebat anus.
Quæ tamen hæc dea sit quoniam rumoribus errant;
Fabula proposito nulla tegenda meo.
Arserat Aeneæ Dido miserabilis igne:
Arserat extructis in sua fata rogis.
Compositusque cinis, tumuliq; in marmore carmen
Hoc breve, quod moriens ipsa reliquit, erat:
Præbuit Aeneas & caussam mortis & ensem:
Ipsa sua Dido concidit usa manu.
Protinus invadunt Numidæ sine vindice regnum,
Et potitur capta Maurus Iarba domo:
Seq; memor spretum, Thalamis tamen, inquit, Elissæ
En ego, quem toties repulit illa, fruor.

Diffugiunt Tyrii quo quemque agit error, ut olim
Amisso dubiæ rege vagantur apes.
Tertia mandatas acceperat area messes,
Inque cavos ierant tertia musta lacus;
Pellitur Anna domo: lacrymansque sororia linquit
Mœnia. germanæ justa dat ante suæ.
Mixta bibunt molles lachrymis unguenta favillæ;
Vertice libatas accipiuntque comas.
Terque vale dixit: cineris ter ad ora relatos
Pressit. & est illis visa subesse soror.
Nacta ratem comitemque fugæ, pede labitur æquo;
Mœnia respiciens, dulce sororis opus.
Fertilis est Melitæ sterili vicina Cosyre
Insula; quam Libyci verberat unda freti:
Hanc petit hospitio regis confisa vetusto.
Hospes opum dives rex ibi Battus erat.
Qui postquam didicit casus utriusque sororis;
Hæc inquit, tellus quantulacunque tua est.
Et tamen hospitii servasset ad ultima munus,
Sed timuit magnas Pygmalionis opes.
Signa recensuerat bis Sol sua. Tertius ibat
Annus: & exsilio terra paranda nova est.
Frater adest, belloque petit. Rex arma perosus,
Nos sumus imbelles, tu fuge sospes, ait.
Iussa fugit, ventoque ratem committit, & undis.
Asperior quovis æquore frater erat.
Est prope piscosos lapidosi Crathidis amnes
Parvus ager: Cameren incola turba vocant.
Illic cursus erat. nec longius abfuit inde,
Quam quantum novies mittere funda potest.
Vela cadunt primo, & dubia librantur ab aura.
Findite remigio. navita dixit, aquas.
Dumque parant torto subducere carbasa lino,
Percutitur rapido puppis adunca Noto:
Inque patens æquor frustra pugnante magistro
Fertur, & ex oculis visa refugit humus.
Assiliunt fluctus, imoque à gurgite pontus
Vertitur, & canas alveus haurit aquas.
Vincitur ars vento: nec jam moderator habenis
Vtitur: at votis is quoque poscit opem.
Iactatur tumidas exsul Phœnissa per undas,
Humidaque opposita lumina veste tegit.
Tum primum Dido felix est dicta sorori,
Et quæcunque aliquam corpore pressit humum.
Figitur ad Laurens ingenti flamine littus
Puppis: & expositis omnibus, hausta perit.

Iam pius Aeneas regno nataque Latini
  Auctus erat: populos miscueratque duos.
Littore dotali solo comitatus Achate,
  Secretum nudo dum pede capit iter;
Adspicit errantem: nec credere sustinet Annam
  Esse (quid in Latios illa veniret agros?)
Dum secum Aeneas; Anna est, exclamat Achates.
  Ad nomen vultus sustulit illa suos.
Quo fugiat? quid agat? quos terræ quærat hiatus!
  Ante oculos miseræ fata sororis erant.
Sensit, & alloquitur trepidam Cythereius heros;
  Flet tamen admonitu mortis, Elisa, tuæ.
Anna, per hanc juro, quam quondam audire solebas
  Tellurem fato prosperiore dari;
Perque deos comites, hac nuper sede locatos;
  Sæpe meas illos increpuisse moras.
Nec timui de morte tamen: metus abfuit iste.
  Hei mihi, credibili fortior illa fuit!
Ne refer. adspexi non illo pectore digna
  Vulnera, Tartareas ausus adire domos.
At tu, seu ratio te nostris appulit oris,
  Sive deus; regni commoda carpe mei.
Multa tibi memores, nil non debemus Elisæ.
  Nomine grata tuo, grata sororis eris.
Talia dicenti (neque enim spes altera restat)
  Credidit: errores exposuitque suos
Vtque domum intravit Tyrios induta paratus;
  Incipit Aeneas: cætera turba silet.
Hanc tibi cur tradam, pia caussa, Lavinia conjux,
  Est mihi. consumpsi naufragus hujus opes.
Orta Tyro: regnum Libyca possedit in ora:
  Quam precor ut caræ more sororis ames.
Omnia promittit, falsumque Lavinia vulnus
  Mente premit tacita, dissimulatque fremens.
Donaque cum videat præter sua lumina ferri
  Multa palam, mitti clam quoque multa putat.
Non tamen exactum quid agat. furialiter odit
  Præparat insidias, & cupit ulta mori.
Nox erat. ante torum visa est adstare sorori
  Squallenti Dido sanguinolenta coma.
Et fuge, ne dubita, mœstum, fuge, dicere, tectum.
  Sub verbum querulas impulit aura fores.
Exsilit: & velox humili super arva fenestra
  Se jacit. audacem fecerat ipse timor.
Quaque metu rapitur. tunica velata recincta
  Currit, ut auditis territa dama lupis.

Cor:

Corniger hanc cupidis rapuisse Numicius undis
  Creditur, & stagnis occuluisse suis.
Sidonis interea magno clamore per agros
  Quæritur. apparent signa notæque pedum.
Ventum erat ad ripas. inerant vestigia ripis.
  Sustinuit tacitas conscius amnis aquas.
Ipsa loqui visa est, Placidi sum Nympha Numici:
  Amne perenne latens, Anna Perenna vocor.
Protinus erratis læti vescuntur in agris,
  Et celebrant largo seque diemque mero.
Sunt quibus hæc Luna est, quia mensibus impleat annum:
  Pars Themin, Inachiam pars putat esse bovem.
Invenies, qui te Nymphen Atlantida dicant;
  Teque Iovi primos, Anna, dedisse cibos.
Hæc quoq; quam referam, nostras pervenit ad aures
  Fama: nec à vera dissidet illa fide.
Plebs vetus, & nullis etiam sat tuta tribunis,
  Fugit: & in sacri vertice montis abit.
Iam quoque, quem secum tulerant, defecerat illos
  Victus, & humanis usibus apta Ceres.
Orta suburbanis quædam fuit Anna Bovillis
  Pauper, sed mundæ sedulitatis, anus.
Illa, levi mitra canos redimita capillos,
  Fingebat tremula rustica liba manu.
Atque ita per populum fumantia mane solebat
  Dividere. hæc populo copia grata fuit.
Pace domi facta, signum posuere Perennæ,
  Quod sibi defectis illa tulisset opem.
Nunc mihi, cur cantent, superest, obscœna puellæ,
  Dicere. nam coeunt, certaque probra canunt.
Nuper erat dea facta. venit Gradivus ad Annam:
  Et cum seducta talia verba facit.
Mense meo coleris: junxi mea tempora tecum:
  Pendet ab officio spes mihi magna tuo.
Armifer armifere correptus amore Minervæ
  Vror: & hoc longo tempore vulnus alo.
Effice, Di studio similes coeamus in unum.
  Conveniunt partes hæ tibi, comis anus.
Dixerat illa deum promisso ludit inani.
  Et stultam dubia spem trahit usque mora.
Sæpius instanti; Mandata peregimus, inquit:
  Evictas precibus: vix dedit illa manus.
Gaudet amans, thalamosque parat. deducitur illuc
  Anna tegens vultus, ut nova nupta, suos.
Oscula sumpturus subito Mars adspicit Annam,

Nunc pudor elusum, nunc subit ira deum.
Ludis amatorem caræ, nova diva, Minervæ.
Nec res hac Veneri gratior ulla fuit.
Inde joci veteres obscœnaque dicta canuntur;
Et juvat hanc magno verba dedisse deo.
Præteriturus eram gladios in principe fixos;
Cum sic à castis Vesta locuta focis:
Ne dubita meminisse: meus fuit ille sacerdos:
Sacrilegæ telis me petiere manus.
Ipsa virum rapui, simulacraque nuda reliqui.
Quæ cecidit ferro, Cæsaris umbra fuit.
Ille quidem cœlo positus Iovis atria servat:
Et tenet in magno templa dicata foro.
At quicunque nefas ausi prohibente deorum
Numme, polluerant pontificale caput;
Morte jacent merita. testes estote Philippi,
Et quorum sparsis ossibus albet humus.
Hoc opus, hæc pietas, hæc prima elementa fuere
Cæsaris; ulcisci justa per arma patrem.

POstera cum teneras Aurora refecerit herbas;
Scorpios à prima parte videndus erit.

TErtia post Idus lux est celeberrima Baccho.
Bacche fave vati, dum tua festa cano.
Nec referam Semelen; ad quam nisi fulmina secum
Iupiter afferret; parvus inermis eras;
Nec puer ut posses maturo tempore nasci,
Expletum patrio corpore matris onus.
Sithonas & Scythicos longum narrare triumphos,
Et domitas gentes thurifer Inde tuas.
Tu quoque Thebanæ male præda tacebere matris,
Inque tuum furiis acte Lycurge genu.
Ecce libet subitos pisces, Tyrrhenaque monstra
Dicere. sed non est carminis hujus opus.
Carminis hujus opus, caussas exprome re; quare
Vitisator populos ad sua liba vocet.
Ante tuos ortus aræ sine honore fuere,
Liber, & in gelidis herba reperta focis.
Te memorant Gange, totoque Oriente subacto,
Primitias magno seposuisse Iovi.
Cinnama tu primus captivaque thura dedisti,
Deque triumphato viscera tosta bove.
Nomine ab autoris ducunt Libamina nomen,
Libaque: quod sacris pars datur inde focis,
Liba deo fiunt: succis quia dulcibus ille
Gaudet, & à Baccho mella reperta ferunt.
Ibat arenoso Satyris comitatus ab Hebro.

(Non

(Non habet ingratos fabula nostra jocos)
Iamq; erat ad Rhodopen, Pangæaque florida ventũ;
Aeriferæ comitum cum crepuere manus.
Ecce novæ coeunt volucres tinnitibus actæ,
Quaque movent sonitus æra, sequuntur apes,
Colligit errantes, & in arbore claudit inani
Liber: & inventi præmia mellis habet.
Vt Satyri lævisque senes tetigere saporem;
Quærebant flavos per nemus omne favos.
Audit in exesa stridorem examinis ulmo:
Adspicit & ceras, dissimulatque senex.
Vtque piger pandi tergo residebat aselli;
Applicat hunc ulmo corticibusque cavis.
Constitit ipse super ramoso stipite nixus:
Atque avide trunco condita mella petit.
Millia crabronum coeunt, & vertice nudo
Spicula defigunt oraque summa notant.
Ille cadit præceps, & calce feritur aselli:
Inclamatque suos auxiliumque rogat.
Concurrunt Satyri, turgentiaque ora parentis
Rident. percusso claudicat ipse genu.
Ridet & ipse deus: limumque inducere monstrat.
Hic paret monitis, & linit ora luto.
Melle pater fruitur: liboque infusa calenti
Iure repertori candida mella damus.
Fœmina cur presset, non est rationis opertæ.
Fœmineos thyrso concitat ille choros.
Cur anus hoc faciat quæris? vinosior ætas
Hæc erat, & gravidæ munera vitis amans.
Cur hedera cincta est? hedera est gratissima Baccho.
Hoc quoque cur ita sit, dicere nulla mora est.
Nysiades Nymphæ, puerum quærente noverca,
Hanc frondem cunis opposuere novis.
Restat ut inveniam; quare toga libera detur
Lucifero pueris, candide Bacche, tuo.
Sive, quod ipse puer semper, juvenisque videris;
Et media est ætas inter utramque tibi;
Seu quia tu pater es, patres sua pignora natos
Commendant curæ numinibusque tuis.
Sive, quod es Liber, vestis quoque libera per te
Sumitur, & vitæ liberioris iter.
An quia, cum colerent prisci studiosius agros,
Et patrio faceret rure senator opus,
Et caperet fasces à curvo consul aratro,
Nec crimen duras esset habere manus;
Rusticus ad ludos populus veniebat in urbem;

Sed

Sed dis, non studiis ille dabatur honor.
Luce sua ludos uvæ commentor habebat:
Quos cum tædifera nunc habet ipse dea.
Ergo ut tironum celebrare frequentia possit;
Visa dies dandæ non aliena togæ.
Mite caput pater huc placataque cornua vertas,
Et des ingenio vela secunda meo.
Itur ad Argeos, (qui sint, sua pagina dicet)
Hac, si quid memini: præteritaque die.
Stella Lycaoniam vergit declinis ad Arcton
Miluus. hæc illa nocte videnda venit.
Quid dederit volucri, si vis cognoscere, cœlum:
Saturnus regnis ab Iove pulsus erat.
Concitat iratus validos Titanas in arma,
Quæque fuit fatis debita, poscit opem.
Matre satus Terra monstrum mirabile, taurus
Parte sui serpens posteriore fuit.
Hunc triplici muro lucis incluserat atris
Parcarum monitu Styx violenta trium.
Viscera qui tauri flammis adolenda dedisset,
Sors erat, æternos vincere posse deos.
Immolat hunc Briareus facta ex adamante securi:
Et jam jam flammis exta daturus erat.
Iupiter alitibus rapere imperat. attulit illi
Miluus: & meritis venit in astra suis.
VNa dies media est: & fiunt sacra Minervæ,
Nominaque a junctis quinque diebus habent,
Sanguine prima vacat. nec fas concurrere ferro.
Caussa, quod est illa nata Minerva die.
Altera, tresque super strata celebrantur arena:
Ensibus exsertis bellica læta dea est.
Pallada nunc pueri teneræque ornate puellæ.
Qui bene placarit Pallada; doctus erit.
Pallade placata, lanam mollire puellæ
Discite, jam plenas exonerare colos.
Illa etiam stantes radio percurrere telas
Erudit, & rarum pectine denset opus.
Hanc cole, qui maculas læsis de vestibus aufers:
Hanc cole, velleribus quisquis ahena paras.
Nec quisquam invita faciet bene vincula plantæ
Pallade; sit Tychio doctior ille licet.
Et licet antiquo manibus collatus Epeo
Sit prior; invita Pallade, mancus erit.
Vos quoque, Phœbea morbos qui pellitis arte;
Munera de vestris pauca referte deæ.
Nec vos turba feri censu fraudata magistri

Spernite. discipulos attrahet illa novos.
Quique moves cœlum, tabulamque coloribus eris,
Quique facis docta mollia saxa manu.
Mille dea est operum : certe dea carminis illa est.
Si mereor, studiis adsit amica meis.
Cælius ex alto qua mons descendit in æquum ;
Hic ubi non plana est, sed prope plana via ;
Parva licet videas captæ delubra Minervæ,
Quæ dea natali cœpit habere suo.
Nominis in dubio causa est. capitale vocamus
Ingenium sollers : ingeniosa dea est.
An, quia de capitis fertur sine matre paterni
Vertice cum clypeo prosiliisse suo ?
An, quia pardomitis ad nos captiva Faliscis
Venit : & hoc ipsum littera prisca docet ?
An, quod habet legem, capitis quæ pendere pœnis
Ex illo jubeat furta reperta loco ?
A quacunque trahas ratione vocabula Pallas i
Pro ducibus nostris ægida semper habe.
Summa dies è quinque tubas lustrare canoras.
Admonet, & forti sacrificare deæ.
Nunc potes ad Solem sublato dicere vultu,
Hic here Phryxeæ vellera pressit ovis
Seminibus tostis sceleratæ fraude novercæ
Sustulerat nullas, ut solet, herba comas.
Mittitur ad Tripodas, certa qui sorte reportet,
Quam sterili terræ Delphicus edat opem.
Hic quoque corruptus cum semine nuntiat Helles
Et juvenis Phryxi funera sorte peti.
Vtque recusantem cives, & tempus, & Ino
Compulerunt regem jussa nefanda pati.
Et soror, & phryxus velati tempora ramis,
Stant simul ante aras : junctaque fata gemunt.
Adspicit hos, ut forte pependerat æthere mater,
Et ferit attonita pectora nuda manu :
Inque draconigenam nimbis comitantibus urbem
Desilit : & natos eripit inde suos :
Vtque fugam capiant aries nitidissimus auro
Traditur. ille vehit per freta longa duos,
Dicitur infirma cornu tenuisse sinistra
Fœmina ; cum de se nomina fecit aquæ.
Pæne simul periit, dum vult succurrere lapsæ
Frater : & extentas porrigit usque manus.
Flebat, ut amissa gemini consorte pericli,
Cœruleo junctam nescius esse deo.
Littoribus tactis aries fit sidus. at hujus

Per-

Pervenit in Colchas aurea lana domos.
TRes ubi luciferos veniens præmiserit Eos;
Tempora nocturnis æqua diurna ferens;
INde quater pastor saturos ubi clauserit hœdos,
Canuerint herbæ rore recente quater;
Ianus adorandus, quo cum Concordia mitis,
Et Romana Salus, araque Pacis erit.
LVna regit menses. hujus quoque tempora mensis
Finit Aventino Luna colenda jugo.

FASTORVM

LIBER IV.

ALma fave, dixi, geminorum mater Amorum.
Ad vatem vultus rettulit illa suos.
Quid tibi, ait, mecum? certè majora canebas.
Num vetus in molli pectore vulnus habes?
Scis dea, respondi, de vulnere. risit & æther
Protinus ex illa parte serenus erat.
Saucius, an sanus, numquid tua signa reliqui:
Tu mihi propositum, tu mihi semper opus.
Quæ decuit primis sine crimine lusimus annis:
Nunc teritur nostris area major equis.
Tempora cum caussis annalibus eruta priscis,
Lapsaque sub terras, ortaque signa cano.
Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, mensem.
Et vatem, & mensem scis Venus esse tuos.
Mota Cytherea leviter mea tempora myrto
Contigit: &, Cœptum perfice, dixit, opus.
Sensimus: & subito caussæ paruere dierum.
Dum licet, & spirant flamina; navis eat.
Si qua tamen pars te de fastis tangere debet,
Cæsar, in Aprili, quo tenearis, habes,
Hic ad te magna descendit imagine mensis:
Et fit adoptiva nobilitate tuus.
Hoc pater Iliades, cum longum scriberet annum,
Vidit: & autores rettulit ipse suos.
Utque fero Marti primam dedit ordine sortem,
Quod sibi nascenti proxima caussa fuit;
Sic Venerem gradibus multis in gente repertam
Alterius voluit mensis habere locum.
Principiumque sui generis, revolutaque quærens
Sæcula, cognatos venit adusque deos.
Dardanon Electra nesciret Atlantide natum
Scilicet; Electram concubuisse Iovi.

Hujus Erichthonius: Tros est generatus ab illo:
  Assaracon creat hic: Assaracu que Capyn.
Proximus Anchisen: cum quo commune parentis
  Non dedignata est nomen habere Venus.
Hinc satus Aeneas (pietas spectata per ignes)
  Sacra, patremque humeris, altera sacra, tulit.
Venimus ad felix aliquando nomen Iuli:
  Vnde domus Teucros Iulia tangit avos.
Posthumus huic, qui, quod sylvis fuit ortus in altis,
  Sylvius in Latia gente vocatus erat.
Isque, Latine. tibi pater est: subit Alba Latinum:
  Proximus est titulus Epitus, Alba, tuis.
Ille dedit captæ recidiva vocabula Trojæ,
  Et tuus est idem, Calpete, factus avus.
Cumq; patris regnum post hunc Tiberinus haberet;
  Dicitur in Thuscæ gurgite mersus aquæ:
Iam tamen Agrippan natum, Remulumq; nepotem
  Viderat. in Remulum fulmina missa ferunt.
Venit Aventinus post hos; locus unde vocatur,
  Mons quoque post illum tradita regna Procæ:
Quem sequitur diri Numitor germanus Amuli.
  Ilia cum Lauso de Numitore sati.
Ense cadit patrui Lausus: placet Ilia Marti:
  Teque parit gemino juncte Quirine Remo.
Ille suos semper Venerem Martemque parentes
  Dixit: & emeruit vocis habere fidem.
Neve secuturi possent nescire nepotes;
  Tempora dis generis continuata dedit.
Sed Veneris mensem Graju sermone notatum
  Auguror. à spumis est dea dicta maris.
Nec tibi sit mirum Grajo rem nomine dici:
  Itala nam tellus Græcis major erat.
Venerat Evander plena cum classe suorum:
  Venerat Alcides; Grajus uterque genus.
Hospes Aventinis armentum pavit in herbis
  Claviger: & tanto est Albula pota deo.
Dux quoque Neritius: testes Læstrygones exstant:
  Et quod adhuc Circes nomina littus habet.
Et jam Telegoni, jam mœnia Tiburis udi
  Stabant: Argolicæ quod posuere manus.
Venerat Attrides satis agitatus Halesus;
  A quo se dictam terra Falisca putat.
Adjice Trojanæ suasorem Antenora pacis,
  Et generum Oeniden, Appule Daune, tuum.
Serus ab Iliacis, & post Antenora, flammis
  Attulit Aeneas in loca nostra deos.

Hujus erat Solymus Phrygia comas exul ab Ida :
A quo Sulmonis mœnia nomen habent :
Sulmonis gelidi, patriæ, Germanice, nostræ,
Me miserum, Scythico quam procul illa solo !
Ergo age; tam longas & supprime, Musa, querelas:
Non tibi sunt mœsta sacra canenda lyra.
Quo non livor adit ? sunt qui tibi mensis honorem
Eripuisse velint, invideantque Venus.
Nam, quia ver aperit tunc omnia, densaque cedit
Frigoris asperitas, fœtaque terra patet ;
Aprilem memorant ab aperto tempore dictum :
Quem Venus injecta vindicat alma manu.
Illa quidem totum dignissima temperat orbem :
Illa tenet nullo regna minora deo :
Juraque dat cœlo, terræ, natalibus undis ;
Perque suos initus continet omne genus.
Illa deos omnes (longum numerare) creavit :
Illa satis caussas arboribusque dedit :
Illa rudes animos hominum contraxit in unum :
Et docuit jungi cum pare quemque sua.
Quid genus omne creat volucrum, nisi blanda voluptas ?
Nec coeant pecudes, si levis absit amor.
Cum mare trux aries cornu decertat : at idem
Frontem dilectæ lædere parcit ovis.
Deposita sequitur taurus feritate juvencam,
Quem toti saltus, quem nemus omne tremunt.
Vis eadem, lato quodcunque sub æquore vivit,
Servat, & innumeris piscibus implet aquas.
Prima feros habitus homini detraxit : ab illa
Venerunt cultus mundaque cura sui.
Primus amans carmen vigilatum nocte negata
Dicitur ad clausas concinuisse fores :
Eloquiumque fuit duram exorare puellam :
Proque sua caussa quisque disertus erat.
Mille per hanc artes motæ : studioque placendi,
Quæ latuere prius, multa reperta ferunt.
Hanc quisquam titulo mensis spoliare secundi
Audeat ? à nobis sit furor iste procul.
Quid, quod ubique potens, templisque frequentibus aucta
Urbe tamen nostra jus dea majus habet :
Pro Troja, Romane, tua Venus arma ferebat :
Cum gemuit teneram cuspide læsa manum,
Cœlestesque duas Trojano judice vicit.
(Ah nolim victas hoc meminisse deas !)
Assaracique nurus dicta est : ut scilicet olim
Magnus Iuleos Cæsar haberet avos.

Nec Veneri tempus, quam ver, erat aptius ullum.
 Vere nitent terræ: vere remissus ager.
Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollunt,
 Nunc tumido gemmas cortice palmes agit.
Et formosa Venus formoso tempore digna est:
 Vtque solet, Marti continuata suo.
Vere monet curvas materna per æquora puppes
 Ire: nec hibernas jam meminisse minas.
Rite deam Latiæ colitis matresque nurusque,
 Et vos, quis vittæ longaque vestis abest.
Aurea marmoreo redimicula solvite collo;
 Demite divitias: tota lavanda Dea est.
Aurea siccato redimicula reddite collo;
 Nunc alii flores, nunc nova danda rosa est.
Vos quoque sub viridi myrto jubet illa lavari:
 Caussaque, cur jubeat, (discite) certa subest,
Littore siccabat rorantes nuda capillos.
 Viderunt Satyri, turba proterva, deam.
Sensit, & opposita texit sua corpora myrto.
 Tuta fuit facto: vosque referre jubet.
Discite nunc quare Fortunæ thura virili
 Detis eo, calida qui locus humet aqua.
Accipit ille locus posito velamine cunctas,
 Et vitium nudi corporis omne videt.
Vt tegat hoc, celetque viros Fortuna virilis
 Præstat: & hoc parvo thure rogata facit.
Nec pigeat niveo tritum cum lacte papaver
 Sumere, & expressis mella liquata favis.
Cum primum cupido Venus est deducta marito;
 Hoc bibit, ex illo tempore nupta fuit.
Supplicibus verbis illam placata: sub illa
 Et forma, & mores, & bona fama manent.
Roma pudicitia proavorum tempore lapsa est:
 Cumeam, veteres, consuluistis anum.
Templa jubet Veneri fieri: quibus ordine factis,
 Inde Venus verso nomina corde tenet.
Semper ad Aeneadas placido pulcherrima vultu
 Respice: totque tuas diva tuere nurus.
Dum loquor, elatæ metuendus acumine caudæ
 Scorpios in virides præcipitatur aquas.
NOx ubi transierit, cœlumque rubescere primò
 Cœperit, & tactæ rore querentur aves,
Semustamque facem vigilata nocte viator
 Ponet, & ad solitum rusticus ibit opus;
Plejades incipiunt humeros relevare paternos:
 Quæ septem dici, sex tamen esse solent.

Seu quod in amplexus sex hinc venere deorum :
Nam Steropen Marti concubuisse ferunt :
Neptuno Halcyonen, & te formosa Celæno :
Majan : & Electran, Taygetenque Iovi :
Septima mortali Merope tibi, Sisyphe, nupsit.
Pœnitet : & facti sola pudore latet.
Sive quod Electra Trojæ spectare ruinas
Non tulit : ante oculos opposuitque manum.

TEr sine perpetuo cœlum versetur in axe,
Ter jungat Titan, terque resolvat equos ;
Protinus inflexo Berecynthia tibia cornu
Flabit, & Idææ festa parentis erunt.
Ibunt semimares, & inania tympana tundent,
Aeraque tinnitus ære repulsa dabunt.
Ipsa sedens molli comitum cervice feretur
Vrbis per medias exululata vias.
Scena sonat, ludique vocant : spectate Quirites,
Et fora Marte suo litigiosa vacent.
Quærere multa licet, sed me sonus æris acuti
Terret, & horrendo lotos adunca sono.
Da dea quas sciter. doctas Cybeleja neptes
Audit : & has curæ jussit adesse meæ.
Pandite mandati memores, Heliconis alumnæ
Gaudeat assiduo cur Dea magna sono.
Sic ego, sic Erato (mensis Cytherejus illi
Cessit ; quod teneri nomen amoris habet)
Reddita Saturno sors hæc erat, Optime regum
A non sceptris excutiere tuis.
Ille suam metuens, ut quæque erat edita prolem
Devorat : immersam visceribusque tenet.
Sæpe Rhea questa est toties fœcunda, nec unquam
Mater ; & indoluit fertilitate sua.
Iupiter ortus erat. pro magna teste vetustas
Creditur. acceptam parce movere fidem.
Veste latens saxum cœlesti gutture sedit.
Sic genitor fatis decipiendus erat.
Ardua jam dudum resonat tinnitibus Ide ;
Tutus ut infanti vagiat ore puer.
Pars clypeos fudibus, galeas pars tundit inanes ;
Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus.
Res latuit patrem, priscique imitamina facti
Aera deæ comites raucaque terga movent.
Cymbala pro galeis, pro scutis tympana pulsant :
Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, modos.
Desierat. cœpi : Cur huic genus acre leones
Præbent insolitas ad juga curva jubas :

Desieram. cœpit; Feritas mollita per illam
Creditur. id curru testificata suo est.
At cur turrifera caput est ornata corona?
An Phrygiis turres urbibus illa dedit?
Annuit. Vnde venit, dixi, sua membra secandi
Impetus? ut tacui, Pieris orsa loqui.
Phryx puer in silvis facie spectabilis altis.
Turrigeram casto vinxit amore deam.
Hunc sibi servari voluit, sua templa tueri:
Et dixit, Semper fac puer esse velis.
Ille fidem jussis dedit, &, Si mentiar, inquit,
Vltima, quam fallam, sit Venus illa mihi.
Fallit: & in Nympha Sagaritide desinit esse,
Quod fuit. huic pœnas exigit ira deæ
Naida vulneribus succidit in arbore factis.
Illa perit. fatum Naidos arbor erat.
Hic furit: &, credens thalami procumbere tectum,
Effugit, & cursu Dindyma summa petit. (mat:
Et modo. Tolle faces; Remove, modo, verbera, cla-
Sæpe Palæstinas jurat adesse deas.
Ille etiam saxo corpus laniavit acuto,
Longaque in immundo pulvere tracta coma est.
Voxque fuit, Merui: meritas do sanguine pœnas.
Ah pereant partes quæ nocuere mihi!
Ah pereant! dicebat adhuc onus inguinis aufert,
Nullaque sunt subito signa relicta viri,
Venit in exemplum furor hinc, mollesque ministri
Cædunt jactatis vilia membra comis?
Talibus Aoniæ facunda voce Camœnæ
Reddita quæsiti caussa furoris erat.
Hoc quoque dux operis moneas precor; unde petita
Venerit. an nostra semper in urbe fuit?
Dindymon, & Cybelen, & amœnam fontibus Iden
Semper, & Iliacas Mater amavit opes
Cum Trojam Aeneas Italos portaret in agros;
Est dea sacriferas pene secuta rates.
Sed nondum fatis Latio sua numina posci
Senserat: assuetis substiterat que locis.
Post, ubi Roma potens opibus jam sæcula quinque
Vidit, & è domito sustulit orbe caput;
Carminis Euboici fatalia verba sacerdos
Inspicit. inspectum tale fuisse ferunt.
Mater abest: matrem jubeo Romane requiras.
Cum veniet casta est accipienda manu.
Obscuræ sortis patres ambagibus errant.
Quæve parens absit, quove petenda loco.

Consulitur Pæan, Divumque arcessite matrem,
Inquit: in Idæo est invenienda jugo.
Mittuntur proceres. Phrygiæ tum sceptra tenebat
Attalus: Ausoniis rem negat ille viris.
Mira canam. longa tremuit cum murmure tellus,
Et sic est adytis diva locuta suis:
Ipsa peti volui: nec sit mora: mitte volentem.
Dignus Roma locus, quo Deus omnis eat.
Ille soni terrore pavens, Proficiscere, dixit:
Nostra eris. in Phrygios Roma refertur avos.
Protinus innumeræ cædunt pineta secures
Illa, quibus fugiens Phryx pius usus erat.
Mille manus coeunt. & picta coloribus ustis
Cœlestum matrem concava puppis habet.
Illa sui per aquas fertur tutissima nati,
Longaque Phryxeæ stagna sororis adit:
Rhœteumque rapax, Sigeaque littora transit,
Et Tenedon veteres Eetionis opes.
Cyclades excipiunt, Lesbo post terga relicta,
Quaque Caristois frangitur unda vadis.
Transit & Icarium, lapsas ubi perdidit alas
Icarus, & vastæ nomina fecit aquæ.
Tum læva Creten, dextra Pelopeidas undas
Deserit: & Veneri sacra Cythera petit.
Hinc mare Trinacrium, candens ubi fingere ferrum
Brontes, & Steropes, Acmonidesque solent:
Aequoraque Afra legit, Sardoaque regna sinistris
Respicit à remis, Ausoniamque tenet.
Ostia contigerat: qua se Tiberinus in altum
Dividit, & campo liberiore natat.
Omnis eques, mistaque gravis cum plebe senatus,
Obvius ad Tusci fluminis ora venit.
Procedunt pariter matres, nataeque, nurusque,
Quæque colunt sanctos virginitate focos.
Sedula fune viri contento brachia lassant.
Vix subit adversas hospita nauis aquas.
Sicca diu fuerat tellus: sitis usserat herbas:
Sedit limoso pressa carina vado:
Quisquis adest operi, plus quam pro parte laborat,
Adjuvat & fortes voce sonante manus.
Illa velut medio stabilis sedet insula ponto.
Attoniti monstro stantque paventque viri.
Claudia Quinta genus Clauso referebat ab alto:
Nec facies impar nobilitate fuit.
Casta quidem: sed non & credita. rumor iniquus
Læserat, & falsi criminis acta rea est.

Cultus,

Cultus, & ornatos varie prodisse capillos,
  Obfuit: ad rigidos promptaque lingua senes.
Conscia mens recti famæ mendacia ridet:
  Sed nos in vitium credula turba sumus.
Hæc ubi castarum processit ab agmine matrum,
  Et manibus puram fluminis hausit aquam;
Ter caput irrorat, ter tollit in æthera palmas.
  Quicunque aspiciunt, mente carere putant.
Summissoque genu, vultus imagine divæ
  Figit, & hos edit crine jacente sonos:
Supplicis alma tuæ genitrix fœcunda deorum
  Accipe sub certa conditione preces.
Casta negor: si tu damnas; meruisse fatebor,
  Morte luam pœnas judice victa dea.
Sed si crimen abest; tu nostræ pignora vitæ
  Re dabis, & castas casta sequere manus.
Dixit: & exiguo funem conamine traxit:
  (Mira, sed in scena testificata loquor)
Mota dea est, sequiturq; ducem, laudatq; sequendo
  Index lætitiæ fertur ad astra sonus.
Fluminis ad flexum veniunt: Tiberina priores
  Ostia dixerunt, vnde sinister abit.
Nox aderat: querno religant à stipite funem,
  Dantque levi somno corpora functa cibo.
Lux aderat. querno solvunt à stipite funem:
  Ante tamen posito thura dedere foco.
Ante coronatâ puppi sine labe juvencam
  Mactarunt, operum, conjugiique rudem.
Est locus, in Tyberim qua lubricus influit Almo,
  Et nomen magno perdit ab amne minor.
Illic purpurea canus cum veste sacerdos
  Almonis, dominam sacraque lavit aquis.
Exulbant comites, furiosaque tibia flatur,
  Et feriunt molles taurea terga manus.
Claudia præcedit læto celeberrima vultu;
  Credita vix tandem teste pudica dea.
Ipsa sedens plaustro porta est invecta Capena:
  Sparguntur junctæ flore recente boves.
Nasica accepit: templi non perstitit autor.
  Augustus nunc est: ante Metellus erat.
Substitit hic Erato. mora sit, si cætera quæram:
  Dic, inquam, parva cur stipe quærat opes?
Contulit æs populus, de quo delubra Metellus
  Fecit, ait. dandæ mos stipis inde manet.
Cur vicibus factis ineunt convivia, quæro,
  Tunc magis, indictas concelebrantque dapes.

Quod bene mutarit sedem Berecynthia, dixi ;
  Captant mutatis sedibus omen idem.
Institeram, quare primi Megalesia ludi
  Vrbe forent nostrâ : cum dea (sensit enim)
Illa deos, inquit, peperit. cessere parenti,
  Principiumque dati mater honoris habet.
Cur igitur Gallos, qui se excidere, vocamus ?
  Cum tanto Phrygia Gallica distet humus ?
Inter, ait, viridem Cybelen altasque Celenas,
  Amnis it insana, nomine Gallus, aqua.
Qui bibit inde, furit. procul hinc discedite, quis est
  Cura bonæ mentis. qui bibit inde, furit.
Non pudet herbosum, dixi, posuisse moretum
  In dominæ mensis ? an sua caussa subest ?
Lacte mero veteres usi memorantur, & herbis ;
  Sponte sua si quas terra ferebat, ait.
Candidus elisæ miscetur caseus herbæ ;
  Cognoscat priscos ut dea prisca cibos.

POstera cum cœlo motis Pallantias astris
  Fulserit, & niveos Luna levarit equos ;
Qui dicet, Quondam sacrata est colle Quirini
  Hac fortuna die Publica ; verus erit.

TErtia lux (memini) ludus erit: hac mihi quidam
  Spectanti senior, contiguusque loco,
Hæc, ait, illa dies, Libycis qua Cæsar in oris
  Perfida magnamini contudit arma Iubæ.
Dux mihi Cæsar erat, sub quo meruisse tribunus
  Glorior. officio præfuit ille meo.
Hanc ego militia sedem, tu pace parasti,
  Inter bis quinos usus honore viros.
Plura locuturi subito seducimur imbre.
  Pendula cœlestes Libra movebat aquas.
Ante tamen, quam summa dies spectacula sistat ;
  Encifer Orion æquore mersus erit

PRoxima victricem cum Romam inspexerit Eos,
  Et dederit Phœbo stella fugata locum ;
Circus erit pompa celeber numeroque deorum :
  Primaque ventosis palma petetur equis.
Hinc Cereris ludi : non est opus indice caussa.
  Sponte deæ munus, promeritumque patet.
Panis erant primis virides mortalibus herbæ ;
  Quas tellus nullo sollicitante dabat.
Et modo carpebant vivaci cespite gramen ;
  Nunc epulæ tenera fronde cacumen erant.
Postmodo glans nata est. bene erat, jã glande reperta :
  Duraque magnificas quercus habebat opes.

Prima Ceres homine ad meliora alimenta vocato
  Mutavit glandes utiliore cibo.
Illa jugo tauros collum præbere coegit:
  Tunc primum soles eruta vidit humus.
Aes erat in pretio: chalybeja massa latebat.
  Heu quam perpetuo debuit illa tegi!
Pace Ceres læta est. at vos optate coloni
  Perpetuam pacem, perpetuumque ducem.
Farra deæ, micæque licet salientis honorem
  Detis, & in veteres thurea grana focos.
Et si thura aberunt; unctas accendite tædas.
  Parva bonæ Cereri, sint modo casta, placent
A bove succincti cultros removete ministri:
  Bos aret: ignavam sacrificate suem.
Apta jugo cervix non est ferienda securi.
  Vivat, & in dura sæpe laboret humo.
Exigit ipse locus, raptus ut virginis edam.
  Plura recognosces: pauca docendus eris.
Terra tribus scopulis vastum procurrit in æquor
  Trinacris; à positu nomen adepta loci.
Grata domus Cereri, multas ea possidet urbes,
  In quibus est culto fertilis Henna solo.
Frigida cœlestum matres Arethusa vocarat.
  Venerat ad sacras, & dea flava dapes,
Filia, consuetis ut erat comitata puellis,
  Errabat nudo per sua prata pede.
Valle sub umbrosa locus est, adspergine multa
  Uvidus ex alto desilientis aquæ.
Tot fuerant illic, quot habet natura, colores,
  Pictaque dissimili flore nitebat humus.
Quam simul adspexit; Comites accedite, dixit,
  Et mecum plenos flore referte sinus.
Præda puellares animos prolectat inanis,
  Et non sentitur sedulitate labor.
Hæc implet lento calathos è vimine textos:
  Hæc gremium, laxos degravat illa sinus.
Illa legit calthas; huic sunt violaria curæ:
  Illa papavereas subsecat ungue comas.
Has Hyacinthe tenes, illas Amarante moraris?
  Pars thyma, pars casiam, pars meliloton amant.
Plurima lecta rosa est, sunt & sine nomine flores:
  Ipsa crocos tenues, liljaque alba legit.
Carpendi studio paulatim longius itur,
  Et dominam casa nulla secuta comes.
Hanc videt, & visam patruus velociter aufert:
  Regnaque cæruleis in sua portat equis.

Illa quidem clamabat, Io cariſſima mater
  Auferor, ipſa ſuos abſcideratque ſinus.
Panditur interea Diti via: namque diurnum
  Lumen inaſſueti vix patiuntur equi.
At chorus æqualis cumulatis flore caniſtris,
  Perſephone, clamant, ad tua dona veni.
Vt clamata ſilet, montes ululatibus implent,
  Et feriunt mœſta pectora nuda manu.
Attonita eſt plangore Ceres (modo venerat Hennã)
  Nec mora, Me miſeram, filia, dixit, ubi es?
Mentis inops rapitur. quales audire ſolemus
  Threicias paſſis Mœnadas ire comis.
Vt vitulo mugit ſua mater ab ubere rapto,
  Et quærit fœtus per nemus omne ſuos;
Sic dea, nec retinet gemitus, & concita curſu
  Fertur, & è campis incipit Henna tuis.
Inde puellaris nacta eſt veſtigia plantæ,
  Et preſſam noto pondere vidit humum.
Forſitan illa dies erroris ſumma fuiſſet,
  Si non turbaſſent ſigna reperta ſues.
Iamque Leontinos Aniſenaque flumina curſu
  Præterit & ripas herbifes Aci tuas;
Præterit & Cyanen, & fontes lenis Anapi,
  Et te vorticibus non adeunde Gela.
Liquerat Ortygien, Megareaque, Pantagienque,
  Quæque Simethæas accipit æquor aquas,
Antraque Cyclopum poſitis exuſta caminis,
  Quique locus curvæ nomina falcis habet:
Himeraq; & Didymen, Agrigentaq; Tauromenonq;
  Sacrorumque Melan paſcua læta boum.
Hinc Camarinan adit, Thapſonq; & Heloria tempe,
  Quaque patet Zephyro ſemper apertus Eryx.
Iamque Peloriaden, Lilybeaque, jamque Pachynon
  Luſtrarat; terræ cornua prima ſuæ.
Quacunque ingreditur, miſeris loca cuncta querelis
  Implet: ut amiſſum cum gemit ales Ityn.
Perque vices, modo Perſephone, modo Filia clamat.
  Clamat, & alternis nomen utrumque ciet.
Sed neque Perſephone Cererem, neque filia matrem
  Audit: & alternis nomen utrumque perit.
Vnaque, paſtorem vidiſſet an arva colentem,
  Vox erat, Hac greſſus ecqua puella tulit?
Iam color unus ineſt rebus, tenebriſque teguntur
  Omnia jam vigiles conticuere canes.
Alta jacet vaſti ſuper ora Typhoeos Aetne,
  Cuius anhelatis ignibus ardet humus:

Illic accendit geminas pro lampade pinus :
  Hinc Cereris sacris nunc quoque tæda datur.
Est specus exesi structura pumicis asper ;
  Non homini regio, non adeunda feræ :
Quo simul advenit, frænatos curribus angues
  Iungit, & æquoreas sicca pererrat aquas.
Effugit & Syrteis, & te Zanclæa Charybdis.
  Et vos Nisæi naufraga monstra canes,
Hadriacumque patens late, bimaremque Corinthon;
  Sic venit ad portus, Attica terra, tuos.
Hic primum sedit gelido mœstissima saxo.
  Illud Cecropidæ nunc quoque triste vocant.
Sub Iove duravit multis immota diebus,
  Et lunæ patiens, & pluvialis aquæ.
Fors sua cuiq; loco est. quod nunc Cerealis Eleusin
  Dicitur, hic Celei rura fuere senis.
Ille domum glandes excussaque mora rubetis
  Portat, & arsuris arida ligna focis.
Filia parva duas redigebat rupe capellas,
  Et tener in cunis filius æger erat.
Mater, ait virgo, (mota est dea nomine matris)
  Quid facis in solis incomitata jugis ?
Restitit & senior, quamvis onus urget : & orat
  Tecta suæ subeat quantulacunque casæ.
Ille negat (simularat anum, mitraque capillos
  Presserat) instanti talia dicta refert :
Sospes eas, semperque parens : mihi filia rapta est.
  Heu melior quanto sors tua sorte mea !
Dixit:&,ut lacrymæ (neq;enim lacrymare deorum)
  Decidit in tepidos lucida gutta sinus ;
Flent pariter, molles animi virgoque senexque.
  E quibus hæc justi verba fuere senis ;
Sic tibi, quam raptam quereris, sit filia sospes ;
  Surge : nec exiguæ despice tecta casæ.
Cui dea, Duc, inquit : scisti, qua cogere posses.
  Seque levat saxo, subsequiturque senem.
Dux comiti narrat, quam sit sibi filius æger,
  Nec capiat somnos, invigiletque malis.
Illa soporiferum, parvos initura Penates,
  Colligit agresti lene papaver humo.
Dum legit ; oblito fertur gustasse palato,
  Longamque imprudens exsoluisse famem.
Quæ quia principio posuit jejunia noctis ;
  Tempus habent mystæ sidera visa cibi.
Limen ut intravit, luctus videt omnia plena.
  Iam spes in puero nulla salutis erat.

Matre salutata (mater Melanira vocatur)
Iungere dignata est os puerile suo.
Palorabit, subitasque vident in corpore vires.
Dantus cœlesti venit ab ore vigor.
Tota domus læta est. hoc est, materque paterque;
Nataque: tres illi tota fuere domus,
Mox epulas ponunt, liquefacta coagula lactis,
Pomaque, & in teneris aurea mella favis.
Abstinet alma Ceres, somnique papavem caussas
Dat tibi cum tepido lacte bibenda puer.
Noctis erat medium, placidique silentia somni:
Tripolemum gemio sustulit illa suo:
Terque manu permulsit eum: tria carmina dixit;
Carmina mortali non referenda sono:
Inque foco corpus pueri vivente favilla
Obruit, humanum purget ut ignis onus.
Excutitur somno stultè pia mater: & amens,
Quid facis? exclamat: membraque ab igne rapit.
Cui dea, Dum non es, dixit, scelerata, fuisti:
Irrita materno sunt mea dona metu.
Iste quidem mortalis erit: sed primus arabit,
Et seret, & culta præmia tollet humo.
Dixit: & egrediens nubem trahit, inque dracones
Transit. &, alifero tollitur axe Ceres.
Sunion expositum, Piræaque tuta recessu
Linquit, & in dextrum quæ jacet ora latus.
Hinc init Aegæum; quo Cycladas adspicit omnes,
Ioniumque rapax, Icariumque legit:
Perque urbes Asiæ longum petit Hellespontum:
Diversumque locis alta pererrat iter.
Nam modo thurilegos Arabas, modo despicit Indos:
Hinc Libs, hinc Meroe, siccaque terra subest.
Nunc adit Hesperios, Rhenũ, Rhodanũq;, Padumque,
Teque future parens Tibri potentis aquæ.
Quo feror? immensum est erratas dicere terras:
Prætei itus Cereri nullus in orbe locus.
Errat & in cœlo: liquidique immunia ponti
Alloquitur gelido proxima signa polo.
Parrhasides stellæ (namque omnia nosse potestis,
Aequoreas numquam cum subeatis aquas)
Persephonen natam miseræ monstrate parenti.
Dixerat. huic Helice talia verba refert:
Crimine nox vacna est. Solem de virgine rapta
Consule: qui late facta diurna videt.
Soladitus, Quam quæris, ait, ne vana labores,
Nupta Iovis fratri tertia regna tenet.

Questa diu secum, sic est affata Tonantem;
(Maximaque in vultu signa dolentis erant)
Si memor es, de quo mihi sit Proserpina nata;
Dimidiem curæ debet habere tuæ.
Orbe pererrato, sola est injuria facti
Cognita: commissi præmia raptor habet.
At neque Persephone digna est prædone marito,
Nec gener hoc nobis more parandus erat.
Quid gravius victore Gige captiua tulissem;
Quam nunc te cœli sceptra tenente tuli?
Verum impune ferat: nos hæc patiamur inultæ,
Reddat, & emendet facta priora nouis.
Iupiter hanc lenit, factumque excusat amore,
Nec gener est nobis ille pudendus, ait.
Non ego nobilior. posita est mihi regia cœlo.
Possidet alter aquas: alter inane Chaos.
Sed si fortè tibi non est mutabile pectus;
Statque semel juncti rumpere vincla tori;
Hoc quoque tentemus, siquidem jejunia remansit;
Sin minus: Inferni conjugis uxor erit.
Tartara jussus adit sumptis Caducifer alis:
Speque redit citius, visaque certa refert.
Rapta tribus, dixit, soluit jejunia granis,
Punica quæ lento cortice poma tegunt.
Haud secus indoluit, quam si modo rapta fuisset,
Mœsta parens, longa vixque refecta mora est.
Atque, ita nec nobis cœlum est habitabile, dixit:
Tænarea recipi ne quoque valle jube.
Et factura fuit; pactus nisi Iupiter esset,
Bis tribus ut cœlo mensibus illa foret.
Tum demum vultumque Ceres animumq; recepit
Imposuitque suæ spicea serta comæ;
Largaque prouenit cessatis messis in arvis,
Et uix congestas area cepit opes.
Alba decet Cererem vestis. Cerealibus albam
Sumite. nunc pulli uelleris usus abest.

OCcupat Aprileis Idus cognomine Victor
Iupiter: hac illi sunt data templa die.
Hac quoque, ni fallor, populo dignissima nostro
Atria Libertas cœpit habere sua.

LVce secutura tutos pete, navita, portus
Ventus ab occasu grandine mixtus erit,
Scilicet ut fuerit: tamen hæc Mutinensia Cæsar
Grandine militia contulit arma sua.

TErtia post Veneris cum lux surrexerit Idus.
Pontifices forda sacra litate boue.

Forda ferens bos eſt fœcundaque dicta ferendo :
  Hinc etiam fœtus nomen habere putant.
Nunc gravidum pecus eſt; gravidę nũc ſemine terrę.
  Telluri plenæ victima plena datur,
Pars cadit arce Iovis : ter denas curia vaccas
  Accipit ; & largo ſparſa cruore madet.
Aſt ubi viſceribus vitulos rapuere miniſtri :
  Sectaque fumoſis exta dedere focis ;
Igne cremat vitulos, quæ natu maxima virgo :
  Luce Palis populos purget ut ille cinis.
Rege Numa, fructu non reſpondente labori,
  Irrita decepti vota colentis erant.
Nam modo ſiccus erat gelidis aquilonibus annus,
  Nunc ager Aſſidua luxuriabat aqua.
Sæpe Ceres primis dominum fallebat in herbis,
  Et levis obſeſſo ſtabat avena ſolo :
Et pecus ante diem partus edebat acerbos :
  Agnaque naſcendo ſæpe necabat ovem.
Silva vetus nullaque diu violata ſecuri
  Stabat ; Mænalio ſacra relicta deo.
Ille dabat tacitis animo reſponſa quieto
  Noctibus. huic geminas rex Numa mactat oves.
Prima cadit Fauno : leni cadit altera Somno.
  Sternitur in duro vellus utrumque ſolo.
Bis caput intonſum fontana ſpargitur unda,
  Bis ſua faginea tempora fronde premit.
Vſus abeſt Veneris : nec fas animalia menſis
  Ponere : nec digitis anulus ullus ineſt.
Veſte rudi tectus ſupra nova vellera corpus
  Ponit, adorato per ſua verba deo.
Interea placidam redimita papavere frontem
  Nox venit, & ſecum ſomnia nigra trahit
Faunus adeſt: oviumque premens pede vellera duro,
  Edidit à dextro talia dicta toro :
Morte boum tibi, rex, tellus placanda duarum :
  Det ſacris animas una necata duas.
Excutitur terrore quies : Numa viſa revolvit :
  Et ſecum ambages cœcaque juſſa refert.
Expedit errantem nemori gratiſſima conjux,
  Et dixit, Gravidæ poſceris exta bovis.
Exta bovis gravidæ dantur. fœcundior annus
  Provenit, & fructus terra pecuſque ferunt.
Hanc quondam Cytherea diem properantius ire
  Iuſſit, & admiſſos præcipitavit equos ;
Vt titulum imperii tum primum luce ſequenti
  Auguſto juveni proſpera bella darent.

SEd jam preteritas ubi quartus Lucifer Idus
Respicit; hac Hyades Dorida nocte petunt.
TErtia post Hyadas cum lux erit orta remotas;
Carcere partitos circus habebit equos.
Cur igitur missæ vinctus ardentia tædis
Terga ferant vulpes; caussa docenda mihi.
Frigida Carseolis nec olivis apta ferendis
Terra, sed ad segetes ingeniosus ager.
Hac ego Pelignos natalia rura petebam,
Parva, sed assiduis obvia semper aquis.
Hospitis antiqui solitas intravimus ædes:
Dempserat emeritis jam juga Phœbus equis.
Is mihi multa quidem, sed & hæc narrare solebat;
Vnde meum præsens instrueretur opus:
Hoc, ait, in campo (campumque ostendit) habebat
Rus breve cum duro parca colona viro.
Ille suam peragebat humum: sive usus aratri,
Sive cavæ falcis, sive bidentis erat.
Hæc modo verrebat stantem tibicine villam:
Nunc matris plumis ova fovenda dabat.
Aut virides malvas, aut fungos colligit albos,
Aut humilem grato calfacit igne focum.
Et tamen assiduis exercet brachia telis,
Adversusque minas frigoris arma parat.
Filius hujus erat primo lascivus in ævo,
Addideratque annos ad duo lustra duos.
Is capit extremi vulpem sub valle salicti:
Abstulerat multas illa cohortis aves.
Captivam stipula fœnoque involvit, & ignes
Admovet. urentes effugit illa manus.
Qua fugit, incendit vestitos messibus agros:
Damnosis vires ignibus aura dabat.
Factum abiit: monumenta manent, nam vivere captam
Nunc quoque lex vulpem Carseolana vetat.
Vtque luat pœnas gens hæc, Cerealibus ardet:
Quoque modo segetes perdidit, ipsa perit.
POstera cum veniet terras visura patentes
Memnonis in roseis lutea mater equis;
De duce lanigeri pecoris qui prodidit Hellen,
Sole bis egresso victima major adest.
Vacca sit an taurus, non est cognoscere promptum:
Pars prior apparet: posteriora latent.
Seu tamen est taurus, sive est hoc fœmina signum;
Junone invita munus amoris habet.
NOx abiit, oriturque aurora. Palilia poscor.
Non poscor frustra; si favet alma Pales.

Alma Pales faveas paſtoria ſacra canenti;
  Proſequor officio ſi tua facta pio.
Certè ego de vitulo cinerem ſtipulaſque fabales
  Sæpe tuli plena, februa caſta, manu.
Certè ego tranſilui poſitas ter in ordine flammas
  Virgaque roratas laurea miſit aquas.
Mota dea eſt; operique favet navalibus exit
  Puppis. habent ventos jam mea vela ſuos.
I, pete virginea populus ſuffimen ab ara;
  Veſta dabit. Veſte munere purus eris.
Sanguis equi ſuffimen erit, vituliqve favilla.
  Tertia res duræ culmen inane fabæ.
Paſtor oves ſaturas ad prima crepuſcula luſtra.
  Vda prios ſpargat, virgaque verrat humum.
Frondibus, & fixis decorentur ovilia ramis,
  Et tegat ornatas longa corona fores.
Cærulia fiant viuo de ſulfure fumi,
  Tactaque fumanti ſulfure balet ovis.
Vre mares oleas, tedamque, herbaſque Sabinas
  Et crepet in mediis laurus adusta focis.
Libaque de milio milii fiſcella ſequatur;
  Ruſtica præcipue eſt hoc dea leta cibo.
Adde daper mulctamque ſuas; dapibuſque reſectis
  Sylvicolam tepido lacte precare Palen.
Conſule, dic, precori pariter, precoriſque magiſtris:
  Effugiat ſtabulis noxa repulſa meis.
Sive ſacra pavi, ſedive ſub arbore ſacra,
  Pabulaque è buſtis inſcia carpſit ovis,
Seu nemus intraui vetitum, noſtriſve fugatæ
  Sunt oculis Nymphæ, ſemicaperve deus,
Seu mea falx ramo lucum ſpoliavit opaco,
  Vnde data eſt ægræ fiſcina frondis ovi;
Da veniam culpæ: nec, dum degrandinat, obſit
  Agreſti fano ſuppoſuiſſe pecus.
Nec noceat turbaſſe lacus, ignoſcite Nymphæ;
  Mota quod obſcuras ungula fecit aquas.
Tu dea pro nobis fontes fontanaque placa
  Numina, tu ſparſos per nemus omne deos.
Nec Dryadas, nec nos videamus labra Dianæ,
  Nec Faunum, medio cum premit arva die.
Pelle procul morbos. valeant homineſque gregeſq;
  Et valeant vigiles, provida turba, canes.
Neve minus mvltos redigam, quam mane fuerunt,
  Neve gemam referens vellera rapta lupo.
Abſit iniqua fames herbæ, frondeſque ſuperſint,
  Quæque lavent artus, quæque bibantur, aquæ,

Vbera plena premam . referat mihi cascus æra,
  Denique viam liquido vimina rara sero.
Sitque salax aries, conceptaque semina conjux
  Reddat, & in stabulo multa sit agna meo.
Lanaque proveniat nullas læsura puellas,
  Mollis, & ad teneras quam habet apta manus.
Quæ precor eveniant: & nos faciamus ad annum
  Pastorum dominæ grandia liba Pali.
His dea placanda est: hæc tu conver sus ad ortus
  Dic quater: & vivo perlue rore manus.
Tum licet, apposita veluti cratere camella
  Lac niveum potes, purpuream que sapam.
Moxque per ardentes stipulæ crepitantis acervos
  Traiicias celeri strenua membra pede.
Expositus mos est . moris mihi restat origo .
  Turba facit dubium : cœptaque nostra tenet .
Omnia purgat edax ignis, vitiumque metallis
  Excoquit. idci rco cum duce purgat oues.
An quia cunctarum contraria semina rerum
  Sunt duo, discordes ignis & unda dei;
Junxerunt elementa patres: aptumque putarunt
  Ignibus & sparsa tangere corpus aqua .
An, quod in his vitæ causa est, hæc perdidit exul:
  His noua fit conjux: hæc duo magna putant.
(Vix equidem credo) sunt qui Phaethonat referri
  Credant, & nimias Deucalionis aquas.
Pars quoque, cum saxis pastores saxa ferirent:
  Scintillam subito prosiluisse ferunt.
Prima quidem periit: stipulis excepta secunda est:
  Hoc argumentum flamma Palilis habet.
An magis hunc morem pietas Aeneia fecit,
  Innocuum victo cui dedit ignis iter?
Hoc tamen est vero propius; cum condita Roma est,
  Transferri jussos in nova tecta lares:
Mutantesque domum tectis agrestibus ignem,
  Et cessaturæ supposuisse casæ:
Per flammas saluisse pecus, saluisse colonos;
  Quod fit natali nunc quoqueo, Roma, tuo,
Ipse locus causas vati facit. urbis origo
  Venit ades factis magne Quirine tuis.
Iam luerat pœnas frater Numitoris, & omne
  Pastorum gemino sub duce vulgus erat.
Contrahere agrestes, & mœnia ponere utrique
  Conuenit. ambiguitur nomina ponat uter.
Nil opus est, dixit, certamine, Romulus, ullo,
  Magna fides avium est: experiamur aves.

Res placet. alter init nemorosi saxa Palati :
Alter Aventinum mane cacumen init.
Sex Remus, hic volucres bis sex videt ordine : pacto
Statur : & arbitrium Romulus urbis habet.
Apta dies legitur, qua mœnia signet aratro.
Sacra Palis suberant : inde movetur opus.
Fossa fit ad solidum : fruges jaciuntur in ima,
Et de vicino terra petita solo.
Fossa repletur humo, plenæque imponitur ara,
Et novus accenso funditur igne focus.
Inde premens stivam designat mœnia sulco :
Alba jugum niveo cum bove vacca tulit.
Vox fuit hæc regis, Condenti Iupiter urbem,
Et genitor Mavors, Vestaque mater ades :
Quosque pium est adhibere deos, advertite cuncti :
Auspicibus vobis hoc mihi surgat opus.
Longa sit huic ætas, dominæque potentia terræ :
Sitque sub hac oriens occiduusque dies.
Ille precabatur. tonitru dedit omina lævo,
Iupiter : & lævo fulmina missa polo.
Augurio læti jaciunt fundamina cives,
Et novus exiguo tempore murus erat.
Hoc celer urget opus, quem Romulus ipse vocarat;
Sintque Celer curæ dixerat ista tuæ,
Neve quis aut muros, aut tactam vomere terram
Transeat ; audentem talia dedi neci.
Quod Remus ignorans, humiles contemnere muros
Cœpit : &, His populus, dicere, tutus erit ?
Nec mora transiluit : rutro Celer occupat ausum.
Ille premit duram sanguinolentus humum.
Hæc ubi rex didicit ; lacrymas introrsus obortas
Devorat, & clausum pectore vulnus habet.
Flere palam non vult, exemplaque fortia servat,
Sicque meos muros transeat hostis, ait.
Dat tamen exsequias : nec jam suspendere fletum
Sustinet ; & pietas dissimulanda patet :
Osculaque applicuit posito suprema feretro :
Atque ait, Invito frater adempte vale.
Arsurosque artus unxit : fecere quod ille
Faustulus, & mœstas Acca soluta comas.
Tum juvenem nondum facti flevere Quirites :
Vltima plorato subdita flamma rogo est.
Vrbs oritur (quis tunc hoc ulli credere posset ?)
Victorem terris impositura pedem.
Cuncta regas : & sis magno sub Cæsare semper :
Sæpe etiam plures nominis hujus habe,

Et,

Et quoties steteris domito sublimis in orbe;
Omnia sint humeris inferiora tuis
DIcta Pales nobis. idem Vinalia dicam.
Vna tamen media est inter utramque dies.
Numina vulgares Veneris celebrate puellæ.
Multa professarum quæstibus apta Venus.
Poscite thure dato formam, populique favorem:
Poscite blanditias, dignaque verba joco.
Cumque sua dominæ date grata sisymbria myrto,
Textaque composita juncea vincla rosa.
Templa frequentari Collinæ proxima portæ
Nunc decet: à Siculo nomina colle tenet.
Vtque Syracusas Arethusidas abstulit armis
Claudius, & bello te quoque cepit, Eryx;
Carmine vivacis Venus est translata Sybillæ,
Inque suæ stirpis maluit urbe coli.
Cur igitur Veneris festum Vinalia dicant;
Quæritis, & quare sit Iovis ista dies.
Turnus, an Aeneas Latiæ gener esset Amatæ
Bellum erat: Hetruscas Turnus adorat opes.
Clarus erat, sumptisque ferox Mezentius armis,
Et vel equo magnus, vel pede major eras.
Quem Rutuli Turnusque suis adsciscere tentant
Partibus. hæc contra dux ita Tuscus ait:
Stat mihi non parvo virtus mea. vulnera testes,
Armaque, quæ sparsi sanguine sæpe meo.
Qui petis auxilium, non grandia divide mecum
Præmia, de lacubus proxima musta tuis.
Nulla mora est operæ: vestrum dare; vincere nostrũ.
Quam velit Aeneas ista negata mihi!
Annuerant Rutuli. Mezentius induit arma.
Induit Aeneas: alloquiturque Iovem:
Hostica Tyrrheno vota est vindemia regi.
Iupiter e Latio palmite musta feres.
Vota valent meliora: cadit Mezentius ingens,
Atque indignanti pectore plangit humum.
Venerat Autumnus calcatis sordidus uvis:
Redduntur merito debita vina Iovi
Dicta dies hinc est Vinalia. Iupiter illam
Vendicat: & festis gaudet inesse suis.
SEx ubi, quæ restant, luces Aprilis habebit;
In medio cursu tempora veris erunt.
Et frustra pecudem quæres Athamantidos Helles:
Signaque dant imbres; exoriturque Canis.
Hac mihi Nomento Romam cum luce redirem,
Obstitit in media candida pompa via.

Flamen in antiquæ lucum Rubiginis ibat,
Exta canis flammis, exta daturus ouis.
Protinus accessi: ritus ne nescius essem,
Edidit hæc flamen verba. Quirine, tuus:
Aspera Rubigo parcas Cerealibus herbis,
Et tremat in summa læve cacumen humo.
Tu sata sideribus cœli nutrita secundis
Crescere, dum fiant falcibus apta, sinas.
Vis tua non leuis est quæ tu frumenta notasti;
Mœstus in amissis illa colonus habet.
Nec venti tantum Cereri nocuere, nec imbres:
Nec sic marmoreo pallet adusta gelu,
Quantum, si culmos Titàn incalfacit udos
Tum locus est ira diva timenda tuæ.
Parce precor, scabrasque manus à messibus aufer,
Neve noce cultis: posse nocere sat est.
Nec teneras segetes, sed durum contere ferrum:
Quodque potest alios perdere, perde prior.
Vtilius gladios, & tela nocentia carpes:
Nil opus est illis: otia mundus agit.
Sarcula nunc durusque bidens, & vomer aduncus
Ruris opes niteant, inquinet arma situs.
Conatusque aliquis vagina ducere ferrum;
Adstrictum longa sentiat esse mora,
At tu ne viola Cererem: semperque colonus
Absenti possit solvere vota tibi.
Dixerat. a dextra villis mantile solutis
Cumque meri patera thuris acerra fuit
Thura focis vinumque dedit fibrasque bidentis:
Turpiaque obscœnæ vidimus exta canis
Tum mihi, cur detur sacris noua victima quæris:
(Quæsieram) Caussam percipe flamen ait;
Est Canis (Icarium dicunt) quo sidere moto,
Tosta sitis tellus, præcipiturque seges.
Pro cane sidereo canis hic imponitur aræ;
Et, quare pereat, nil nisi nomen habet.
CVm Phrygis Assaraci Tithonia fratre relicto
Sustulit emerso ter jubar orbe suum;
Mille venit varijs florum dea nexa coronis:
Scena joci morem liberioris habet.
Exit & in Maias sacrum Florale Kalendas.
Tunc repetam; nunc me grandius urget opus.
Aufert Vesta diem: cognato Vesta recepta est
Limine. sic justi constituere patres.
Phœbus habet partem; Vestæ pars altera cessit:
Quod superest illis, tertius ipse tenet.

Sta-

State Palatinæ laurus, prætextaque quercu
  Stet domus: æternos tres habet una deos.

FASTORVM

LIBER V.

QVæritis unde putem Majo data nomina mensi.
  Non satis est liquido cognita caussa mihi.
Vt stat, & incertus qua sit sibi nescit eundum,
  Cum videt ex omni parte viator iter;
Sic, quia posse datur diversas reddere caussas;
  Qua ferar ignoro: copiaque ipsa nocet.
Dicite quæ fontes Aganippidos Hippocrenes
  Grata Medusæi signa tenetis equi.
Dissensere deę. quarum Polyhymnia cœpit
  Prima, silent aliæ: dictaque mente notant.
Post chaos, ut primũ data sunt tria corpora mundo,
  Inque novas species omne recessit opus,
Pondere terra suo subsedit, & æquora traxit;
  At cœlum levitas in loca summa tulit.
Sol quoque cum stellis nulla gravitate retentis,
  Et vos lunares exsiluistis equi.
Sed neque terra diu cœlo, neque cœtera Phœbo
  Sidera cedebant: par erat omnia honos.
Sæpe aliquis solius, quod tu Saturne tenebas;
  Ausus de media plebe sedere deus.
Et latus Oceano quisquam deus advena junxit:
  Tethys, & extremo sæpe recepta loco
Donec Honor, placidoque decens Reverentia vultu
  Corpora legitimis imposuere toris.
Hinc sata Maiestas; quæ mũdum temperat omnem:
  Quaque die partu est edita; magna fuit.
Nec mora: consedit medio sublimes olympo,
  Aurea purpurea conspicienda sinu.
Consedere simul Pudor & Metus omne videres
  Numen ad hanc cultus composuisse suos.
Protinus intravit mentes suspectus honorum.
  Fit pretium dignis: nec sibi quisque placet.
Hic status in cœlo multos permansit in annos:
  Dum senior fatis excidit arce deus.
Terra feros partus immania monstra Gigantes
  Edidit: ausuros in Iouis ire domum.
Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues?
  Atque ait, In magnos arma mouete deos.

Exstruere hi montes ad sidera summa parabant,
Et magnum bello sollicitare Iovem.
Fulmina de cœli jaculatus Iupiter arce
Vertit in auctores pondera vasta suos.
His bene Majestas armis defensa deorum
Restat; & ex illo tempore firma manet,
Assidet illa Iovi: Iovis est fidissima custos:
Et præstat sine vi sceptra tremenda Iovi.
Venit & in terras; coluerunt Romulus illam,
Et Numa: mox alii, tempore quisque suo.
Illa patres in honore pie matresque tuetur;
Illa comes pueris virginibusque venit.
Illa datos fasces commendat, eburque curule;
Illa coronatis alta triumphat equis.
Finierat voces Polyhymnia. dicta probarunt
Clioque, & curvæ scita Thalia lyræ.
Excipit Vranie; fecere silentia cunctæ;
Et vox audiri nulla, nisi illa, potest.
Magna fuit quondam capitis reverentia cani,
Inque suo pretio ruga seniles erat.
Martis opus juvenes animosaque bella gerebant:
Et pro dis aderant in statione suis.
Viribus illa minor, nec habendis utilis armis
Consilio patriæ sæpe ferebat opem.
Nec nisi post annos patuit tunc curia seros:
Nomen & ætatis mite senatus erat.
Iura dabat populo senior; finitaque certis
Legibus est ætas; unde petatur honos.
Et medius juvenum, non indignantibus ipsis,
Ibat: & interior, si comes unus erat.
Verba quis auderet coram sene digna rubore
Dicere; censuram longa senecta dabat.
Romulus hoc vidit; selectaque pectora patres
Dixit. ad hos urbis summa relata novæ.
Hinc sua majores posuisse vocabula Majo
Tangor, & ætati consuluisse suæ.
Et Numitor dixisse potest, Da Romule mensem
Hunc senibus; nec avo sustinuisse nepos.
Nec leve præposito pignus successor honori
Iunius à juvenum nomine dictus habet.
Tum sic neglectos hedera redimita capillos,
Prima sui cœpit Calliopea chori,
Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn,
Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.
Hinc sata Plejone cum cœlifero Atlante
Iungitur, ut fama est; Plejadasque parit.

Qua.

Quarum Maja suas forma superasse sorores
  Traditur, & summo concubuisse Iovi.
Hæc enixa jugo cupressiferæ Cyllenes
  Aetherium volucri qui pede carpit iter.
Arcades hunc, Ladonque rapax, & Mænalon ingens
  Rite colunt, Luna credita terra prior.
Exsul ab Arcadiis Latios Evander in agros
  Venerat: impositos attuleratque deos
Hic, ubi nunc Roma est, orbis caput; arbor, & herbæ,
  Et paucæ pecudes, & casa rara fuit.
Quo postquam ventum; Consistite præscia mater,
  Nam locus imperii rus erit istud, ait.
Et matri, & vati paret Nonacrius heros,
  Inque peregrina constitit hospes humo.
Sacraque multa quidem, sed Fauni prima bicornis
  Has docuit gentes, alipedisque dei.
Semicaper coleris cinctutis Faune Lupercis.
  Cum lustrant celebres vellera secta vias.
At tu materno donasti nomine mensem
  Inventor curvæ, furibus apte, fidis.
Nec pietas hæc prima tua est: septena putaris
  Plejadum numerum fila dedisse lyræ
Hæc quoque desierat: laudataque voce sororum.
  Quid faciam? turbæ pars habet omnis idem.
Gratia Pieridum nobis æqualiter adsit,
  Nullaque laudetur plusve minusve mihi.
AB Iove surgat opus: prima mihi nocte videnda
  Stella est in cunas officiosa Iovis.
Nascitur Oleniæ signum pluviale Capellæ:
  Illa dati cœlum præmia lactis habet.
Nais Amalthea Cretæa nobilis Ida
  Dicitur in sylvis occuluisse Iovem.
Huic fuit hædorum mater formosa duorum
  Inter dictæos conspicienda greges;
Cornibus aereis, atque in sua terga recurvis:
  Vbere, quod nutrix posset habere Iovis.
Lac daba illa deo. sed fregit in arbore cornu,
  Truncaque dimidia parte decoris erat.
Sustulit hoc Nymphe: cinxitque recentibus herbis,
  Et plenum pomis ad Iovis ora tulit.
Ille ubi res cœli tenuit, solioque paterno
  Sedit, & invicto nil Iove majus erat;
Sidera nutricem, nutricis fertile cornu
  Fecit. quod dominæ nunc quoque nomen habet.
Præstitibus Majæ Laribus videre Kalendæ
  Aram constitui, parvaque signa deum.

Voverat il!a quidem Curius: sed longa vetustas
  Destruit, & saxo multa senecta nocet.
Caussa tamen positi fuerat cognominis illis.
  Quod præstant oculis omnia tuta suis.
Stant quoque pro nobis,& præsunt mœnibus urbis,
  Et sunt præsentes, auxili umque ferunt.
At canis ante pedes saxo fabricatus eodem
  Stabat. Quæ standi cum Lare caussa fuit?
Seruat uterq; domũ: domino quoq; fidus vterque.
  Compita grata deo: compita grata cani:
Exagitant & Lar, & turba Diania fures:
  Pervigilantque Lares; peruigilantque canes.
Bina gemellorum quærebam signa deorum
  Viribus annosæ facta caduca moræ:
Mille Lares geniumque ducis. qui tradidit illos,
  Vrbs habet,& vici numina trina colunt.
Quo feror? Augustus mensis mihi carminis hujus
  Ius dabit: interea diva canenda Bona est.
Est molles nativa loco res nomina fecit
  Appellunt saxum: pars bona montis ea est.
Huic Remus institerat frustra, quo tempore fratri
  Prima Palatinæ signa dedistis aves.
Templa patres illic oculos exosa viriles
  Leniter acclivi constituere jugo.
Dedicat hæc veteris Clausorum nominis hæres.
  Virgineo nullum corpore passa virum.
Livia restituit; ne non imitata maritum
  Esset, ut est omni parte secura virum.
POstera cum roseam pulsis Hyperionis astris
  In matutinis lampada tollit equis;
Frigidus Argestes summas mulcebit aristas,
  Candidaque a Calabris vela dabuntur aquis.
At simul inducunt obscura crepuscula noctem;
  Pars Hyadum toto de grege nulla latet.
Ora micant Tauri septem radiantia, flammis,
  Navita quas Hyadas Grajas ab imbre vocat.
Pars Bacchum nutrisse putant, pars credidit esse
  Tethyos has neptes, Oceanique senis.
Nondum stabat ·tlas humeros oneratus Olympo:
  Cum satus est forma conspiciendus Hyas.
Hunc stirps Oceani maturis nisibus Aethra
  Edidit,& Nymphas: sed prior ortus Hyas.
Dum nova languo pavidos formidine cervos
  Terret,& est illa præda benigna lepus.
At postquam virtus annis adolevit, in apros
  Audet,& hirsutas cominus ire leas.

Dum-

Dumque petit latebras fœtu catulosque leænæ;
  Ipse fuit Libicæ præda cruenta feræ.
Mater Hyan, & Hyan mœstæ flevere sorores,
  Cervicemque polo suppositurus Atlas.
Victus uterque parens tamen est pietate sororum.
  Illa dedit cœlum: nomina fecit Hyas.
Mater ades florum ludis celebranda jocosis:
  Distuleram partes mense priore tuas.
Incipis Aprilis; transit in tempora Maji.
  Alter te fugiens, cum venit alter, habet.
Cum tua sint, cedantque tibi confinia mensum;
  Convenit in laudes ille vel iste tuas.
Circus in hunc exit, clamataque palma theatris:
  Hoc quoque cum circi munere carmen eat.
Ipsa doce quæ sis. hominum sententia fallax.
  Optima tu proprii nominis autor eris.
Sit ego, sic nostris respondit diva rogatis:
  Dum loquitur, vernas efflat ab ore rosas.
Chloris eram, quæ Flora vocor. corrupta Latino
  Nominis est nostri littera Græca sono.
Chloris eram, Nymphe campi felicis, ubi audis
  Rem fortunatis ante fuisse viris.
Quæ fuerit mihi forma, grave est narrare modestæ
  Sed generum matri repperit illa deum.
Ver erat: errabam. Zephyrus conspexit: abibam.
  Insequitur: fugio. fortior ille fuit.
Et dederat fratri Boreas jus omne rapinæ,
  Ausus Ericthea præmia ferre domo.
Vim tamen emendat dando mihi nomina nuptæ:
  Inque meo non est ulla querela toro.
Vere fruor semper; semper nitidissimus annus.
  Arbor habet frondes, pabula semper humus.
Est mihi fœcundus dotalibus hortus in agris.
  Aura fovet: liquidæ fonte rigatur aquæ.
Hunc meus implevit generoso flore maritus;
  Atque ait, Arbitrium tu dea floris habe.
Sæpe ego digestus volui numerare colores:
  Nec potui. numero copia major erat.
Roscida cum primum foliis excussa pruina est,
  Et variæ radiis intepuere comæ:
Conveniunt pictis incinctæ vestibus Horæ,
  Inque leves calathos munera nostra legunt.
Protinus accedunt Charites, nectuntque coronas,
  Sertaque cœlestes implicitura comas.
Prima per immensas sparsi nova semina gentes.
  Vnius tellus ante coloris erat.

Pri-

Prima Therapnæo feci de sanguine florem:
Et manet in folio scripta querela suo.
Tu quoq;nomen habes cultos Narcisse per hortos:
Infelix, quod non alter, & alter eras!
Quid Crocon,aut Acin referam,Cinyraq;creatum,
De quorum per me vulnere surgit honor (
Mars quoque, si nescis,per nostras editus artes.
Iupiter hoc ut adhuc nesciat,usque precor.
Sancta Iovem Iuno, nata sine matre Minerva,
Officio doluit non eguisse suo.
Ibat ut Oceano quereretur facta mariti:
Restitit ad nostras fessa labore fores.
Quam simul adspexi; Quid te Saturnia, dixi,
Attulit? exponit quem petat illa locum.
Addidit & caussam. verbis solabar amicis:
Non,inquit, verbis cura levanda mea est.
Si pater est ausus neglecto conjugis usu
Iupiter, & solus nomen utrumque tenet;
Cur ego desperem fieri sine conjuge mater,
Et parere intacto,dummodo casta, viro?
Omnia tentabo latis medicamina terris,
Et freta,Tartareos excutiamque sinus,
Vox erat in cursu: vultum dubitantis habebam.
Nescio quid Nymphe posse videris, ait.
Ter volui promittere opem,ter lingua retenta est:
Ira Iovis magni caussa timoris erat.
Fer precor auxilium dixit: celabitur autor,
Et Stygiæ numen testificatur aquæ.
Quod petis Oleniis, inquam, mihi missus ab arvis
Flos dabit,est hortus unicas ille meis.
Qui dabat,Hoc,dixit,sterilem quoq;tange juvencā:
Mater erit.tetigi: nec mora,mater erat.
Protinus hærentem, decerpsi pollice florem.
Tangitur: & tacto concipit illa sinu.
Iamq; gravis Thracen & læva Propontidos intrat:
Fitque potens voti: Marsque creatus erat.
Qui memor accepti per me natalis, Habeto
Tu quoque Romulea,dixit, in urbe locum.
Forsitan in teneris tantum mea regna coronis
Esse putes. tangit numen & arva meum.
Si bene floruerint segetes; erit area dives.
Si bene floruerit vinea; Bacchus erit.
Si bene floruerint oleæ; nitidissimus annus:
Pomaque proventum temporis hujus habent.
Flore semel læso pereunt viciæque fabaque;
Et pereunt lentes, advena Nile, tuæ:

Vina quoque in magnis operoſe condita cellis
Florent:& nebulæ dolia ſumma tegunt.
Mella meum munus:volucres ego mella daturas
Ad violam,& cythiſos,& thyma cana voco.
Nos quoq; idem facimus : tunc juvenilibus annis
Luxuriant animi,corporaque ipſa vigent.
Talia dicentem tacitus mirabar,at illa,
Ius tibi diſcendi eſt,ſiqua requiris,ait.
Dic dea,ludorum reſpondi,quæ ſit origo,
Vix bene deſieram; rettulit illa mihi.
Cætera luxuriæ nondum inſtrumenta vigebant:
Aut pecus,aut latam dives habebat humum.
Hinc etiam locuples,hinc ipſa pecunia dicta eſt.
Sed jam de vetito quiſque parabat opes.
Venerat in morem populi depaſcere ſaltus:
Idque diu licuit,pœnaque nulla fuit.
Vindice ſervabant nullo ſua publica vulgus,
Iamque in privato paſcere inertis erat.
Plebis ad ædiles perducta licentia talis,
Publicios: animus defuit ante viris
Rem populus recipit:multam ſubiere nocentes:
Vindicibus laudi publica cura fuit.
Multa data eſt ex parte mihi:magnoque favore
Victores ludos inſtituere novos.
Parte locant clivum,qui tunc erat ardua rupes :
Vtile nunc iter eſt:Publiciumque vocant.
Annua credideram ſpectacula facta;negavit:
Addidit & dictis altera verba ſuis.
Nos quoque tangit honos:feſtis gaudemus,& aris:
Turbaque cœleſtes ambitioſa ſumus.
Sæpe deos aliquis peccando fecit iniquos;
Et pro delictis hoſtia blanda fuit.
Sæpe Iovem vidi,cum jam ſua mittere vellet
Fulmina;thure dato ſuſtinuiſſe manum.
At ſi negligimur;magnis injuria pœnis
Solvitur:& juſtum præterit ira modum.
Reſpice Theſtiaden: flammis abſentibus arſit:
Cauſſa eſt:quod Phœbes ara ſine igne fuit.
Reſpice Tantaliden: eadem dea vela tenebat.
Virgo eſt:& ſpretos bis tamen ulta focos.
Hippolyte infelix velle coluiſſe Dionen,
Cum conſternatis diripereris equis.
Longa referre mora eſt collecta oblivia damnis.
Me quoque Romani præteriere patres.
Quid facerem,per quod fierem manifeſta doloris?
Exigerem noſtræ qualia damna notæ?

Excidit officium tristi mihi: nulla tuebar
Rura; nec in pretio fertiles hortus erat.
Lilia deciderant: violas arere videres,
Filaque punicei languida facta croci.
Sæpe mihi Zephyrus, Dotes corrumpere noli
Ipsa tuas, dixit; dos mihi vilis erat.
Florebant oleæ: venti nocuere protervi.
Florebant segetes: grandine læsa seges.
In spe vitis erat: cœlum nigrescit ab austris,
Et subita frondes decutiuntur aqua.
Nec volui fieri, nec sum crudelis in ira:
Cura repellendi sed mihi nulla fuit.
Convenere patres &, si bene floreat annus:
Numinibus nostri annua festa vovent.
Annuimus voto. consul cum consule ludos
Posthumio Lænas persoluere mihi.
Quærere conabar, quare lascivia major
His foret in ludis, liberiorque jocus:
Sed mihi succurrit: numen non esse severum,
Aptaque delicijs munere ferre deam.
Tempora sutilibus pinguntur tota coronis,
Et latet injecta splendida mensa rosa.
Ebrius incinctis philyra conviva capillis
Saltat, & imprudens utitur arte meri,
Ebrius ad durum formosæ limen amicæ
Cantat. habent unctæ mollia serta comæ.
Nulla coronata peraguntur seria fronte,
Nec liquidæ vinctis flore bibuntur aquæ.
Donec eras mistus nullis Acheloe racemis;
Gratia sumendæ non erat ulla rosæ.
Bacchus amat flores: Baccho placuisse coronam
Ex Ariadnæo sidere nosse potes.
Scena levis decet hanc non est, mihi credite, non est
Illa cothurnatas inter habenda deas.
Turba quidem cur hos celebrent meretricia ludos.
Non ex difficili caussa petenda subest.
Non est de tetricis, non est de magna professis:
Vult sua plebejo sacra patere choro.
Et monet ætatis specje, dum floreat, uti:
Contemni spinam, cum cecidere rosæ.
Cur tamen, ut dantur vestes Ceralibus albæ,
Sic hæc est cultu versicolore decens?
An quia maturis albescit messis aristis,
Et color & species floribus omnis inest?
Annuit: & motis flores cecidere capillis;
Accidere in mensas ut rosa missa solet.

Lu-

Lumina restabant: quorum me caussa latebat.
  Cum sic errores abstulit illa meos.
Vel quia purpureis collucent floribus agri;
  Lumina sunt nostros visa decere dies:
Vel quia nec flos est hebeti nec flamma colore,
  Atque oculos in se splendor uterque trahit
Vel quia deliciis nocturna licentia nostris
  Convenit a vero tertia caussa venit.
Est breve præterea, de quo mihi quærere restat,
  Si liceat, dixi: dixit & illa, Licet
Cur tibi pro Libycis clauduntur rete leænis
  Imbelles capreæ, sollicitusque lepus?
Non sibi, respondit, sylvas cessisse; sed hortos,
  Arvaque pugnaci non adeunda feræ.
Omnia finierat; tenues secessit in auras.
  Mansit odor. posses scire fuisse deam.
Floreat ut in toto carmen Nasonis in ævo;
  Sparge precor donis pectora nostra tuis.
NOcte minus quarta promet sua sidera Chiron
  Semiver, & flavi corpore mistus equi.
Pelion Hæmoniæ mons est obversus in austros;
  Summa virent pinu; cætera quercus habet.
Phillyrides tenuit: saxo stant antra vetusto,
  Quæ justum memorant incoluisse senem.
Ille manus olim missuras Hectora letho
  Creditur in lyricis detinuisse modis.
Venerat Alcides exhausta parte laborum,
  Iussaque restabant ultima pæne viro.
Stare simul casu Trojæ duo fata videres:
  Hinc puer Aeacides, hinc Iove natus erat.
Excipit hospitio juvenem Philyrcius heros;
  Et caussam adventus hic rogat; ille docet.
Respicit interea clavam spoliumque leonis:
  Virque ait his armis, armaque digna viro.
Nec se, quin horrens auderent tangere setis
  Vellus, Acchileæ continuere manus.
Dumque senex tractat squallentia tela venenis;
  Excidit, & lævo fixa sagitta pede est.
Ingemuit Chiron, traxitque è corpore ferrum:
  Et gemuit Alcides, Hæmoniusque puer.
Ipse tamen lectas Pagasæis collibus herbas
  Temperat & varia vulnera mulcet ope.
Virus edax, & superabat opem: penitusque recepta
  Ossibus, & toto corpore pestis erat.
Sanguine Centauri Lernææ sanguis echidnæ
  Mistus, ad auxilium tempora nulla dabant.

Stabat ut ante patrem lacrymas perfusus Achilles:
Sic flendus Peleus; si moreretur, erat.
Sæpe manus ægras manibus fingebat amicis:
Morum quos fecit, præmia doctor habet.
Oscula sæpe dedit; dixit quoque sæpe jacenti;
Vive precor; nec me quare relinque pater.
Nona dies aderat, cum tu justissime Chiron
Bis septem stellis tempora cinctus eras.

HVnc lyra curva sequi cuperet; sed idonea nondũ
Est via, nox aptum tertia tempus erit.

SCorpius in cœlo, cum cras lucescere Nonas
Dicimus, à media parte notandus erit.

HInc ubi protulerit formosa ter Hesperus ora,
Ter dederint Phœbo sidera victa locum:
Ritus erit veteris nocturna Lemuria sacri:
Inferias tacitus manibus illa dabunt.
Annus erat brevior; nec adhuc pia Februa notant,
Nec tu dux mensum Iane biformis eras.
Iam tamen exstincto cineri sua dona ferebant,
Compositique nepos busta piabat avi.
Mensis erat Majus majorem nomine dictus;
Qui partem prisci nunc quoque moris habet.
Nox vbi jam media est, somnoque silentia præbet,
Et canis & variæ conticuistis aves;
Ille memor veteris ritus, timidusque deorum
Surgit. habent gemini vincula nulla pedes;
Signaque dat digitis medio cum pollice junctis;
Occurrat tacito ne levis vmbra sibi.
Terque manus puras fontana perluit unda;
Vertitur, & nigras accipit ore fabas.
Aversusque jacit: sed dum jacit, Hæc ego mitto,
His, inquit, redimo neque meosque fabis.
Hoc novies dicit, nec respicit umbra putatur
Colligere, & nullo terga vidente sequi.
Rursus aquam tangit, Temesæaque concrepat ære,
Et rogat vt tectis exeat umbra suis.
Cum dixit novies, Manes exite paterni;
Respicit, & pure sacra peracta putat.
Dicta sit unde dies, quæ nominis exstet origo,
Me fugit ex aliquo est inuenienda deo.
Plejade nate mone virga venerande potenti;
Sæpe tibi Stygij regia visa Iovis.
Venit adoratus Caducifer, Accipe caussam
Nominis ex ipso cognita caussa deo.
Romulus vt tumulo fraternas condidit umbras,
Et male veloci justa soluta Remo:

Fau-

Faustulus infelix & passis Acca capillis
  Spargebant lacrymis ossa perusta suis.
Inde domum redeunt, sub prima crepuscula mœsti,
  Vtque erat in duro procubuere toro.
Vmbra cruenta Remi visa est assistere lecto.
  Atque hæc exiguo murmure verba loqui:
En ego dimidium vestri parsque altera voti
  Cernite sim qualis: qui modo qualis eram;
Quin modo si volucres habuissem regna jubentes:
  In populo potui maximus esse meo:
Nunc elapsa rogi flammis, & inanis imago.
  Hæc est ex illo forma relicto Remo.
Heu ubi Mars pater est? si vos modo vera locuti,
  Vberaque expositis ille ferina dedit,
Quem lupa servavit, manus hunc temeraria civis
  Perdidit. ò quanto mitior illa fuit!
Sæve Celer crudelem animam per vulnera reddas;
  Vtque ego, sub terras sanguinolentus eas.
Noluit hoc frater. pietas æqualis in illo est.
  Quod potuit, lacrymas in mea fata dedit.
Hunc vos per lacrymas, per vestra alimenta rogate,
  Vt celebrem nostro signet honore diem.
Mandantem amplecti cupiunt, & brachia tendunt.
  Lubrica prensantes effugit vmbra manus.
Vt secum fugiens somnos abduxit imago;
  Ad regem voces fratris uterque ferunt.
Romulus obsequitur, lucemque Remuria dixit
  Illam, qua positis justa feruntur avis.
Aspera mutata est in lenem tempore longo
  Littera, quæ toto nomine prima fuit.
Mox etiam Lemures animas dixere silentum:
  Is sensus verbi: vis ea vocis erat
Fana tamen veteres illis clausere diebus.
  Vt nunc ferali tempore operta vides,
Nec viduæ tædis eadem, nec virginis apta
  Tempora quæ nupsit, non diuturna fuit.
Hac quoque de caussa, si te proverbia tangunt,
  Mense malas Majo nubere vulgus ait.
Sed tamen hæc tria sunt sub eodem tempora festa,
  Inter se nulla continuata die.

QVorum si medijs Bœoton Oriona quæres;
  Falsus eris. signi caussa canenda mihi.
Iupiter, & lato qui regnat in æquore frater,
  Carpebant socias Mercuriusque vias.
Tempus erat, quo versa jugo referuntur aratra,
  Et pronus saturæ lac bibit agnus ovis.

Ecce

Forte senex Hyrieus angusti cultor agelli
  Hos videt,exiguam stabat vt ante casam.
Atque ita,longa via est,nec tempora lõga supersunt,
  Dixit;& hospitibus janua nostra patet.
Addidit & vultum verbis:iterumque rogavit.
  Parent promissis:dissimulantque deos.
Tecta senis subeunt nigro deformia fumo;
  Ignis in hesterno stipite parvus erat.
Ipse genu posito flammas exsuscitat aura,
  Et promit quassas comminuitque faces.
Stant calices.minor inde fabas,olus alter habebat:
  Et fumant testu pressus uterque suo.
Dumque mora est,tremula dat vina rubẽtia dextra.
  Accipit æquoreus pocula prima deus.
Quæ simul exhausit:Da nunc bibat ordine, dixit
  Iupiter.audito palluit ille Iove.
Vt redijt animus;cultorem pauperis agri
  Immolat,& magno torret in igne bovem:
Quæque puer quondam primis diffuderat annis,
  Prodit fumoso condita vina cado.
Nec mora:flumineam lino celantibus ulvam
  Sic quoque non altis incubuere toris.
Nunc dape,nunc posito mense nituere Lyæo.
  Terra rubens crater,pocula fagus erant.
Verba fuere Iovis,si quid fert impetus opta:
  Omne feres. placidi verba fuere senis:
Cara fuit conjux caræ mihi prima juventa
  Cognita:nunc ubi sit quæritis?vrna tegit.
Huic ego juratus,vobis in verba vocatis,
  Conjugio dixi sola fruere meo.
Et [illegible]i,& servo,sed enim diversa voluntas
  Est mihi:nec conjux,sed pater esse volo.
Annuerant omnes;omnes ad terga juuenci
  Constiterant. pudor est ulteriora loqui.
Tum superiniecta texère madentia terra.
  Iamque decem menses, & puer ortus erat.
Hunc Hyrieus,quia sic genitus,vocat Vriona
  Perdidit antiquum littera prima sonum,
Creverat immensum. comitem sibi Delia sumpsit.
  Ille deæ custos,ille satelles erat.
Verba mouent iras non circumspectu deorum:
  Quam nequeam,dixit,vincere nulla fera est.
Scorpion immisit Tellus:fuit impetus illi;
  Curva gemelliparæ spicula ferre deæ.
Obstitit Orion. Latona nitentibus astris
  Addidit: &,Meriti præmia,dixit,habe.

Sed

SEd quid & Orion, & cetera sidera mundo
  Cedere festinant, noxque coarctat iter ?
Quid solito citius liquido jubar æquore tollit
  Candida Lucifero perveniente dies ?
Fallor ? an arma sonant ? non fallimur : arma sonabant :
  Mars venit : & veniens bellica signa dedit :
Vltor ad ipse suos cœlo descendit honores,
  Templaque in augusto conspicienda foro.
Et deus est ingens, & opus. debebat in urbe
  Non aliter nati Mars habitare sui.
Digna giganteis hæc sunt delubra trophæis :
  Hinc fera Gradivum bella movere decet :
Seu quis ab Eoo nos impius orbe lacesset :
  Seu quis ab occiduo Sole domandus erit.
Prospicit armipotens operis fastigia summi :
  Et probat invictas summa tenere deas.
Prospicit in foribus diversæ tela figuræ,
  Armaque terrarum milite victa suo.
Hinc videt Aenean oneratum pondere sacro,
  Et tot Iuleæ nobilitatis avos :
Hinc videt Iliaden humeris ducis arma ferentem :
  Claraque dispositis acta subesse viris.
Spectat & Augusto prætextum nomine templum,
  Et visum lecto Cæsare majus opus.
Voverat hoc juvenis tunc, cum pia sustulit arma,
  A tantis princeps incipiendus erat.
Ille manus tendens hinc stanti milite justo,
  Hinc conjuratis, talia dicta dedit :
Si mihi bellandi pater est, Vestæque sacerdos
  Autor ; & ulcisci nomen utrumque paro ;
Mars ades : & satia scelerato sanguine ferrum :
  Stetque favor caussa pro meliore tuus.
Templa feres, & me victore vocaberis Vltor,
  Voverat : & fuso lætus ab hoste redit.
Nec satis est meruisse semel cognomina Marti :
  Persequitur Parthi signa retenta manu.
Gens fuit, & campis, & equis, & tuta sagittis,
  Et circumfusis invia fluminibus.
Addiderant animos Crassorum funera genti,
  Cum periit miles, signaque, duxque simul.
Signa decus belli Parthus Romana tenebat,
  Romanæque aquilæ signifer hostis erat.
Isque pudor mansisset adhuc, nisi fortibus armis
  Cæsaris Ausoniæ protegerentur opes.
Ille notas veteres, & longi dedecus ævi
  Sustulit. agnorunt signa recepta suos.

Quid tibi nunc solitæ mitti post terga sagittæ,
  Quid loca quid rapidi, profnit usus equi?
Parthe, refers aquilas; victos quoque porrigis arcus.
  Pignora jam nostri nulla pudoris habes.
Rite deo templum que datum, nomenque Bifulto:
  Et meritus voti debita solvit honos.
Sollemnes ludos Circum celebrere Quirites:
  Non visa est forrem scena decere deum.
PLejadas adspicies omnes, totumque sororum
  Agmen; ubi ante Idus nox erit una super.
Tum mihi non dubiis autoribus incipit æstas,
  Et tepidi finem tempora veris habent.
IDibus ora prior stellantia tollere taurum
  Indicat: hinc signo fabula nota subest.
Præbuit, ut Tyriæ taurus, sua terga puellę
  Iupiter, & falsa cornua fronte tulit.
Illa jubam dextra, læva retinebat amictus,
  Et timor ipse novi caussa decoris erat.
Aura sinus implet: flavos movet aura capillos.
  Sidoni sic fueras apcipienda Iovi.
Sæpe puellares subduxit ab æquore plantas,
  Et metuit tactus assilientis aquæ:
Sæpe deus prudens tergum dimittit in undas;
  Hæreat ut collo fortius illa suo.
Littoribus tactis stabat sine cornibus ullis
  Iupiter: inque deum de bove versus erat.
Taurus init cœlum: te Sidoni Iupiter implet:
  Parsque tuum terræ tertia nomen habet.
Hoc alii signum Phariam dixere juvencam;
  Quæ bos ex homine est, ex bove facta dea.
Tum quoque priscorum vulgo simulacra virorum
  Mitti roboreo scirpea ponte solent.
Corpora post decies senos qui credidit annos
  Missa neci; sceleris crimine damnat avos.
Fama vetus, tunc cum Saturnia terra vocata est;
  Talia fatidici dicta fuere senis:
Falcifero libata seni duo corpora gentes
  Mittite, quæ Tuscis excipiantur aquis.
Donec in hæc venit Tirynthius arva; quotannis
  Tristia Leucadio sacra peracta modo.
Illum stramineos in aquam misisse Quirites.
  Herculis exemplo corpora falsa jaci
Pars putat, ut ferrent juvenes suffragia soli,
  Pontibus infirmos præcipitasse senes.
Tybri doce verum: tua ripa vetustior urbe:
  Principium ritus tu bene nosse potes.

Tybris arundiferum medio caput extulit alveo,
Raucaque dimovit talibus ora sonis:
Hæc loca desertas vidi sine mœnibus herbas:
Pascebat sparsos utraque ripa boves.
Et quem nunc gentes Tyberim noruntq; timentque;
Tunc etiam pecori despiciendus eram.
Arcadis Evandri nomen tibi sæpe refertur:
Ille meas remis advena torsit aquas.
Venit & Alcides turba comitatus Achiva:
Albula, si memini, tunc mihi nomen erat,
Excipit hospitio juvenem Pallantius heros:
Et tandem Caco debita pœna venit.
Victor abit, secumque boves Erytheida prædam
Abstrahit. & comites longius ire negant:
Magnaque pars horum desertis venerat Argis:
Montibus his ponunt spemque Laremque suum.
Sæpe tamen patriæ dulci tanguntur amore;
Atque aliquis moriens hoc breve mandat opus:
Mittite me Tyberi, Tyberinis vectus ut undis
Litus ad Inachium pulvis inanis eam.
Displicet hæredi mandati cura sepulchri:
Mortuus Ausonia conditur hospes humo.
Scirpea pro domino Tyberi jactatur imago,
Vt repetat Grajas per freta longa domos.
Hactenus: ut vivo subiit rorantia saxo
Antra: leves cursum sustinuistis aquæ.
Clare nepos Atlantis ades: quem montibus olim
Edidit Arcadiis Plejas una Iovi:
Pacis & armorum superis imisque deorum
Arbiter, alato qui pede carpis iter,
Læte lyræ pulsu, nitida quoque læte palæstra,
Quo didicit culte lingua favente loqui.
Templa tibi posuere patres spectantia circum
Idibus. ex illo est hæc tibi festa dies.
Te, quicunque suas profitentur vendere merces
Thure dato, tribuas ut sibi lucra, rogant.
Est aqua Mercurii portæ vicina Capenæ:
Si juvat expertis credere; numen habet.
Huc venit incinctus tunicam mercator; & urna
Purus suffita, quam ferat, haurit aquam.
Vda fit hinc laurus: lauro sparguntur ab uda
Omnia, quæ dominos sunt habitura novos.
Spargit & ipse suos lauro rorante capillos;
Et peragit solita fallere voce preces:
Ablue præteriti perjuria temporis, inquit:
Ablue præterita perfida verba fide.

Sive ego te feci testem, falsove citavi
  Non audituri numina vana Iovis.
Sive deum prudens alium divamve fefelli;
  Abstulerint celeres improba dicta Noti.
Et Pateant veniente die perjuria nobis:
  Nec curent superi, si qua locutus ero.
Da modo lucra mihi, da facto gaudia lucro,
  Et face ut emptori verba dedisse juvet.
Talia Mercurius poscentem ridet ab alto;
  Se memor Ortygias surripuisse boves.

AT mihi pande precor tanto meliora petenti
  In Geminos ex quo tempore Phœbus eat.
Cum totidem de mense dies superesse videbis;
  Quot sunt Herculei facta laboris, ait.
Dic ego respondi caussam mihi sideris hujus.
  Caussam facundo prodidit ore deus:
Abstulerant raptas, Phœben Phœbesque sororem,
  Tyndaridæ fratres, hic eques, ille pugil.
Bella parant, repetuntque suas & frater & Idas;
  Leucippo fieri pactus uterque gener.
His amor, ut repetant; illis, ut reddere nolint,
  Suadet: & ex caussa pugnat uterque pari.
Effugere Oebalidæ cursu potuere sequentes:
  Sed visum celeri vincere turpe fuga.
Liber ab arboribus locus est, apta area pugnæ.
  Constiterant illo nomina fida loco.
Pectora trajectus Lynceo Castor ab ense,
  Non exspectato vulnere pressit humum.
Vltor adest Pollux: & Lyncea perforat hasta,
  Qua cervix humeros continuata premit.
Ibat in hunc Idas, vixque est Iovis igne repulsus:
  Tela tamen dextræ fulmine rapta negant.
Iamque tibi Pollux cœlum sublime patebat,
  Cum, Mea dixisti percipe verba pater:
Quod mihi das uni cœlum, partire duobus:
  Dimidium toto munere majus erit.
Dixit, & alterna fratrem statione redemit:
  Vtile sollicitæ sidus uterque rati.
Ad Ianum redeat, qui quærit Agonia quid sint:
  Quæ tamen in fastis hoc quoque tempus habent.
Nocte sequente diem canis Erigoneius exit.
  Est alio signi reddita caussa loco

PRoximu Vulcani lux est; Tubilustria dicunt.
  Lustrantur puræ, quas facit ille, turbæ.

QVattuor inde notis locus est; quibus ordine lectis
  Vel mos sacrorum; vel fuga regis inest.

Nec

NEc te prætereo populi Fortuna potentis
Publica; cui templum luce sequente datum.
Hanc ubi dives aquis acceperit Amphitrite;
Grata Iovi fulvæ rostra videbis avis.
AVferet ex oculis veniens aurora Booten:
Continuaque die sidus Hyantis erit.

FASTORVM
LIBER VI.

HIc quoque mensis habet dubias in nomine caussas:
Quæ placeant, positis omnibus. ipse legas.
Facta canam: sed erunt qui me finxisse loquantur:
Nullaque mortali numina visa putent.
Est deus in nobis: agitante calescimus illo.
Impetus hic sacræ semina mentis habet.
Fas mihi præcipue vultus vidisse deorum:
Vel quia sum vates; vel quia sacra cano.
Est nemus arboribus densum; secretus ab omni
Voce locus, si non obstreperetur aquis.
Hic ego quærebam cœpti quæ mensis origo
Esset, & in cura nominis hujus eram.
Ecce deas vidi: non quas præceptor arandi
Viderat; Ascræas cum sequeretur oves.
Nec quas Priamides in aquosæ vallibus Idæ
Contulit. ex illis sed tamen una fuit.
Ex illis fuit una, sui germana mariti.
Hæc erat (agnovi) quæ stat in arce Iovis.
Horrueram, tacitoque animum pallore fatebar.
Cum dea quos fecit, sustulit ipsa, metus:
Namque ait, ò vates Romani conditor anni,
Ause per exiguos magna referre modos,
Ius tibi fecisti numen cœleste videndi,
Cum placuit numeris condere festa tuis.
Ne tamen ignores, vulgique errore traharis,
Iunius à nostro nomine nomen habet.
Est aliquid nupsisse Iovi, Iovis esse sororem.
Fratre magis dubito glorier, anne viro.
Si genus adspicitur; Saturnum prima parentem
Feci. Saturni sors ego prima fui.
A patre dicta meo quondam Saturnia Roma est,
Hæc illi à cœlo proxima terra fuit.
Si torus in pretio; dicor matrona Tonantis:
Iunctaque Tarpejo sunt mea templa Iovi

An potuit Majo pellex dare nomina mensi,
Hic honor in nobis invidiosus erit?
Cur igitur regina vocor, princepsque dearum?
Aurea cur dextræ sceptra dedere meæ?
An faciant mensem luces, Lucinaque ab illis
Dicar, & à nullo nomina mense traham?
Tum me pœniteat posuisse fideliter iras
In genus Electræ, Dardaniamque domum.
Caussa duplex iræ. rapto Ganymede dolebam;
Forma quoque Idæo judice victa mea est.
Pœniteat quod non foveo Carthaginis arces;
Cum mea sint illo currus & arma loco.
Pœniteat Sparten, Argosque, measque Mycenas.
Et veterem Latio supposuisse Samon.
Adde senem Tatium, Iunonicolasque Faliscos,
Quos ego Romanis succubuisse tuli.
Sed neque pœniteat: nec gens mihi carior ulla:
Hic colar, hic teneam cum Iove templa meo.
Ipse mihi Mavors, commendo mœnia, dixit
Hæc tibi: tu pollens urbe nepotis eris.
Dicta fides sequitur: centum celebramur in aris,
Nec levior quovis est mihi mensis honor.
Nec tamen hunc nobis tantummodo præstat honorem
Roma: suburbani dant mihi munus idem.
Inspice quos habeat nemoralis Aricia fastos,
Et populus Laurens, Lanuviumque meum:
Est illic mensis Iunonius (inspice Tibur
Et Prænestinæ mœnia sacra deæ.)
Iunonale leges tempus: nec Romulus illas
Condidit: at nostri Roma nepotis erat.
Finierat Iuno. respeximus. Herculis uxor
Stabat: & in vultu signa vigoris erant.
Non ego, si toto mater me cedere cœlo
Iusserit, invita matre morabor, ait.
Nunc quoque non luctor de nomine temporis hujus
Blandior; & partes pæne rogantis ago.
Remque mei juris malim tenuisse precando,
Et faveas caussæ forsitan ipse meæ,
Aurea possedit socio Capitolia templo
Mater, & ut debet, cum Iove summa tenet.
At decus omne mihi contingit origine mensis.
Vnicus est, de quo sollicitemur, honor.
Quid grave, si titulum mensis Romane dedistis
Herculis uxori, posteritasque memor?
Hæc quoq; terra aliquid debet mihi nomine magni
Conjugis, huc captas appulit ille boves.

Hic

Hic male defensus flammis & dote paterna
  Cacus Aventinam sanguine tinxit humum.
Ad propiora vocor: populum digessit ab annis
  Romulus, in partes distribuitque duas:
Hæc dare consilium, pugnare paratior illa est:
  Hæc ætas bellum suadet, at illa gerit:
Sic statuit, mensesque nota secrevit eadem.
  Iunius est iuvenum, qui fuit ante senum.
Dixit & in litem studio certaminis issent,
  Atque ira pietas dissimulata foret;
Venit Appollinea longas Concordia lauro
  Nexa coma, placidi numen opusque ducis.
Hæc ubi narravit Tatium, fortemque Quirinum,
  Binaque cum populis regna coisse suis,
Et lare communi soceros generosque receptos;
  His nomen junctis Iunius, inquit, habet.
Dicta triplex caussa est. at vos ignoscite divæ.
  Res est arbitrio non dirimenda meo.
Ite pares à me. perierunt judice formæ
  Pergama: plus lædunt, quam juvet una, duæ.

PRima dies tibi Carna datur. dea cardinis hęc est:
  Numine clausa aperit, claudit aperta suo.
Vnde datas habeat vires, obscurior ævo
  Fama: sed è nostro carmine certus eris.
Adjacet antiquus Tiberino lucus Helerni:
  Pontifices illuc nunc quoque sacra ferunt.
Inde sata est Nymphe (Granen dixere priores)
  Nequicquam multis sæpe petita procis.
Rura sequi, jaculisque feras agitare solebat,
  Nodosasque cava tendere valle plagas.
Non habuit pharetram: Phœbi tamen esse sororem
  Credebant. nec erat Phœbe pudenda tibi.
Huic aliquis juvenum dixisset amantia verba;
  Reddebat tales protinus illa sonos:
Hæc loca lucis habent nimis, & cum luce pudoris:
  Si secreta magis ducis in antra, sequor.
Credulus antra subit: frutices hæc nacta resistit:
  Et latet, & nullo est invenienda modo.
Viderat hanc Ianus: visæque cupidine captus.
  Ad duram verbis mollibus usus erat.
Nympha jubet quæri de more remotius antrum:
  Vtque comes sequitur, destituitque ducem
Stulta (videt Ianus quæ post sua terga gerantur)
  Nil agis! en latebras respicit ille tuas.
Nil agis en, dixit: nam te sub rupe latentem
  Occupat amplexu: speque potitus, ait.

Ius pro concubitu noſtro tibi Cardinis eſto.
  Hoc pretium poſitæ virginitatis habe.
Sic fatus, ſpinam, qua triſtes pellere poſſet
  A laribus noxas (hæc erat alba) dedit.
Sunt avidæ volucres. non quæ Phineia menſis
  Guttura fraudabant: ſed genus inde trahunt.
Grande caput, ſtantes oculi, roſtra apta rapinæ:
  Canities pennis, unguibus hamus ineſt.
Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes,
  Et vitiant cunis corpora rapta ſuis.
Carpere dicuntur lactentia viſcera roſtris,
  Et plenum poto ſanguine guttur habent.
Eſt illis Strigibus nomen: ſed nominis hujus
  Cauſſa; quod horrenda ſtridere nocte ſolent.
Sive igitur naſcuntur aves; ſeu carmine fiunt,
  Næniaque in volucres Marſa figurat anus;
In thalamos venere Procæ. Proca natus in illis
  Præda recens avium quinque diebus erat:
Pectoraque ex ſorbent avidis infantia linguis.
  At puer infelix vagit, opemque petit.
Territa voce ſui nutrix accurrit alumni,
  Et rigido ſectas invenit ungue genas.
Quid faceret? color oris erat, qui frondibus olim
  Eſſe ſolet feris, quas nova læſit hyems.
Pervenit ad Granen, & rem docet. illa, Timorem
  Pone, tuus, ſoſpes, dixit, alumnus erit.
Venerat ad cunas. flebant materque paterque.
  Siſtite vos lacrymæ, ipſa medebor, ait.
Protinus arbutea poſtes ter in ordine tangit
  Fronde: ter arbutea limina fronde notat.
Spargit aquis aditus, ſed quæ medicamen habebant
  Extaque de porca cruda bimeſtre tenet.
Atque ita, Noctis aves extis puerilibus, inquit,
  Parcite: pro parvo victima parva cadit.
Cor pro corde precor, pro fibris ſumite fibras.
  Hanc animam vobis pro meliore damus.
Sic ubi libavit, proſecta ſub æthere ponit:
  Quique adſint ſacris reſpicere illa vetat.
Virgaque Ianalis de ſpina ſumitur alba:
  Qua lumen thalamis parva feneſtra dabat.
Poſt illud nec aves cunas violaſſe feruntur:
  Et rediit puero, qui fuit ante, color.
Pinguia cur illis guſtentur larda Kalendis,
  Mixtaque cum calido ſit faba farre; rogas?
Priſca dea eſt: aliturque cibis, quibus ante ſolebat:
  Nec petit adſcitas luxurioſa dapes.

Piscis adhuc illi populo sine fraude natabat :
 Ostreaque in conchis tuta fuere suis :
Nec Latium norat, quam præbet Ionia dives :
 Nec quæ Pygmæo sanguine gaudet, avem.
Et præter pennas nihil in pavone placebat :
 Nec tellus captas miserat ante feras.
Sus erat in pretio : cæsa sue festa colebant;
 Terra fabas tantum, duraque farra dabat,
Quæ duo mista simul sextis quicunque Kalendis
 Ederit; huic lædi viscera posse negant.
Arce quoque in summa Iunoni templa Monetæ
 Ex voto memorant facta Camille tuo.
e domus Manli fuerant. qui Gallica quondam
 Capitolino ruppulit arma Iove.
m bene, di magni, pugna cecidisset in illa
 efensor solii Iupiter alte tui.
it, ut occideret damnatus crimine regni.
 Hunc illi titulum longa senecta dabat.
: eadem Marti festa est : quem prospicit extra
 ppositum Tectæ porta Capena viæ.
quoque, Tempestas, meritam delubra fatemur;
 ;um pene est Corsis obruta classis aquis.
c hominum monumenta patent. si quæritis astra;
 Tunc oritur magni præpes adunca Iovis.
POstera lux Hyadas taurinæ cornua frontis
 Evocat : & multa terra madescit aqua.
MAne ubi bis fuerit, Phœbusque iteraverit ortus;
 Factaque erit posito rore bis uda seges;
Hac sacrata die Tusco Bellona duello
 Dicitur : & Latio prospera semper adest.
Appius est autor; Pyrrho qui pace negata
 Multum animo vidit; lumine cassus erat.
Prospicit á tergo summum brevis area circum,
 Est ibi non parvæ parva columna notæ.
Hinc solet hasta manu belli prænuntia mitti
 In regem & gentes, cum placet arma capi.
ALtera pars circi custode sub Hercule tuta est :
 Quod deus Euboico carmine munus habet:
Muneri est t mpus, qui Nonas Lucifer ante est.
 Si tutulos quæris : Sylla probabit opus.
QVærebam Nonas Sanco Fidione referrem,
 An tibi Semo pater; tunc mihi Sancus ait;
Cuicunque ex istis dederis; ego munus habebo.
 Nomina trina fero. sic voluere Cures.
Hunc igitur veteres donarunt æde Sabini:
 Inque Quirinali constituere jugo.

ESt mihi utque precor nostris diuturnior annis
Filia: qua felix sospite semper ero.
Hanc ego cum vellem genero dare; tempora tædis
Apta requirebam, quæque cavenda forent.
Tum mihi post sacras monstratus Iunius idus,
Vtilis & nuptis, utilis esse viris.
Primaque pars hujus thalamis aliena reperta est.
Nam mihi sic conjux sancta Dialis ait:
Donec ab Iliaca placidus purgamina Vesta
Detulerit flavis in mare Tybris aquis:
Non mihi dentosa crimen depectere buxo,
Non ungues ferro subsecuisse licet:
Non tetigisse virum; quamvis Iovis ille sacerdos,
Quamvis perpetua sit mihi lege datus.
Tu quoque ne propera: melius tua filia nubet:
Ignea cum pura veste nitebit humus.
TErtia post Nonas removere Lycaona Phœbe
Fertur: & a tergo non habet ursa metum.
Tunc ego me memini ludos in gramine campi
Adspicere; & didici lubrice Tybri tuos.
Festa dies illis, qui lina madentia ducunt,
Quique tegunt parvis æra recurva cibis.
MEns quoq; numẽ habet. Menti delubra videmus
Vota metu belli, perfide Pœne, tui.
Pœne rebellaras: & letho consulis omnes
Attoniti Mauras pertimuere manus.
Spem metus expulerat; cum Menti vota Senatus
Suscipit: & melior protinus illa venit.
Adspicit instantes mediis sex lucibus Idus
Illa dies, qua sunt vota soluta Deæ.
VEsta fave: tibi nunc operata resolvimus ora:
Ad tua si nobis sacra venire licet.
In prece totus eram. cœlestia numina sensi,
Lætaque purpurea luce refulsit humus.
Non equidem vidi (valeant mendacia vatum)
Te dea: nec fueras adspicienda viro.
Sed quæ nescieram, quorumque errore tenebar,
Cognita sunt illa præcipiente mihi.
Dena quater memorant habuisse Palilia Romam,
Cum flammæ custos æde recepta sua est,
Regis opus placidi; quo nec mansuetius ullum
Numinis ingenium terra Sabina tulit.
Quæ nunc ære vides, stipula tunc tecta videres:
Et paries lento vimine textus erat.
Hic locus exiguus, qui sustinet atria Vestæ;
Tunc erat intonsi regia magna Numæ.

Forma

Forma tamen templi, quæ nunc manet, ante fuisse
Dicitur: & formæ caussa probanda subest.
Vesta eadem est, quæ Terra: subest vigil ignis utriq;
Significant sedem terra focusque suam.
Terra pilæ similis nullo fulcimine nixa:
Aere subjecto tam grave pendet onus.
Ipsa volubilitas libratum sustinet orbem,
Quique premat partes angulus omnis abest.
Cumque sit in media rerum regione locata,
Et tangat nullum plusve minusve latus;
Ni convexa foret; parti vicinior esset:
Nec medium terram mundus haberet onus.
Arce Syracusia suspensus in aere clauso
Stat globus immensi parva figura poli:
Et quantum à summis, tantum secessit ab imis
Terra: quod ut fiat forma rotunda facit.
Par facies templi: nullus procurrit in illo
Angulus. a pluvio vendicat imbre tholus.
Cur sit virgineis, quæris, dea culta ministris?
Inveniam caussas hac quoque parte suas.
Ex Ope Iunonem memorant Cereremque creatas
Semine Saturni, tertia Vesta fuit.
Utraque nupserunt: ambæ peperisse feruntur:
De tribus impatiens restitit una viri.
Quid mirum, virgo si virgine læta ministra
Admittit castas in sua sacra manus?
Nec tu aliud Vestam, quam vivam intellige flammã.
Nataque de flamma corpora nulla vides.
Iure igitur virgo, quæ semina nulla remittit,
Nec capit, & comites virginitatis habet.
Esse diu stultus Vestæ simulacra putavi:
Mox didici curvo nulla subesse tholo.
Ignis inextinctus templo celatur in illo.
Effigien nullam Vesta, nec ignis habent.
Stat vi terra sua: vi stando Vesta vocatur.
Caussaque par Graji nominis esse potest.
At focus à flammis, & quod fovet omnia dictus:
Qui tamen in primis ædibus ante fuit.
Hinc quoque vestibulum dici reor: inde precando
Præfamur Vestæ, quæ loca prima tenes.
Ante focos olim longis considere scamnis
Mos erat: & mensæ credere adesse deos.
Nunc quoque, cum fiunt antiquæ sacra Vacunæ,
Ante Vacunales stantque sedentque focos.
Venit in hos annos aliquid de more vetusto:
Fert missos Vestæ pura patella cibos.

Ecce cornatis panis dependet asellis,
Et velant scabras florida serta molas.
Solo prius furnis torrebant farra coloni,
Et fornacali sunt data sacra deæ.
Suppositum cineri panem focus ipse parabat,
Strataque erat tepido tegula quassa solo.
Inde focum servat pistor, dominamque focorum,
Et quæ pumiceas versat asella molas.
Prætercam? referamne tuum rubicunde Priape
Dedecus? est multi fabula parva joci.
Turrigera frontem Cybele redemita corona,
Convocat æternos ad sua festa deos.
Convocat & Satyros, & rustica numina Nymphas.
Silenus, quamvis nemo vocarat, adest.
Nec libet, & longum est, epulas narrare deorum:
In multo nox est pervigilata mero.
Hi temere errabant. in opacæ vallibus Idæ;
Pars jacet, & molli gramine membra levat,
Hi ludunt, hos somnus habet; pars brachia nectit,
Et viridem celeri ter pede pulsat humum.
Vesta jacet, placidamque capit secura quietem,
Sicut erat positum cespite fulta caput.
At ruber hortorum custos, Nymphasque, deasque
Captat, & errantes fertque refertque pedes.
Adspicit & Vestam. dubium Nymphamne putarit;
An scierit Vestam: scisse sed ipse negat.
Spem capit obscœnam, furtimque accedere tentat,
Et fert suspensos corde micante gradus.
Forte, senex quo vectus erat Silenus, asellum
Liquerat ad ripas lene sonantis aquæ.
Ibat ut inciperet longi deus Hellesponti;
Intempestivo cum rudit ille sono.
Territa voce gravi surgit dea. convolat omnis
Turba. per infestas effugit ille manus.
Lampsacos hoc animal solita est mactare Priapo:
Apta asini flammis indicis exta damus:
Quem tu diva memor de pane monilibus ornas.
Cessat opus: vacuæ conticuere molæ.
Nomine, quam pretio celebratior, arce Tonantis,
Dicam pistoris quid velit ara Iovis.
Cincta premebantur trucibus Capitolia Gallis:
Fecerat obsidio jam diuturna famem.
Iupiter ad solium superis regale vocatis.
Incipe, ait Marti: protinus ille refert:
Scilicet ignotum est, quæ sit fortuna malorum,
Et dolor hic animi voce querentis eget?

Si tamen ut referam breviter mala juncta pudori
  Exigis: Alpino Roma sub hoste jacet.
Hæc est cui fuerat promissa potentia rerum:
  Iupiter hanc terris impositurus eras.
Iamque suburbanos, Etruscaque contudit arma:
  Spes erat in cursu: nunc Lare pulsa suo est.
Vidimus ornatos ærata per atria picta
  Veste triumphales occubuisse senes.
Vidimus Iliacæ transferri pignora Vestæ
  Sede. putant aliquos scilicet esse deos.
At si respicerent, qua vos habitatis in arce:
  Totque domos vestras obsidione premi;
Nil opus in cura scirent superesse deorum,
  Et data sollicita thura perire manu
Atque utinam pugnæ pateat locus? arma capessant,
  Et si non poterint exsuperare; cadant.
Nunc inopes victus ignavaque fata timentes
  Monte suo clausos barbara turba premit.
Tum Venus, & lituo pulcher trabeaque Quirinus,
  Vestaque pro Latio multa locuta suo.
Publica, respondit, cura est pro mœnibus istis,
  Iupiter, & pœnas Gallia victa dabit.
Tu modo, quæ desunt fruges, superesse putentur,
  Effice: nec sedes sedere Vesta tuas.
Quodcunq est Cereris solidæ cava machina frangat,
  Mollitamque manu duret in igne focus.
Iusserat, & fratris virgo Saturnia jussis
  Annuit: & mediæ tempora noctis erant.
Iam ducibus somnum dederat labor. increpat illos
  Iupiter, & sacro, quod velit, ore docet:
Surgite, & in medios de summis arcibus hostes
  Mittite quam minime mittere vultis opem.
Somnus abit, quæruntque novis ambagibus acti,
  Tradere quam nolint, & jubeantur opem.
Ecce Ceres visa est; jaciunt Cerealia dona.
  Iacta super galeas, scutaque longa sonant.
Posse fame vinci spes excidit. hoste repulso
  Candida Pistori ponitur ara Iovi.
Forte revertebar festis Vestalibus illa,
  Qua nova Romano nunc via juncta foro est:
Huc pede matronam vidi descendere nudo:
  Obstupui tacitus sustinuique gradum.
Sensit anus vicina loci: jussumque sedere
  Alloquitur quatiens voce tremente caput.
Hoc ubi nunc fora sunt, udæ tenuere paludes:
  Amne redundanti fossa madebat aqua.

Curtius ille lacus, siccas qui sustinet aras,
  Nunc solida est tellus, sed lacus antè fuit.
Qua Velabra solent in circum ducere pompas;
  Nil præter salices crassaque canna fuit
Sæpe suburbanas rediens conviva per undas
  Cantat, & ad nautas ebria verba jacit.
Nondum conveniens diversis iste figuris
  Nomen ab averso ceperat amne deus.
Hic quoque lucus erat juncis & arundine densus,
  Et pede velato non adeunda palus.
Stagna recesserunt, & aquas sua ripa coercet:
  Siccaque nunc tellus. mos tamen inde manet.
Reddiderat caussam: Valeas anus optima, dixi:
  Quod superest ævi molle sit omne tui.
Cætera jam pridem didici puerilibus annis;
  Non tamen idcirco prætereunda mihi.
Mœnia Dardanides nuper nova fecerat Ilus:
  (Ilus adhuc Asiæ dives habebat opes.)
Creditur armiferæ signum cœleste Minervæ
  Vrbis in Iliacæ desiluisse juga.
Cura videre fuit. vidi templumque locumque.
  Hoc superest illi: Pallada Roma tenet.
Consulitur Smintheus: lucoque obscurus opaco
  Hos non mentito reddidit ore sonos:
Aethéream servate deam: servabitis urbem:
  Imperium secum, transferet illa loci.
Servat, & inclusam summa tenet Ilus in arce:
  Curaque ad hæredem Laomedonta venit,
Sub Priamo servata parum. sic ipsa volebat;
  Ex quo judicio forma revicta sua est.
Seu genus Adrasti, seu furtis aptus Vlysses,
  Seu pius Aeneas, eripuisse ferunt.
Autor in incerto. res est Romana: tuetur
  Vesta, quod assiduo lumine cuncta videt.
Heu quantum timuere patres, quo tempore Vesta
  Arsit, & est adytis obruta pæne suis!
Flagrabant sancti sceleratis ignibus ignes,
  Mistaque erat flammæ flamma profana piæ.
Attonitæ flebant demisso crine ministræ:
  Abstulerat vires corporis ipse timor.
Provolat in medium, & magna, Succurrite, voce,
  Non est auxilium flere, Metellus ait.
Pignora virgineis fatalia tollite palmis:
  Non ea sunt voto, sed rapienda manu.
Me miserum dubitatis, ait? (dubitare videbat,
  Et pavidas posito procubuisse genu)

Heu

Haurit aquas: tollensque manus, Ignoscite, dixit,
Sacra. vir intrabo non adeunda viro.
Si scelus est; in me commissi pœna redundet:
Sit capitis damno Roma soluta mei.
Dixit, & irrupit: factum dea rapta probavit,
Pontificisque sui munere tuta fuit.
Nunc bene lucetis sacræ sub Cæsare flammæ:
Ignis in Iliacis nunc erit, estque focis.
Nullaque dicetur vittas temerasse sacerdos
Hoc duce: nec viva defodietur humo.
Sic incesta perit: quia quam violavit, in illam
Conditur: & Tellus Vestaque numen idem.
Tum sibi Callaico Brutus cognomen ab hoste
Fecit, & Hispanam sanguine tinxit humum.
Scilicet interdum miscentur tristia lætis,
Ne populum toto pectore festa juvent.
Crassus ad Euphraten aquilas, natumque, suosque
Perdidit: & leto est ultimus ipse datus.
Parthe quid exsultas? dixit dea. signa remittes:
Quique necem Crassi vindicet, ultor erit.
AT simul auritis violæ demuntur asellis,
Et Cereris fruges aspera saxa terunt;
Navita puppe sedens Delphina videbimus, inquit,
Humida cum pulso nox erit orta die.
IAm Phryx à nupta quereris Tithone relinqui,
Et vigil Eois Lucifer exit aquis.
Ite bonæ matres (vestrum Matralia festum)
Flavaque Thebanæ reddite liba deæ.
Pontibus & magno juncta est celeberrima circo
Area; quæ posito de bove numen habet:
Hac ibi luce ferunt Matutæ sacra parenti
Sceptriferas Servi templa dedisse manus.
Quæ dea sit: quare famulas à limine templi
Arceat (arcet enim) libaque tosta petat:
Bacche racemiferos hedera redimite capillos,
Si domus illa tua est, dirige vatis opus.
Arserat obsequio Semele Iovis accipit Ino
Te puer: & summa sedula nutrit ope.
Intumuit Iuno, rapta quod pellice natum
Educet. at sanguis ille sororis erat.
Hinc agitur furiis Athamas, & imagine falsa:
Tuque cadis patria parve Learche manu.
Mœsta Learcheas mater tumulaverat umbras,
Et dederat miseris omnia justa rogis.
Hæc quoque, funestos ut erat laniata capillos,
Prosilit: & cunis te Melicerta rapit.

Est spatio contracta brevi, freta bina repellit,
  Vnaque pulsatur terra duabus aquis.
Huc venit insanis natum complexa lacertis,
  Et secum è celso mittit in alta jugo.
Excipit illæsos Panope centumque sorores,
  Et placido lapsu per sua regna ferunt.
Nondum Leucothee, nondum puer illa Palæmon
  Vorticibus densi Thybridis ora tenent.
Lucus erat: dubium Semele, Stimelene vocetur;
  Mænadas Ausonias incoluisse ferunt.
Quærit ab his unam, quæ gens foret: Arcadas esse
  Audit. & Evandrum sceptra tenere loci:
Dissimulata deam Latias Saturnia Bacchas
  Instimulat fictis insidiosa sonis;
O nimium faciles, o toto pectore captæ,
  Non venit hæc nostris hospes amica choris.
Fraude petit sacrique parat cognoscere ritum,
  Quo possit pœnas pendere, pignus habet.
Vix bene desierat. complent ululatibus auras
  Thyades effusis per sua colla comis.
Injiciuntque manus, puerumque revellere pugnant,
  Quos ignorat adhuc, invocat illa deos:
Dique, viriq ue loci, miseræ succurrite matri
  Clamor Aventini saxa propinqua ferit.
Appulerat ripæ vaccas Oetæus Iberas:
  Audit; & ad vocem concitus urget iter.
Herculis adven u, quæ vim modo ferre parabant,
  Turpia fœmineæ terga dedere fugæ.
Quid petis hinc (cognorat enim) matertera Bacchi?
  An numen quod me, te quoque vexat, ait?
Illa docet partim: partim præsentia nati
  Continet; & furiis in scelus isse pudet.
Rumor, ut est velox, agitatis pervolat alis,
  Estque frequens Ino nomen in ore tuum.
Hospita Carmentæ fidos intrasse penates
  Diceris, & longam deposuisse famem.
Liba sua properata manu Tegæa sacerdos
  Traditur, in subito cocta dedisse foco,
Nunc quoque liba juvant festis Matralibus illam.
  Rustica sedulitas gratior arte fuit.
Nunc, ait, ò vates venientia fata resigna,
  Qua licet; hospitiis hoc precor adde meis.
Parva mora est; cœlum vates ac numina sumit,
  Fitque sui toto pectore plena dei.
Vix illam subito posses cognoscere: tanto
  Sanctior, & tanto, quam modo, major erat.

Læta canam gaude defunctà laboribus Ino,
Dixit, & huic populo dextera semper ades.
Numen eris pelagi;natum quoque pontus habebit
In vestris aliud sumite nomen aquis.
Leucothoe Grajis, Matuta vocabere nostris:
In portus nato jus erit omne tuo.
Quem nos Portumnum, sua lingua Palęmona dicet,
Ite precor nostris equus uterque locis.
Annuerunt:promissa fides:posuere labores.
Nomina mutarunt:hic Deus illa Dea est.
Cur vetet ancillas accedere quæritis? odit:
Principiumque odii, si sinat ipsa, canam,
Vna ministrarum solita est, Cadmei, tuarum
Sæpe sub amplexus conjugis ire tui.
Improbus hanc Athamas furtim dilexit;ab illa
Compèrit agricolis semina tosta dari.
Ipsa quidem fecisse negat, sed fama recepit:
Hoc est cur odio sit tibi serva manus.
Non tamen hanc pro stirpe sua pia mater adoret:
Ipsa parum felix visa fuisse parens.
Alterius proles melius mandabitis illi.
Vtilior Baccho quam fuit illa suis.
Hanc tibi, Quo properas memorāt dixisse Rutili:
Luce mea Marso consul ab hoste cades.
Exitus accessit verbis:flumenque Thelonum
Purpureum mistis sanguine fluxit aquis.
Proximus annus erat : allantide cæsus eadem
Didius hostiles ingeminavit opes.
Lux eadem, Fortuna, tua est, autorque locusque.
Sed superinjectis quis latet æde togis?
Servius est (id constat enim) sed caussa latendi
Discrepat:& dubium me quoque mentis habet.
Dum dea furtivos timidè profitetur amores,
Cœlestemque homini concubuisse pudet,
(Arsit enim magno correpta cupidine regis,
Cœcaque in hoc uno non fuit illa viro:
Nocte domum parva solita est intrare fenestra:
Vnde Fenestellæ nomina porta tenet.
Nunc pudet, & vultus velamine celat amatos,
Oraque sunt multa regia tecta toga.
An magis est verum, post Tulli funera plebem
Confuso placidi morte fuisse ducis?
Nec modus ullus erat:crescebat imagine luctus,
Donec eum positis occuluere togis.
Tertia caussa mihi spatio majore canenda est:
Nos tamen adductos intus agemus equos.

Tullia conjugio sceleris mercede peracto,
His solita est dictis, extimulare virum:
Quid juvat esse pares, te nostræ cede sororis
Meque tui fratris, si pia vita placet?
Et vere debuerant, & vir meus & tua conjux,
Si nullum ausuri majus eramus opus,
Vi caput, & regnum facito dotale parentis.
Si vir es, indictas exige dotis opes.
Regia res scelus est. socero cape, regna necato,
Et nostras patrio sanguine tinge manus.
Talibus instinctus solio privatus in alto
Sederat. attonitum vulgus in arma ruit.
Hinc cruor, hinc cœdes. infirmaque vincitur ætas.
Sceptra gener socero rapta Superbus habet.
Ipse sub Esquiliis, vbi erat sua regia, cæsus
Concidit in dura sanguinolentus humo.
Filia carpento patrios initura penates,
Ibat per medias alta ferox que vias.
Corpus ut adspexit, lacrymas auriga profusis,
Restitit. hunc tali corripit illa sono:
Vadis? an exspectas pretium pietatis amarum?
Duc, inquam, invitas ipsa per ora rotas.
(Certa fides facti) dictus Sceleratus ab illa
Vicus, & æterna res ea pressa nota. (rentis
Post tamen hoc ausa est templum monumenta pa-
Tangere: mira quidem, sed tamen acta loquor:
Signum erat in solio residens sub imagine Tulli;
Dicitur hoc oculis opposuisse manum.
Et vox audita est, Vultus abscondite nostros,
Ne natæ videant ora nefanda meæ.
Veste data tegitur; vetat hanc fortuna moveri;
Et sic è templo est ipsa locuta suo:
Ore revelato qua primum luce patebit
Servius, hæc positi p ima pudoris erit,
Parcitæ matronæ vetitas attingere vestes:
Sollemnes satis est voce movere preces.
Sitque caput semper Romano tectus amictu
Qui rex in nostra septimus urbe fuit.
Arserat hoc templum signo tamen ille pepercit
Ignis: opem nato Mulciber ipse tulit.
Namque pater Tulli Vulcanus, Ocrisia mater.
Præsignis facie Corniculana, fuit.
Hanc secum Tanaquil sacris de more peractis
Iussit in ornatum fundere vina focum.
Hic inter cineres obscœni forma viril s
Aut fuit, aut visa est: sed magis illa fuit.

Iussa foco captiva sedet. conceptus ab illa
Servius a cœlo semina gentis habet.
Signa dedit genitor tunc cum caput igne corusco
Contigit,inque coma flammeus arsit apex.
Te quoque magnifica Concordia dedicat æde
Livia,quam caro præstitit illa viro.
Disce tamen veniens ætas:ubi Livia nunc est
Porticus immensa tecta fuisse domus.
Vrbis opus domus una fuit:spatiumque tenebat,
Quo brevius muris oppida multa tenent,
Hæc æquata solo est nullo sub crimine regni,
Sed quia luxuria visa nocere sua.
Sustinuit tantas operum subvertere moles
Totque suas hæres perdere Cæsar opes.
Sic agitur censura,& sic exempla parantur;
Cum judex,alios quod monet,ipse facit.
Nulla nota est veniente die,quam ducere possis.
Idibus invicto sunt data templa Iovi.
Et jam Quinquatrus jubeor narrare minores.
Nunc ades ò cœptis flava Minerva meis.
Cur vagus incedit tota tibicen in urbe ?
Quid sibi personæ,quid stola longa,volunt?
Sic ego: sic posita Tritonia cuspide dixit.
Possim utinam doctæ verba referre deæ!
Temporibus veterum tibicinis usus avorum
Magnus,& in magno semper honore fuit.
Cantabat fanis,cantabat tibia ludis;
Cantabat mœstis tibia funeribus.
Dulcis erat mercede labor: tempusque secutum,
Quod subito gratę frangeret artis opus.
Adde quod Aedilis,pompam qui funeris irent,
Artifices solos jusserit esse decem.
Exsilio mutant urbem , Tiburque recedunt :
(Exsilium quodam tempore Tibur erat).
Quæritur in scena cava tibia: quæritur aris:
Ducit supremos nænia nulla toros.
Servierat quidam quantolibet ordine dignus
Tibure ,sed longo tempore liber erat.
Rure dapes parat ille suo,turbamque canoram
Convocat. ad festas convenit illa dapes.
Nox erat,& vinis oculique animique natabant;
Cum præcomposito nuntius ore venit,
Atque ita,Quid cessas convivia solvere? dixit.
Autor vindictæ jam venit ecce tuæ.
Nec mora,convivę valido titubantia vino
Membra movent: dubii stantque labantq; pedes.

At dominus, Discedite, ait, plaustroque morantes
Sustulit in plaustro sirpea lata fuit.
Alliciunt somnos tempus, motusque merumque,
Potaque se Tibur turba redire putant.
Iamque per Esquilias Romanã intraverat urbem,
Et mane in medio plaustra fuere foro.
Claudius ut posset specie numeroque Sanatum
Fallere, personis imperat ora tegi.
Admiscetque alios: & ut hunc tibicina cœtum
Augeat, in longis vestibus ire jubet.
Sic reduces bene posse tegi: ne forte notentur
Contra collegæ jussa redisse sui.
Res placuit: cul uque novo juvat Idibus uti,
Et canere ad veteres verba jocosa modos.
Hæc ubi perdocuit, Superest mihi discere, dixi,
Cur sit Quinquatrus illa vocata dies.
Martius, inquit agit tali mea nomine festa:
Estque sub inventis hæc quoque turba meis.
Prima terebrato per rara foramina buxo,
Vt daret effeci tibia longa sonos.
Vox placuit: liquidis faciem referentibus undis
Vidi, virgineas intumuisse genas.
Ars mihi non tanti est, valeas mea tibia, dixi.
Excipit abjectam cespite ripa suo.
Inventam Satyrus primum miratur: at usum
Nescit, & inflatam sentit habere sonum.
Et modo dimittit digitis, modo concipit auras:
Iamque inter Nymphas arte superbus erat.
Provocat & Phœbum; Phœbo superante pependit:
Cæsa recesserunt à cute membra sua.
Sunt tamen inventrix autorque ego carminis hujus
Hoc est cur nostros ars colat ista dies.

Tertia nox veniet, qua tu Dodoni Thyene
Stabis Agenorei fronte videnda bovis.
Hæc est illa dies, qua tu purgamina Vestæ
Tybri per Etruscas in mare mittis aquas.

Si qua fides ventis, zephyro datæ carbasa nautæ;
Cras veniet vestris ille secundus aquis,

At pater Heliadum, radios ubi tinxerit vndis.
Et cinget geminos stella serena polos;
Toller humo validos proles Hyriea lacertos:
Continua Delphin nocte videndus erit.
Scilicet hic olim Volscos Aequosque fugatos
Viderat in campis Algida terra tuis.
Vnde suburbano clarus Tu erte triumpho,
Vectus es in niveis Posthume victor equis.

IAm sex, & totidem luces de menses supersunt:
Huic unum numero tu tamen adde diem.
Sol abit à Geminis, & Cancri signa rubescunt:
Cœpit Aventina Pallas in arce coli.
IAm tua Laomedon oritur nurus: ortaque noctem
Pellit, & è pratis cana pruina fugit.
Reddita, quisquis is est, Summano templa feruntur,
Tum, cum Romanis Pyrrhe timendus eras.
HAnc quoq; cũ patrijs Galatea receperit undis,
Plenaque securæ terra quietis erit;
Surgit humo juvenis telis afflatus avitis,
Et gemino nexas porrigit angue manus.
Notus amor Phædræ, nota est injuria Thesei:
Devovit natum credulus ille suum.
(Non impune pius juvenis Trœzena petebat.
Dividit obstantes pectore taurus aquas)
Solliciti terrentur equi: frustraque retenti
Per scopulos dominum duraque sa a trahunt:
Exciderat curru, lorisque morantibus artus
Hippolytus lacero corpore raptus erat:
Reddideratque animam, multũ indignante Diana
Nulla Coronides causa doloris, ait
Namque pio juveni vitam sine vulnere reddam,
Et cedent arti tristia fata meæ.
Gramina continuo loculis depromit eburnis:
Profuerant Glauci manibus illa prius:
Tunc, cum observatas augur descendit in herbas,
Vsus & auxilio est anguis ab angue dato.
Pectora ter tetigit, ter verba salubria dixit:
Depositum terra sustulit ille caput.
Lucus eum, nemorisque sui Dictynna recessu
Celat: Aricino Virbius ille lacu.
At Lachesis Clothoque dolent sua fila teneri,
Et fieri regni jura minora sui.
Iupiter exemplum veritus direxit in illum
Fulmina, qui nimiæ mouerat artis opem.
Phœbe querebaris: Deus est placare parenti:
Propter te, fieri quod vetat, ipse facit.
NOn ego te, quamvis properabis vincere Cæsar,
Si vetet auspicium, signa movere velim.
Sint tibi Flaminius, Thrasymenaque litora testes,
Per volucres æquos multa monere deos.
Tempora si veteris quæris temeraria damni;
Quartus ab extremo mense bis ille dies.
POstera lux melior superat Masinissa Syphacem,
Et cecidit telis Hasdrubal ipse suis.

TEmpora labuntur, tacitisque senescimus annis,
Et fugiunt fræno non remorante dies.
Quam cito venerunt Fortunæ fortis honores:
Post septem luces Iunius actus erit.
Ite, deam læti fortem celebrate Quirites:
In Tiberis ripa munera regis habet.
Pars pede, pars etiam celeri decurrite cymba.
Nec pudeat potos inde redire domum.
Fertæ coronatæ juuenum convivia lintres,
Multaque per medias vina bibantur aquas.
Plebs colit hanc: quia qui posuit, de plebe fuisse
Fertur, & ex humili sceptra tulisse loco.
Convenit & servis: serva quia Tullius ortus
Constitit dubiæ templa propinqua deæ.
ECce suburbana rediens male sobrius æde,
Ad stellas aliquis talia verba jacit:
Zona latet tua nunc, & cras fortasse latebit:
Dehinc erit, Orion, adspicienda mihi.
At si non esset potus; dixisset eadem
Venturum tempus solstitiale die.
LVcifero subeunte, lares delubra tulerunt,
Hic ubi sit docta multa corona manu,
Tēpus idem Stator ædis habet, quā Romulus olim
Ante Palatini condidit ora jugi.
TOt restant de mense dies, quot nomina Parcis,
Cum data sunt trabeæ templa Quirinæ tuæ.
TEmpus Iuleis cras est natale Kalendis:
Pierides cœptis addite summa meis.
Dicite Pierides, quis vos adjunxerit isti,
Cui dedit invitas victa noverca manus.
Sic ego: sic Clio. Clari monumenta Philippi
Adspicis: unde trahit Marcia casta genus.
Marcia sacrifico deductum nomen ab Anco,
In qua par facies nobilitate sua.
Par animo quoque forma suo respondet in illa:
Et genus, & facies, ingenium que simul.
Nec quod laudamus formam, tam turpe putaris.
Laudamus magnas hac quoque parte deas.
Nupta fuit quondam matertera Cæsaris illi.
O decus, ò sacro fœmina digna thoro!
Sic cecinit Clio: doctæ assensere sorores.
Annuit Alcides, increpuitque lyram.

FINIS.

K A L E N D A R I V M

Ex L. G. Giraldo & aliis compilatum: in quo præter ortum & occasum signorum cœlestium, quæ in sex Lib. Fastorum notantur, ludi item, & templorum dedicationes Romanorum & Græcorum, per seriem integri anni habentur.

I A N V A R I V S.

A	1	K. Ian.	*Iani & Iunonis. Iovi & Aesculap.* in ins. Tyb. Ovid. Gamelia Iunoni hoc mense celebrabantur, unde & mensi nomen.
b	2	4	Dies ater.
c	3	3	Cancer occidit. Tertia mensis cujusque Minervæ sacra. Pausan.
d	4	Pr. Non.	*Votum pro salute principis.* C. Tacitus.
e	5	Nonæ.	Lyra oritur, tempestatem significat.
f	6	8	Isidis ἄφιξις, id est, accessus. Plu. O-
g	7	7	ctavus cujusq. mensis dies Neptuno sacer est apud Athenienſ. Plut.
A	8	6	*Sacrificium Iani*. Vetus Kl.
b	9	5	*Agonalia*. Ovid. Delphinus oritur.
c	10	4	Media hyems.
d	11	3	*Carmentalia*. Internæ ædes dic. in campo Mart.
e	12	Prid. Id.	*Compitalia*. Gell. & Macrob.
f	13	Idus	*Iovi. Octavius Augustus dictus*. &
g	14	19 k. F.	provinciæ in formam redactæ. Ovid. & tibicines habitu muliebri urbem lustrabant. Plut.
A	15	18	*Carmentalia relata.* & *Porrimæ, & Postvertæ.*
b	16	17	*Concordiæ* templum a Camillo positum.
c	17	16	Sol in Aquario.
d	18	15	
e	19	14	
f	20	13	
g	21	12	
A	22	11	
b	23	10	Lyra occidit.
c	24	9	Leonis quæ est in pectore clara stel-
d	25	8	la occidit, *Sementina feriæ.* Ovid
e	26	7	Varro Fest. Macrob. non statæ quidem, sed indictæ.

f	27	6	Castori & Polluci temp ad Iuturnæ
g	28	5	stagnum.
A	29	4	*Equiria* in campo Mart. Vet. Kl.
b	30	3	Paci.
c	31	Prid kl	*Sacr. deis penat.* Vet. Kl. qui Patrij & Vrbani dicuntur.

FEBRVARIVS.

d	1	K. Febr.	*Sospita templi dic. Lucaria*, ab Asyli luco. Ovid. Fest. Item *Iovi Sacr.* de bidente. Dianæ Sacra fiebāt, à cervis elaphobolia nūcupata.
e	2	4	Lyra & medius Leo occidunt.
f	3	3	Delphinus occidit.
g	4	Pr. Non.	
A	5	Nonis.	*Aug. dictus P. P.* Ovid. Aquarius
b	6	8	oritur. Zephyrus flare incipit.
c	7	7	
d	8	6	
e	9	5	Veris initium.
f	10	4	
g	11	3	Arctophylax oritur.
A	12	Prid.	
b	13	Idus.	*Fauni festū & Iouis*. Fabiorū cædes.
c	14	16 k. M	Corvus, Crater, & Anguis oriūtur.
d	15	15	*Lupercalia*. Plut. Ovid. Varr.
e	16	14	Sol in Piscibus. Venti per sex dies
f	17	13	vehementius flant.
g	18	12	*Quirinaliorum stultorum feria*. Fest. Ovid. Varro. Et *Fornacalium* in dictio deæ Fornacali, quæ & Fornax dicta fuit, à quo indicta. Plin. Ovid. & *D. Manibus sacra feralia*.
A	19	11	*Dea muta*.
b	20	10	*Charistia*. Val. Max. Ovid. id est, sacra cognatorum. Vet. Kl.
c	21	9	*Terminalia*. Ovid. Bedas vero vii.
d	22	8	kal. & *Regifugium*. v. kal. Mart cui convenit locus bissexti.
e	23	7	*Regifugium*. Ovid. Quidam vi. kal.
f	24	6	
g	25	5	
A	26	4	
b	27	3	*Equiria* in campo Mart. Varr. Fest. & Ovid.
c	28	Prid kl.	*Tarquinij superati*. Plut.

MAR-

MARTIVS.

d	1	K. Mart.	*Matronarum dies festus*. Fest. Porp.
e	2	6	Serv. Ovid. *Matronalia*. Iunonis. Lucinæ. Martis. *Ancyliorum festum*. nec nubere bonum quousque condantur. Porph. aliam causam adfert. Munychia sacra Deæ Munychiæ, id est, Dianæ.
f	3	5	Alter è piscibus occidit.
g	4	4	
A	5	3	Arctophylax occidit. Vindemiator oritur.
b	6	Pr. Non.	*August. Pont. Max. Sacr. Vestæ*. Ovid.
c	7	Nonæ.	Pegasus oritur. Vejovis templum ad duos lucos Asyli. Ovid.
d	8	8	Corona oritur.
e	9	7	
f	10	6	
g	11	5	
A	12	4	
b	13	3	
c	14	Prid Id.	*Equiria altera* apud Tyberim, vel si aquis increverit; in Cœlio monte. Ovid. Fest.
d	15	Idus.	*Anna Perenna*. Parricidium, id est, cædes C. Cæs. Plin. & Suet.
e	16	17 k. A.	Scorpius medius occidit. Lysander Athenis potitus. Plut.
f	17	16	*Liberalia*. Varro quo die virilem togam pueri ingenui sumebant. Ovid. *Agonia*. Varro. Milvius oritur.
g	18	15	Sol in Ariete.
A	19	14	*Quinquatria*. Minervæ natalis, & Minerval magistris solvebatur.
b	20	13	*Quinquatria*. alter Qninquatrium dies: quo natus est *P. Ovidius Naso*, eloquentiæ & poeseos idea: cujus natalem ortumque Elegia, ad Fastorum characterem con scripta, quæ initio huius voluminis legitur, Kalendario Romano in gratiam poetæ ingeniosissimi, adjecit Daniel Heinsius.
c	21	12	*Quinquatr*: Primus dies sæculi. quidam VIII. Bedas.

d	22	11	*Quinquatr.*
e	23	10	*Quinquatr. Tubiluſtrium.* Sacrorum tubæ luſtrantur. Varro.
f	24	9	
g	25	8	Aequinoctium vernum. *Hilaria, Matris Deum feſta.* Lamprid. Macrob.
A	26	7	
b	27	6	*Matris Deum.* Ammian. Marc. Herod.
c	28	5	*Megaleſia.* Varro.
d	29	4	
e	30	3	*Iani, Concordia, Salutis, Pacis.*
f	31	Prid.	*Lunæ*, id eſt, *Dianæ in Aventino.* Ovid.
			A P R I L I S.
g	1	K. Apr.	Scorpius occidit. *Veneris ſacram* cum floribus, & myrto. Plut. Ovid. Item *Fortunæ virili.* Tergelia ſacra Apollini, & Dianæ. Menſis hic Grecis auſpicatiſſimus.
A	2	4	Pleiades occidunt.
b	3	3	
c	4	Pr. Non.	
d	5	Nonæ.	*Megaleſia matri deum.* K. V. Ovid.
e	6	8	*Fortunæ publicæ primigeniæ.* in colle Quir. Ovid. Varr. *Dianæ nativitas.*
f	7	7	*Apollinis dies natalis*, qui dies quoque Socrat. & Platon. ſunt Laert.
g	8	6	*Ludi ob Victoriam Cæſ.* Libra occidit dies pluvius. Orion occidit.
A	9	5	*Cerealia, ludi Circen.* inſtaurationis dies Circenſibus additus. Macrob.
b	10	4	
c	11	3	
d	12	Prid. Id.	*Magna mater Romam adducta.* Tit. Liu. xxix.
e	13	Idus.	*Iovi Victori & Libertati.* Ovid.
f	14	18 k. M.	
g	15	17	*Fordicidia* vel *Fordicalia*, de forda bove. Varro, Ouid.
A	16	16	*Auguſt. Imp. ſalutatas.* Hyades occidunt.
b	17	15	
c	18	14	*Equiria* in circo max. & *Vulpium combuſtis.* Ovid.
d	19	13	Sol in Tauro.
e	20	12	
f	21	11	*Palilia.* Romæ natalis. Varro, O-

Quvid.

		vid. Fest. Plutarch. alii. Falluntur multi. *Agonia altera*, Ovid. quæ
g 22	10	& *Agonalia* dicuntur.
A 23	9	*Vinalia priora* Iovi, & Veneri, Ovid. Plut. Varr. Plin. Fest.
b 24	8	Illi destructio.
c 25	7	Medium Ver. Aries occidit. tempest. signif. Canis oritur. *Robigalia*. Plin Fest. Ovid. Varro alij.
d 26	6	*Latinæ feriæ* in sacro monte. T. Liv.
e 27	5	Apaturia etiam hoc mense agebantur, a Venere dicta. Tribus diebus celebrabantur, prima δόρπεια, secūda ἀνάρρυσις, tertia κουρεῶτις, quarta vero ἐπίβδα, Simplicius in Physicis. Suidas alii. Quidam Pyanepsione agi dicunt.
f 28	4	*Floralia*. Plin. Kl. v. Ovid.
g 29	3	
A 30	Prid. Kl.	*Vesta Palatina*. Ovid. Hoc mense, ut Plut. in Romulo, & Probl. *Larentalia*, & distinguit a *Laurentalibus*, quæ mense Dec. celebrātur.

M A I V S.

b 1	K. Maij.	Capella oritur. *Larib. præstitib.* ara posita. Ovid. & *Bona deæ sacr.* Macr. Plut. Varr. Lactant. Ovid. alii. & *Florales ludi* triduo V. Kl. Vmbraculorū festum, quæ σκίρα dicuntur Σκιρὰς Pallas.
c 2	6	Argestes flare incipit. Hyades oriūtur
d 3	5	Centaurus oritur.
e 4	4	
f 5	3	Lyra oritur.
g 6	Pr. Non.	Scorpius medius occidit.
A 7	Nonæ.	
b 8	8	
c 9	7	*Lemuria*, quæ noctu agēbantur; &
d 10	6	triduo. Ovid. Varr. Proph. Malum nubere, & *Luminaria*.
e 11	5	*Lemuria*, Vet. Kl. Orion occidit.
f 12	4	*Martis Vltoris*. Bisultorem ait O-

vid.

vid. alij. Poſt. Lem. Vet. kl.
g 13 3 Plejades oriuntur, Aeſtatis initium. *Lemuria*. Vet. kl.
A 14 Prid. Id. Taurus oritur.
b 15 Idus. Argeorum ſimulacra ſcirpea de
c 16 17. k. Iun. ponto in Tyberim deijciebantur.
d 17 16 Dionyſ. Euſeb. Plut. Ovid. Ma-
e 18 15 crob. alij. Et *Mercatorum dies feſtus*. Feſt Ovid Mercurium hoc die natum Martialis ait. Aedes dedic. T. L. & Fer. Iovi. Vet. kl.
f 19 14 Sol in Geminis.
g 20 13
A 21 12 *Agonia* ſeu *Agonalia* Iani. Ovid.
b 22 11 Varr. *Veiovi*. Vet. kl. alii ſuperioribus diebus. Canis oritur.
c 23 10 *Volcani feria*. Vet. kl. Volcanalis flamen rem di Maiæ faciebat. Macr. *Tubiluſtrium*. Varr. Ovid. alij x. kal. Vet. kl. Ovid. alii XIII.
d 24 9 *Regifugium* alterum. Vet. kl. Ovid. alii aliter.
e 25 8 *Templum Fortunæ datum*. Vet. kal. Ovid. Aquila oritur.
f 27 7 Arctophylax occidit.
g 27 6 Hyades oriuntur.
A 28 5
b 29 4
c 30 3
d 31 Prid. k.

IVNIVS.

e 1 K. Iunii. *Iunonis monetæ ædes*. Macrob. Bedas. *Cornæ deæ* in Cœlio monte. *Marti ſacr.* extra port. Capenam. Tempeſtati delubrum. Ovid. Fabariæ kl. Macr. Aquila oritur. Hecatombæ hoc menſe plures. unde & illi nomen. Anni initium apud Athenienſes vel quod Sol Hecatombæus diceretur.
f 2 4 Hyades oriuntur. dies pluvius.
g 3 3 *Bellonæ ſacr.*
A 4 Pr. Non. Herculis ædes in Circo.
b 5 Nonæ. Templum Fidei. *Sponſoris Iovis*. Dion. alii. *Sacrum Fidio Semipatri*. Vet. kal. Ovid.

c	6		8 Vestæ Templum.
d	7		7 *Piscatorii ludi* in Camp. Mart.
e	8		6 Ovid. Fest. Mentis templum dic. Ovid. Vet. kal. Arctophylax occidit.
f	9		5 *Vestæ*. Vet. kal. Ovid. Asini coronantur. Ara Iovis Pistoris.
g	10		4 Delphin vesperi oritur. *Matralia*.
A	11		3 *Fortis Fort.* Concordiæ ædes. *Ma-*
b	12	Prid. Id.	*tris Matutæ.* Vet. k Ovid.
c	13	Idus.	*Iovis invicti. Minusculæ Quinqua-*
d	14	18 k. Iul.	*trus Minervæ.* Varro Fest. Censorinus.
e	15		17 *Stercus ex æde Vestæ defertur.* Fest. Varr Ovid. Hyades oriuntur.
f	16		16 Zephyrus flat. Orion oritur.
g	17		15 Delphinus totus apparet. Aequi &
A	18		14 Volsci à Posthumo fugati.
b	19		13 Sol in Cancro. *Minervæ in Aventino.* Vet. kal.
c	20		12 Ophiuchus oritur. *Sumani sacrum*
d	21		11 ad Circum Max. Vet. kal. Ovid.
e	22		10
f	23		9 Flaminius victus à Pœnis. Ovid.
g	24		8 *Fortis Fortunæ.* Vet. k. Ovid. Varr.
A	25		7 *Naues coronatæ* per Tyberim convivia docebant.
b	26		6 Orionis zona oritur. Solstitium.
c	27		5 *Iovis Statoris & Laris.* Ovid.
d	29		4 Quirini templum in coll. Quiri. O-
e	29		3 vid. Vet. kl. III. kal.
f	30	Prid. k.	*Herculis & Musarum,* Ovid Populifugia in Iunio dies. Varro.

IVLIVS.

g	1	K. Iulii.	Hoc die apud Rom. fiebant migra-
A	2	6	tiones ex ædibus in alienas ædes,
b	3	5	ut hoc tempore in festo D. Mi-
c	4	4	chaelis: id quod ex Cicer. Sueto-
d	5	3	nio, & Mart. colligunt docti.
e	6	Pr. Non.	Capitol. incensum tempore Sillæ.
f	7	Nonæ.	*Romulus non apparuit.* Lamp. in
g	8	8	Commodo. Plut. *Caprotinæ.* Iu-
A	9	7	no Caprotina *Ancillarum festum.*
b	10	6	Macr. Plut Ovid Varro.
c	11	5	*Ludi Apollinares.* T. Liv. Vet. kl. Var. Livius alio loco tertio Non ait.

d	12	4	*Iul. Cæs. natalis*, unde mensis, M.
e	13	3	Anton. Consule legem ferente.
f	14	Prid. Id.	Macr. *Fortunæ mulieb. dedic.* Dion. Liv.
g	15	Idus.	*Castoris & Poll.* Equites Rom. ab æde Honoris in equis in Capit.
A	16	17 k. A.	Plin. Vet. kal. Dion.
b	17	16	*Alliensis dies atra.* Sera. Pli n. Ta-
c	18	15	cit. XVII. Kal. Plut. XVI. kal. in
d	19	14	Camillo.
e	20	13	
f	21	12	Mundi natalis. Solinus ex Aegy-
g	22	11	ptiorum sacerd. sententia.
A	23	10	
b	24	9	
c	25	8	Hoc mense rutilæ canes caniculæ
d	26	7	sacrificabantur. Vide Festum.
e	27	6	
f	28	5	*Neptunalia* etiam hoc mense. Vet.
g	29	4	& Varro.
A	30	3	
b	31	Pridie Kl.	

AVGVSTVS.

c	1	Kl. Aug.	*Spei* ad forum olitorium. Vet. Kal. Consecratio templi Martis. Dion. in histor. Boedromia celebritas, hoc mense agebatur, unde & mensis dictus. Apollo etiam Boedromius vocatus. Plut. Paus. Harpocr. alii. Xerxes victus. Plut.
d	2	4	*Feriæ* quod Cæs. Hisp. citeriorem
e	3	3	vicit. Vet. Kl.
f	4	Pr Non.	
g	5	Nonæ.	*Saluti* in colle Quirin. Vet. Kl. &
A	6	8	Spei.
b	7	7	
c	8	6	*Solis indigetis* in colle Quir. Vet. kl.
d	9	5	
e	10	4	*Ara Opis & Cereris in vico Iugario.* Vet. Kl.
f	11	3	*Herculi magno custodi in Circo flam.*
g	12	Prid. Id.	Vet. Kal.
A	13	Idus.	*Dianæ sacra.* Martial. Currebant in
b	14	19 K. S.	nemus Aricinum. Item *natalis*
c	15	18	*Augusti*. Porph. *Dies festus servo-*
d	16	17	*rum & ancillarum.* Plut. Et *Ver-*

tumnus in Loreto majore. V. Kl.
c 17 16 *Portunalia ad pontem.* Aemyl. Vet. Kl. & Varr. Iano ad theat. Marcelli. Vet. Kl.
f 18 15 *Consualia.* Plut. in Numa. vel seq. die Sabinarum raptus.
g 19 14 *Augusti mors.* Dion. hist. Suet.
A 20 13 *Vinalia secunda.* Plin.
b 21 12 *Vinalia rustica.* Varro. Festus vero.
c 22 11 xiv. Kal. idem & Vet. kl. Mysteria magna. Plut. & Liber pater ex urbe in Eleusinem transferebatur.
d 23 10 *Volcanalia* in Circo Flam. Vet. Kl.
e 24 9
f 25 8 *Opiconsiva* in Capitolio. Vet. Kl.
g 26 7 Varro.
A 27 6 *Volturnalia.* Vet. Kl. Varr. cujus feriæ mense Octob. *Vortumnalia.*
b 28 5 Harpocratis festum hoc mense fiebat ab Aegyptiis. Plut.
c 29 4 *Volcanalia.* Festus.
d 30 3 *Mundus Cereris patet.*
e 31 Prid. Kl. *Nat. C. Cæs. Germanici* Vet. Kl.

SEPTEMBER.

f 1 K. Sept. *Vulcani tutela* Septemb. V. k. Mæmactes Iupiter, & inde mensis, Harpocr. & alii.
g 2 4 *Augusti victoria navalis* ex M. Ant.
A 3 3 & Cleop. Dion.
b 4 Pr. Non.
c 5 Nonæ.
d 6 8
e 7 7
f 8 6 Hierosolyma a Tito Vespas. capta.
g 9 5 Iosephus.
A 10 4
b 11 3
c 12 Prid. Id.
d 13 Idus. *Prætor Max. clavum pangit.* T. Liv.
e 14 18 K. O. & Capitolii dediq. ab Horatio. Plut. T. Liv. Iovi. Vet. Kal.
f 15 17 *Ludi.* Vet. K. qui *Romani* & *Magni.* Alc. Pæd.
g 16 16 *Ludi.* Vet. K. Parentatio eorum, qui contra Persas pugnando occubuerunt. Plut.

A	17	15	*Ludi.* Vet. Kal
b	18	14	*Ludi* Vet. Kal.
c	19	13	Thoth, id est, Mercurio Aegyptii sacrificant. Plut.
d	20	12	*Romuli Natalis.* Plut.
e	21	11	
f	22	10	
g	23	9	*Natalis Augusti.* Dion hist. Suet.
A	24	8	
b	25	7	*Veneri.* Vet. kal.
c	26	6	
d	27	5	
e	28	4	
f	29	3	
g	30	Prid kl.	*Epulum Minervae.* Vet. kl. *Meditrinalia* hoc mense celebrabantur, & Metrina dea, quo die primum mustum bibebant. Fest. Varr.

OCTOBER.

A	1	Kl. Oct.	*Martis tutela.* Octobr. Vet. kl. Pyanepsia hoc mense celebrantur.
b	2	6	
c	3	5	
d	4	4	*Mundus Cereris* patet. Fest.
e	5	3	
f	6	Pr. Non.	
g	7	Nonae.	
A	8	8	Panopsia Apollini imo Pyanepsia.
b	9	7	Eresione plectitur.
c	10	6	Oscophoria, id est, Ramalia celebrabantur. Plut. Suid. Comment. in Nicand.
d	11	5	
e	12	4	
f	13	3	
g	14	Prid Id	
A	15	Idus.	*Mercatores Mercurio. Virgilii natalis.* Martial October equus Marti immolatur. Fest. Plut.
b	16	17 k N.	
c	17	16	
d	18	15	
e	19	14	
f	20	13	
g	21	12	
A	22	11	Chalcea Minervae solennitas, vel ut Phanodemus ait, Volcani. Hyperides. Harpocr.
b	23	10	
c	24	9	
d	25	8	
e	26	7	
f	27	6	

g 28 5 Mysteria minora hoc mense agebantur. Plutarch. Galenus.
A 29 4 Sacrum hoc mense Libero fiebat.
b 30 3 Vet. kl Et *Vertumni feriæ*. Varr.
c 31 Prid. kl.

NOVEMBER.

d 1 K. Nov. Hoc mense Iovis epulum celebrabatur. Vet. kal. Anthesteria hoc
e 2 4 mense agebantur, quæ & Bacchanalia. Theoph. Suid Harp.
f 3 3
g 4 Pr Non.
A 5 Nonæ.
b 6 8
c 7 7 *Mundum patere*. Fest.
d 8 6
e 9 5
f 10 4 Limna Baccho. Thucyd
g 11 3 Maria clauduntur Veget. alii, vsque in vi. Id. Mart.
A 12 Prid. Id. Choes. Suid.
b 13 Idus. Pithœgia.
c 14 18 k. D. Chytra. Alii in Lenæone mense constituunt. Comm. in Hesiod. Harpocr.
d 15 17 Ludi plebei per hos dies. Suet.
e 16 16
f 17 15
g 18 14
A 19 13
b 20 12
c 21 11
d 22 10
e 23 9
f 24 8 *Bruma*, quæ & *Brumalia*, festum
g 25 7 Romanor. Constant. in re rust.
A 26 6
b 27 5 Hic mensis fuit in tutela Dianæ.
c 28 4 Vet. kal. & inferiæ fiebant Gallis
d 29 3 defossis & Græcis in foro Boario.
e 30 Prid. kl. Plut.

DECEMBER.

f 1 K. Dec. *Fortunæ Muliebris* festum, quoniam hoc die bellum sublatum. Po-
g 2 4 stea translatum prid Non. Quintil.
A 3 3 Dionys. Halicar. in viii. Posidonia
b 4 Pr. Non. à certamine Pallad. & Neptuni.

c	5	Nonæ.	*Faunatia*. Porphyr.
d	6	8.	
e	7	7	
f	8	6	
g	9	5	
A	10	4	
b	11	3	Alcyonii dies.
c	12	Prid.	
d	13	Idus.	
e	14	19 k. Ian.	Brumalia festum hoc mense, & Ambrosia. Proclus in Hesiod.
f	15	18	
g	16	17	
A	17	16	*Saturnalia* incipiunt, & per tres dies durant: quibus adduntur Sigillaria, quæ septem dies complent. Macr.
b	18	15	
c	19	14	*Opalia, & Saturnalia*. Macr. Varr.
d	20	13	
e	21	12	*Angeronalia* Angeronæ deæ. Macrob Herculi, & Cereri de mulso. Macrob.
f	[illegible]	11	*Feria Larib. dicata*. Macrob. *Compitalia Ludi Laribus*. Plin.
g	23	10	*Feriæ Iovis*. *Larentinalia* vel *Laurentinalia*. Plut. Varr. Ovid.
A	24	9	*Iuvenalis dies* VIII. Saturn. additus.
b	25	8.	Suet. unde & *Iuvenales indi*.
c	26	7	
d	27	6	
e	28	5	
f	29	4	
g	30	3	December *Saturno Sacer*. Macr. *Tutela Vesta*. Vet. Kl.
A	31	Prid.	

P. OVIDII NASONIS TRISTIUM

LIBER I.

ELEGIA I.

PArve (nec video) sine me, Liber, ibis in Vrbem:
(Hei mihi!) quo domino non licet ire tuo.
Vade; sed incultus, qualem decet exsulis esse.
Infelix habitum temporis hujus habe.
Nec te purpureo vellent vaccinia fuco:
Non est conveniens luctibus ille color:
Nec titulus minio, nec cedro charta notetur:
Candida nec nigra cornua fronte geras.
Felices ornent hæc instrumenta libellos.
Fortunæ memorem te decet esse meæ.
Nec fragili geminæ poliantur pumice frontes
Hirsutus passis ut videare comis.
Neve liturarum pudeat. qui viderit illas,
De lachrymis factas sentiet esse meis.
Vade, liber, verbisque meis loca grata saluta.
Contingam certe quo licet illa pede.
Si quis, ut in populo nostri non immemor, illo,
Si quis, qui, quid agam, forte requirat, erit;
Vivere me dices: salvum tamen esse negabis.
Id quoque quod vivam, munus habere Dei.
Atque ita te tacitus quærenti plura legendum,
Ne, quæ non opus est, forte loquare, dabis.
Protinus admonitus repetet mea crimina lector,
Et peragar populi publicus ore reus.
Tu cave defendas, quamvis mordebere dictis.
Caussa patrocinio non bona pejor erit.
Invenies aliquem, qui me suspiret ademptum,
Carmina nec siccis perlegat ista genis:
Et tacitus secum, ne quis malus audiat, optet,
Sit mea lenito Cæsare, pœna minor,
Nos quoq; quisquis erit, ne sit miser ipse, precamur
Placatos misero qui volet esse deos.
Quæque volet, rata sint: ablataque Principis ira
Sedibus in patriis det mihi posse mori.
Vt perages mandata, liber, culpabere forsan,
Ingeniique minor laude ferere mei.
Iudicis officium est, ut res ita tempora rerum

Quærere. quæsito tempore tutus eris.
Carmina proveniunt animo deducta sereno:
Nubila sunt subitis tempora nostra malis.
Carmina secessum scribentis & otia quærunt:
Me mare, me venti, me fera jactat hyems.
Carminibus metus omnis abest: ego perditus ensē
Hæsurum jugulo jam puto jamque meo.
Hæc quoque quæ facio, judex mirabitur æquus:
Scriptaque cum venia qualiacunque leget.
Da mihi Mæoniden, & tot circum spice casus;
Ingenium tantis excidet omne malis.
Denique securus famæ, liber, ire memento,
Nec tibi sit lecto displicuisse pudor.
Non ita se nobis præstat fortuna secundam,
Vt mihi sit ratio laudis habenda tuæ.
Donec eram sospes, tituli tangebar amore,
Quærendique mihi nominis ardor erat
Carmina nunc si non studiumque quod obfuit, odi,
Sit satis. ingenio sic fuga parta meo.
I tamen, & pro me tu, cui licet, adspice Romam.
Di facerent, possem nunc meus esse liber!
Nec te, quod venias magnā peregrinus in vrbem,
Ignotum populo posse venire puta.
Vt titulo careas, ipso noscere colore:
Dissimulare velis; te liquet esse meum.
Clam tamen intrato: ne te mea carmina lædant.
Non sunt, ut quondam plena favoris erant.
Si quis erit, qui te, quod sis meus, esse legendum
Non putet, è gremio rejiciatque suo;
Inspice, dic, titulum Non sum præceptor Amoris:
Quas meruit pœnas, jam dedit illud opus.
Forsitan exspectes, an in alta palatia missum
Scandere te jubeam Cæsareamque domum.
Ignoscant Augusta mihi loca, dique locorum.
Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.
Esse quidem memini mitissima sedibus illis
Numina: sed timeo qui nocuere deos.
Terretur minimo pennæ stridore columba,
Vnguibus, accipiter, saucia facta tuis:
Nec procul à stabulis audet secedere, si qua
Excussa est avidi dentibus agna lupi.
Vitaret cœlum Phaethon, si viveret; & quos
Optarat stulte, tangere nollet equos.
Me quoque quæ sensi fateor Iovis arma timere:
Me reor infesto, cum tonat, igne peti.
Quicunque Argolica de classe Capharea fugit;

Semper ab Euboicis vela retorquet aquis.
Et mea cymba semel vasta percussa procella,
  Illum, quo læsa est, horret adire locum.
Ergo cave liber, & timida circumspice mente,
  Vt satis à media sit tibi plebe legi.
Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
  Icarus; Icariis nomina fecit aquis.
Difficile est tamen, hic remis utaris an aura,
  Dicere. consilium resque locusque dabunt.
Si poteris vacuo tradi, si cuncta videbis
  Mitia, si vires fregerit ira suas.
Si quis erit, qui te dubitantem & adire timentem
  Tradat, & ante tamen pauca loquatur; adi.
Luce bona dominoque tuo felicior ipse
  Pervenias illuc: & mala nostra leves.
Namque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
  Solus Achilleo tollere more potest.
Tantum ne noceas, dum vis prodesse, videto.
  Nam spes est animi nostra timore minor.
Quæque quiescebat, ne mota resæviat ira,
  Et pœnæ tu sis altera caussa, cave.
Cum tamen in nostrum fueris penetrale receptus,
  Contigerisque tuam scrinia curva domum;
Adspicies illic positos ex ordine fratres,
  Quos studium cunctos evigilavit idem.
Cætera turba palam titulos ostendit apertos,
  Et sua detecta nomina fronte gerit.
Tres procul obscura latitantes parte videbis.
  Hi quoque, quod nemo nescit, amare docent.
Hos tu vel fugias: vel, si satis oris habebis,
  Oedipodas facito Telegonosque voces.
Deque tribus moneo, si quæ tibi cura parentis,
  Ne quemquam, quamvis ipse docebit, ames.
Sūt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ,
  Nuper ab exsequiis carmina rapta meis:
His mando dicas, inter mutata referri
  Fortunæ vultum corpora posse meæ.
Namque ea dissimilis subito est effecta priori.
  Flendaque nunc, aliquo tempore læta fuit.
Plura quidem mandare tibi, si quæris, habebam;
  Sed vereor tardæ caussa fuisse moræ.
Et si quæ subeunt tecum liber omnia ferres;
  Sarcina laturo magna futurus eras.
Longa via est: propera. nobis habitabitur orbis
  Vltimus; à terra terra remota mea.

ELERGIA II.

DI maris & cœli (quid enim nisi vota supersũt?)
Solvere quassatæ parcite membra ratis:
Neve precor magni subscribite Cæsaris iræ.
Sæpe premente Deo fert Deus alter opem.]
Mulciber in Trojam, pro Troja stabat Apollo:
Aequa Venus Teucris, Pallas iniqua fuit.
Oderat Aenean propior Saturnia Turno.
Ille tamen Veneris numine tutus erat.
Sæpe ferox cautum petiit Neptunus Vlyssem:
Eripuit patruo sæpe Minerva suo.
Et nobis aliquod, quamvis distamus ab illis,
Quid vetat irato numen adesse Deo?
Verba miser frustra non proficientia perdo:
Ipsa graves spargunt ora loquentis aquæ:
Terribilisque Notus jactat mea dicta: precesque
Ad quos mittuntur non sinit ire deos.
Ergo iidem venti, ne caussa lædar in una,
Velaque nescio quo, votaque nostra ferunt.
Me miserum, quanti montes volvuntur aquarum!
Iam jam tacturos sidera summa putes,
Quantæ diducto subsidunt æquore valles:
Iam jam tacturas Tartara nigra putes.
Quocunque adspicio, nihil est nisi pontus, & æther,
Fluctibus hic tumidus, nubibus ille minax.
Inter utrumque fremunt immani turbine venti.
Nescit, cui domino pareat, unda maris.
Nam modo purpureo vires capit Eurus ab ortu:
Nunc Zephyrus sero vespere missus adest:
Nunc gelidus Scythica Boreas baccatur ab Arcto:
Nunc Notus adversa prœlia fronte gerit.
Rector in incerto est: nec quid fugiatve petatve,
Invenit. ambiguis ars stupet ipsa malis.
Scilicet occidimus, nec spes est ulla salutis:
Dumque loquor, vultus obruit unda meos.
Opprimet hanc animam fluctus; frustraque precãti
Ore necaturas accipiemus aquas.
At pia nil aliud quam me dolet exsule conjux:
Hoc unum nostri fletque gemitque mali.
Nescit in immenso jactari corpora ponto:
Nescit agi ventis, nescit adesse necem.
Dij bene, quod non sum mecum cõscendere passus,
Ne mihi mors misero bis patienda foret.
At nunc, ut peream; quoniam caret illa periclo;
Dimidia certe parte superstes ero.
Hei mihi, quam celeri micuerunt nubila flamma;

Quantus ab æthereo personat axe fragor;
Nec levius laterum tabulæ feriuntur ab undis,
Quam grave balistæ mœnia pulsat onus.
Qui venit hic fluctus, fluctus supereminet omnes:
Posterior nono est, undecimoque prior.
Nec lethum timeo: genus est miserabile lethi.
Demite naufragium: mors mihi munus erit.
Est aliquid, fatove suo, ferrove cadentium
In solida moriens ponere corpus humo:
Et mandare suis aliqua, & sperare sepulchrum,
Et non æquoreis piscibus esse cibum.
Fingite me dignum tali nece: non ego solus
Huc vehor. immeritos cur mea pœna trahit?
Prò superi, viridesque Dei, quibus æquora curæ;
Vtraque iam vestras sistite turba minas:
Quamque dedit vitam mitissima Cæsaris ira,
Hanc sinite infelix in loca jussa feram
Si, quia commerui pœnam, me perdere vultis;
Culpa mea est ipso judice morte minor.
Mittere me Stygias si jam voluisset ad undas
Cæsar; in hoc vestra non eguisset ope.
Est illi nostri non invidiosa cruoris
Copia: quódque dedit, cùm volet, ipse feret.
Vos modo, quos certe nullo puto crimine læsos;
Contenti nostris Dii, precor, este malis.
Nec tamen ut cuncti miserum servare velitis,
Quod periit, salvum jam caput esse potest.
Vt mare considat, ventisque ferentibus utar;
Vt mihi parcatis; non minus exsul ero.
Non ego divitias avidus sine fine parandi
Latum mutandis mercibus æquor aro:
Nec peto, quas quondam petii studiosus, Athenas:
Oppida non Asiæ, non loca visa prius:
Non ut Alexandri claram delatus in urbem,
Delicias videam, Nile jocose, tuas.
Quod facile est, opto ventos (quis credere possit?)
Sarmatis est tellus, quam mea vota petunt.
Obligor ut tangam lævi fera littora Ponti,
Quodque sit à patria tam fuga tarda queror.
Nescio quo videam positos ut in orbe Tomitas,
Exilem facio per mea vota viam.
Seu me diligitis, tantos compescite fluctus,
Pronaque sint nostræ numina vestra rati.
Seu magis odistis, jussæ me advertite terræ.
Supplicii pars est hac regione mori.
Ferte (quid hic facio?) rapidi mea corpora venti.

Ausonios fines cur mea vela vident?
Noluit hoc Cæsar: quid, quem fugat ille, tenetis?
Aspiciat vultus Pontica terra meos.
Et jubet, & merui. nec quæ damnauerit ille
Crimina, defendi fasve pimve puto.
Si tamen acta Deos nunquam mortalia fallunt:
A culpa facinus scitis abesse mea,
Immo ita; vos scitis. si me meus abstulit error,
Stultaque non nobis, mens scelerata fuit;
Quamlibet è minimis, domui si favimus illi,
Si satis Augusti publica jussa mihi,
Hoc duce si duxi felicia sæcula, proque
Cæsaro tura pius Cæsaribusque dedi,
Si fuit hic animus nobis; ita parcite, Divi,
Sin minus; alta cadens obruat unda caput.
Fallor? an incipiunt gravidæ vanescere nubes,
Victaque mutati frangitur ira maris?
Non casus, sed vos sub conditione vocati,
Fallere quos non est, hanc mihi fertis opem.

ELEGIA III.

CVm subit illius tristissima noctis imago,
Quæ mihi supremum tempus in urbe fuit,
Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui;
Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis
Iam prope lux aderat, qua me discedere Cæsar
Finibus extremæ jusserat Ausoniæ.
Nec mens nec spatium fuerant satis apta paranti.
Torpuerant longa pectora nostra mora.
Non mihi seruorum, comitis non cura legendi:
Non aptæ profugo vestis opisve fuit.
Non aliter stupui, quam qui Iovis ignibus ictus,
Vivit: & est vitæ nescius ipse suæ.
Vt tamen hanc animo nubem dolor ipse removit,
Et tandem sensus convaluere mei:
Alloquor extremum mœstos abiturus amicos,
Qui modo de multis unus & alter erant.
Vxor amans flentem flens acrius ipsa tenebat;
Imbre per indignas usque cadente genas.
Nata procul Libycis aberat diuersa sub oris:
Nec poterat fati certior esse mai.
Quocunque adspiceres, luctus gemitusque sonabãt:
Formaque non taciti funeris intus erat.
Fœmina, virque, meo pueri quoque funere mœrẽt:
Inque domo lacrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvo grandibus uti;
Hæc facies Trojæ, cum caperetur, erat.

Iamque quiescebant voces hominumque canumqu
Lunaque nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego suspiciens, & ab hac Capitolia cernens,
Quæ nostro frustra juncta fuere Lari;
Numina vicinis habitantia sedibus, inquam,
Iamque oculis numquam templa videnda meis,
Dique relinquendi, quos urbs habet alta Quirini;
Este salutati tempus in omne mihi.
Et quamquam sero clypeum post vulnera sumo;
Attamen hanc odiis exonerate fugam:
Cœlestique viro, quis me deceperit error,
Dicite: pro culpa ne scelus esse puter.
Vt quod vos scitis, pœnæ quoque sentiat autor:
Placato possim non miser esse deo.
Hac prece adoravi Superos ego: pluribus uxor
Singultu medios præpediente sonos.
Illa etiam ante Lares passis adstrata capillis
Contigit exstructos ore tremente focos:
Multaque in aversos effudit verba Penates,
Pro deplorato non valitura viro.
Iamque moræ spatium nox præcipitata negabat,
Versaque ab axe suo Parrhasis Arctos erat.
Quid facerem? blando patriæ retinebar amore:
Vltima sed jussæ nox erat illa fugæ.
Ah quoties aliquo dixi properante, Quid urges?
Vel quo festines ire, vel unde, vide
Ah quoties certam me sum mentitus habere
Horam; propositæ quæ foret apta viæ.
Ter limen tetigi: ter sum revocatus; & ipse
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Sæpe vale dicto, rursus sum multa locutus,
Et quasi discedens oscula summa dedi.
Sæpe eadem mandata dedi: meque ipse fefelli
Respiciens oculis pignora cara meis. (inquam
Denique quid propero? Scythia est, quo mittimur
Roma relinquenda est: utraque justa mora.
Vxor in æternum vivo mihi ista negatur:
Et domus, & fidæ dulcia membra domus.
Quosque ego fraterno dilexi more sodales.
O mihi Thesea pectora juncta fide!
Dum licet amplectar: numquam fortasse licebit
Amplius. in lucro, quæ datur, hora, mihi.
Nec mora, sermoni verba imperfecta relinquo,
Complectens animo proxima quæque meo.
Dum loquor, & flemus; cœlo nitidissimus alto
Stella gravis nobis Lucifer ortus erat.

Dividor haud aliter, quam si mea membra relinquā:
Et pars abrumpi corpore visa suo est.
Sic Priamus doluit, tunc cum in contraria versus
Vltores habuit proditionis equus.
Tum vero exoritur clamor gemitusque meorum:
Et feriunt mœstæ pectora nuda manus.
Tum vero conjux humeris abeuntis inhærens
Miscuit hæc lacrymis tristia dicta suis.
Non potes avelli. simul ah, simul ibimus inquit:
Te sequar, & conjux exsulis exsul ero.
Et mihi facta via est: & me capit ultima tellus:
Accedam profugæ sarcina parva rati.
Te jubet è patria discedere Cæsaris ira:
Me pietas. pietas hæc mihi Cæsar erit.
Talia tentabat: sic & tentaverat ante:
Vixque dedit victas utilitate manus.
Egredior (sive illud erat sine funere ferri)
Squallidus immissis hirta per ora comis.
Illa dolore amens, tenebris narratur obortis
Semianimis media procubuisse domo.
Vtque resurrexit, fœdatis pulvere turpi
Crinibus, è gelida membra levavit humo;
Se modo, desertos modo complorasse Penates,
Nomen & erepti sæpe vocasse viri:
Nec gemuisse minus, quam si natæve meumve
Vidisset structos corpus habere rogos:
Et voluisse mori moriendo ponere sensus:
Respectuque tamen non valuisse mei.
Vivat: & absentem, quoniam sic fata tulerunt,
Vivat, & auxilio sublevet usque suo.
Tingitur Oceano custos Erymanthidos Vrsæ,
Aequoreasque suo sidere turbat aquas:
Nos tamen Ionium non nostra findimus æquor
Sponte: sed audaces cogimur esse metu.
Me miserum, quantis increscunt æquora ventis,
Erutaque ex imis fervet arena vadis!
Monte nec inferior proræ puppique recurvæ
Insilit, & pictos verberat unda Deos.
Pinea texta sonant: pulsi stridore rudentes,
Aggemit & nostris ipsa carina malis.
Navita confessus gelido pallore timorem;
Iam sequitur victam non regit arte, ratem.
Vtque parum validus non proficientia rector
Cervicis regidæ fræna remittit equo:
Sic non quo voluit, sed quo rapit impetus undæ,
Aurigam video vela dedisse rati.

Quod

Quod nisi mutatas emiserit Aeolus auras,
  In loca jam nobis non adeunda ferar.
Nam procul Illyricis à læva parte relictis;
  Interdicta mihi cernitur Italia.
Desinat in vetitas quæso contendere terras,
  Et mecum magno pareat aura Deo.
Dum loquor, & cupio pariter, timeoque revelli,
  Increpuit quantis viribus unda latus!
Parcite cærulei vos parcite numina ponti,
  Infestumque mihi sit satis esse Iovem.
Vos animam sævæ fessam subducite morti.
  Si modo qui periit non periisse potest.

ELEGIA IV.

O Mihi post ullos nunquam memorande sodales,
  O cui præcipue sors mea visa sua est,
Attonitum qui me, memini charissime, primus
  Ausus es alloquio sustinuisse tuo,
Qui mihi consilium vivendi mite dedisti,
  Cum foret in misero pectore mortis amor;
Scis bene cui dicam positis pro nomine signis,
  Officium nec te fallit, amice, tuum.
Hæc mihi semper erunt imis infixa medullis,
  Perpetuusque animæ debitor hujus ero.
Spiritus hic vacuas prius extenuandus in auras
  Ibit, & in tepido deseret ossa rogo;
Quam subeant animo meritorum oblivia nostro,
  Et longa pietas excidat ista die.
Di tibi sint faciles, & opis nullius egentem
  Fortunam præstent dissimilemque meæ.
Si tamen hæc navis vento ferretur amico;
  Ignoraretur forsitan ista fides.
Thesea Pirithous non tam sensisset amicum,
  Si non infernas vivus adisset aquas:
Vt foret exemplum veri Phocæus amoris,
  Fecerunt Furiæ tristis Oresta tuæ,
Si non Euryalus Rutulos cecidisset in hostes;
  Hyrtacidæ Niso gloria nulla foret.
Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum,
  Tempore sic duro est inspicienda fides.
Dum juvat, & vultu ridet fortuna sereno;
  Indelibatas cuncte sequuntur opes:
At simul intonuit; fugiunt: nec noscitur ulli,
  Agminibus comitum qui modo cinctus erat.
Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
  Nunc mihi sunt propriis cognita vera malis.
Vix duo tresve mihi de tot superstis amici,

Cætera fortunæ, non mea, turba fuit.
Quo magis ò pauci rebus succurrite lapsis,
Et dato naufragio littora tuta meo:
Neve metu falso nimium trepidate timentes,
Hac offendatur ne pietate Deus.
Sæpe fidem adversis etiam laudavit in armis;
Inque suis amat hanc Cæsar; in hoste probat.
Caussa mea est melior, qui non contraria fovi
Arma; sed hanc merui simplcitate fugam.
Invigiles igitur nostris pro casibus oro;
Deminui si qua numinis ira potest.
Scire meos casus si quis desiderat omnes;
Plus, quam quod fieri res sinit, ille petit.
Tot mala sum passus, quot in æthere sidera lucent:
Parvaque quot siccus corpora pulvis habet.
Multaque credibili tulimus majora: ratamque,
Quamvis acciderint, non habitura fidem
Pars etiam quædam mecum moriatur oportet:
Meque velim possit dissimulante tegi.
Vi vox infragili mihi pectore firmior ære,
Pluraque cum linguis pluribus ora forent;
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis;
Materia vires exsuperante meas.
Pro duce Naritio docti mala nostra Poetæ
Scribite: Naritio nam mala plura tuli.
Ille brevi spatio multis erravit in annis
Inter Dulichias Iliacasque domos.
Nos freta sideribus totis distantia mensos
Sors tulit in Geticos Sarmaticosque sinus.
Ille habuit fidamque manum, sociosque fideles;
Me profugum comites deseruere mei.
Ille suam lætus patriam victorque petebat.
A patria fugio victus & exsul ego.
Nec mihi Dulichium domus est, Ithaceve, Sameve:
(Pœna quibus non est grandis abesse locis)
Sed quæ de septem totum circumspicit orbem
Montibus, imperii Roma Deumque locus.
Illi corpus erat durum patiensque laborum;
Invalidæ vires ingenuæque mihi.
Ille erat assiduè sævis agitatus in armis:
Assuetus studiis mollibus ipse fui.
Me Deus oppressit nullo mala nostra levante;
Bellatrix illi diva ferebat opem.
Cumque minor Iove sit tumidis qui regnat in uncia;
Illum Neptuni, me Iovis ira premit.
Adde, quod illius pars maxima ficta laborum;

Ponitur in nostris fabula nulla malis.
Denique quæsitos tetigit tamen ille Penates,
Quæque diu petiit, contigit arva tamen:
At mihi perpetuo patria tellure carendum,
Ni fuerit læsi mollior ira Dei.

ELEGIA V.

NEc tantum Clario Lyde dilecta Poetæ,
Nec tantum Coo Battis amata suo:
Pectoribus quantum tu nostris uxor inhæres!
Digna minus misero non meliore viro.
Te mea supposita veluti trabe fulta ruina;
Siquid adhuc ego sum, muneris omne tui.
Tu facis, ut spolium non sim, neu nuder ab illis
Naufragii tabulas qui petiere mei.
Vtque rapax stimulante fame cupidusque cruoris
Incustoditum captat ovile lupus,
Aut ut edax vultur corpus circumspicit, ecquod
Sub nuda positum cernere possit humo;
Sic mea nescio quis rebus male fidus acerbis
In bona venturus, si paterere, fuit.
Hunc tua per fortes virtus submovit amicos,
Nulla quibus reddi gratia digna potest.
Ergo quam misero tam vero teste probaris;
Hic aliquod pondus si modo testis habet.
Nec probitate tua prior est aut Hectoris uxor,
Aut comes extincto Laodamia viro.
Tu si Mæonium vatem sortita fuisses;
Penelopes esset fama secunda tuæ.
Sive tibi hoc debes, nulla pia facta magistra,
Cumque nova mores sunt tibi luce dati;
Fœmina seu princeps omnes tibi culta per annos,
Te docet exemplum conjugis esse bonæ:
Assimilemque sui longa assuetudine fecit;
Grandia si parvis assimilare licet.
Hei mihi non magnas quod habent mea carmina (vires,
Nostraque sunt meritis ora minora tuis!
Si quid & in nobis vivi fuit ante vigoris,
Extinctum longis excidit omne malis:
Prima locum sanctas heroidas inter haberes:
Prima bonis animi conspicerere tui
Quantumcunque tamen præconia nostra valebunt;
Carminibus vives tempus in omne meis.

ELEGIA VI.

SIquis habes nostris similes in imagine vultus;
Deme meis hederas Bacchica serta comis.
Ista decent lætos felicia signa poetas.

Temporibus non est apta corona meis.
Hæc tibi dissimulas, sentis tamen optime, dici,
In digito qui me ferſque referſque tuo:
Effigiemque meam fulvo complexus in auro
Cara relegati, quo potes, ora vides.
Quæ quoties ſpectas, ſubeat tibi dicere forſan,
Quam procul à nobis Naſo ſodalis abeſt!
Grata tua eſt pietas: ſed carmina major imago
Sunt mea quæ mando qualiacunque legas:
Carmina mutatas hominum dicentia formas:
Infelix domini quod fuga rupit opus.
Hæc ego diſcedens, ſicut bona multa meorum,
Ipſe mea poſui mœſtus in igne manu.
Vtque cremaſſe ſuum fertur ſub ſtipite natum
Theſtias, & melior matre fuiſſe ſoror;
Sic ego non meritos mecum peritura libellos
Impoſui rapidis viſcera noſtra rogis.
Vel quod eram Muſis ut crimina noſtra, peroſus:
Vel quod adhuc creſcens, & rude carmen erat.
Quæ quoniam non ſunt penitus ſublata, ſed exſtant;
Pluribus exemplis ſcripta fuiſſe reor.
Nunc precor ut vivant, & non ignava legentem
Otia delectent, admoneantque mei.
Nec tamen illa legi poterunt patienter ab ullo;
Neſciat his ſummam ſi quis abeſſe manum.
Ablatum mediis opus eſt incudibus illud:
Defuit & ſcriptis ultima lima meis.
Et veniam pro laude peto. laudatus abunde
Non faſtiditus ſi tibi, lector, ero.
Hos quoque ſex verſus, in prima fronte libelli
Si præponendos eſſe putabis, habe:
Orba parente ſuo quicunque volumina tangis;
His ſaltem veſtra detur in urbe locus.
Quoque magis faveas, non hæc ſunt edita ab illo,
Sed quaſi de domini funere rapta ſui.
Quidquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
Emendaturus, ſi licuiſſet, erat.

ELEGIA VII.

IN caput alta ſuum labentur ab æquore retro
Flumina: converſis ſolque recurret equis:
Terra feret ſtellas; cœlum findetur aratro:
Vnda dabit flammas: & dabit ignis aquas.
Omnia naturæ præpoſtera legibus ibunt:
Parſque ſuum mundi nulla tenebit iter.
Omnia jam fient, fieri quæ poſſe negabam:
Et nihil eſt, de quo non ſit habenda fides.

Hæc ego vaticinor; quia sum deceptus ab illo,
Laturum misero quem mihi rebar opem.
Tantane te fallax cepere oblivia nostri,
Afflictumque fuit tantus adire timor,
Vt neque respiceres, nec solarere jacentem
Dure, neque exsequias prosequerere meas?
Illud amicitiæ sanctum & venerabile nomen
Re tibi pro vili sub pedibusque jacet:
Quid fuit, ingenti prostratum mole sodalem
Visere, & alloquii parte levare tui?
Inque meos si non lacrymam dimittere casus,
Pauca tamen ficto verba dolore loqui?
Idque, quod ignoti faciunt, valedicere saltem,
Et vocem populi publicaque ora sequi?
Denique lugubres vultus, numquamque videndos
Cernere supremo, dum licuitque, die?
Dicendumque semel toto non amplius ævo
Accipere, & parili reddere voce, Vale?
At fecere alii nullo mihi fœdere juncti,
Et lachrymas animi signa dedere sui.
Quid, nisi convictu caussisque valentibus essem,
Temporis & longi junctus amore tibi?
Quid, nisi tot lusus & tot mea seria nosses,
Tot nossem lusus seriaque ipse tua?
Quid, si duntaxat Romæ mihi cognitus esses,
Adscitus toties in genus omne loci?
Cunctane in æquoreos abierunt irrita ventos?
Cunctane Lethæis mersa feruntur aquis?
Non ego te placida genitum reor urbe Quirini;
Vrbe, meo quæ jam non adeunda pede:
Sed scopulis Ponti, quos hæc habet ora, sinistri:
Inque feris Scythiæ Sarmaticisque jugis.
Et tua sunt silices circum præcordia venæ,
Et rigidem ferri semina pectus habet;
Quæque tibi quondam tenero ducenda palato
Plena dedit nutrix ubera; tigris erat.
At mala nostra minus quam non aliena putares:
Duritiæque mihi non agerere reus,
Sed quoniam accedit fatalibus hoc quoque damnis,
Vt careant numeris tempora prima suis;
Effice peccati ne sim memor hujus, & illo
Officium laudem, quo queror, ore tuum.

ELEGIA VIII.

DEtur inoffensæ metam tibi tangere vitæ,
Qui legis hoc nobis non inimicus opus.
Atque utinam pro te possent mea vota valere,

Quę pro me duros non tetigere Deos!
Donec eris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila; solus eris.
Aspicis, ut veniant ad candida tecta columbæ,
Accipiat nullas sordida turris aves?
Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam:
Nullus ad amissas ibit amicus opes.
Vtque comes radios per Solis euntibus umbra,
Cum latet hic pressus nubibus, illa fugit;
Mobile sic sequitur fortunæ lumina vulgus;
Quæ simul inducta nube teguntur, abit.
Hæc precor ut semper possint tibi falsa videri:
Sunt tamen eventu vera fatenda meo
Dum stetimus, turbæ quantum satis esset, habebat
Nota quidem, sed non ambitiosa domus.
At simul impulsa est; omnes timuere ruinam,
Cautaque communi terga dedere fugæ.
Sæva nec admiror metuunt si fulmina, quorum
Ignibus afflari proxima quæque solent.
Sed tamen in duris remanentem rebus amicum
Quamlibet invisο Cæsar in hoste probat.
Nec solet irasci (neque enim moderatior alter)
Cum quis in adversis, si quid amavit, amat.
De comite Argolico postquam cognovit Oresten,
Narratur Pyladen ipse probasse Thoas.
Quæ fuit Actoridæ cum magno semper Achille,
Laudari solita est Hectoris ore fides.
Quod pius ad manes Theseus comes iret amico;
Tartareum dicunt indoluisse Deum.
Euryali Nisique fide tibi Turne relata,
Credibile est lacrymis immaduisse genas.
Est etiam miseris pietas, & in hoste probatur.
Hei mihi quam paucos hæc mea dicta movent!
Is status, hæc rerum nunc est fortuna mearum,
Debeat ut lacrymis nullus adesse modus.
At mea, sint proprio quamvis mœstissima casu
Pectora, pro sensu facta serena tuo.
Hoc eventurum jam tum carissime vidi,
Ferret adhuc istam cum minor aura ratem.
Sive aliquod morum, seu vitæ labe carentis
Est pretium; nemo pluris habendus erit.
Sive per ingenuas aliquis caput extulit artes;
Quælibet eloquio fit bona caussa tuo.
His ego commotus, dixi tibi protinus ipsas
Scena manet dotes grandis, amice, tuas.
Hoc mihi non ovium fibræ tonitrusve sinistri,

in

Linguave servatæ pennave dixit avis ;
Augurium ratio est, & conjectura futuri :
Hac divinavi, notitiamque tuli.
Quæ quoniam vera est ; tota mihi mente tibique
Gratulor, ingenium non latuisse tuum.
At nostrum tenebris utinam latuisset in imis.
Expedit studio lumen abesse meo.
Vtque tibi prosunt artes, facunde, severæ ;
Dissimiles illis sic nocuere mihi.
Vita tamen tibi nota mei : scis artibus illis
Autoris mores abstinuisse sui.
Scis vetus hoc juveni lusum mihi carmen : & istos
Vt non laudandos, sic tamen esse jocos.
Ergo ut defendi nullo mea posse colore,
Sic excusari crimina posse puto.
Qua potes excusa ; nec amici desere caussam.
Quo bene cœpisti sic pede semper eas.

ELEGIA IX.

Est mihi, sitque precor, flavæ tutela Minervæ
Navis, & à picta casside nomen habet.
Sive opus est velis; minimam bene currit ad auram:
Sive opus est remo ; remige carpit iter.
Nec comites volucri contenta est vincere cursu :
Occupat egressas quamlibet ante rates.
Et patitur fluctus, fertque assilientia longe
Aequora, nec sævis icta fatiscit aquis.
Illa Corinthiacis primum mihi cognita Cenchris
Fida manet trepidæ duxque comesque fugæ.
Perque tot eventus, & iniquis concita ventis
Aequora, Palladio numine tuta fugit.
Nunc quoque tuta precor vasti secet hostia Ponti,
Quasque petit, Getici littoris intret aquas.
Quæ simul Aeoliæ mare me deduxit in Helles,
Et longum tenui limite fecit iter ;
Fleximus in lævum cursus : & ab Hectoris urbe
Venimus ad portus Imbria terra tuos.
Inde levi vento Zerenthia littora nactis
Threiciam tetigit fessa carina Samon.
Saltus ab hac terra brevis est Tentyra petenti.
Hac dominum tenus est illa secuta suum.
Nam mihi Bistonios placuit pede carpere campos :
Hellespontiacas illa reliquit aquas.
Dardaniamque petit tutoris nomen habentem,
Et te ruricola Lampsace tuta deo.
Quaque per angustas male vectæ virginis undas
Seston Abydena separat urbe fretum.

Hincque propontiacis hærentem Cyzicon oris;
  Cyzicon Hæmoniæ nobile gentis opus.
Quaque tenent Ponti Byzantia littora fauces:
  (Hic locus est gemini janua vasta maris.)
Hæc precor evincat, propulsaque flantibus Austris
  Transeat instabiles strenua Cyaneas:
Thynniacosque sinus, & ab his per Apollinis urbem
  Alta sub Anchiali mœnia tendat iter:
Inde Mesembriacos portus, & Odesson, & arces
  Prætereat dictas nomine Bacche tuo:
Et quos Alcathoi memorant à mœnibus ortos
  Sedibus his profugos constituisse Lares.
A quibus adveniat Miletida sospes ad urbem,
  Offensi quo me compulit ira Dei.
Hanc si contigerit, meritæ cadet agna Minervæ.
  Non facit ad nostras hostia major opes.
Vos quoq; Tyndaridæ, quos hæc colit insula, fratres,
  Mite precor duplici numen adeste rati.
Altera namque parat Symplegadas ire per arctas,
  Scindere Bistonias altera puppis aquas.
Vos facite ut ventos, loca cum diversa petamus,
  Illa suos habeat, nec minus ista suos.

ELEGIA X.

Littera quæcunque est toto tibi lecta libello
  Est mihi sollicitæ tempore facta viæ,
Aut hanc me, gelido tremerē cum mense Decembri,
  Scribentem mediis Adria vidit aquis:
Aut, postquam bimarē cursu superavimus Asthmon;
  Altaraque est nostræ sumpta carina fugæ.
Quod facerem versus inter fera murmura ponti;
  Cycladas Ægæas obstupuisse puto.
Ipse etiam miror, tantis animique marisque
  Fluctibus ingenium non cecidisse meum.
Seu stupor huic studio, sive huic insania nomen;
  Omnis ab hac cura mens relevata mea est.
Sæpe ego nimbosis dubius jactabar ab Hædis:
  Sæpe minax Steropes sidere pontus erat,
Fuscabatque diem custos Erymanthidos Vrsæ,
  Aut Hyadas seris hauserat Auster aquis:
Sæpe maris pars intus erat; tamen ipse trementi
  Carmina ducebam qualiacunque manu.
Nunc quoque distenti tridunt Aquilone rudentes,
  Inque modum cumuli concava surgit aqua.
Ipse gubernator tollens ad sidera palmas
  Exposcit votis, immemor artis, opem.

Quocunque adſpicio, nihil eſt niſi mortis imago :
Quam dubia timeo mente, timenſque precor.
Attigero portum, portu terrebor ab ipſo.
Plus habet infeſta terra timoris aqua.
Nam ſimul inſidiis hominum pelagique laboro,
Et faciunt geminos enſis & unda metus.
Ille meo vereor ne ſperet ſanguine prædam :
Hæc titulum noſtræ mortis habere velit.
Barbara pars læva eſt avidæ ſubſtructa rapinæ,
Quam cruor & cædes bellaque ſemper agunt.
Cumque ſit hibernis agitatum fluctibus æquor ;
Pectora ſunt ipſo turbidiora mari.
Quo magis his debes ignoſcere candide lector,
Si ſpe ſint, ut ſunt, inferiora tua.
Non hæc in noſtris, ut quondam, ſcribimus hortis,
Nec conſuete meum lectule corpus habes.
Iactor in indomito brumali luce profundo :
Ipſaque cæruleis charta feritur aquis.
Improba pugnat hyems, indignaturque, quod auſim
Scribere, ſe rigidas incutiente minas.
Vincat hyems hominem. ſed eodem tempore quæſo
Ipſe modum ſtatuam carminis ; illa ſui.

TRISTIVM

LIBER II.

QVid mihi vobiſcum eſt infelix cura libelli,
Ingenio perii qui miſer ipſe meo ?
Cur modo damnatas repeto mea crimina Muſas ?
An ſemel eſt pœnam commeruiſſe parum ?
Carmina fecerunt, ut me cognoſcere vellent
Omine non fauſto fœmina virque, mea.
Carmina fecerunt, ut me moreſque notaret
Iam pridem inviſa Cæſar ab Arte meos.
Deme mihi ſtudium ; vitæ quoque crimina demes.
Acceptum refero verſibus, eſſe nocens.
Hoc pretium curæ vigilatorumque laborum
Cepimus. ingenio pœna reperta meo.
Si ſaparem, doctas odiſſem iure ſorores,
Numina cultori perniciosa ſuo.
At nunc (tanta meo comes eſt inſania morbo)
Saxa malum refero rurſus ad iſta pedem.
Scilicet ut victus repetit gladiator arenam,

Et redit in tumidas naufraga puppis aquas.
Forsitan, ut quondam Teuthrantia regna tenenti,
Sic mihi res eadem vulnus, opemque ferat :
Musaque, quam movit, moram quoque leniat iram :
Exorant magnos carmina sæpe deos.
Ipse quoque Ausonias Cæsar matresque, nurusque
Carmina turrigeræ dicere jussit Opi.
Iusserat & Phœbo dici; quo tempore ludos
Fecit, quos ætas adspicit una semel.
His precor exemplis tua nunc mitissime Cæsar
Fiat ab ingenio mollior ira meo.
Illa quidem justa est : nec me meruisse negabo.
Non adeo nostro fugit ab ore pudor.
Sed, nisi peccassem, quid tu concedere posses ?
Materiam veniæ sors tibi nostra dedit.
Si, quoties peccant homines, sua fulmina mittat
Iupiter; exiguo tempore inermis erat
Nunc ubi detonuit trepidumque exterruit orbem;
Purum discussis aera reddit aquis.
Iure igitur genitorque deum rectorque vocatur;
Iure capax mundus nil Iovis majus habet.
Tu quoque, cum patriæ rector dicare paterque;
Vtere more dei nomen habentis idem.
Idque facis : nec te quisquam moderatius unquam
Imperii potuit fræna tenere sui.
Tu veniam parti superatæ sæpe dedisti,
Non concessurus quam tibi victor erat.
Divitiis etiam multos & honoribus auctos
Vidi, qui tulerant in caput arma tuum :
Quæque dies bellum, belli tibi sustulit iram :
Parsque simul templis utraque dona tulit.
Vtque tuus gaudet miles, quod vicerit hostem;
Sic, victum cur se gaudeat, hostis habet.
Caussa mea est melior : qui, nec contraria dicor
Arma, nec hostiles esse secutus opes.
Per mare, per terras, per tertia numina juro,
Per te præsentem conspicuumque Deum;
Hunc animum favisse tibi, Vir maxime : meque,
Qua sola potui, mente fuisse tuum.
Optavi peteres cœlestia sidera tarde,
Parsque fui turbæ parva precantis idem.
Et pia thura dedi pro te : cumque omnibus onus
Ipse quoque adjuvi publica vota meis.
Quid referam libros, illos quoque, crimina nostra,
Mille locis plenos numinis esse tui ?
Inspice majus opus, quod adhuc sine fine reliqui,

In non credendos corpora versa modos;
Invenies vestri præconia nominis illic:
Invenies animi pignora multa mei.
Non tua carminibus fit major gloria, nec quo
Vt major fiat, crescere possit, habet
Fama Iovis superest. tamen hunc sua facta referri,
Et se materiam carminis esse, juvat:
Cumque Gigantei memorantur prœlia belli;
Credibile est latum laudibus esse suis.
Te celebrant alii quanto decet ore, tuasque
Ingenio laudes uberiore canunt.
Sed tamen, ut fuso taurorum sanguine centum,
Sic capitur minimos thuris honore deus.
Ah ferus, & nobis nimium crudeliter hostis,
Delicias legit qui tibi cumque meas:
Carmina ne nostris sic te venerantia libris
Iudicio possint candidiore legi.
Esse sed irato quis te mihi posset amicus?
Vix tunc ipse mihi non inimicus eram.
Dum cœpit quassata domus subsidere; partes
In proclinatas omne recumbit onus:
Cunctaque fortuna rimam faciente dehiscunt.
Ipsa suo quondam pondere tecta ruunt.
Ergo hominum quæsitum odiũ mihi carmine: quaq;
Debuit est vultus turba secuta tuos.
At, memini, vitamque meam, moresque probabas
Illo quem dederas prætereuntis equo.
Quod si non prodest, & honesti gratia nulla
Redditur: at nullum crimen adeptus eram.
Nec male commissa est nobis fortuna reorum,
Vsque decem decies inspicienda viris.
Res quoque privatas statui sine crimine judex:
Deque mea fassa est pars quoque victa fide.
Me miserum! potui, si non extrema nocerent,
Iudicio tutus non semel esse tuo.
Vltima me perdunt: imoque sub æquore mergit
Incolumem toties una procella ratem.
Nec mihi pars nocuit de gurgite parva: sed omnes
Pressere hoc fluctus, Oceanusque caput.
Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci,
Cur imprudenti cognita culpa mihi?
Inscius Actæon vidit sine veste Dianam.
Præda fuit canibus non minus ille suis.
Scilicet in superis etiam fortuna luenda est,
Nec veniam læso numine casus habet.
Illa nostra die, qua me malus abstulit error,

Parva quidem periit, sed sine labe, domus
Sic quoque parva tamen, patrio dicatur ut ævo
Clara, nec ullius nobilitate minor,
Et neque divitiis, nec paupertate notanda,
Vnde sit in neutrum conspiciendus eques.
Sit quoque nostra domus vel censu parva, vel ortu:
Ingenio certe non latet illa meo.
Quo videar quamvis nimium juveniliter usus:
Grande tamen toto nomen ab orbe fero.
Turbaque doctorum Nasonem novit, & audet
Non fastiditis annumerare viris.
Corruit hæc igitur Musis accepta, sub uno,
Sed non exiguo crimine lapsa, domus.
Atque ea sic lapsa est, ut surgere, si modo læsi
Ematuruerit Cæsaris ira, queat:
Cujus in eventu pœnæ clementia tanta est.
Venerit ut nostro lenior illa metu.
Vita data est, citraque necem tua constitit ira,
O Princeps parce viribus use tuis.
Insuper accedunt, te non adimente, paternæ
(Tanquam vita parum muneris esset) opes,
Nec mea decreto damnasti facta Senatus,
Nec mea selecto judice jussa fuga est.
Tristibus invectus verbis (ita Principe dignum)
Vltus es offensas, ut decet, ipse tuas.
Adde, quod edictum quamvis immite, minaxque,
Attamen in pœnæ nomine lene fuit,
Quippe relegatus, non exul dicor in illo:
Parcaque fortunæ sunt data verba meæ.
Nulla quidem sano gravior mentisque potenti
Pœna est, quam tanto displicuisse viro.
Sed solet interdum fieri placabile numen:
Nube solet pulsa candidus ire dies.
Vidi ego Pampineis oneratam vitibus ulmum,
Quæ fuerat sævi fulmine tacta Iovis.
Ipse licet sperare vetes; sperabimus: atque
Hoc unum fieri te prohibente potest.
Spes mihi magna subit, cum te, mitissime Cæsar,
Spes mihi, respicio cum mea fata cadit.
Ac veluti ventis agitantibus æquora, non est
Aequalis rabies, continuusque furor,
Sed modo subsidunt, intermissique silescunt,
Vimque putes illos deposuisse suam;
Sic abeunt redeuntque mei variantque timores:
Et spem placandi dantque negantque tui.
Per Superos igitur, qui dent tibi longa dabuntque

Tempora; Romanum si modo nomen amant;
Per patriam, quæ te tuta & secura parente,
Cujus, ut in populo, pars ego nuper eram;
Sic tibi, quem semper factis animoque mereris,
Reddatur gratæ debitus urbis honos.
Livia sic tecum sociales impleat annos,
Quæ, nisi te, nullo conjuge digna fuit,
Quæ si non esset, cælebs te vita deceret,
Nullaque, cui posses esse maritus, erat;
Sospite sic te sit natus quoque sospes: & olim
Imperium regat hoc cum seniore senex:
Vtque tui faciunt sidus juvenile nepotes,
Per tua perque sui facta parentis eant:
Sic assueta tuis semper Victoria castris
Nunc quoque se præstet, notaque signa petat:
Ausoniumque ducem solitis circumvolet alis:
Ponat & in nitida laurea serta coma,
Per quem bella geris, cujus nunc corpore pugnas,
Auspicium cui das grande, Deosque tuos,
Dimidioque tui præsens es, & aspicis urbem,
Dimidio procul es, sævaque bella geris;
Hic tibi sic redeat superato victor ab hoste,
Inque coronatis fulgeat altus equis;
Parce precor: fulmenque tuum fera tela reconde.
Heu nimium misero cognita tela mihi!
Parce Pater patriæ: nec nominis immemor hujus
Olim placandi spem mihi tolle tui.
Nec precor, ut redeam: quamvis majora petitis
Credibile est magnos sæpe dedisse Deos.
Mitius exsilium si das, propiusque roganti;
Pars erit è pœna magna levata mea.
Vltima perpetior medios projectus in hostes:
Nec quisquam patria longius exsul abest.
Solus ad egressus missus septemplicis Istri,
Parrhasiæ gelido virginis axe premor.
Iazyges, & Colchi, Metereaque turba, Getæque,
Danubii mediis exprohibentur aquis.
Cumque alii caussa tibi sint graviore fugati;
Vlterior nulli quam mihi terra data est.
Longius hac nihil est, nisi tantum frigus & hostis,
Et maris adstricto quæ coit unda gelu.
Hactenus Euxini pars est Romana sinistri:
Proxima Basternæ Sauromatæque tenent.
Hæc est Ausonio sub jure novissima, vixque
Hæret in imperii margine terra tui.
Vnde precor supplex ut nos in tuta reieges:

Ne sit cum patria pax quoque adempta mihi.
Ne timeam gentes, quas non bene submovet Ister:
Neve tuus possim civis ab hoste capi.
Fas prohibet Latio quemquam de sanguine natum
Cæsaribus salvis barbara vincla pati.
Perdiderint cum me duo crimina, carmen & error;
Alterius facti culpa silenda mihi.
Nam tanti non sum, removem ut tua vulnera, Cæsar;
Quem nimio plus est indoluisse semel.
Altera pars superest: qua turpi crimine tactus
Arguor obscœni doctor adulterii.
Fas ergo est aliqua cœlestia pectora falli,
Et sunt notitia multa minora tua?
Vtque Deos, cœlumque simul sublime tuenti,
Non vacat exiguis rebus adesse Iovi;
A te pendentem sic dum circumspicis orbem,
Effugiunt curas inferiora tuas.
Scilicet imperii Princeps statione relicta
Imparibus legeres carmina facta modis.
Non ea te moles Romani nominis urget,
Inque tuis humeris tam leve fertur onus;
Lusibus ut possis advertere lumen ineptis,
Excutiasque oculis otia nostra tuis.
Nunc tibi Pannonia est? nunc Illyris ora domanda:
Rhætica nunc præbent Thraciaque arma metum:
Nunc petit Armenius pacem: nunc porrigit arcus
Parthus eques, timida captaque signa manu.
Nunc te prole tua juvenem Germania sentit,
Bellaque pro magno Cæsare Cæsar agit.
Denique ut in tanto, quantum non extitit unquam,
Corpore, pars nulla est quæ libet imperii.
Vrbs quoque te, & legum lassant tutela tuarum,
Et morum, similes quos cupis esse tuis.
Nec tibi contingunt, quæ gentibus otia præstas,
Bellaque cum multis irrequieta geris.
Mirer in hoc igitur tantarum pondere rerum
Vnquam te nostros evoluisse jocos.
At (si quod mallem) vacuus fortasse fuisses,
Nullum legisses crimen in Arte mea.
Illa quidem fateor frontis non esse severæ
Scripta, nec à tanto Principe digna legi:
Non tamen idcirco legum contraria jussis
Sunt ea: Romanas erudiuntque nurus.
Neve quibus scribam possis dubitare; libellus
Quatuor hos versus è tribus unus habet:
Este procul vittæ tenues, insigne pudoris,

Quæque tegis medios instita longa pedes:
Nil, nisi legitimum, concessaque furta, canemus,
Inque meo nullum carmine crimen erit.
Ecquid ab hac omnes rigide submovimus arte,
Quas stola contingi vittaque sumpta vetat?
At matrona potest alienis artibus uti,
Quodque trahat, quamvis non doceatur, habet.
Nil igitur matrona legat: quia carmine ab omni
Ad delinquendum doctior esse potest.
Quodcunque attigerit (si qua est studiosa sinistri)
Ad vitium mores instruet inde suos.
Sumpserit Annales (nihil est hirsutius illis)
Facta sit unde parens Ilia nempe leget.
Sumpserit, Aeneadum genitrix ubi prima; requiret
Aeneadum genitrix unde sit alma Venus.
Prosequar inferius (modo si licet ordine ferri)
Posse nocere animis carminis omne genus.
Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit.
Nil prodest, quod non lædere possit idem.
Igne quid utilius? si quis tamen urere tecta
Comparat, audaces instruit igne manus.
Eripit interdum, modo dat medicina salutem,
Quæq; juvans monstrant, quæque sit herba nocēs,
Et latro & cautus præcingitur ense viator:
Ille sed insidias, hic sibi portat opem.
Discitur innocuas ut agat facundia caussas:
Protegit hæc sontes immeritosque premit.
Sic igitur carmen recta si mente legatur,
Constabit nulli posse nocere meum.
Et quidnam vitii quicunque hinc concipit, errat:
Et nimium scriptis abrogat ille meis.
Vt tamen hoc fatear: ludi quoque semina præbent
Nequitiæ: tolli tota theatra jube.
Peccandi caussam quam multis sæpe dedere,
Martia cum durum sternit arena solum?
Tollatur Circus; non tuta licentia Circi?
Hic sedet ignoto juncta puella viro.
Cum quædam spatientur in hac, ut amator eadem
Conveniat; quare porticus ulla patet?
Quis locus est templis augustior? hæc quoque vitet
In culpam si qua est ingeniosa suam.
Cum steterit Iovis æde; Iovis succurret in æde,
Quam multas matres fecerit ille Deus.
Proxima adoranti Iunonia templa subibit,
Pellicibus multis hanc doluisse Deam.
Pallade conspecta, natum de crimine virgo

Su-

Sustulerit quare quæret Erichthonium.
Venerit in magni templum tua munera Martis:
Stat Venus ultori juncta viro ante fores.
Isidis æde sedens cur hanc Saturnia quærat
Egerit Ionio Bosporioque mari.
In Venerem Anchises, in Lunam Latmius heros,
In Cererem Iasion, qui referatur, erit,
Omnia perversas possunt corrumpere mentes.
Stant tamen illa suis omnia tuta locis.
At procul à scripta solis meretricibus Arte
Submovet ingenuas pagina prima nurus.
Quæcunque irrumpit, quo non sint ire sacerdos;
Protinus hæc vetiti criminis acta rea est
Nec tamen est facinus versus evolvere molles:
Multa licet castæ non facienda legant.
Sæpe supercilii nudas matrona severi
Et Veneris stantes ad genus omne videt.
Corpora Vestales oculi meretricia cernunt:
Nec domino pœnæ res ea caussa fuit.
At cur in nostra nimia est lascivia Musa?
Curve meus cuiquam suadet amare liber?
Nil nisi peccatum manifestaque culpa fatenda est,
Pœnitet ingenii judiciique mei.
Cur non Argolicis potius quæ concidit armis,
Vexata est iterum carmine Troja meo?
Cur tacui Thebas, & mutua vulnera fratrum?
Et septem portas sub duce quamque suo?
Non mihi materiam bellatrix Roma negabat:
Et pius est patriæ facta referre labor.
Denique, cum meritis impleveris omnia Cæsar;
Pars mihi de multis una canenda fuit.
Vtque trahunt oculos radiantia lumina solis;
Traxissent animum sic tua facta meum.
Arguor immerito, tenuis mihi campus aratur:
Illud erat magnæ fertilitatis opus.
Non ideo debet pelago se credere, si qua
Audet in exiguo ludere cymba lacu.
Forsan & hoc dubitem, numeris levioribus aptus
Sim satis; in parvos sufficiamque modos.
At si me jubeas domitos Iovis igne Gigantes
Dicere; conantem debilitabit onus.
Divitis ingenii est immania Cæsaris acta
Condere; materia ne superetur opus.
Et tamen ausus eram: sed detrectare videbar,
Quodque nefas, damno viribus esse tuis.
Ad leve rursus opus, juvenilia carmina, veni,

Et

Et falso movi pectus amore meum.
Non equidem vellem: sed me mea fata trahebant,
  Inque meas pœnas ingeniosus eram.
Hei mihi quo didici? cur me docuere parentes,
  Litteraque est oculos ulla morata meos?
Hæc tibi me invisum lascivia fecit, ob Artes,
  Quas ratus es vetitos sollicitasse toros.
Sed neque me nuptæ didicerunt furta magistro:
  Quodque parum novit, nemo docere potest.
Sic ego delicias, & mollia carmina feci.
  Strinxerit ut nomen fabula nulla meum:
Nec quisquam est adeo media de plebe maritus,
  Ut dubius vitio sit pater ille meo.
Crede mihi, mores distant à carmine nostro.
  Vita verecunda est, Musa jocosa mihi.
Magnaque pars operum mendax & ficta meorum.
  Plus sibi permisit compositore suo.
Nec liber indicium est animi, sed honesta voluptas;
  Plurima mulcendis auribus apta ferens.
Accius esset atrox: conviva Terentius esset:
  Essent pugnaces, qui fera bella canunt.
Denique composui teneros non solus amores:
  Composito pœnas solus amore dedi.
Quid nisi cum multo Venerem confundere vino
  Præcepit Lyrici Teia Musa senis?
Lesbia quid docuit Sappho, nisi amare puellas?
  Tuta tamen Sappho, tutus & ille fuit.
Nec tibi Battiade nocuit, quod sæpe legenti
  Delicias versu fassus es ipse tuas.
Fabula jucundi nulla est sine amore Menandri:
  Et solet hic pueris virginibusque legi.
Ilias ipsa quid est nisi turpis adultera? de qua
  Inter amatorem pugna virumque fuit?
Quid prius est illic flamma Chryseidos? aut quæ
  Fecerit iratos rapta puella duces?
Aut quid Odyssea est, nisi fœmina propter amorem,
  Dum vir abest, multis una petita procis?
Quis nisi Mœonides Venerem Martemque ligatos
  Narrat in obscœno corpora prensa toro?
Unde nisi indicio magni sciremus Homeri,
  Hospitis igne duas incaluisse Deas:
Omne genus scripti gravitate tragœdia vincit.
  Hæc quoque materiam semper amoris habet.
Nam quid in Hippolyto, nisi cœcæ flamma novercæ?
  Nobilis est Canace fratris amore sui.
Quid? num Tantalides agitante Cupidine currus

Pisæam Phrygiis vexit eburnus equis?
Tingeret ut ferrum natorum sanguine mater,
Concitus à læso fecit amore dolor.
Fecit amor subitas volucres cum pellice regem,
Quæque suum luget nunc quoque mater Ityn.
Si non Aeropen frater sceleratus amasset;
Aversos Solis non legeremus equos:
Impia nec tragicos tetigisset Scylla cothurnos,
Ni patrium crimen desecuisset amor.
Qui legis Electran & egentem mentis Oresten,
Aegysti crimen Tyndaridosque legis.
Nam quid de tetrico referam domitore Chimæræ,
Quem letho fallax hospita pene dedit?
Quid loquar Hermionen? quid te Schœneia virgo,
Teque Mycenæo Phœbas amata duci?
Quid Danaen, Danaesque nurum, matremque Lyæi?
Hæmonaque, & noctes quæ coiere duas?
Quid generum Peliæ? quid Theseu? quidve Pelasgum
Iliacam tetigit qui rate primus humum?
Huc Iole, Pyrrhique parens, huc Herculis uxor,
Huc accedat Hylas, Iliadesque puer.
Tempore deficiar, tragicos si persequar ignes,
Vixque meus capiet nomina nuda liber.
Est & obscœnos deflexa tragœdia risus,
Multaque præteriti verba pudoris habet.
Nec nocet autori, mollem qui fecit Achillem,
Infregisse suis fortia facta modis.
Iunxit Aristides Milesia crimina secum:
Pulsus Aristides nec tamen urbe sua
Nec qui descripsit corrumpi semina matrum,
Eubius impuræ conditor historiæ.
Nec qui composuit nuper Sybaritida, fugit:
Nec qui concubitus non tacuere suos.
Suntque ea doctorum monumentis mista virorum,
Muneribusque ducum publica facta patent.
Neve peregrinis tantum defendar ab armis;
Et Romanus habet multa jocosa liber.
Vtque suo Martem cecinit gravis Ennius ore;
Ennius ingenio maximus, arte rudis:
Explicat ut caussas rapidi Lucretius ignis,
Caussarumque triplex vaticinatur opus;
Sic sua lascivo cantata est sæpe Catullo
Fœmina, cui falsum Lesbia nomen erat.
Nec contentus ea, multos vulgavit amores,
In quibus ipse suum fassus adulterium.
Par fuit exigui similisque licentia Calvi,

Detexit variis qui sua facta modis. (quos
Quid referam Ticidæ, quid Memmi carmen, apud
Rebus adest nomen, nominibusque pudor?
Cinna quoq; his comes est, Cinnaq; procacior Anser,
Et leve Cornifici parque Catonis opus.
Et quorum libris modo dissimulata Perillæ,
Nomine nunc legitur, dicta Metelle tuo,
Is quoque Phasiacas Argo qui duxit in undas,
Non potuit Veneris furta tacere suæ.
Nec minus Hortensi, nec sunt minus improba Servi
Carmina quis dubitet nomina tanta sequi?
Vertit Aristidem Sisenna: nec obfuit illi
Historiæ turpes inseruisse jocos.
Nec fuit opprobrio celebrasse Lycorida Gallo,
Sed linguam nimio non tenuisse mero.
Credere juranti durum putat esse Tibullus,
Hoc etiam de se quod neget illa viro.
Fallere custodem demum docuisse fatetur,
Seque sua miserum nunc ait arte premi.
Sæpe velut gemmam dominæ signumve probaret,
Per caussam meminit se tetigisse manum.
Utque refert, digitis sæpe est nutuque locutus,
Et tacitam mensæ duxit in orbe notam:
Et, quibus è succis abeat de corpore livor,
Impresso fieri qui solet ore docet.
Denique ab incauto nimium petit ille marito,
Se quoque uti servet: peccet ut illa minus.
Scit cui latretur, cum solus obambulet ipse:
Cur toties clausas excreet ante fores.
Multaque dat furti talis præcepta: docetque
Qua nuptæ possint fallere ab arte viros.
Nec fuit hoc illi fraudi. legiturque Tibullus.
Et placet: & jam te principe notus erat.
Invenies eadem blandi præcepta Properti:
Districtus minima nec tamen ille nota est.
His ego successi, quoniam præstantia candor.
Nomina vivorum dissimulare jubet.
Non timui, fateor; ne qua tot iere carinæ.
Naufraga servatis omnibus una foret.
Sunt aliis scriptæ, quibus alea luditur, artes.
Hæc est ad nostros non leve crimen avos.
Quid valeant tali; quo possis plurima jactu
Figere; damnosos effugiasve canes.
Tessera quot numeros habeat: distante vocato
Mittere quo deceat, quo dare missa modo:
Discolor ut recto grassetur limite miles.

Cum medius gemino calculus hoste perit.
Vt mage velle sequi sciat, & revocare priorem;
Nec tuto fugiens incomitatus eat.
Parva sed & ternis instructa tabella lapillis,
In qua vicisse est continuasse suos
Quiq; alii lusus(neq; enim nunc persequar omnes)
Perdere rem caram tempora nostra solent.
Ecce canit formas alius jactusque pilarum:
Hic artem nandi præcipit: ille trochi
Composita est alis fucandi cura coloris:
Hic epulis leges hospitioque dedit.
Alter humum, de qua fingantur pocula, monstrat:
Quæque docet liquido testa sit apta mero.
Talia fumosi luduntur mense Decembris;
Quæ damno nulli composuisse fuit.
His ego deceptus, non tristia carmina feci;
Sed tristis nostros pœna secuta jocos.
Denique nec video de tot scribentibus unum,
Quem sua perdiderit Musa: repertus ego.
Quid si scripsissem mimos obscœna jocantes,
Qui semper vetiti crimen amoris habent!
In quibus assidue cultus procedit adulter,
Verbaque dat stulto callida nupta viro.
Nubilis hæc virgo, matronaque, virque, puerque
Spectat: & è magna parte Senatus adest.
Nec satis incestis temerari vocibus aures:
Assuescunt oculi multa pudenda pati.
Cumque fefellit amans aliqua novitate maritum;
Plauditur: & magno palma favore datur.
Quoque minus prodest, pœna est lucrosa poetæ:
Tantaque non parvo crimina Prætor emit.
Inspice ludorum sumptus Auguste tuorum:
Empta tibi magno talia multa leges.
Hæc tu spectasti, spectandaque sæpe dedisti.
Majestas adeo comis ubique tua est.
Luminibusque tuis, totus quibus utitur orbis,
Scenica vidisti lentus adulteria.
Scribere si fas est imitantes turpia mimos;
Materiæ minor est debita pœna meæ.
An genus hoc scripti faciunt sua pulpita tutum,
Quodque libet minis scena licere dedit?
Et mea sunt populo saltata poemata sæpe:
Oculos etiam detinuere tuos.
Scilicet in domibus vestris ut prisca virorum
Artifici fulgent corpora picta manu;
Sic quæ concubitus varios Venerisque figuras

Exprimat, est aliqua parva tabella loco.
Utque sedet vultu fassus Telamonius iram,
Inque oculis facinus barbara mater habet;
Sic madidos siccat digitis Venus uda capillos:
Et modo maternis tecta videtur aquis.
Bella sonant alii telis instructa cruentis.
Parsque tui generis, pars tua facta canunt.
Invida me spatio natura coercuit arcto,
Ingenio vires exiguasque dedit.
Et tamen ille tuæ felix Aeneidos autor,
Contulit in Tyrios arma virumque toros:
Nec legitur pars ulla magis de corpore toto,
Quam non legitimo fœdere junctus amor.
Phyllidis hic idem teneræque Amaryllidis ignes
Bucolicis juvenis luserat ante modis.
Nos quoque jam pridem scripto peccavimus isto.
Supplicium patitur non nova culpa novum.
Carminaque ed deram, cum te delicta notantem
Præterii tot es jure quietus eques.
Ergo quæ juveni mihi non nocitura putavi
Scripta parum prudens; nunc nocuere seni?
Sera redundavit veteris vindicta libelli,
Distat & admissi tempore pœna sui.
Ne tamen omne meum credas opus esse remissum;
Sæpi dedi nostræ grandia vela rati.
Sex ego Fastorum scripsi totidemque libellos,
Cumque suo finem mense volumen habet.
Idque tuo nuper scriptum sub nomine Cæsar,
Et tibi sacratum sors mea rupit opus.
Et dedimus tragicis scriptum regale cothurnis:
Quæque gravis debet verba cothurnus habet.
Dictaque sunt nobis, quamvis manus ultima cœpto
Defuit; in facies corpora versa novas.
Atque utinam revoces animum paulisper ab ira,
Et vacuo jubeas hinc tibi pauca legi:
Pauca, quibus prima surgens ab origine mundi,
In tua deduxi tempora, Cæsar, opus.
Aspicias qantum dederis mihi pectoris ipse,
Quoque favore animi teque tuosque canam.
Non ego mordaci distrinxi carmine quemquam,
Nec meus ullius crimina versus habet.
Candidus à salibus suffusis felle refugi:
Nulla venenato littera mista joco.
Inter tot populi, tot scripti millia nostri,
Quem mea Calliope læserit, unus ego,
Non igitur nostris ullum gaudere Quiritem

Auguror, at multos indoluisse malis.
Nec mihi credibile est quemquam insultasse jacenti:
Gratia candori si qua relata meo est.
His precor, atque aliis possint tua numina flecti,
O pater, o patriæ cura salusque tuæ.
Non ut in Ausoniam redeam, nisi forsitan olim,
Cum longo pœnæ tempore victus eris:
Tutius exsilium pauloque quietius oro:
Vt par delicto sit mea pœna suo.

TRISTIVM

LIBER III.

ELEGIA I.

MIssus in hanc venio timide liber exsulis urbem
Da placidam fesso, lector amice, manum,
Neve reformida, ne sim tibi forte pudori.
Nullus in hac charta versus amare docet.
Nec domini fortuna mei est, ut debeat illam
Infelix ullis dissimulare jocis.
Id quoque quod viridi quondam male lusit in ævo,
Heu nimium sero damnat & odit opus.
Inspice quid portem: nihil hic nisi triste videbis;
Carmine temporibus conveniente suis.
Clauda quod alterno subsidunt carmina versu,
Vel pedis hoc ratio, vel via longa facit.
Quod neque sum cedro flavus, nec pumice levis;
Erubui domino cultior esse meo.
Littera suffusas quod habet maculosa lituras;
Læsit opus lacrymis ipse poeta suum.
Si qua videbuntur casu non dicta Latine;
In qua scribebat, barbara terra fuit.
Dicite lectores, si non grave, qua sit eundum,
Quasque petam sedes hospes in Vrbe liber.
Hæc ubi sum lingua furtim titubante locutus;
Qui mihi monstraret vix fuit unus iter.
Di tibi dent nostro quod non tribuere parenti,
Molliter in patria vivere posse tua.
Duc age; namque sequor. quamvis terraque mariq;
Longinquo referam lassus ab orbe pedem.
Paruit; & ducens, Hæc sunt Fora Cæsaris, inquit:
Hæc est à Sacris quæ via nomen habet.
Hic locus est Vestæ; qui Pallada servat, & ignem:

Hic fuit antiqui regia parva Numæ
Inde petens dextram, Porta est, ait, ista Palati:
Hic Stator: hoc primum condita Roma loco.
Singula dum miror; video fulgentibus armis
Conspicuos postes, tectaque digna Deo.
Et Iovis hæc, dixi, domus est: quod ut esse putarem,
Augurium menti querna corona dabat.
Cujus ut accepi dominum, Non fallimur, inquam:
Et magni verum est hanc Iovis esse domum.
Cur tamen apposita velatur janua lauro,
Cingit & Augustas arbor opaca fores?
Num quia perpetuos meruit domus ista triumphos?
An quia Leucadio semper amata Deo?
Ipsane quod festa est, an quod facit omnia festa,
Quam tribuit terris, pacis an ista nota est?
Vtque viret semper laurus, nec fronde caduca
Carpitur; æternum sic habet illa decus.
Causa superpositæ scripto testante coronæ
Servatos cives indicat hujus ope.
Adjice servatis unum, Pater optime, civem,
Qui procul extremo pulsus in orbe jacet.
In quo pœnarum, quas se meruisse fatetur,
Non facinus causam, sed suus error habet.
Me miserum, vereorque locum, vereorq, parentem,
Et quatitur trepido littera nostra metu.
Aspicis exsangui chartam pallere colore?
Aspicis alternos intremuisse pedes?
Quandocunque precor nostro placanda parenti
Iisdem sub dominis aspiciare domus.
Inde tenore pari gradibus sublimia celsis
Ducor ad intonsi candida templa Dei.
Signa peregrinis ubi sunt alterna columnis
Belides, & stricto barbarus ense pater:
Quæque viri docto veteres cepere novique
Pectore, lecturis inspicienda patent:
Quærebam fratres, exceptis scilicet illis,
Quos suus optaret non genuisse parens.
Quærentem frustra, custos è sedibus illis
Præpositus sancto jussit abire loco.
Altera templa peto vicino juncta theatro:
Hæc quoque erant pedibus non adeunda meis.
Nec me, quæ doctis patuerunt prima libellis
Atria, libertas tangere passa sua est.
In genus autoris miseri fortuna redundat,
Et patimur nati quam tulit ipse fugam.
Forsitan & nobis olim minus asper, & illi

Evictus longo tempore Cæsar erit.
Di precor: atq; adeo (neq; enim mihi turba roganda)
Cæsar ades voto maxime dive meo.
Interea, stati, quoniam mihi publica clausa,
Privato licet delituisse loco.
Vos quoque, si fas est, confusa pudare repulsæ
Sumite plebeiæ carmina nostra manus.

ELEGIA II.

ERgo erat in fatis Scythiam quoq; visere nostris,
Quæque Lycanio terra sub axe jacet?
Nec vos Pierides, nec stirps Latoia vestro
Docta sacerdoti turba tulistis opem?
Nec mihi quod lusi vero sine crimine prodest,
Quodque magis vita Musa jocosa mea?
Plurima sed pelago terraque pericula passum
Vstus ab assiduo frigore Pontus habet.
Quique fugax rerum securaque in otia natus,
Mollis & impatiens ante laboris eram;
Vltima nunc patior. nec me mare portubus orbum
Perdere, diversæ nec potuere viæ.
Suffecitque malis animus. nam corpus ab illo
Accepite vires: vixque ferenda tulit.
Dum tamen & terris dubius jactabar & vndis;
Fallebit curas ægraque corda labor.
Vt via finita est, & opus requievit eundi,
Et pœnæ tellus est mihi tacta meæ;
Nil nisi flere libet. nec nostro parcior imber
Lumine quam verna de nive manat aqua.
Roma domusque subit, desideriumque locorum,
Quidquid & amissa restat in vrbe mei.
Hei mihi quod toties nostri pulsata sepulcri
Ianua, sed nullo tempore aperta fuit!
Cur ego tot gladios fugi, totiesque minata
Obruit infelix nulla procella caput?
Di, quos experior nimium constanter iniquos,
Participes iræ quos Deus vnus habet;
Exstimulate precor cessantia fata, meique
Interitus clausas esse vetate fores.

ELEGIA III.

HAEc mea si casu miraris epistola, quare
Alterius digitis scripta sit: æger eram.
Aeger in extremis ignoti partibus orbis,
Incertusque meæ pæne salutis eram.
Quid mihi nunc animi dira regione jacenti
Inter Sauromatas esse Getasve putes?
Nec cœlum patior, nec aquis assuevimus istis,

Terraque nescio quo non placet ipsa modo.
Non domus apta satis; non hic cibus vtilis ægro:
Nullus Apollinea qui levet arte malum.
Non qui soletur, non qui labentia tarde
Tempora narrando fallat, amicus adest.
Lassus in extremis jaceo populisque locisque:
Et subit affecto nunc mihi quidquid abest.
Omnia cum subeant; vincis tamen omnia conjux:
Et plus in nostro pectore parte tenes.
Te loquor absentem: te vox mea nominat unam:
Nulla venit sine te nox mihi; nulla dies.
Quin etiam sic me dicunt aliena locutum,
Vt foret amentis nomen in ore tuum.
Si jam deficiam, suppressaque lingua palato
Vix instillato restituenda mero;
Nuntiet huc aliquis dominam venisse; resurgam:
Spesque tui nobis caussa vigoris erit.
Ergo ego sum vitæ dubius: tu forsitan istic
Iucundum nostri nescia tempus agis.
Non agis affirmo: liquet hoc, carissima, nobis,
Tempus agi sine me non nisi triste tibi.
Si tamen implevit mea sors quos debuit annos,
Et mihi vivendi tam cito finis adest;
Quantum erat ò magni perituro parcere divi,
Vt saltem patria contumularet humo.
Vel pœna in mortis tempus dilata fuisset,
Vel præcepisset mors properata fugam.
Integer hanc potui nuper bene reddere lucem:
Exsul ut occiderem, nunc mihi vita data est.
Tam procul ignotis igitur moriemur in oris,
Et fient ipso tristia fata loco?
Nec mea consuetudo languescent corpora lecto,
Depositum nec me qui fleat, ullus erit?
Nec dominæ lacrymis in nostra cadentibus ora
Accedent animæ tempora parva meæ?
Nec mandata dabo? nec cum clamore supremo
Labentes oculos condet amica manus?
Sed sine funeribus caput hoc, sine honore sepulcri
Indeploratum barbara terra teget?
Ecquid, vt audieris, tota turbabere mente,
Et feries pavida pectora fida manu?
Ecquid in has frustra tendes tua brachia partes
Clamabis miseri nomen inane viri!
Parce tamen lacerare genas: nec scinde capillos.
Non tibi nunc primum, lux mea, raptus ero.
Cum patriam amisi, tum me perisse putato;

Et prior, & gravior mors fuit illa mihi.
Nunc si forte potes, sed non potes optima conjux,
Finitis grande tot mihi morte malis.
Quod potes, externa forti mala corde ferendo.
Ad quæ jampridem non rude pectus habes.
Atque utinam pereant animæ cum corpore nostræ
Effugiatque avidos pars mihi nulla rogos.
Nam si morte carens vacuam volat altus in auram
Spiritus, & Samii sunt rata dicta senis:
Inter Sarmaticas Romana vagabitur umbras,
Perque feros Manes hospita semper erit.
Ossa tamen facito parva referentur in urna.
Sic ego non etiam mortuus exsul ero.
Nō vetat hoc quisquā. fratrem Thebana peremptum
Supposuit tumulo rege vetante soror.
Atque ea cum foliis & amomi pulvere misce:
Inque suburbano condita pone solo.
Quosque legat versus oculo properante viator,
Grandibus in tumuli marmore cæde notis.
Hic ego, qui jaceo tenerorum lusor amorum,
Ingenio perii Naso poeta meo.
At tibi qui transis, ne sit grave, quisquis amasti,
Dicere nasonis molliter ossa cubent.
Hoc satis in titulo est. etenim majora libelli,
Et diuturna magis sunt monumenta mei.
Quos ego confido, quamvis nocuere, daturos
Nomen & autori tempora longa suo.
Tu tamen exstincto feralia munera ferto,
Deque tuis lacrymis humida serta dato
Quamvis in cinerem corpus mutaverit ignis;
Sentiet officium mœsta favilla pium.
Scribere plura libet: sed vox mihi fessa loquendo;
Dictandi vires, siccaque lingua negat.
Accipe supremo dictum mihi forsitan ore,
Quod, tibi qui mittit, non habet ipse, Vale.

ELEGIA IV.

O Mihi care quidem semper, sed tempore duro
Cognite, res postquam procubuere meæ;
Usibus edocto si quidquam credis amico:
Vive tibi, & longe nomina magna fuge.
Vive tibi, quantumque potes prælustria vita.
Sævum prælustri fulmen ab igne venit.
Namquamquam soli possunt prodesse potentes,
Non prosit potius si quis obesse potest.
Effugit hibernas demissa antenna procellas,
Lataque plus parvis vela timoris habent.

Aspi-

Aspicis ut summa cortex levis innatet unda,
Cum grave nexas simul retia mergat onus;
Hæc ego si monitor monitus prius ipse fuissem,
In qua debueram forsitan urbe forem.
Dum tecum vixi, dum me levis aura ferebat,
Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas.
Qui cadit in plano (vix hoc tamen evenit ipsam)
Sic cadit, ut tacta surgere possit humo:
At miser Elphenor tecto delapsus ab alto,
Occurrit regi debilis umbra suo.
Quid fuit, ut tutas agitaret Dædalus alas,
Icarus immensas nomine signet aquas?
Nempe quod hic alte, demissus ille volabat:
Nam pennas ambo non habuere suas.
Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit: & infra.
Fortunam debet quisque manere suam.
Non foret Eumedes orbus, si filius ejus
Stultus Achilleos non adamasset equos:
Nec natum flamma vidisset, in arbore natas,
Cępisset genitor si Phethonta Merops.
Tu quoque formida nimium sublimia semper,
Propositique precor contrahe vela tui.
Nam pede inoffenso spatium decurrere vitæ
Dignus es: & fato candidiore frui.
Quæ pro te voveam miti pietate mereris,
Hæsuraque mihi tempus in omne fide.
Vidi ego te tali vultu mea fata gementem,
Qualem credibile est ore fuisse meo.
Nostra tuas vidi lacrymas super ora cadentes,
Tempore quas uno fidaque verba bibi.
Nunc quoque semotum studio defendis amicum,
Et mala vix ulla parte levanda leuas.
Vive sine invidia, mollesque inglorius annos
Exige, amicitias & tibi junge pares,
Nasonisque tui, quod adhuc non exulat unum,
Nomen ama, Scythicus cætera Pontus habet.
Proxima sideribus tellus Erymanthidos Vrsæ
Me tenet, adstricto terra perusta gelu.
Bosphoros & Tanais superant, Scythicæque paludes,
Vix que satis noti nomina pauca loci.
Vlterius nihil est, nisi non habitabile frigus.
Heu quam vicina est ultima terra mihi?
At longe patria est: longe carissima conjux,
Quidquid & hæc nobis post duo dulce fu[...]t.
Sic tamen hæc absunt, ut quæ contingere non est
Corpore, sint animo cuncta videnda meo.

Ante oculos errant domus, urbs, & forma locorum,
Succeduntque suis singula facta locis.
Conjugis ante oculos, sicut præsentis, imago.
Illa meos casus ingravat: illa levat.
Ingravat hoc, quod abest: levat hoc, quod præstat amorem:
Impositumque sibi firma tuetur onus.
Vos quoque pectoribus nostris hæretis amici,
Dicere quos cupio nomine quemque suo:
Sed timor officium cautus compescit; & ipsos
In nostro poni carmine nolle puto.
Ante volebatis, gratique erat instar amoris
Versibus in nostris nomina vestra legi.
Quod quoniã est anceps; intra mea pectora quemque
Alloquar: & nulli caussa timoris ero.
Nec meus indicio latitantes versus amicos
Protrahet. occulte si quis amavit, amet.
Scite tamen, quamvis longa regione remotus
Absim; vos animo semper adesse meo.
Et qua quisque potest, oro, mala nostra levate:
Fidam projecto neve negate manum.
Prospera sic vobis maneal fortuna: nec unquam
Contacti simili forte rogetis opem.

ELEGIA V.

VSus amicitiæ tecum mihi parvus, ut illam
Non ægre posses dissimulare, fuit:
Ni me complexus vinclis propioribus esses;
Nave mea vento forsan eunte suo.
Vt cecidi, cunctique metu fugere ruinæ,
Versaque amicitiæ terga dedere meæ;
Ausus es igne Iovis percussum tangere corpus,
Et deploratæ limen adire domus.
Idque recens præstas, nec longo cognitus usu,
Quod veterum misero vix duo tresve mihi.
Vidi ego confusos vultus; visosque notavi:
Osque madens fletu. pallidiusque meo:
Et lacrymas cernens in singula verba cadentes;
Ore meo lacrymas, auribus illa bibi:
Brachiaque accepi mœsto pendentia collo,
Et singultatis oscula mista sonis.
Sum quoque, Care, tuis defensus viribus absens:
Scis Carum veri nominis esse loco.
Multaque præterea manifesti signa favoris
Pectoribus teneo non abitura meis.
Di tibi posse tuos tribuant defendere semper,
Quos in materia prosperiore juves.

Si tamen, interea, quid in his ego perditus oris,
(Quod te credibile est quærere) quæris, agam?
Spe trahor exigua, quam tu mihi demere noli:
Tristia leniri numina posse Dei
Seu temere exspecto, sive id contingere fas est;
Tu mihi, quod cupio, fas precor esse proba.
Quæque tibi linguæ facundia, confer in illud,
Vt doceas votum posse valere meum.
Quo quisque est major, magis est placabilis iræ,
Et faciles motus mens generosa capit.
Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni:
Pugna suum finem, cum jacet hostis, habet.
At lupus, & turpes instant morientibus ursi,
Et quæcunque minor nobilitate fera.
Majus apud Trojam forti quid habemus Achille?
Dardanii lacrymas non tulit ille senis.
Quæ ducis Emathii fuerit clementia, Poros,
Præclarique docent funeris exsequiæ.
Neve hominem referam flexas ad mitius iras;
Iunonis gener est, qui prius hostis erat.
Denique non possum nullam sperare salutem,
Cum pœnæ non sit causa cruenta meæ.
Non mihi quærenti pessundare cuncta, petitum
Cæsareum caput est, quod caput orbis erat.
Non aliquid dixi violentaque lingua locuta,
Lapsaque sunt nimio verba profana mero.
Inscia quod crimen viderunt lumina, plector:
Peccatumque oculos est habuisse meum.
Non equidem totam possum defendere culpam:
Sed partem nostri criminis error habet.
Spes igitur superest, facturum ut molliat ipse
Mutati pœnam conditione loci.
Hoc utinam nitidi Solis prænuncius ortus
Afferat admisso Lucifer albus equo.

ELEGIA VI.

FOebus amicitiæ nec vis carissime nostræ,
Nec, si forte velis, dissimulare potes.
Donec enim licuit, nec te mihi carior alter,
Nec tibi me tota junctior urbe fuit.
Isque erat usque adeo populo testatus, ut esset
Pæne magis quam tu, quamque ego, notus amor.
Quique erat in caris animi tibi candor amicis,
Cognitus est illi, quem colis ipse, viro.
Nil ita celabas, ut non ego conscius essem,
Pectoribusque dabas multa tegenda meis.
Cuique ego narrabam secreti quidquid habebam,

Excepto, quod me perdidit, onus eras.
Id quoque si scisses: salvo fruerere sodali,
Consilioque forem sospes, amice, tuo.
Sed mea me in pœnam nimirum fata trahebant:
Omne bonæ claudunt utilitatis iter.
Sive malum potui tamen hoc vitare cavendo,
Seu ratio fatum vincere nulla valet;
Tu tamen ò nobis usu junctissime longo,
Pars desiderij maxima pene mei;
Sis memor: & si quas fecit tibi gratia vires,
Illas pro nobis experiare rogo:
Numinis ut læsi fiat mansuetior ira,
Mutatoque minor sit mea pœna loco.
Idque ita, si nullum scelus est in pectore nostro,
Principiumve mei criminis error habet.
Nec breve, nec tutum, quo sint mea, dicere, casu
Lumina funesti conscia facta mali,
Mensque reformidat, veluti sua vulnera, tempus
Illud: & admonitu fit novus ipse dolor.
Et quæcunque adeo possint afferre pudorem,
Illa tegi cœca condita nocte decet.
Nil igitur referam, nisi me peccasse. sed illo
Præmia peccato nulla petita mihi:
Stultitiamque meum crimen debere vocari,
Nomina si facto reddere vera velis.
Quæ si non ita sunt; alium quo longius absim,
Quære (suburbana hæc sit mihi terra) locum.

ELEGIA VII.

VAde salutatum subito perarata Perillam.
Littera; sermonis fida ministra mei.
Aut illam invenies dulci cum matre sedentem,
Aut inter libros Pieridasque suas.
Quidquid aget, cum te scierit venisse, relinquet:
Nec mora, quid venias, quidve requiret, agam.
Vivere me dices: sed sic, ut vivere nolim:
Nec mala tam longa nostra levata mora.
Et tamen ad Musas, quamvis nocuere, reverti,
Aptaque in alternos cogere verba pedes.
Tu quoque dic studiis communibus ecquid inhæres,
Doctaque non patrio carmina more canis?
Nam tibi cum facie mores natura pudicos,
Et raras dotes ingeniumque dedit.
Hoc ego Pegasidas deduxi primus ad undas,
Ne male fœcundæ vena periret aquæ:
Primus id aspexi teneris in virginis annis;
Vtque pater natæ duxque comesque fui.

Ergo si remanent ignes tibi pectoris iidem ;
  Sola tuum vates Lesbia vincet opus.
Sed vereor, ne nunc mea te fortuna retardet,
  Postque meos casus sit tibi pectus iners.
Dum licuit, tua sæpe mihi, tibi nostra legebam:
  Sæpe tui judex, sæpe magister eram.
Aut ego præbebam factis modo versibus aures;
  Aut ubi cessaras caussa ruboris eram.
Forsitan exemplo, quia me læsere libelli,
  Tu quoque sis pœnæ fata secuta meæ
Pone Perilla metum. tantummodo fœmina non sit
  Devia, nec scriptis discat amare tuis.
Ergo desidiæ remove doctissima caussas;
  Inque bonas artes, & tua sacra redi
Ista decens facies longis vitiabitur annis:
  Rugaque in antiqua fronte senilis erit :
Injicietque manum formæ damnosa senectus,
  Quæ strepitum passu non faciente venit.
Cumque aliquis dicet, Fuit hæc formosa ; dolebis
  Et speculum mendax esse querere tuum.
Sunt tibi opes modicæ, cum sis dignissima magnis.
  Finge sed immensis censibus esse pares:
Nempe dat & quodcunque libet fortuna, rapitque :
  Irus & est subito, qui modo Crœsus erat.
Singula ne referam, nil non mortale tenemus,
  Pectoris exceptis ingeniique bonis.
En ego cum patria caream, vobisque domoque,
  Raptaque sint, adimi quæ potuere, mihi ;
Ingenio tamen ipse meo comitorque fruorque :
  Cæsar in hoc potuit juris habere nihil.
Quilibet hanc sævo vitam mihi finiat ense ;
  Me tamen exstincto fama superstes erit.
Dumque suis victrix septem de montibus orbem
  Prospiciet domitum Martia Roma ; legar.
Tu quoque, quam studii maneat felicior usus ;
  Effuge venturos, quam potes, usque rogos.

ELEGIA VIII.

NVnc ego Triptolemi cuperem conscendere currus,
  Misit in ignotam qui rude semen humum :
Nunc ego Medeæ vellem frenare dracones,
  Quos habuit fugiens arce Corinthe tua :
Nunc ego jactandas optarem sumere pennas,
  Sive tuas Perseu, Dædale sive tuas :
Vt tenera nostris cedente volatibus aura
  Aspicerem patriæ dulce repente solum :

De-

Desertæque domus vultus, memoresque sodales,
Caraque præcipue conjugis ora meæ.
Stulte quid hæc frustra votis puerilibus optas,
Quæ non ulla tibi fertque feretque dies?
Si semel optandum est; Augusti numen adora:
Et quem læsisti, rite precare, Deum.
Ille tibi pennasque potest currusque volucres
Tradere. det reditum; protinus ales eris.
Si precer hæc (neque enim possum majora precari)
Ne mea sint timeo vota modesta parum.
Forsitan hoc olim, cum se satiaverit ira,
Tunc quoque sollicita mente rogandus erit.
Quod minus interea est, instar mihi muneris ampli,
Ex his me jubeat quolibet ire locis.
Nec cœlum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec auræ.
Hei mihi perpetuus pectora languor habet.
Seu vitiant artus ægræ contagia mentis,
Sive mei caussa est in regione mali.
Vt tetigi Pontum, vexant insomnia: vixque
Ossa tegit macies: nec juvat ora cibus.
Quique per autumnum percussis frigore primo
Est color in foliis, quæ nova læsit hyems;
Is mea membra tenet: nec viribus allevor ullis,
Et nunquam queruli caussa doloris abest.
Nec melius valeo quam corpore, mente; sed ægra
Vtraque pars æque, binaque damna fero.
Hæret, & ante oculos veluti spectabile corpus
Adstat Fortunæ forma legenda meæ.
Cumq; locum, moresq; hominum, cultusq; sonumq;
Cernimus; & quid sim, quid fuerimque subit;
Tantus amor necis est, querar ut de Cæsaris ira,
Quod non offensas vindicet ense suas,
At quoniam semel est odio civiliter usus,
Mutato levior sit fuga nostra loco.

ELEGIA IX.

HIc quoque sunt igitur Grajæ (quis crederet?) urbes
Inter inhumanæ nomina barbariæ?
Huc quoque Mileto missi venere coloni,
Inque Getis Grajas constituere domos.
Sed vetus huic nomen, positaque antiquius urbe,
Constat ab Absyrti cæde fuisse, loco.
Nam rate, quæ cura pugnacis facta Minervæ,
Per non tentatas prima cucurrit aquas;
Impia desertum fugiens Medea parentem,
Dicitur his remos applicuisse vadis.

Quem procul ut vidit tumulo ſpeculator ab alto;
Hoſpes ait, noſco Colchide vela, venit
Dum trepidant Minyæ, dum ſolvitur aggere funis.
Dum ſequitur celeres anchora tracta manus;
Conſcia percuſſit meritorum pectora Colchis,
Auſa atque auſura multa nefanda manu.
Et, quamquam ſupereſt ingens audacia menti;
Pallor in attonitæ virginis ore ſedet.
Ergo ubi proſpexit venientia vela; Tenemur,
Et pater eſt aliqua fraude morandus, ait.
Dum quid agat quærit, dum verſat in omnia vultus;
Ad fratrem caſu lumina flexa tulit.
Cujus ut oblata eſt præſentia; Vincimus, inquit.
Hic mihi morte ſua cauſa ſalutis erit.
Protinus ignari nec quidquam tale timentis
Innocuum rigido perforat enſe latus.
Atque ita divellit, divulſaque membra per agros
Diſſipat in multis invenienda locis.
Neu pater ignoret, ſcopulo diſponit in alto
Pallenteſque manus, ſanguineumque caput.
Vt genitor luctuque novo tardetur, & artus
Dum legit extinctos, triſte moretur iter.
Inde Tomi dictus locus hic; quia fertur in illo
Membra ſoror fratris præſecuiſſe ſui.

ELEGIA X.

SI quis adhuc iſthic meminit Naſonis adempti,
Et ſupereſt ſine me nomen in Vrbe meum,
Suppoſitum ſtellis nunquam tangentibus æquor
Me ſciat in media vivere Barbaria.
Sauromatæ cingunt fera gens, Beſſique Getæque.
Quam non ingenio nomina digna meo;
Dum tamen aura tepet; medio defendimur Iſtro.
Ille ſuis liquidus bella repellit aquis.
At cum triſtis hyems ſqualſentia protulit ora,
Terraque marmoreo candida facta gelu
Dum patet & Boreas & nix iniecta ſub Arcto;
Tum liquet has gentes axe tremente Premi.
Nix jacet: & jactam nec ſol pluviæve reſolvunt.
Indurat Boreas, perpetuumque facit.
Ergo, ubi delicuit nondum prior, altera venit:
Et ſolet in multis bima manere locis.
Tantaque commoti vis eſt aquilonis, ut altas
Aequet humo turres, tectaque rapta ferat.
Pellibus & ſutis arcent mala frigora braccis,
Oraque de toto corpore ſola patent.
Sæpe ſonant moti glacie pendente capilli,

Et nitet inducto candida barba gelu :
Nudaque consistunt formam servantia testæ
Vina: nec hausta meri, sed data frustra bibunt .
Quid loquar, ut vincti concrescant frigore rivi,
Deque lacu fragiles effodiantur aquæ ?
Ipse, papyrifero qui non angustior amne,
Miscetur vasto multa per ora freto,
Cæruleos ventis latices durantibus Ister
Congelat,& tectis in mare serpit aquis :
Quaque rates ierant,pedibus nunc itur : & undas
Frigore concretas ungula pulsat equi :
Perque novos pontes subter labentibus undis
Ducunt Sarmatici barbara plaustra boves .
Vix equidem credar: sed cum sint præmia falsi
Nulla; ratam debet testis habere fidem .
Vidimus ingentem glacie consistere pontum ,
Lubricaque immotas testa premebat aquas .
Nec vidisse sat est. durum calcavimus æquor ;
Vndaque non udo sub pede summa fuit .
Si tibi tale fretum quondam Leandre fuisset ,
Non foret angustæ mors tua crimen aquæ .
Tum neque se pandi possunt delphines in auras
Tollere; conantes dura coercet hyems .
Et quamvis Boreas iactatis insonet alis ,
Fluctus in obsesso gurgite nullus erit .
Inclusæque gelu stabunt,ut marmore,puppes :
Nec poterit rigidas findere remus aquas :
Vidimus in glacie pisces hærere ligatos :
Et pars ex illis tum quoque viua fuit .
Sive igitur nimii Boreæ vis sæva marinas,
Sive redundatas flumine cogit aquas ;
Protinus,æquato siccis Aquilonibus Istro,
Invehitur celeri barbarus hostis equo :
Hostis equo pollens longeque volante sagitta
Vicinam late depopulatur humum .
Diffugiunt alii: nullisque tuentibus agros ,
Incustoditæ diripiuntur opes .
Ruris opes parvæ,pecus,& stridentia plaustra ;
Et quas divitias incola pauper habet .
Pars agitur vinctis post tergum capta lacertis ,
Respiciens frustra rura Laremque suum .
Pars cadit hamatis misere confixa sagittis:
Nam volucri ferro tinctile virus inest .
Quæ nequeunt secum ferre aut abducere,perdunt :
Et cremat insontes hostica flamma casas .
Tum quoq; cum pax est,trepidant formidine belli·

Nec

Nec quisquam presso vomere sulcat humum.
Aut videt aut metuit locus hic, quem non videt, hostem.
Cessat iners sterili terra relicta situ.
Non hic pampinea dulcis latet uva sub umbra,
Nec cumulant altos fervida musta lacus.
Poma negat regio: nec haberet Acontius, in quo
Scriberet hic dominæ verba legenda suæ.
Aspiceres nudos sine fronde, sine arbore campos.
Heu loca felici non adeunda viro!
Ergo tam late pateat cum maximus orbis:
Hæc est in pœnam terra reperta meam?

ELEGIA XI.

Si quis es, insultes qui casibus improbe nostris,
Meque reum dempto fine cruentus agas;
Natus es è scopulis, nutritus lacte ferino,
Et dicam silices pectus habere tuum.
Quis gradus ulterior, quo se tua porrigat ira
Restat? quidve meis cernis abesse malis?
Barbara me tellus, & inhospita littora Ponti,
Cumque suo Borea Mænalis ursa videt.
Nulla mihi cum gente fera commercia linguæ:
Omnia sollicitis sunt loca plena metus:
Utque fugax avidis cervus deprensus ab ursis,
Cinctave montanis ut pavet agna lupis;
Sic ego belligeris à gentibus undique septus
Terreor; hoste meum pene premente latus.
Utque sit exiguum pœnæ, quod coniuge cara,
Quod patria careo, Pignoribusque meis;
Ut malâ nulla feram, nisi nudam Cæsaris iram:
Nuda parum nobis Cæsaris ira mali?
Et tamen est aliquis, qui vulnera cruda retractat,
Solvat & in mores ora diserta meos.
In caussa facili cuivis licet esse diserto;
Et minimæ vires frangere quassa valent.
Subruere est arces & stantia mœnia virtus;
Quamlibet ignavi precipitata premunt.
Non ego qui fueram quid inanem proteris umbrã?
Quid cinerem saxis bustaque nostra petis?
Hector erat tunc cum bello certabat, & idem
Tractus ab Hæmonio non erat Hector equo.
Me quoque, quem noras olim, non esse memento,
Ex illo superant hæc simulacra viro.
Quid simulacra ferox dictis incessis amaris?
Parce precor manes sollicitare meos.
Omnia vera puta mea crimina. nil sit in illis.

Quod

Quod magis errorem quam ſcelus eſſe putes.
Pendimus en profugi (ſatia tua pectora) pœnas,
Exſilioque graves exſiliique loco.
Carnifici fortuna poteſt mea flenda videri:
Te tamen eſt uno judice mœſta parum.
Sævior es triſte Buſiride: ſævior illo
Qui falſum lento torruit igne bovem:
Quique bovem Siculo fertur donaſſe tyranno
Et dictis artes conciliaſſe ſuas
Munere in hoc rex eſt uſus, ſed imagine major:
Nec ſola eſt operis forma probandi mei.
Aſpicis à dextra latus hoc adapertile tauri?
Hac tibi, quem perdes, conjiciendus erit.
Protinus incluſum lentis carbonibus ure.
Mugiet, & veri vox erit illa bovis.
Pro quibus inventis, ut munus munere penſes,
Da precor ingenio præmio digna meo.
Dixerat. at Phalaris, pœnæ mirande repertor,
Ipſe tuum præſens imbue dixit opus,
Nec mora, monſtratis crudeliter ignibus uſtus
Exhibuit querulos ore gemente ſonos.
Quid mihi cum Siculis inter Scythiamq; Getaſque?
Ad te, quiſquis is es, noſtra querela redit.
Vtque ſitim noſtro poſſis explere cruore,
Quantaque vis, avido gaudia corde feras;
Tot mala ſum fugiens tellure, tot æquore paſſus,
Te quoque ut auditis poſſe dolere putem.
Crede mihi, ſi ſit nobis collatus Vlyſſes,
Neptuni minor eſt, quam Iovis ira fuit.
Ergo quicunque es, reſcindere vulnera noli.
Deque gravi duras ulcere tolle manus:
Vtque meæ famam tenuent oblivia culpæ,
Facta cicatricem ducere noſtra ſine.
Humanæque memor ſortis, quæ tollit eoſdem
Et premit; incertas ipſe verere vices.
Et quoniam, fieri quod nunquam poſſe putavi,
Eſt tibi de rebus maxima cura meis?
Non eſt quod timeas. fortuna miſerrima noſtra eſt.
Omne trahit ſecum Cæſaris ira malum.
Quod magis ut liqueat, neve hoc tibi fingere cre-
(dar;
Ipſe velim pœnas experiare meas.

ELEGIA XII.

FRigora jam Zephyri minuunt: annoq; peracto;
Longior antiquis viſa Mæotis hyems:
Impoſitamque ſibi qui non bene pertulit Hellen,
Tempora nocturnis æqua diurna facit,

Iam violas puerique legunt hilaresque puellæ,
Rustica quas nullo nata serente gerit
Prataque pubescunt variorum flore colorum,
Indocilique loquax gutture vernat avis
Utque malæ crimen matris deponat hirundo,
Sub trabibus cunas parvaque tecta facit.
Herbaque, quæ latuit Cerealibus obruta sulcis,
Exserit è tepida molle cacumen humo:
Quoque loco vitis, de palmite gemma movetur:
Nam procul à Getico littore vitis abest.
Quoque loco est arbor, turgescit in arbore ramus:
Nam procul à Geticis finibus arbor abest.
Otia nunc istic, junctisque ex ordine ludis.
Cedunt verbosi garrula bella fori.
Lusus equo nunc est, levibus nunc luditur armis;
Nunc pila, nunc celeri vertitur orbe trochus.
Nunc, ubi perfusa est oleo labente juventus,
Defessos artus Virgine tingit aqua.
Scena viget, studiisque favor distantibus ardet,
Proque tribus resonant terna theatra foris.
O quater & quoties non est numerare beatum,
Non interdicta cui licet urbe frui!
At mihi sentitur nix verno sole soluta,
Quæque lacu duro non fodiantur aquæ.
Nec mare concrescit glacie: nec, ut ante, per Istrum
Stridula Sauromates plaustra bubulcus agit.
Si tamen incipiunt aliquæ huc adnare carinæ,
Hospitaque in Ponti littore puppis adest;
Sedulus occurram nautæ: dictaque salute.
Quid veniat quæram, quisve, quibusve locis.
Ille quidem mirum, nisi de regione propinqua
Non nisi vicinas tutus araret aquas.
Rarus ab Italia tantum mare navita transit:
Littora rarus in hæc portubus orba venit.
Sive tamen Graja scierit, sive ille Latina,
Voce loqui? certe gratior hujus erit.
Fas quoque ab ore freti longæque Propontidos undis,
Huc aliquem certo vela dedisse Noto.
Quisquis is est, memori rumorem voce referre,
Et fieri famæ parsque gradusque potest.
Is precor auditos possit narrare triumphos
Cæsaris, & Latio reddita vota Iovi:
Teque rebellatrix tandem Germania magni
Triste caput pedibus supposuisse ducis.
Hæc mihi qui referet, quæ non vidisse dolebo,

Ille

Ille meæ domui protinus hospes erit.
Hei mihi, jamne domus Scythico Nasonis in orbe,
Iamque suum mihi dat pro Lare pœna locum?
Di facite, ut Cæsar non hic penetrale domumque,
Hospitium pœnæ sed velit esse meæ.

ELEGIA XIII.

Ecce supervacuus (quid enim fuit utile nasci?)
Ad sua natalis tempora noster adest.
Dure, quid ad miseros veniebas exsulis annos?
Debueras illis imposuisse modum.
Si tibi cura mei, vel si pudor ullus inesset:
Non ultra patriam me sequerere meam.
Quoq; loco primum tibi sum male cognitus infans,
Illo tentasses ultimus esse mihi:
Inque relinquendo, quod idem fecere sodales,
Tu quoque dixisses tristis in urbe Vale.
Quid tibi cum Ponto? num te quoque Cæsaris ira
Extremam gelidi misit in orbis humum?
Scilicet exspectas soliti tibi moris honorem,
Pendeat ex humeris vestis ut alba meis?
Fumida cingatur florentibus ara coronis.
Micaque sollemni thuris in igne sonet?
Libaque dem pro te genitale notantia tempus,
Concipiamque bonas ore favente preces?
Non ita sum positus: nec sunt ea tempora nobis,
Adventu possim lætus ut esse tuo.
Funeris ara mihi ferali cincta cupressu
Convenit, & structis flamma parata rogis.
Nec dare thura libet nihil exorantia divos:
In tantis subeunt nec bona verba malis.
Si tamen est aliquid nobis hac luce petendum;
In loca ne redeas amplius ista precor:
Dum me terrarum pars pene novissima Pontus,
Euxinus falso nomine dictus habet.

ELEGIA XIV.

Cultor & antistes doctorum sancte virorum,
Qui facis ingenio semper amice meo:
Ecquid, ut incolumem quondam celebrare solebas,
Nunc quoque, ne videar totus abesse, caves?
Colligis exceptis ecquid mea carmina solis
Artibus, artifici quæ nocuere suo?
Immo ita fac vatum quæso, studiose novorum,
Quaque potes retine corpus in urbe meum.
Est fuga dicta mihi, non est fuga dicta libellis.
Qui domini pœnam non meruere sui.
Sæpe per extremas profugus pater exsulat oras;

Vrbe tamen natis exſulis eſſe licet.
Palladis exemplo,de me ſine matre creata
Carmina ſunt. ſtirps hæc progenieſque mei.
Hanc tibi commendo quæ quo magis orba parēte,
Hoc tibi tutori ſarcina major erit.
Tres mihi ſunt nati contagia noſtra ſecuti:
Cætera fac curæ ſit tibi turba palam.
Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formę;
Carmina de domini funere rapta ſui.
Illud opus potuit,ſi non prius ipſe periſſem,
Certius à ſumma nomen habere manu.
Nunc incorrectum populi pervenit in ora:
In populi quidquam ſi tamen ore meum.
Hoc quoque neſcio quid noſtris appone libellis,
Diverſo miſſum quod tibi ab orbe venit.
Quod quicunque leget (ſi quis leget) æſtimet ante
Compoſitum quo ſis tempore, quoque loco.
Aequus erit ſcriptis; quorum cognoverit eſſe
Exſilium tempus,barbariemque locum:
Inque tot adverſis carmen mirabitur ullum
Ducere me triſti ſuſtinuiſſe manu.
Ingenium fregere meum mala: cujus & ante
Fons infœcundus parvaque vena fuit.
Sed quæcunque fuit,nullo exercente refugit,
Et longo periit arida facta ſitu.
Non hic librorum, per quos inviter alarque,
Copia. pro libris arcus & arma ſonant.
Nullus in hac terra,recitem,cui carmina, cujus
Intellecturis auribus utar,adeſt.
Nec quo ſecedam locus eſt. cuſtodia muri
Submovet infeſtos clauſaque porta Getas.
Sæpe aliquod verbum quæro,nomenque locumque
Nec quiſquam eſt,à quo certior eſſe queam.
Dicere ſæpe aliquod conanti, turpe fateri,
Verba mihi deſunt: dedidicique loqui.
Treicio Scythicoque fere circumſonor ore,
Et videor Geticis ſcribere poſſe modis.
Crede mihi,timeo,ne ſint immiſta Latinis,
Inque meis ſcriptis Pontica verba legas.
Qualemcumque igitur, venia dignare libellum:
Sortis & excuſa conditione meæ.

TRISTIUM

LIBER IV.

ELEGIA I.

SI qua meis fuerint, ut erunt, vitiosa libellis;
Excusata suo tempore lector habe.
Exsul eram: requiesque mihi non fama petita est:
Mens intenta suis ne foret usque mali.
Hoc est cur cantet vinctus quoque cōpede fossor,
Indocili numero cum grave mollit opus.
Cantet & innitens limosæ pronus arenæ
Adverso tardam qui trahit amne ratem.
Quique refert pariter lentos ad pectora remos,
In numerum pulsa brachia versat aqua.
Fessus ut incubuit baculo saxove resedit
Pastor; arundineo carmine mulcet oves.
Cantantis pariter pariter data pensa trahentis;
Fallitur ancillæ decipiturque labor.
Fertur & abducta Lyrnesiede tristis Achilles,
Hæmonia curas attenuasse lyra.
Cum traheret silvas Orpheus & dura canendo
Saxa, bis amissa conjuge mœstus erat.
Me quoque Musa levat Ponti loca jussa petentem,
Sola comes nostræ perstitit illa fugæ.
Sola nec insidias inter nec militis ensem,
Nec mare, nec ventos, barbariemque timet.
Scit quoque, cum perii, quis me deceperit error:
Et culpam facto non scelus esse meo.
Scilicet hoc ipso nunc æqua, quod obfuit ante,
Cum mecum juncti criminis acta rea est.
Non equidem vellem, quoniam nocitura fuerunt,
Pieridum sacris imposuisse manum.
Sed nunc quid faciam? vis me tenet ipsa sacrorum:
Et carmen demens carmine lœsus amo.
Sic nova Dulichio lotos gustata palato,
Illo quo nocuit, grata sapore fuit.
Sentit amans sua damna fere; tamen hæret in illis,
Materiam culpæ prosequiturque suæ.
Nos quoque delectant, quamvis nocuere, libelli:
Quodque mihi telum vulnera fecit, amo.
Forsitan hoc studium possit furor esse videri:
Sed quidam furor hic utilitatis habet.
Semper in obtutu mentem vetat esse malorum,

Præsentis casus immemoremque facit.
Vtque suum Bacche non sentit saucia vulnus,
Dum stupet Idæis exululata jugis,
Sic, ubi mota calent viridi mea pectora thyrso,
Altior humano spiritus ille malo.
Ille nec exsilium, Scythici nec littora ponti,
Ille nec iratos sentit adesse deos.
Vtque soporiferæ biberem si pocula Lethes.
Temporis adversi sic mihi sensus abest.
Iure deas igitur veneror mala nostra levantes;
Sollicitæ comites ex Helicone fugæ:
Et partim pelago, partim vestigia terra,
Vel rate dignatas, vel pede nostra sequi.
Sint precor hæ saltem faciles mihi: namque deorũ
Cætera cum magno Cæsare turba facit.
Meque tot adversis cumulant, quot littus arenas,
Quotque fretum pisces, ovaque piscis habet.
Vere prius flores, æstu numerabis aristas.
Poma per autumnum, frigoribusque nives;
Quam mala, quæ toto patior jactatus in orbe,
Dum miser Euxini littora læva peto.
Nec tamen, ut veni, levior fortuna malorum:
Huc quoque sunt nostra fata secuta vias.
Hic quoque cognosco natalis stamina nostri;
Stamina de nigro vellere facta mihi.
Vtque nec insidias, capitisque pericula narrem;
Vera quidem vidi, sed graviora fide.
Vivere quam miserũ est inter Bessosque Getasque
Illi, qui populi semper in ore fuit!
Quam miserum porta vitam muroque tueri,
Vixque sui tutum viribus esse loci.
Aspera militiæ juvenis certamina fugi,
Nec nisi lusura movimus arma manu:
Nunc senior gladioque latus scutoque sinistram,
Canitiem galeæ subijcioque meam.
Nam dedit è specula custos tibi signa tumultus:
Induimus trepida protinus arma manu.
Hostis habens arcus imbutaque tela veneno,
Sævus anhelanti mœnia lustrat equo.
Vtque rapax pecudem, quæ se non texit ovili,
Per sata, per sylvas, fertque refertque lupus,
Sic, si quem nondum portarum sepe receptum
Barbarus in campis repperit hostis; agit.
Aut sequitur raptus, conjectaque vincula collo
Accipit: aut telo virus habente perit.
Hic ego sollicitæ jaceo novus incola sedis.

Heu nimium fati tempora lenta mei?
Et tamen ad numeros, antiquaque sacra reverti
Sustinet in tantis hospita Musa malis. (qui
Sed neque cui recitem quisquam mea carmina; nec
Auribus accipiat verba Latina suis.
Ipse mihi (quid enim faciam?) scriboque, legoque:
Tutaque judicio littera nostra suo est.
Sæpe tamen dixi, Cui nunc, hæc cura laborat?
An mea Sauromatæ scripta, Gætæque legent?
Sæpe etiam lacrymæ me sunt scribente profusæ,
Humidaque est fletu littera facta meo.
Corque vetusta meum tanquam nova vulnera sētit,
Inque sinum mœstæ labitur imber aquæ.
Cum vice mutata qui sim, fuerimque recordor,
Et quo me tulerit casus, & unde, subit,
Sæpe manus demens studiis irata malignis
Misit in arsuros carmina nostra focos.
Atque ea de multis, quoniam non multa supersunt,
Cum venia facito, quisquis es, ista legas.
Tu quoque nō melius, quā sunt mea tēpora carmen
Interdicta mihi consule Roma boni.

ELEGIA II.

IAm fera Cæsaribus Germania, totus ut orbis,
Victa potes flexo succubuisse genu.
Altaque velentur fortasse palatia fertis,
Thuraque in igne sonent, inficiantque diem,
Candidaque adducta collum percussa securi
Victima purpureo sanguine pulset humum:
Donaque amicorum templis promissa Deorum
Reddere victores Cæsar uterque parent:
Et qui Cæsareo juvene sub nomine crescunt,
Perpetuo terras ut domus ista regat.
Cumque bonis nuribus pro sospite Livia nato
Munera det meritis, sæpe datura, Deis:
Et pariter matres, & quæ sine crimine castos
Perpetua seruant virginitate focos,
Plebe pia cumque pia lætetur Plebe Senatus:
Parvaque cujus eram pars ego nuper, Eques,
Nos procul expulsos communia gaudia fallunt,
Famaque tam longe non nisi parva venit.
Ergo omnis poterit populus spectare triumphos,
Cumque ducum titulis oppida capta leget,
Vinclaque captiva reges cervice gerentes
Ante coronatos ire videbit equos,
Et cernet vultus aliis pro tempore versos,
Terribiles aliis immemoresque sui.

Quorum pars caussas, & res, & nomina quæret:
  Pars referet, quamvis nouerit illa parum:
Hic, qui Sidonio fulget sublimis in ostro,
  Dux fuerat belli: proximus ille duci.
Hic, qui nunc in humo lumen miserabile finit,
  Non isto vultu, cum tulit arma, fuit:
Ille ferox, oculis & adhuc hostilibus ardens,
  Hortator pugnæ consiliumque fuit.
Perfidus hic nostros inclusit fraude locorum.
  Squallida promissis, qui tegit ora comis.
Illo, qui sequitur, dicunt mactata ministro
  Sæpe recusanti corpora capta Deo.
Hic lacus, hi montes, hæc tot castella, tot amnes,
  Plena feræ cœdis, plena cruoris erant.
Drusus in his meruit quondam cognomina terris,
  Quæ bona progenies digna parente fuit.
Cornibus hic fractis viridi male tectus ab ulva,
  Decolor ipse suo sanguine Rhenus erat.
Crinibus en etiam fertur Germania passis,
  Et ducis invictis sub pede mœsta sedet:
Collaque Romanæ præbens animosa securi
  Vincula fert illa, qua tulit arma, manu.
Hos super in curru Cæsar victore veheris
  Purpureus populi rite per ora tui:
Quaque ibis manibus circumplaudere tuorum:
  Vndique jactato flore tegente vias.
Tempora Phœbea lauro cingentur: Ioque
  Miles Io magna voce triumphe canet.
Ipse sono plausuque simul fremituque canentum
  Quadrijugos cernes sæpe resistere equos.
Inde petes arcem, delubra faventia votis:
  Et dabitur merito laurea serta Iovi.
Hæc ego submotus qua possum mente videbo:
  Erepti nobis jus habet illa loci.
Illa per immensa spatiatur libera terras:
  In cœlum celeri pervenit illa via.
Illa meos oculos mediam deducit in urbem,
  Immunes tanti nec sinit esse boni.
Invenietque animus, qua currus spectet eburnos.
  Sic certe in patria per breve tempus ero.
Vera tamen populus capiet spectacula felix,
  Lætaque erit præsens cum duce turba suo.
At mihi fingenti tantum longeque remoto
  Auribus hic fructus præcipiendus erit.
Atque procul Latio diversum missus in orbem
  Qui narret cupido vix erit ista mihi.

Is quoque jam serum referet veteremq; triumphũ,
Quo tamen audiero tempore lætus, ero.
Illa dies veniet, mea qua lugubria ponam,
Caussaque privata publica major erit.

ELEGIA LII.

MAgna minorque feræ, quarum regis altera Grajas,
Altera Sidonias, utraque sicca, rates.
Omnia cum summo positæ videatis in axe,
Et maris occiduas non subeatis aquas,
Aethereamque suis cingens amplexibus arcem
Vester ab intacta circulus exstet humo;
Aspicite illa precor, quæ non bene mœnia quondam
Dicitur Iliades transiluisse Remus.
Inque meam nitidos dominam conuertite vultus:
Sitque memor nostri necne, referte mihi.
Hei mihi, cur nimium quæ sunt manifesta, requiro?
Cur labat ambiguo spes mihi nixa metu?
Crede quod est, quod vis, ac desine tuta vereri:
Deque fide certa sit tibi certa fides:
Quodque polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ,
Non mentitura tu tibi voce refer:
Esse tui memorem, de qua tibi maxima cura est:
Quodque potest, secum nomen habere tuum.
Vultibus illa tui tanquam præsentis inhæret,
Teque remota procul, si modo vivit, amat.
Ecquid ut incubuit justo mens ægra dolori,
Lenis ab admonito pectore somnus abit?
Tunc subeunt curæ, dum te lectusque locusque
Tangit & oblitum non sinit esse mei?
Et veniunt questus, & mox immensa videtur,
Fessaque jactati corporis ossa dolent?
Non equidem dubito, quin hæc & cætera fiant,
Detque tuus casti signa doloris amor:
Nec cruciere minus, quam cum Thebana cruentum
Hectora Thessalico vidit ab axe rapi.
Quid tamen ipse precer dubio: nec dicere possum,
Affectum quem te mentis habere velim.
Tristis es: indignor, quod sim tibi caussa doloris:
Non es; ut amisso conjuge digna fores.
Tu vero tua damna dole mitissima conjux,
Tempus & à nostris exige triste malis:
Fleque meos casus. est quædam flere voluptas:
Expletur lacrymis egeriturque dolor.
Atque utinam lugenda tibi non vita, sed esset
Mors mea; morte fores sola relicta mea!

Spiritus hic per te patrias exisset in auras:
Sparsissent lacrimæ corpora nostra piæ:
Supremoque die notum spectantia cœlum
Texissent digiti lumina nostra tui:
Et cinis in tumulo positus jacuisset avito,
Tactaque nascenti corpus haberet humus.
Denique dum vixi sine crimine, mortuus essem,
Nunc mea supplicio vita pudenda suo est.
Me miserum, si tu; cum diceris exsulis uxor,
Avertis vultus, & subit ora rubor!
Me miserum, si turpe putas mihi nupta videri?
Me miserum, si te jam pudet esse meam!
Tempus ubi est illud quo te jactare solebas
Conjuge, nec nomen dissimulare viri?
Tempus ubi est, quo te (nisi si fugis illa referri)
Et dici memini, juvit & esse meam?
Vtque proba dignum est, omni tibi dote placebam.
Addebat veris multa faventis amor.
Nec quem proferres (ita res tibi magna videbatur)
Quemve tuum malles esse, vir alter erat.
Nunc quoq; ne pudeat, quod sis mihi nupta: tuusque
Non dolor hinc debet, debet abesse pudor.
Cum cecidit Capaneus subito temerarius ictu;
Num legis Evadnen erubuisse viro.
Nec quia rex mundi compescuit ignibus ignes,
Ipse tuis Phaethon inficiandus eras.
Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
Quod precibus periit ambitiosa suis.
Nec tibi, quod sævis ego sum Iovis ignibus ictus,
Purpureus molli fiat in ore rubor:
Sed magis in nostri curam consurge tuendi,
Exemplumque mihi conjugis esto bonæ:
Materiamque tuis tristem virtutibus imple.
Ardua per præceps gloria vadat iter.
Hectora quis nosset, si felix Troja fuisset?
Publica virtutis per mala facta via est.
Ars tua Tiphy jacet, si non sit in æquore fluctus.
Si valeant homines, ars tua Phœbe vacat.
Quæ latet, inque bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus; arguiturque malis.
Dat tibi nostra locum tituli fortuna; caputque
Conspicuum pietas quo tua tollat habet.
Vtere temporibus, quorum nunc munere freta es,
Et patet in laudes area magna tuas.

ELEGIA IV.

O Qui nominibus cum sis generosus avitis,
Es superas morum nobilitate genus,
Cujus inest animo patrii candoris imago,
Non careat nervis candor ut iste suis,
Cujus in ingenio patriæ facundia linguæ,
Qua prior in Latio non fuit ulla foro;
Quod minime volui, positis pro nomine signis
Dictus es, ignoscas laudibus ipse tuis.
Nil ego peccavi: tua te bona cognita produnt.
Si, quod es appares; culpa soluta mea est.
Nec tamen officium nostro tibi carmine factum
Principe tum justo posse nocere puta.
Ipse Pater patriæ, (quid enim communius illo?)
Sustinet in nostro carmine sæpe legi:
Nec prohibere potest, quia res est publica, Cæsar;
Et de communi pars quoque nostra bono est.
Iupiter ingeniis præbet sua numina vatum,
Seque celebrari quolibet ore sinit.
Caussa tua exemplo Superorum tuta duorum:
Quorum hic aspicitur, creditur ille Deus.
Vt non debuerim, tamen hoc ego crimen habebo:
Non fuit arbitrii littera nostra tui.
Nec nova, quod tecum loquor, est injuria nostra.
Incolumis cum quo sæpe locutus eram.
Quo vereare minus ne sim tibi crimen amicus,
Invidiam, siqua est, autor habere potest.
Namque tuus primis cultus mihi semper ab annis
(Hoc saltem noli dissimulare) pater:
Ingeniumq; meum (potes hoc meminisse) probabat:
Plus etiam, quam me judice dignus eram.
Deque meis illo referebat versibus ore,
In quo pars altæ nobilitatis erat.
Non igitur tibi nunc, quod me domus ista recepit,
Sed prius autori sunt data verba tuo.
Nec data sunt, mihi crede, tamen: sed in omnibus actis,
Vltima si demas, vita tuenda mea est.
Hâc quoque, qua perii, culpam, scelus esse negabis,
Si tanti series sit tibi nota mali.
Aut timor, aut error nobis; prius obfuit error.
Ah sine me fati non meminisse mei.
Neve retractando nondum coeuntia rumpe
Vulnera vix illis proderit ipsa quies.
Ergo ut jure damus pœnas; sic abfuit omne
Peccato facinus consiliumque meo.
Idque Deus sentit: pro quo nec lumen ademptum,

Nec mihi detractas possidet alter opes.
Forsitan hanc ipsam, vivam modo, finiat olim,
Tempore cum fuerit lenior ira, fugam.
Nunc precor hinc alio jubeat discedere: si non
Nostra verecundo vota pudore carent.
Mitius exsilium pauloque quietius opto,
Quique sit à sævo longius hoste, locum.
Quantaque in Augusto clementia, si quis ab illo
Hoc peteret pro me, forsitan ille daret.
Frigida me cohibent Euxini littora Ponti:
Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.
Nam neque jactantur moderatis æquora ventis,
Nec placidos portus hospita navis habet.
Sunt circa gentes quæ prædam sanguine quærant,
Nec minus infida terra timetur aqua.
Illi, quos audis hominum gaudere cruore,
Pene sub ejusdem sideris axe jacent.
Nec procul à nobis locus est, ubi Taurica dira
Cæde pharetratæ pascitur ara Deæ.
Hic prius ut memorant, non invidiosa nefandis,
Nec cupienda bonis, regna Thoantis erant.
Hic pro supposita virgo Pelopeia cerva
Sacra Deæ coluit qualiacunque suæ.
Quo postquam, dubium pius an sceleratus, Orestes
Exactus furiis venerat ipse suis,
Et comes exemplum veri Phocæus amoris,
Qui duo corporibus, mentibus unus erant:
Protinus evincti tristem ducuntur ad aram,
Quæ stabat geminas ante cruenta fores.
Nec tamen hunc sua mors, nec mors sua terruit il-(lum:
Alter ob alterius funera mœstus erat.
Et jam constiterat stricto mucrone sacerdos:
Cinxerat & Grajas barbara vitta comas:
Cum vice sermonis fratrem cognovit, & illi
Pro nece complexus Iphigenia dedit.
Læta Deæ signum crudelia sacra perosæ
Transtulit ex illis in meliora locis.
Hæc igitur regio magni penetralia mundi,
Quam fugere homines dique, propinqua mihi.
Atque meam terram prope sunt funebria sacra,
Si modo Nasoni barbara terra est.
O utinam venti, quibus est ablatus Orestes,
Placato referant & mea vela deo.

ELEGIA V.

O Mihi dilectos inter sors prima sodales,
Unica fortunis ara reperta meis.

Cuius ab alloquijs anima hæc moribunda revixit,
Vt vigil infusa Pallade flamma solet,
Qui veritus non es portus aperire fideles,
Fulmine percussæ confugiumque rati,
Cujus eram censu non me sensurus egentem,
Si Cæsar patrias eripuisset opes;
Temporis oblitum dum me rapit impetus hujus,
Excidit heu nomen quam mihi pæne tuum!
Tu tamen agnoscis: tactusque cupidine laudis,
Ille ego sum, cuperes dicere posse palam.
Certe ego, si sineres, titulum tibi reddere vallem,
Et raram famæ conciliare fidem.
Ne noceam grato vereor tibi carmine: neve
Intempestivi nominis obstet honor.
Quod licet & tutum est, intra tua pectora gaude,
Meque tui memorem, teque fuisse mei.
Vtque facis remis ad opem luctare ferendam,
Dum veniat placido mollior aura deo:
Et tutare caput nulli serva ile; si non
Qui mersit Stygia sublevet illud aqua.
Teque, quod est rarum, præsta constanter ad omne
Indeclinatæ munus amicitiæ.
Sic tua processus habeat Fortuna perennes:
Sic ope non egeas ipse, juvesque tuos:
Sic æquet tua nupta virum bonitate perenni,
Incidat & vestro nulla querela toro:
Diligat & semper socius te sanguinis illo
Quo plus affectu Castora frater amat:
Sic juvenis, similisque tibi sit natus, & illum
Moribus agnoscat quilibet esse tuum:
Sic socerum faciat tæda te nata jugali,
Nec tardum juveni det tibi nomen avi.

ELEGIA VI.

TEmpora ruricolæ patiens fit taurus aratri,
Præbet & incurvo colla premenda jugo.
Tempore paret equus lentis animosus habenis,
Et placido duros accipit ore lupos.
Tempore Pœnorum compescitur ira leonum,
Nec feritas animo, quæ fuit ante, manet.
Quæque sui monitis obtemperat Inda magistri
Bellua, servitium tempore victa subit.
Tempus, ut extentis tumeat facit uva racemis.
Vixque merum capiant grana, quod intus habet.
Tempus & in canas semen producit aristas,
Et ne sint tristi poma sapore caret.
Hoc tenuat dentem terram renovantis aratri,

Hoc rigidas silices,hoc adamanta terit.
Hoc etiam sævas paullatim mitigat iras,
Hoc minuit luctus,mœstaque corda levat.
Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas
Præterquam curas attenuare meas.
Vt patria careo,bis frugibus area trita est:
Dissiluit nudo pressa bis uva pede.
Nec quæsita tamen spatio patientia longo,
Mensque mali sensum nostra recentis habet.
Scilicet & veteres fugiunt juga sæpe juvenci,
Et domitus fræno sæpe repugnat equus;
Tristior est etiam præsens ærumna priori:
Vt sit enim sibi par,crevit,& aucta mora.
Nec tam nota mihi,quam sunt, mala nostra fuere;
Sed magis hoc, quo sint cognitiora, gravant.
Est quoque non nihilum vires afferre recentes,
Nec præconsumptum temporis esse malis.
Fortior in fulva novus est luctator arena,
Quam cui sunt tarda brachia fessa mora.
Interger est nitidis melior gladiator in armis,
Quam cui tela suo sanguines tincta rubent.
Fert bene præcipites navis modo facta procellas:
Quamlibet exiguo solvitur imbre vetus.
Nos quoque quæ ferimus tulimus patientius ante
Et mala sunt longa multiplicata die.
Credite,deficio, nostroque à corpore quantum
Auguror,accedunt tempora parva malis.
Nam neque sunt vires,neq; qui color ante solebat:
Vixque habeo tenuem, quæ tegat ossa,cutem
Corpore sed mens est ægro magis ægra,malique
In circumspectu stat sine fine sui.
Vrbis abest facies,absunt mea cura sodales:
Et,qua nulla mihi carior,uxor abest.
Vulgus adest Scythicum,braccataq; turba Getarum.
Sic mala,quæ video, non videoque,nocent.
Vna tamen spes est,quæ me soletur in istis;
Hæc fore morte mea non diuturna mala.

ELEGIA VII.

Bis me sol adiit gelidæ post frigora brumæ,
Bisque suum tacto Pisce peregit iter.
Tempore tam longo cur non tua dextera versus
Quamlibet in paucos officiosa fuit?
Cur tua cessavit pietas, scribentibus illis,
Exiguus nobis cum quibus usus erat?
Cur quoties alicui chartæ sua vincula dempsi,
Illam speravi nomen habere tuum?

Di faciant, ut sæpe tua sit epistola dextra
Scripta, sed e multis reddita nulla mihi.
Quod precor esse liquet. credam prius ora Medusæ
Gorgonis anguineis cincta fuisse comis
Esse canes utero sub Virginis: esse Chimæram,
A truce quæ flammis separet angue leam; (ctos;
Quadrupedesq; hominum cum pectore pectora jun
Tergeminumque virum, tergeminumque canem.
Sphingaque, & Harpyias, serpentipedesq Gigante,
Centimanumque Gygen, semibovemque virum.
Hæc ego cuncta prius quam te carissime credam
Mutatum, curam deposuisse mei.
Innumeri montes inter me teque, viæque,
Fluminaque, & campi, nec freta pauca, jacent.
Mille potest caussis, à te quæ littera sæpe
Missa sit, in nostras rara venire manus.
Mille tamen caussas scribendo vince frequenter:
Excusem ne te semper, amice, mihi.

ELEGIA VIII.

IAm mea cygneas imitantur tempora plumas.
Inficit & nigras alba senecta comas:
Iam subeunt anni fragiles, & inertior ætas:
Iamque parum firmo me mihi ferre grave est.
Nunc erat, ut posito deberem fine laborum
Vivere me nullo sollicitante metu.
Quæque meæ semper placuerunt otia menti:
Carpere, & in studijs molliter esse meis:
Et parvam celebrare domum, veteresque Penates.
Et quæ nunc domino rura paterna carent:
Inque sinu dominæ, carisque nepotibus, inque
Securus patria consedisse mea.
Hæc mea sic quondam peragi speraverat ætas:
Hos ego sic canos ponere dignus eram.
Non ita dis visum: qui me terraque marique
Actum Sarmaticis exposuere locis.
In cava ducuntur quassæ navalia puppes,
Ne temere in mediis dissoluantur aquis.
Ne cadat, & multas palmas inhonestet adeptas,
Languidus in pratis gramina carpit equus.
Miles, ut emeritis non est satis utilis armis,
Ponit ad antiquos, quæ tulit arma, Lares.
Sic igitur tarda vires minuente senecta,
Me quoque donari jam rude, tempus erat.
Tempus erat nec me peregrinum ducere cœlum,
Nec siccam Getico fonte lævare sitim.
Sed modo, quos habui, vacuos secedere in hortos:

Nunc

Nunc hominum visu rursus & urbe frui.
Sic animo quondam non divinante futura
Optabam placide vivere posse senex
Fata repugnarunt: quæ, cum mihi tempora prima
Mollia præbuerint; posteriora gravant.
Iamque decem lustris omni sine labe peractis,
Parte premor vitæ deteriore meæ.
Nec procul à metis, quas pæne tenere videbar,
Curriculo gravis est facta ruina meo.
Ergo illum demens in me sævire coegi,
Mitius immensus quo nihil orbis habet:
Ipsaque delictis victa est clementia nostris;
Nec tamen errori vita negata meo est
Vita procul patria peragenda sub axe Boreo,
Qua maris Euxini terra sinistra jacet.
Hæc mihi si Delphi, Dodonaque diceret ipsa;
Esse videretur vanus uterque locus.
Nil adeo validum est, adamas licet alliget illud,
Vt maneat rapido firmius igne Iovis.
Nil ita sublime est, supraque pericula tendit,
Non sit, ut inferius suppositumque Deo.
Nam quamquam vitio pars est contracta malorum,
Plus tamen exitii numinis ira dedit.
At vos admoniti nostris quoque casibus este,
Aequantem Superos demeruisse virum.

ELEGIA IX.

SI licet, & pateris, nomen, facinusque tacebo,
Et tua Lethæis acta dabuntur aquis:
Nostraque vincetur lacrymis clementia seris.
Fac modo te pateat pœnituisse tui:
Fac modo te damnes, cupiasque eradere vitæ.
Tempora, si possis, Tisiphonæa tuæ.
Sin minus, & flagrant odio tua pectora nostro:
Induet infelix arma coacta dolor.
Sim licet extremum, sicut sum, missus in orbem;
Nostra suas istuc porriget ira manus.
Omnia, si nescis, Cæsar mihi jura reliquit,
Et sola est patria pœna carere mea.
Et patriam, modo sit sospes, speramus ab illo.
Sæpe Iovis telo quercus adusta viret.
Denique vindictæ si sit mihi nulla facultas;
Pierides vires & sua tela dabunt.
Vt Scythicis habitem longe submotus in oris,
Siccaque sint oculis proxima signa meis;
Nostra per immensas ibunt præconia gentes,
Quodque querar, notum, qua patet orbis, erit.

Ibit ad occasum, quidquid dicemus, ob ortu :
  Testis & Hesperiæ vocis Eous erit.
Trans ego tellurem, trans altas audiar undas,
  Et gemitus vox est magna futura mei.
Nec tua te sontem tantummodo sæcula norint :
  Perpetuæ crimen posteritatis eris.
Iam feror in pugnas, & nondum cornua sumpsi.
  Nec mihi sumendi caussa sit ulla velim.
Circus adhuc cessat : spargit tamen acer arenam
  Taurus, & infesto jam pede pulsat humum.
Hoc quoq; quam volui, plus est, cane Musa receptus,
  Dum licet huic nomen dissimulare suum.

ELEGIA X.

ILle ego, qui fueram tenerorum lusor amorum,
  Quem legis, ut noris, accipe posteritas.
Sulmo mihi patria est gelidis uberrimus undis,
  Millia qui novies distat ab urbe decem.
Editus hinc ego sum : necnon, ut tempora noris,
  Cum cecidit fato consul uterque pari :
Si quid id, à proavis usque, & vetus ordinis heres :
  Non modo fortunæ munere factus eques.
Nec stirps prima fui : genito sum fratre creatus,
  Qui tribus ante quater mensibus ortus erat,
Lucifer amborum natalibus affuit idem :
  Vna celebrata est per duo liba dies.
Hæc est armiferæ festis de quinque Minervæ,
  Quæ fieri pugna prima cruenta solet.
Protinus excolimur teneri, curaque parentis
  Imus ad insignes urbis ab arte viros.
Frater ad eloquium viridi tendebat ab ævo ;
  Fortia verbosi natus ad arma fori.
At mihi jam puero cœlestia sacra placebant,
  Inque suum furtim Musa trahebat opus.
Sæpe pater dixit, Studium quid inutile tentas ?
  Mæonides nullas ipse reliquit opes.
Motus eram dictis : totoque Helicone relicto,
  Scribere conabar verba soluta modis.
Sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos,
  Et quod tentabam dicere, versus erat.
Interea tacito passu labentibus annis,
  Liberior fratri sumpta mihique toga est :
Induiturque humeris cum lato purpura clavo :
  Et studium nobis, quud fuit ante, manet.
Iamque decem vitæ frater geminaverat annos,
  Cum perit : & cœpi parte carere mei.
Cœpimus & teneræ primos ætatis honores,

Eque

Eque viris quondam pars tribus una fui.
Curia restabat: clavi mensura coacta est.
Majus erat nostris viribus illud onus.
Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
Sollicitæque fugax ambitionis eram:
Et petere Aoniæ suadebant tuta sorores
Otia; judicio semper amata meo.
Temporis illius colui fovique poetas,
Quotque aderant vates, rebar adesse deos.
Sæpe suas volucres legit mihi grandior ævo,
Quæque necet serpens, quæ jubet herba, Macer.
Sæpe suos solitus recitare Propertius ignes:
Iure sodalitii qui mihi junctus erat.
Ponticus Heroo, Bassus quoque clarus Iambo,
Dulcia convictus membra fuere mei.
Et tenuit nostras numerosus Horatius aures;
Dum ferit Ausonia carmina culta lyra.
Virgilium vidi tantum: nec avara Tibullo
Tempus amicitiæ fata dedere meæ.
Successor fuit hic tibi Galle; Propertius illi.
Quartus ab his serie, temporis, ipse fui.
Vtque ego majores, sic me coluere minores:
Notaque non tarde facta Thalia mea est.
Carmina cum primum populo juvenilia legi;
Barba resecta mihi bisve semelve fuit.
Moverat ingenium totam cantata per urbem
Nomine non vero dicta Corinna mihi.
Multa quidem scripsi: sed quæ vitiosa putavi,
Emendaturis ignibus ipse dedi.
Tum quoque cum fugerem, quædam placitura cremavi;
Iratus studio carminibusque meis.
Molle, Cupidineis nec inexpugnabile telis
Cor mihi, quodque levis caussa moveret, erat.
Cum tamen hoc essem, minimoq; accenderer igne;
Nomine sub nostro fabula nulla fuit.
Pæne mihi puero, nec digna, nec utilis uxor
Est data: quæ tempus perbreve nupta fuit.
Illi successit, quamvis sine crimine conjux,
Non tamen in nostro firma futura toro.
Vltima, quæ mecum seros permansit in annos,
Sustinuit conjux exsulis esse viri.
Filia me mea bis prima fœcunda juventa,
Sed non ex uno conjuge fecit avum.
Et jam complerat genitor sua fata; novemque
Addiderat lustris altera lustra novem:

Non aliter flevi, quam me fleturus ademptum
  Ille fuit. matri proxima justa tuli.
Felices ambo tempestiveque sepulti,
  Ante diem pœnæ qui periere meæ.
Me quoque felicem, qui non viventibus illis
  Sum miser, & de me quod doluere nihil.
Si tamen extinctis aliquid nisi nomina restat,
  Et gracilis structos effugit umbra rogos,
Fama parentales si vos mea contigit umbræ,
  Et sunt in Stygio crimina nostra foro;
Scite precor caussam (nec vos mihi fallere fas est)
  Errorem jussæ non scelus esse fugæ.
Manibus id satis est. ad vos stud osa revertor
  Pectora qui vitæ quæritis acta meæ.
Iam mihi canities, pulsis melioribus annis,
  Venerat, antiquas miscueratque comas:
Postque meos ortos Pisæa vinctus oliva
  Abstulerat decies præmia victor eques:
Cum maris Euxini positos ad læua Tomitas
  Quærere me læsi Principis ira jubet.
Caussa meæ cunctis nimium quoque nota ruinæ
  Indicio non est testificanda meo. (tes?
Quid referam comitumque nefas, famulosq; nocen
  Ipsa multa tuli non leviora fuga.
Indignata malis mens est succumbere: seque
  Præstitit invictam viribus usa suis:
Oblitusque mei ductæque per otia vitæ,
  Insolita, cepi temporis arma manu.
Totque tuli terra casus pelagoque, quot inter
  Occultum stellæ conspicuumque polum.
Tacta mihi tandem longis erroribus acto
  Iuncta pharetratis Sarmatis ora Getis.
Hic ego, finitimis quamvis circumsonor armis
  Tristia, quo possum carmine, fata levo.
Quod quamvis nemo est, cujus referatur ad aures;
  Sic tamen absumo decipioque diem.
Ergo quod viuo, durisque laboribus obsto,
  Nec me sollicitæ tædia lucis habent;
Gratia Musa tibi. nam tu solatia præbes,
  Tu curæ requies, tu medicina venis,
Tu dux tu comes es: tu nos abducis ab Istro,
  In medioque mihi das Helicone locum:
Tu mihi, quod rarum, viuo sublime dedisti
  Nomen, ab exsequiis quod dare fama solet.
Nec, qui detractat præsentia livor, iniquo
  Vllum de nostris dente momordit opus.

Nam

Nam tulerint magnos cum sæcula nostra poetas;
  Non fuit ingenio Fama maligna meo.
Utque ego præponam multos mihi; non minor illis
  Dicor, & in toto plurimus orbe legor.
Si quid habent igitur vatum præsagia veri;
  Protinus ut moriar, non ero terra tuus.
Sive favore tuli, sive hanc ego carmine famam
  Iure; tibi grates, candide lector, ago.

TRISTIUM

LIBER V.

ELEGIA I.

HUnc quoque de Getico missum, studiose, libellum
  Littore, præmissis quatuor adde meis.
Hic quoque talis erit, qualis fortuna poetæ.
  Invenies toto carmine dulce nihil.
Flebilis ut noster status est, ita flebile carmen;
  Materiæ scripto conveniente suæ.
Integer & lætus, læta & juvenilia lusi:
  Illa tamen nunc me composuisse piget.
Ut cecidi; subiti perago præconia casus,
  Sumque argumenti conditor ipse mei.
Utque jacens ripa deflere Caystrius ales
  Dicitur ore suam deficiente necem:
Sic ego Sarmaticas longe projectus in oras,
  Efficio tacitum ne mihi funus eat.
Delicias si quis lasciváque carmina quærit,
  Præmoneo nunquam scripta quod ista legat.
Aptior his Gallus, blandique Propertius oris,
  Aptior ingenium come Tibullus erit.
Atque utinam numero non nos essemus in isto,
  Hei mihi cur unquam Musa jocosa mea est?
Sed dedimus pœnas, Scythicique in finibus Istri
  Ille pharetrati lusor Amoris abest.
Quod superest, animos ad publica carmina flexi,
  Et memores jussi nominis esse sui.
Si tamen ex vobis aliquis tam multa requiret
  Unde dolenda canam; multa dolenda tuli.
Non hæc ingenio, non hæc componimus arte,
  Materia est propriis ingeniosa malis.

Et quota fortunæ pars eſt in carmine noſtræ?
  Felix qui patitur quæ numerare poteſt.
Quot frutices ſilvæ, quot flavas Tybris arenas,
  Mollia quot Martis gramina campus habet;
Tot mala pertulimus: quorum medicina quieſque
  Nulla, niſi in ſtudio, Pieridumque mora.
Quis tibi Naſo modus lacrymoſi carminis? inquis
  Idem, fortunæ qui modus hujus erit.
Quod querar illa mihi pleno de fonte miniſtrat;
  Nec mea ſunt, fati verba ſed iſta mei.
At mihi ſi cara patriam cum conjuge reddas;
  Sint vultus hilares, ſimque quod ante fui.
Lenior invicti ſi ſit mihi Cæſaris ira;
  Carmina lætitiæ jam tibi plena dabo.
Nec tamen ut luſit, rurſus mea littera ludet;
  Sit ſemel illa joco luxuriata meo.
Quod probet ipſe canam: pœnæ modo parte levata;
  Barbariem, rigidos effugiamque Getas.
Interea noſtri quid agant niſi triſte libelli?
  Tibia funeribus convenit iſta meis.
At poteras, inquis, melius mala ferre ſilendo,
  Et tacitus caſus diſſimulares tuos.
Exigis ut nulli gemitus tormenta ſequantur,
  Acceptoque gravi vulnere flere vetas,
Ipſe Perilleo Phalaris permiſit in ære
  Edere mugitus, & bovis ore queri,
Cum Priami lacrymis offenſus non ſit Achilles?
  Tun' fletus inhibes durior hoſte meos?
Cum faceret Nioben orbam Latonia proles:
  Non tamen & ſiccas juſſit habere genas.
Eſt aliquid fatale malum per verba levare:
  Hoc querulam Prognen Halcyonemque facit.
Hoc erat in gelido quare Pæantius antro
  Voce fatigaret Lemnia ſaxa ſua.
Strangulat incluſus dolor, atque exæſtuat intus:
  Cogitur & vires multiplicare ſuas,
Da veniam; potius vel totos tolle libellos;
  Si mihi quod prodeſt hoc tibi, lector, obeſt.
Sed nec obeſſe poteſt ulli: nec ſcripta fuerunt
  Noſtra, niſi autori pernicioſa ſuo.
At mala ſunt fateor, quis te mala ſumere cogit?
  Aut quis deceptum ponere ſumpta vetat?
Ipſe nec hoc mando: ſed ut hic deducta legantur,
  Non ſunt illa ſuo barbariora loco.
Nec me Roma ſuis debet conferre poetis.
  Inter Sauromatas ingenioſus ero.

Denique nulla mihi captatur gloria, quæque
  Ingenio stimulos subdere fama solet
Nolumus assiduis animum tabescere curis:
  Quæ tamen irrumpunt, quoque vetantur, eunt,
Cur scribam docui: cur mittam quæritis istos
  Vobiscum cupiam quolibet esse modo.

E L E G I A II

ECquid ut è Ponto nova venit epistola palles,
  Et tibi sollicita solvitur illa manu?
Pone metum; valeo, corpusque, quod ante laborum
  Impatiens nobis invalidumque fuit;
Sufficit, atque ipso vexatum induruit usu.
  An magis infirmo non vacat esse mihi?
Mens tamen ægra jacet, nec tempore robora sumpsit.
  Affectusque animi, qui fuit ante, manet.
Quæque mora spatioque suo coitura putavi
  Vulnera; non aliter, quam modo facta, dolent.
Scilicet exiguis prodest annosa vetustas:
  Grandibus accedunt tempore damna malis.
Pene decem totis aluit Pœantius annis
  Pestiferum tumido vulnus ab angue datum;
Telephus æterna consumptus tabe perisset,
  Si non quæ nocuit dextra tulisset opem.
Et mea, si facinus nullum commisimus, opto
  Vulnera qui fecit, facta levare velit:
Contentusque me jam tandem parte doloris,
  Exiguum pleno de mare demat aquæ.
Detrahat ut multum, multum restabit acerbi:
  Parsque meæ pœnæ totius instar erit.
Littora quot conchas, quot amœna rosaria flores,
  Quotve soporiferum grana papaver habet,
Sylva feras quot alit, quot piscibus unda natatur,
  Et tenerum pennis aera pulsat avis;
Tot premor adversis. quæ si comprehendere coner,
  Icariæ numerum dicere coner aquæ.
Utque viæ casus, ut amara pericula ponti;
  Ut taceam strictas in mea fata manus;
Barbara me tellus, orbisque novissima magni
  Sustinet, & sævo cinctus ab hoste locus.
Hinc ego trajicerer (nec enim mea culpa cruenta est)
  Esset quæ debet, si tibi cura mei.
Ille deus, bene quo Romana potentia nixa est,
  Sæpe suo victor lenis in hoste fuit.
Quid dubitas, quid tuta times? accede, rogaque.
  Cæsare nil ingens mitius orbis habet.
Me miserum! quid agam, si proxima quæque relinquunt?

Subtrahis effracto tu quoque colla jugo.
Quo ferar? unde petam lapsis solatia rebus?
Anchora jam nostram non tenet ulla ratem.
Viderit: ipse sacram quamvis invisus ad aram
Confugio: nullas summovet ara manus.
Alloquor en absens absentia numina supplex.
Si fas est homini cum Iove posse loqui.
Arbiter imperii, quo certum sospite cunctos.
Ausoniæ curam gentis habere deos,
O decus, o patriæ per te florentis imago?
O vir non ipso, quem regis, orbe minor?
Sic habites terres, & te desideret æther,
Sic ad pacta tibi sidera tardus eas;
Parce precor: minimamque tuo de fulmine Partem
Deme, satis Pœnæ, quod superabit, erit.
Ira quidem moderata tua est? vitamque dedisti:
Nec mihi jus civis, nec mihi nomen abest.
Nec mea concessa est aliis fortuna: nec exsul
Edicti verbis nominor ipse tui.
Omniaque hæc timui, quoniam meruisse videbar:
Sed tua peccato lenior ira meo est,
Arva relegatum jussisti visere Ponti,
Et Scythicum profuga scindere puppe fretum.
Iussus ad Euxini deformia littora veni
Aequoris, hæc gelido terra sub axe jacet.
Nec me tam cruciat numquam sine frigore cœlum,
Glebaque canenti semper obusta gelu,
Nesciaque est vocis quod barbara lingua Latinæ,
Grajaque quod Getico juncta loquela sono;
Quam quod finitimo cinctus premor undiq; Marte,
Vixque brevis tutum murus ab hoste facit,
Pax tamen interdum pacis fiducia numquam.
Sic hic nunc patitur nunc timet arma locus.
Hinc ego dum muter, vel me Zanclæa Charybdis
Devoret, atque suis ad Styga mittat aquis:
Vel rapide flammis urar patienter in Aetnæ:
Vel freta Leucadii mittar in alta dei.
Quod patimus pœna est (neq; enim miser esse recuso)
Sed precor, vt possim tutius esse miser:

ELEGIA III.

Illa dies hæc est, qua te celebrare poetæ
Si modo non fallunt tempora, Bacche solent:
Festaque odoratis innectunt tempora sertis,
Et dicunt laudes ad tua vina tuas
Inter quos memini, dum me mea fata sinebant.
Non invisa tibi pars ego sæpe fui.

Quem nunc suppositum stellis Cynosuridos Ursæ
  Iuncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.
Quique prius mollem vacuamque laboribus egi
  In studiis vitam, Pieridumque choro;
Nunc procul à patria Geticis circumsonor armis;
  Multa prius pelago, multaque passus humo.
Sive mihi casus, sive hoc dedit ira Deorum;
  Nubila nascenti seu mihi Parca fuit:
Tu tamen è sacris hederæ cultoribus unum
  Numine debueras sustinuisse tuo.
An dominæ fati quidquid cecinere sorores.
  Omne sub arbitrio desinit esse Dei?
Ipse quoque æthereas meritis invectus es arces:
  Qua non exiguo facta labore via est.
Nec patria est habita tibi: sed ad usque nivosum
  Strymona venisti, Marticulamque Geten,
Persidaque, & lato spatiantem flumine Gangen,
  Et quascumque bibit discolor Indus aquas.
Scilicet hanc legem nentes fatalia Parcæ
  Stamina bis genito bis cecinere tibi.
Me quoque, si fas est exemplis ire Deorum,
  Ferrea sors vitæ difficilisque premit;
Illo nec levius cecidi; quem magna locutum
  Reppulit à Thebis Iupiter igne suo.
Ut tamen audisti percussum fulmine vatem;
  Admonitu matres condoluisse potes.
Et potes aspiciens circum tua sacra poetas;
  Nescio quis nostri dicere cultor abest.
Fer bone Liber opem: sic altam degravet ulmum
  Vitis, & incluso plena sit uva mero;
Sic tibi cum Bacchis Satyrorum gnava juventus
  Adsit, & attonito non taceare sono
Ossa bipenniferi sic sint male pressa Lycurgi:
  Impia nec pœna Pentheos umbra vacet:
Sic micet æternum vicinaque sidera vincat
  Conjugis in cœlo clara Corona tuæ.
Huc ades, & casus releves pulcherrime nostros;
  Unum de numero me memor esse tuo.
Sunt Dis inter se commercia. flectere tenta
  Cæsareum numen numine Bacche tuo.
Vos quoque, consortes studii pia turba poetæ,
  Hæc eadem sumpto quisque rogate mero.
Atque aliquis vestrum, Nasonis nomine dicto,
  Deponat lacrymis pocula mista suis:
Admonitusque mei, cum circumspexerit omnes;
  Dicat, Ubi est nostri pars modo Naso chori?

Idque ita, si vestrum merui candore favorem,
Nullaque judicio littera læsa meo est,
Si, veterum digne veneror cum scripta virorum,
Proxima non illis esse minora reor:
ic igitur dextro faciatis Apolline carmen;
Quod licet, inter vos nomen habere meum.

ELEGIA IV.

Litore ab Euxino Nasonis epistola veni,
Lassaque facta mari, lassaque facta via.
Qui mihi flens dixit, Tu, cui licet, aspici Romam.
Heu quanto melior sors tua sorte mea?
Flens quoque me scripsit; nec qua signabar, ad os est
Ante, sed ad madidas gemma relata genas,
Tristitiæ caussam si quis cognoscere quærit;
Ostendi solem postulat ille sibi:
Nec frondem sylvis, nec aperto mollia prato
Gramina, nec pleno flumine cernit aquas.
Quid Priamus doleat mirabitur Hectore rapto;
Quidve Philoctetes ictus ab angue gemat.
Di facerent utinam talis status esset in illo,
Vt non tristitiæ caussa dolenda foret
Fert tamen, ut debet, casus patienter amaros
More nec indomiti fræna recusat equi.
Nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram;
Conscius in culpa non scelus esse sua.
Sæpe refert, sit quanta Dei clementia; cujus
Se quoque in exemplis annumerare solet.
Nam quod opes teneat, patrias, quod nomina civis,
Denique quod vivat; munus habere Dei.
Te tamen (ò si quid credis mihi) carius ille
Omnibus in toto pectore semper habet.
Teque Menœtiaden, te qui comitatus Orestem,
Te vocat Aegiden, Euryalumque suum.
Nec patriam magis ille suam desiderat, & quæ
Plurima cum patria sentit abesse sibi;
Quam vultus oculosque tuos, ò dulcior illo
Melle, quod in ceris Attica ponit apis?
Sæpe etiam mœrens tempus reminiscitur illud,
Quod non præventum morte fuisse dolet
Cumque alii fugerent subitæ contagia cladis,
Nec vellent ictæ limen adire domus;
Te sibi cum paucis meminit mansisse fidelem:
Si paucos aliquis tresve duosve vocat.
Quamvis attonitus, sentit tamen omnia: nec te
Se minus adversis indoluisse suis.
Verba solet, vultumque tuum, gemitusque referre;

Et te flente suos demaduisse finus.
Quam sibi præstiteris, qua consolatus amicum
Sis ope; solandus cum simul ipse fores.
Pro quibus affirmat fore se memoremque piumque;
Sive diem videat, sive tegatur humo;
Per caput ipse suum solitus jurare tuumque,
Quod scio non illi vilius esse suo.
Plena tot ac tantis referetur gratia factis:
Nec sinet ille tuos littus arare boves.
Fac modo constanter profugum tueare: quod ille:
Qui bene te novit, non rogat; ipsa rogo.

ELEGIA V.

ANnuus assuetum dominæ natalis honorem
Exigit. ite manus ad pia sacra meæ.
Sic quondam festum Laertius egerit heros
Forsan in extremo conjugis orbe diem.
Lingua favens adsit longorum oblita malorum:
Quæ puto dedidicit jam bona verba loqui;
Quæque semel toto vestis mihi sumitur anno,
Sumatur fatis discolor alba meis;
Araque gramineo viridis de cespite fiat,
Et velet tepidos nexa corona focos.
Da mihi thura, puer, pingues facientia flamma,
Quodque pio fusum stridat in igne merum.
Optime natalis, quamvis procul absumus, opto
Candidus huc venias, dissimilisque meo.
Sique quod instabat dominæ miserabile vulnus,
Sit perfuncta meis tempus in omne malis.
Quæque gravi nuper plus quam quassata procella,
Quod superest, tutum per mare navis eat.
Illa domo, nataque sua, patriaque fruatur:
Erepta hæc uni sit satis esse mihi.
Quatenus & non est in caro conjuge felix,
Pars vitæ tristi cætera nube vacet.
Vivat, ametque virum; quoniam sic cogitur, absens:
Consumatque annos, sed diuturna, suos:
Adijcerem & nostros; sed ne contagia fati
Corrumpant timeo, quos agit ipsa, mei.
Nil homini certum fieri quis posse putare,
Vt facerem mediis hæc ego sacra Getis?
Aspice ut aura tamen fumor è thure coortus
In partes Italas, & loca dextra ferat.
Sensus inest igitur nebulis, quas exigit ignis:
Consilium fugiunt cætera pæne meum.
Consilio, commune sacrum cum fiat in ara
Fratribus, alterna qui periere manu;

Ipsa sibi discors, tanquam mandetur ab illis,
Scinditur in partes atra favilla duas,
Hoc (memini) quondam fieri non posse loquebar,
Et me Battiades judice falsus erat.
Omnia nunc credo: cum tu non stultes ab Arcto
Terga vapor dederis, Ausoniamque petas.
Hæc igitur lux est: quæ si non orta fuisset,
Nulla fuit misero festa videnda mihi.
Edidit hæc mores illis heorisin æquos.
Queis erat Eetion Icariusque pater.
Nata pudicitia est morum, probitasque, fidesque:
At non sunt ista gaudia nata die:
Sed labor, & curæ, fortunaque moribus impar,
Iu"aque de viduo pæne querela toro.
Scilicet ad versis probitas exercita rebus,
Tristi materiam tempore laudis habet.
Si nihil infesti durus vidisset Vlysses;
Penelope felix, sed sine laude, foret.
Victor Echionias si vir penetrasset in arces;
Forsitan E adnen vix sua nosset humus.
Cum Pelia tot sint genitæ; cur nobilis una est?
Nupta fuit misero nempe quod una viro.
Effice ut Iliacas tangat prior alter arenas;
Laodamia nihil, cur referatur, erit
Et tua, quod mallem, pietas ignota maneret,
Implerent venti si mea vela sui.
Di tamen, & Cæsar dis accessura, sed olim
Aequarint Pylios cum tua fata dies;
Non mihi, qui pœnam fateor meruisse, sed illi
Parcite, quæ nullo digna dolore dolet.

ELEGIA VI.

TV quoque nostrarum quondam fiducia rerum,
Qui mihi confugium, qui mihi portus eras,
Tu quoque suscepti curam dimittis amici,
Officique pium tam cito ponis onus?
Sarcina sum fateor. quam si modo tempore duro
Depositurus eras; non subeunda fuit.
Fluctibus in mediis novem Palinure relinquis.
Ne fuge neve tua sit minor arte fides.
Numquid Achilleos inter fera prœlia fidi
Degeruit levitas Automedontis equos?
Quem semel excepit, numquam Podalirius ægro
Promissam medicæ non tulit artis opem.
Turpius ejicitur, quam non admittitur hospes:
Quæ patuit dextræ firma sit ara meæ
Nil nisi me solum primo tutatus es at nunc

Me pariter serva, judiciumque tuum:
Si modo non aliqua est in me nova culpa; tuamque
Mutarunt subito crimina nostra fidem.
Spiritus hic, Scythica quem non bene ducimus aura,
Quod cupio, membris exeat ante meis.
Quam tua delicto stringantur pectora nostro,
Et videar merito vilior esse tibi.
Non adeo toti fatis urgemur iniquis,
Vt meo sit longis meus quoque mota malis.
Finge tamen moram. quoties Agamemnone natum
Dixisse in Pyladen verba proterva putas?
Nec procul à vero est, quod vel pulsarit amicum.
Mansit in officiis non minus ille suis.
Hoc est cum miseris solum commune beatis,
Ambobus tribui quod solet obsequium.
Ceditur & cœcis, & quos prætexta verendos
Virgaque cum verbis imperiosa facit.
Si mihi non parcis fortunæ parcere debes.
Non habet in nobis ullius ira locum.
Elige nostrorum minimum de parte laborum:
Isto, quo reris, grandius illud erit.
Quam multa madidæ celebrantur arundine fossæ,
Florida quam multas Hybla tuetur apes,
Quam multæ gracili terrena sub horrea ferre
Limite formicæ grana reperta solent:
Tam me circumstant densorum turba malorum,
Crede mihi, vero nostra querela minor.
His, qui contentus non est; in littus arenas,
In segeteam spicas, in mare fundat aquas.
Intempestivos igitur compesce timores,
Vela nec in medio desere nostra mari.

ELEGIA VII

QVam legis, ex illa tibi venit epistola terra,
Latus tibi æquoreis jungitur Ister aquis.
Si tibi contigerit cum dulci vita salute;
Candida fortunæ pars manet una meæ.
Scilicet, ut semper, quid agam, carissime, quæris;
(Quamvis hoc vel me scire tacente potes:)
Sum miser. hæc brevis est nostrorum summa malorum:
Quisquis & offenso Cæsare vivet; erit.
Turba Tomitanæ quæ sit regionis, & inter
Quos habitem mores; discere cura tibi est?
Mista sit hæc quamvis inter Grecosque Getasque;
A male pacatis plus trahit ora Getis.
Sarmaticæ maior Geticæque frequentia gentis

Per medias in equis itque reditque vias.
In quibus est nemo, qui non corycon, & arcum,
Telaque vipereo lurida felle gerat.
Vox fera, trux vultus, verissima mortis imago;
Non coma, non ulla barba resecta manu
Dextera non segnis fixo dare vulnera cultro,
Quem vinctum lateri barbarus omnis habet.
Vivit in his igitur tenerorum oblitus amorum,
Hos videt, hos vates audit, amice, tuus.
Atque utinam vivat, & non moriatur in illis:
Absit ab invisis & tamen umbra locis.
Carmina quod pleno saltari nostra theatro,
Versibus & plandi scribis, amice, meis.
Nil equidem feci (tu scis hoc ipse) theatris:
Musa nec in plausus ambitiosa mea est.
Nec tamen ingratum quodcunque oblivia nostri
Impedit, & profugi nomen in ore refert.
Quamvis interdum, quæ me læsisse recordor.
Carmina devoveo, Pieridasque meas.
Cum bene devovi; nequeo tamen esse sine illis,
Vulneribusque meis tela cruenta sequor.
Quæque modo Euboicis lacerata est fluctibus; audet
Graja Caphaream currere puppis aquam.
Nec tamen, ut lauder vigilo, curamque futuri
Nominis, utilius quod latuisset, ago.
Detineo studiis animum, falloque labores:
Experior curis, & dare verba meis.
Quid potius faciam desertis solus in oris,
Quamve malis aliam quærere coner opem?
Sive locum specto: locus est inamabilis, & quo
Esse nihil toto tristius orbe potest:
Sive homines; vix sunt homines hoc nomine digni,
Quamque lupi, sævæ plus feritatis habent.
Non metuunt leges, sed cedit viribus æquum,
Victaque pugnaci jura sub ense jacent.
Pallibus & laxis arcent mala frigora braccis,
Oraque sunt longis horrida tecta comis.
In paucis remanent Grajæ vestigia linguæ;
Hæc quoque jam Getico barbara facta sono.
Unus in hoc vix est populo, qui forte Latine
Quælibet è medio reddere verba queat.
Ille ego Romanus vates (ignoscite Musæ)
Sarmatico cogor plurima more loqui.
En pudet, & fateor; jam desuetudine longa
Vix subeunt ipsi verba Latina mihi.
Nec dubito, quin sint, & in hoc non pauca libello

Barbara: non hominis culpa, sed ista loca.
Ne tamen Ausoniæ perdam commercia linguæ,
Et fiat patrio vox mea muta sono;
Ipse loquor mecum, desuetaque verba retracto,
Et studii repeto signa sinistra mei.
Sic animum tempusque traho: meque ipse reduco
A contemplatu submoveoque mali.
Carminibus quæro miserarum oblivia rerum.
Præmia si studio consequar ista; sat est.

ELEGIA VIII.

NOn adeo cecidi, quamvis abjectus, ut infra
Te quoq; sim: inferius quo nihil esse potest.
Quæ tibi res animos in me facit improbe? curve
Casibus insultas, quos potes ipse pati?
Nec mala te reddunt mitem placidumve jacenti,
Nostra, quibus possint illacrymare feræ?
Nec metuis dubio Fortunæ stantis in orbe
Numen, & exosæ verba superba Deæ.
Exiget ab dignas ultrix Rhamnusia pœnas?
Imposito calcas quid mea colla pede?
Vidi ego naufragiumque, viros & in æquore mergi,
Et nunquam dixi justior unda fuit.
Vilia qui quondam miseris alimenta negarat;
Nunc mendicato pascitur ipse cibo.
Passibus ambiguis fortuna volubilis errat,
Et manet in nullo certa tenaxque loco:
Sed modo læta manet, vultus modo sumit acerbos,
Et tantum constans in levitate sua est.
Nos quoque floruimus, sed flos erat ille caducus,
Flammaque de stipula nostra brevisque fuit.
Neve tamen tota capias fera gaudia mente;
Non est placandi spes mihi nulla dei.
Vel quia peccavi citra scelus; utque pudore
Non caret, invidia sic mea culpa caret;
Vel quia nil ingens ad finem solis ab ortu,
Illo cui paret, mitius orbis habet.
Scilicet ut non est per vim superabilis ulli,
Molle cor ad timidas sic habet ille preces.
Exemploque Deum, quibus accessurus & ipse,
Cum pœnæ venia plura roganda petam.
Si numeres anno soles & nubila toto,
Invenies nitidum sæpius isse diem.
Ergo, ne nimium nostra lætere ruina:
Restitui quondam me quoque posse puta.
Posse puta fieri lenito Principe, vultus
Vt videas media tristis in Vrbe meos:

Vt-

Vtque ego te videam caussa graviore fugatum.
Hæc sunt à primis proxima vota meis.

ELEGIA IX.

O Tua si sineres in nostris nomina poni
Carminibus; positos quam mihi sæpe fores:
Te solum meriti canerem memor; inque libellis
Crevisset sine te pagina nulla meis.
Quid tibi deberem tota sciretur in urbe:
Exsul in amissa si tamen urbe legor.
Te præsens mitem, te nosset serior ætas:
Scripta vetustatem si modo nostra ferent.
Nec tibi cessaret doctus bene dicere lector:
Hic tibi servato vate maneret honor.
Cæsaris est primum munus, quod ducimus auras:
Gratia post magnos est tibi habenda deos.
Ille dedit vitam: tu, quam dedit ille, tueris:
Et facis accepto munere posse frui.
Cumque perhorruerit casus pars maxima nostros,
Pars etiam credi pertimuisse velit,
Naufragiumque meum tumulo spectarit ab alto,
Nec dederit nanti per freta sæva manum;
Seminecem Stygia revocasti solus ab unda.
Hoc quoque quod memores possumus esse; tuum,
Di tibi se tribuant cum Cæsare semper amicos,
Non potuit votum plenius esse meum.
Hæc meus argutis, si tu paterere, libellis
Poneret in multa luce videnda labor.
Nunc quoq; jam quamvis est jussa quiescere, quin te
Nominet invitum, vix mea Musa tenet.
Vtque canem pavidæ nactum vestigia cervæ
Luctantem frustra copula dura tenet,
Vtque fores nondum reserati carceris acer
Nunc pede, nunc pressa fronte lacessit equus;
Sic mea lege data vincta atque inclusa Thaleia
Per titulum vetiti nominis ire cupit.
Ne tamen officio memoris lædaris amici;
Parebo jussis, parce timere, tuis.
At non parerem, si non meminisse putares.
Hoc quod non prohibet vox tua; gratus ero.
Dumque (quod ò breve sit!) lumen solare videbo;
Serviet officio spiritus iste tuo.

ELEGIA X.

VT sumus in Ponto; ter frigore constitit ister,
Facta est Euxini dura ter unda maris.
At mihi jam videor patria procul esse, tot annis,

Dardana quot Grajo Troja sub hoste fuit.
Stare putes, adeo procedunt tempora tarde,
Et peragit lentis passibus annus iter.
Nec mihi solstitium quidquam de noctibus aufert,
Efficit angustos nec mihi bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura novata.
Cumque meis curis omnia longa facit.
Num peragunt solitos communia tempora motus,
Suntque magis vitæ tempora dura meæ?
Quem tenet Euxini mendax cognomine littus,
Et Scythici ·ere terra sinistra freti.
Innumeræ circa gentes fera bella minantur,
Quæ nisi de rapto vivere turpe putant.
Nil ex ra tutum. tumulus defenditur ægre
Mœnibus exiguis, ingenioque loci.
Cum minime credas; ut aves, densissimus hostis
Advolat, & prædam, vix bene visus, agit:
Sæpe intra muros clausis venientia portis
Per medias legimus noxia tela vias.
Est igitur rarus, qui jam colere audeat: isque
Hac arat infelix, hac tenet arma manu.
Sub galea pastor junctis pice cantat avenis;
Proque lupo pa·idę bella verentur oves.
Vix ope castelli defendimur: & tamen intus
Mista facit Grajis barbara turba metum.
Quippe simul nobis habitat discrimine nullo
Barbarus; & tecti plus quoque parte tenet.
Quorum ut non timeas; possis odisse, videndo
Pellibus & longa corpora tecta coma.
Hos quoque qui geniti Graja creduntur in urbe,
Pro patrio cultu Persica bracca tegit.
Exercent illi sociæ commercia linguæ.
Per gestum res est significanda mihi.
Barbarus hic ego sum: quia non intelligor ulli,
Et rident stolidi verba Latina Getæ.
Meque palam de me tuto mala sæpe loquuntur;
Forsitan objiciunt exsiliumque mihi.
Vtque fit, in me aliquid, si quid dicentibus illis
Abnuerim quoties annuerimque, putant
Adde, quod injustum rigido jus ducitur ense;
Dantur & in medio vulnera sæpe foro.
O diram Lachesin, quæ tam grave sidus habenti
Fila dedit vitæ non breviora meæ!
Quod patriæ vultu, vestroque caremus amici,
Quod sic in Scythicis gentibus esse queror;
Vtraque pœna gravis. merui tamen urbe carere:

Non

Non merui tali fortitan esse loco.
Quid loquor ah demens? ipsam quoq; perdere vitam
Cæsaris offenso numine dignus eram.

ELEGIA XI

QVod te nescio quis per jurgia dixerit esse
Exsulis uxorem, littera questa tua est.
Indolui: non tam mea quod fortuna male audit,
Qui jam consuevi fortiter esse miser;
Quam quod cui minime vellem sum caussa pudoris,
Teque reor nostris erubuisse malis.
Perfer, & obdura. multa graviora tulisti,
Cum me surripuit Principis ira tibi.
Fallitur iste tamen, quo judice nominor exsul:
Mollior est culpam pœna secuta meam.
Maxima pœna mihi est, ipsum offendisse: priusque
Venisset mallem funeris hora mihi.
Quassa tamen nostra est, nec mersa nec obruta puppis,
Vtque caret portu; sic tamen exstat aquis.
Nec vitam, nec opes, nec jus mihi civis ademit,
Quæ merui vitio perdere cuncta meo.
Sed quia peccato facinus non adfuit illi,
Nil nisi me patriis jussit abesse focis,
Vtq; aliis, quorum numerum comprendere non est,
Cæsareum numen, sic mihi, mite fuit.
Ipse relegati non exsulis utitur in me
Nomine: tuta suo judice caussa mea est.
Iure igitur laudes, Cæsar, pro parte virili.
Carmina nostra tuas qualiacunque canunt.
Iure Deos, ut adhuc cœli tibi limina claudant,
Teque velint sine se comprecor esse Deum.
Optat idem populus sed ut in mare flumina vastum,
Sic solet exiguæ currere rivus aquæ.
At tu fortunam, cujus vocor exsul ab ore,
Nomine mendaci parce gravare meam.

ELEGIA XII.

SCribis, ut oblectem studio lacrymabile tempus,
Ne pereant turpi pectora nostra situ.
Difficile est, quod amice mones quia carmina læta
Sunt opus, & pacem mentis habere volunt,
Nostra per adversas agitur fortuna procellas:
Sorte nec ulla mea tristior esse potest.
Exigis, ut Priamus natorum funere plaudat,
Et Niobe festos ducat ut orba choros.
Luctibus, an studio videor debere teneri,
Solus in extremos jussus abire Getas?
Des licet invalido pectus mihi robore fultum,

Fama

Fama refert Anyti quale fuisse rei;
Fracta cadat tantæ sapientia mole ruinæ.
Plus valet humanis viribus ira Dei.
Ille senex dictus sapiens ab Apolline, nullum
Scribere in hoc casu sustinuisset opus.
Vt veniant patriæ, veniant oblivia vestri,
Omnis & admissi sensus abesse queat;
At timor officio fungi vetat ipse quieto:
Cinctus ab innumero me tenet hoste locus.
Adde, quod ingenium longa rubigine læsum
Torpet: & est multo, quam fuit ante, minus.
Fertilis, assiduo si non renovetur aratro,
Nil, nisi cum spinis gramen, habebit ager.
Tempore qui longo steterit, male curret, & inter
Carceribus missos ultimus ibit equos
Vertitur in teneram cariem rimisque dehiscit,
Si qua diu solitis cymba vacavit aquis.
Me quoque despero, fuerim cum parvus & ante,
Illi, qui fueram, posse redire parem.
Contudit ingenium patientia longa malorum,
Et pars antiqui magna vigoris abest.
Sæpe tamen nobis, ut nunc quoque sumta tabella,
Inque suos volui cogere verba pedes:
Carmina scripta mihi sunt nulla, aut qualia cernis;
Digna sui domini tempore, digna loco,
Denique non parvas animo dat gloria vires,
Et fœcunda facit pectora laudis amor.
Nominis & famæ quondam fulgore trahebar,
Dum tulit antennas aura secunda meas.
Non adeo bene nunc, ut sit mihi gloria curæ:
Si liceat, nulli cognitus esse velim.
An quia cesserunt primo bene carmina, suades
Scribere, successus ut sequar ipse meos?
Pace novem vestra liceat dixisse sorores;
Vos estis nostræ maxima caussa fugæ.
Vtque dedit justas tauri fabricator aheni,
Sic ego do pœnas artibus ipse meis.
Nil mihi debuerat cum versibus amplius esse,
Sed fugerem merito naufragus omne fretum.
At puto, si demens studium fatale retentem;
Hic mihi præbebit carminis arma locus
Non liber hic ullos, non qui mihi commodet aurem,
Verbaque significent quid mea norit; adest.
Omnia barbariæ loca sunt, vocisque ferinæ:
Omnia sunt Getici plena timore soni.
Ipse mihi videor jam dedidicisse Latine:

Iam didici Getice Sarmaticeque loqui.
Nec tamen, ut verum fatear tibi, nostra teneri
A componendo carmine Musa potest.
Scribimus, & scriptos absuminus igne libellos
Exitus est studii parva favilla mei.
Nec possum, & cupio non ullos ducere versus,
Ponitur idcirco noster in igne labor.
Nec, nisi pars casu flammis erepta dolove,
Ad vos ingenii pervenit ulla mei.
Sic utinam, quæ nil metuentem tale magistrum
Perdidit, in cineres Ars mea versa foret.

ELEGIA XIII.

HAnc tuus & Getico mittit tibi Naso salutem:
Mittere rem si quis, qua caret ipse, potest.
Aeger enim traxi contagia corpore mentis,
Libera tormento pars mihi nequa vacet:
Perque dies multos lateris cruciatibus uror,
Sed quod non modico frigore læsit hyems.
Si tamen ipse vales, aliqua nos parte valemus:
Quippe mea est humeris fulta ruina tuis.
Qui mihi cum dederis ingentia pignora, cumque
Per numeros omnes hoc tueare caput;
Quod tua me raro soletur epistola, peccas:
Remque piam præstas, ni mihi verba neges.
Hoc precor emenda: quod si correxeris unum,
Nullus in egregio corpore nævus erit.
Pluribus accusem: fieri nisi possit, ut ad me
Littera non veniat; missa sit illa tamen.
Di faciant, ut sit temeraria nostra querela,
Teque putem falso non meminisse mei.
Quod precor, esse liquet. neque enim mutabile robur
Credere me fas est pectoris esse tui.
Cana prius gelido desint absynthia Ponto,
Et careat dulci Trinacris Hybla thymo;
Immemorem quam te quisquam convincat amici.
Non ita sunt fati stamina nigra mei.
Tu tamen, ut possis falsæ quoque pellere culpæ
Crimina; quod non es, ne videare, cave.
Utque solebamus consumere longa loquendo
Tempora, sermonem deficiente die;
Sic ferat ac referat tacitas nunc littera voces,
Et peragant linguæ charta manusque vices:
Quod fore ne nimium videar diffidere, sitque
Versibus hoc paucis admonuisse satis;
Accipe, quo semper finitur epistola verbo,
Atque meis distent ut tua fata; Vale.

ELEGIA XIV.

QVanta tibi dederim nostris monumenta libellis,
O mihi me conjux carior, ipsa vides.
Detrahat autori multum fortuna licebit;
Tu tamen ingenio clara ferere meo:
Dumque legar pariter mecum tua fama legetur:
Nec potes in mœstos omnis abire rogos:
Cumque viri casu possis miseranda videri;
Invenies aliquas, quæ quod es, esse velint:
Quæ te, nostrorum cum sis in parte malorum,
Felicem dicant, invidiantque tibi.
Non ego divitias dando tibi plura dedissem.
Nil feret ad manes divitis umbra suos.
Perpetui fructum donavi nominis: idque
Quo dare nil potui munere majus, habes.
Adde, quod & rerum sola es tutela mearum,
Ad te non parvi venit honoris onus,
Quod nunquam vox est de te mea muta, tuique
Iudiciis debes esse superba viri.
Quæ ne quis possit temeraria dicere, persta:
Et pariter serva, meque, piamque fidem.
Nam tua, dum stetimus, turpi sine crimine mansit,
Et tanta probitas irreprehensa fuit.
Par eadem nostra nunc est sibi facta ruina.
Conspicuum virtus hic tua ponat opus.
Esse bonam facile est, ubi quod vetet esse, remotū est,
Et nihil officio nupta, quod obstet, habet:
Cum deus intonuit, non se subducere nimbo,
Id demum pietas; id socialis amor.
Rara quidem virtus, quam non fortuna gubernet,
Quæ maneat stabili, cum fugit illa, pede;
Si qua tamen pretii sibi merces ipsa petiti,
Inque parum lætis ardua rebus adest;
Vt tempus numeres, per sæcula nulla tacetur,
Et loca mirantur, qua patet orbis iter.
Aspicis, ut longo teneat laudabilis ævo
Nomen inextinctum Penelopeia fides?
Cernis ut Admeti cantetur ut Hectoris uxor,
Ausaque in accensos Iphias ire rogos;
Vt vivat fama conjux Phylaceia, cujus
Iliacam primo vir pede pressit humum?
Nil opus est letho pro me, sed amore, fideque.
Non ex difficili fama petenda tibi ea.
Nec te credideris, quia non facis, ista moneri.
Vela damus, quamvis remige puppis eat.
Qui monet, ut facias quod jam facis; ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

P. OVIDII NASONIS
DE PONTO,
LIBER I.
ELEGIA I. *Bruto.*

NAso Tomitanæ jam non novus incola terræ,
Hoc tibi de Getico littore mittit opus.
Si vacat, hospitio peregrinos Brute libellos
Excipe dumque aliquo, quolibet abde loco.
Publica non audent inter monumenta venire,
Quod suus hoc illis clauserit autor iter.
Ah quoties dixi, Certe nil turpe docetis,
Ite, patet castis versibus ille locus.
Non tamen accedunt: sed, ut aspicis ipse, latere
Sub Lare privato tutius esse putant.
Quæris, ubi hos possis nullo componere læso;
Qua steterant Artes, pars vacat illa tibi.
Quid veniant novitate roges fortasse sub ipsa,
Accipe, quodcunque est, dummodo non sit amor.
Invenies, quamvis non est miserabilis index,
Non minus hoc illo triste, quod ante dedi.
Rebus idem, titulo differt: & epistola cui sic
Non occultato nomine missa docet.
Nec vos hoc vultis, sed non prohibere potestis:
Musaque ad invitos officiosa venit.
Quidquid id est, adjunge meis: nihil impedit ortos
Exule, servatis legibus, urbe frui.
Quod metuas non est. Antoni scripta leguntur:
Doctus & in promtu scriniis Brutus habet.
Nec me nominibus furiosus confero tantis.
Sæva Deos contra non tamen arma tuli.
Denique Cæsareo, quod non desiderat ipse,
Non caret è nostris ullus honore liber.
Si dubitas de me; laudes admitte Deorum,
Et carmen dempto nomine sume meum.
Adjuvat in bello pacatæ ramus olivæ:
Proderit autorem pacis habere nihil?
Cum foret Æneæ cervix subjecta parenti,
Dicitur ipsa viro flamma dedisse viam,
Fert liber Æneaden, & non iter omne patebit?
At patriæ pater hic; ipsius ille fuit.

Ecquis ita est audax, ut limine cogat abire
Iactantem Pharia tinnula sistra manu?
Ante Deum matrem cornu tibicen adunco
Cum canit; exiguæ quis stipis æra neget?
Scimus ab imperio fieri nil tale Dianæ:
Vnde tamen vivat, vaticinator habet.
Ipsa movent animos Superorum numina nostros,
Turpe nec est tali credulitate capi.
En ego pro sistro Phrygiique foramine buxi,
Gentis Iuleæ nomina sacra fero.
Vaticinor moneoque. locum date sacra ferenti;
Non mihi, sed magno poscitur ille Deo.
Nec quia vel merui, vel sensi Principis iram;
A nobis ipsum nolle putate coli.
Vidi ego linigeræ numen violasse fatentem
Isidis, Isiacos ante sedere focos.
Alter ob huic similem privatus lumine culpam,
Clamabat media se meruisse via.
Talia cœlestes fieri præconia gaudent,
Vt sua quid valeant numina, teste probent.
Sæpe levant pœnas ereptaque lumina reddunt
Cum bene peccati pœnituisse vident.
Pœnitet o (si quid miserorum creditur ulli)
Pœnitet, & facto torqueor ipse meo.
Cumque sit exilium, magis est mihi culpa dolori:
Estque pati pœnam, quam meruisse, minus.
Vt mihi Di faveant, quibus est manifestior ipse;
Pœna potest demi, culpa perennis erit.
Mors faciet certe, ne sim cum venerit exul:
Ne non peccarim, mors quoque non faciet.
Non igitur mirum, si mens mihi tabida facta,
De nive manantis more liquescit aquæ.
Estur ut occulta vitiata teredine navis,
Aequorei scopulos ut cavat unda salis,
Roditur ut scabra positum rubigine ferrum,
Conditus ut tineæ carpitur ore liber;
Sic mea perpetuos curarum pectora morsus,
Fine quibus nullo conficiantur, habent.
Nec prius hi mentem stimuli, quam vita, relinquent:
Quique dolet citius, quam dolor ipse, cadet.
Hoc mihi si Superi, quorum sumus omnia, credant,
Forsitan exigua dignus habebor ope.
Inque locum Scythico vacuum mutabor ab arcu.
Plus isto, duri, si precer, oris ero.

ELEGIA II. *Maximo.*

MAxime, qui tanti menſuram nominis imples,
Et geminas animi nobilitate genus,
Qui naſci ut poſſes, quamvis cecidere trecenti,
Non omnes Fabies abſtulit una dies :
Forſitan hæc à quo mittatur epiſtola quæras.
Quique loquar tecum, certior eſſe velis
Hei mihi, quid faciam ? vereor, ne nomine lecto,
Durus, & averſa cætera mente legas.
Viderit hæc ſi quis ; tibi me ſcripſiſſe fateri
Audebo, & propriis ingemuiſſe malis.
Viderit ; audebo tibi me ſcripſiſſe fateri,
Atque modum culpæ notificare meæ.
Qui, cum me pœna dignum graviore fuiſſe
Confitear ; poſſum vix graviora pati.
Hoſtibus in mediis interque pericula verſor :
Tanquam cum patria pax ſit adempta mihi.
Qui morti ſævo geminent ut vulnere cauſas,
Omnia vipereo ſpicula felle linunt.
His eques inſtructus perterrita mœnia luſtrat :
More lupi clauſas circumeuntis oves.
At ſemel intentus nervo levis arcus equino,
Vincula ſemper habens irreſoluta manet.
Tecta rigent fixis veluti vallata ſagittis,
Portaque vix firma ſubmovet arma ſera.
Adde loci faciem, nec fronde nec arbore tecti,
Et quod iners hyemi continuatur hyems.
Hic me pugnantem cum frigore, cumque ſagittis,
Cumque meo fato; quarta fatigat hyems.
Fine carent lacrymæ : niſi cum ſtupor obſtitit illis,
Et ſimilis morti pectora torpor habet
Felicem Nioben, quamvis tot funera vidit,
Quæ poſuit ſenſum ſaxea facta mali !
Vos quoque felices, quarum clamantia fratrem
Cortice velavit populus ora novo.
Ille ego ſum, lignum qui non admittar in ullum,
Ille ego ſum, fruſtra qui lapis eſſe velim.
Ipſa Meduſa oculis veniat licet obvia noſtris,
Amittat vires ipſe Meduſa ſuas
Vivimus, ut nunquam ſenſu careamus amaro,
Et gravior longa fit mea pœna mora.
Sic inconſumptum Tityi ſemperque renaſcens,
Non perit, ut poſſit ſæpe perire, jecur.
At puto, cum requies medicinaque publica curæ,
Somnus adeſt, ſolitis nox venit orba malis.
Somnia me terrent veros imitantia caſus,

Et

Et vigilant sensus in mea damna mei.
Aut ego Sarmaticas videor vitare sagittas,
  Aut dare captivas ad fera vincla manus.
Aut ubi decipior melioris imagine somni,
  Aspicio patriæ tecta relicta meæ
Et modo vobiscum quos sum veneratus amici,
  Et modo cum chara conjuge multa loquor.
Sic, ubi percepta brevis, & non vera voluptas,
  Pejor ab admonitu fit status iste boni.
Sive dies igitur caput hoc miserabile cernit,
  Sive pruinosi Noctis aguntur equi;
Sic mea perpetuis liquefiunt pectora curis,
  Ignibus admotis ut nova cera solet.
Sæpe precor mortem, mortē quoq; deprecor idem,
  Ne mea Sarmaticum contegat ossa solum.
Cum subit, Augusti quæ sit clementia; credo
  Mollia naufragiis littora posse dari,
Cum video quam sint mea fata tenacia; frangor,
  Spesque levis magno victa timore cadit.
Nec tamen ulterius quicquam sperove precorve,
  Quam male mutato posse carere loco:
Aut hoc, aut nihil est, pro me tentare modeste
  Gratia quod salvo vestra pudore queat.
Suscipe, Romanæ facundia Maxime linguæ.
  Difficilis caussæ mite patrocinium.
Est mala (confiteor) sed te bona fiet agente.
  Lenia pro misera fac modo verba fuga.
Nescit enim Cæsar, quamvis Deus omnia norit,
  Vltimus hic qua sit conditione locus.
Magna tenent illud numen molimina rerum:
  Hæc est cœlesti pectore cura minor.
Nec vacat, in qua sint positi regione Tomitæ
  Quærere: finitimo vix loca nota Getæ.
Aut quid Sauromatæ faciant, quid Iazyges acres,
  Cultaque Oresteæ Taurica terra Deæ.
Quæque aliæ gentes, ubi frigore constitit Ister,
  Dura meant celeri terga per amnis equo.
Maxima pars hominum, nec te pulcherrima curant
  Roma, nec Ausonii militis arma timent.
Dant animos arcus illis plenæque pharetræ;
  Quamque libet longis cursibus aptus equus:
Quodque sitim didicere diu tolerare famemque,
  Quodque sequens nullas hostis habebit aquas.
Ira Dei mitis non me misisset in istam,
  Si satis hæc illi nota fuisset, humum.
Nec me, nec quenquam Romanum gaudet ab hoste

Meque minus vitam cui dedit ipse, premi.
Noluit, ut poterat, minimo me perdere nutu.
Nil opus est ullis in mea fata Getis.
Sed neque, cur morerer, quidquam mihi comperit actum:
Nec minus infestus, quam fuit, esse potest.
Tunc quoque nil fecit, nisi quod facere ipse coegi,
Pæne etiam merito parcior ira meo.
Di faciant igitur, quorum justissimus ipse est;
Alma nihil majus Cæsare terra ferat.
Vtque diu sub eo sit publica sarcina rerum,
Perque manus hujus tradita gentis eat.
Vt tu tam placido, quam nos quoque sensimus illum
Iudice, pro lacrymis ora resolve meis.
Non petis, ut bene sit, sed uti male tutius, utque
Exsilium sævo distet ab hoste meum:
Quamque dedere mihi præsentia numina vitam,
Non adimat stricto squallidus ense Getes.
Denique si moriar; subeam pacatius arvum,
Ossa nec à Scythica nostra premantur humo.
Nec male compositos, ut scilicet exule dignum,
Bestonii cineres ungula pulset equi.
Et ne, si superest aliquis post funera sensus,
Terreat ut manes Sarmatis umbra meos.
Cæsaris hæc animum poterant audita movere,
Maxime: movissent si tamen ante tuum.
Vox precor Augustas pro me tua molliat aures,
Auxilio trepedis quæ solet esse reis,
Assuetaque tibi doctæ dulcedine linguæ,
Aequandi Superis pectora flecte viri.
Non tibi Theromedon, crudusque rogabitur Atreus
Quique suis homines pabula fecit equis:
Sed piger ad pœnas princeps, ad præmia velox,
Quique dolet, quoties cogitur esse ferox.
Qui vicit semper, victis ut parcere posset,
Clausit & æterna civica bella sera.
Multa metu pœnæ, pœna qui pauca coercet,
Et jacit invita fulmina rara manu.
Ergo tam placidas orator missus ad aures,
Vt propior patriæ sit fuga nostra, roga.
Ille ego sum, qui te colui: quem festa solebat
Inter convivas mensa videre tuos.
Ille ego, qui duxi vestros Hymonæon ad ignes,
Et cecini fausto carmina digna thoro.
Cujus te solitum memini laudare libellos,
Exceptis, domino qui nocuere suo.

Cui tua nonnunquam miranti scripta legebas.
Ille ego, de vestra cui data nupta domo.
Hanc probat, & primo dilectam semper ab ævo
Est inter comites Marcia censa suas.
Inque suis habuit matertera Cæsaris ante:
Quarum judicio, siqua probata, proba est.
Ipsa sua melior fama, laudantibus istis,
Claudia divina non eguisset ope.
Nos quoque præterios sine labe peregimus annos.
Proxima pars vitæ transilienda meæ.
Sed de me ut sileam, conjux mea sarcina vestra est.
Non potes hanc salva dissimulare fide.
Confugit hæc ad vos, vestras amplectitur aras,
(Iure venit cultos ad sibi quisque Deos)
Flensque rogat, precibus lenito Cæsare vestris,
Busta sui fiant ut propiora viri,

ELEGIA III. *Rufino.*

HAnc tibi Naso tuus mittit Rufine salutem,
Qui miser est, ulli si suus esse potest.
Reddita confusæ nuper solatia menti,
Auxilium nostris spemque tulere malis.
Vtque Machauniis Pæantius artibus heros,
Lenito medicam vulnere sensit opem:
Sic ego mente jacens, & acerbo saucius ictu,
Admonitu cœpi fortior esse tuo.
Et jam deficiens, sic ad tua verba revixi,
Vt solet infuso vena redire mero.
Nec tamen exhibuit tantas facundia vires,
Vt mea sint dictis pectora sana tuis.
Vt multum demas nostræ de gurgite curæ,
Non minus exhausto, quod superabit, erit.
Tempore ducetur longo fortasse cicatrix:
Horrent admotas vulnera cruda manus.
Non est in medico semper, relevetur ut æger.
Interdum docta plus valet arte malum.
Cernis, ut e molli sanguis pulmone remissus,
Ad Stygias certo limite ducat aquas?
Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas;
Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere nodosam nescit medicina podagram,
Nec formidandis auxiliatur aquis.
Cura quoque interdum nulla medicabilis arte:
Aut ut sit; longa est extenuanda mora.
Cum bene firmarunt animum præcepta jacentem,
Sumptaque sunt nobis pectoris arma tui;
Rursus amor patriæ ratione valentior omni,

Quod tua texuerunt scripta, retexit opus.
Sive pium jus hoc, seu jus muliebre vocari;
Confiteor, misero molle cor esse mihi.
Non dubia est Ithaci prudentia: sed tamen optet
Fumum de patriis posse videre focis.
Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.
Quid melius Roma, Scythico quid frigore pejus?
Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.
Cum bene sint clausæ cavea Pandione natæ;
Nititur in sylvas quæque redire suas.
Assuetos tauri saltus, assueta leones
(Nec feritas illos impedit) antra petunt.
Tu tamen exsilii morsus è pectore nostro
Fomentis speras cedere posse tuis.
Effice, vos ipsi ne tam mihi sitis amandi,
Talibus ut levius sit caruisse malum.
At puto qua fueram genitus tellure carenti,
In tamen humano contigit esse loco.
Orbis in extremi jaceo desertus arenis,
Fert ubi perpetuas obruta terra nives.
Non ager hic pomum, non dulces educat uvas,
Non salices ripa, robora monte virent:
Neve fretum terra laudes magis; æquora semper
Ventorum rabie, solibus orba, tument.
Quocunque aspicias, campi cultore carentes,
Vastaque, quæ nemo vindicet, arva jacent.
Hostis adest dextra lævaque à parte timendus,
Vicinoque metu terret utrumque latus.
Altera Bistonias pars est sensura sarissas,
Altera Sarmatica spicula missa manu.
I nunc & veterum nobis exempla virorum,
Qui forti casum mente tulere, refer:
Et grave magnanimi robur mirare Rutilî,
Non usi reditus conditione dati.
Smyrna virum tenuit, non Pontus, & hostica tellus;
Pæne minus nullo Smyrna petenda loco.
Non doluit patria Cynicus procul esse Sinopeus:
Legit enim sedes Attica terra tuas.
Arma Neoclides qui Persica contudit armis,
Argolica primam sensit in urbe fugam.
Pulsus Aristides patria, Lacedæmona fugit.
Inter quas dubium, quæ prior esset, erat.
Cæde puer facta Patroclus Opunta reliquit,
Thessalicamque adiit hospes Achillis humum.
Exul ab Aemonia Pirenida cessit ad undam,

Quo duce trabs Colcha sacra cucurrit aqua.
Liquit Agenorides Sidonia mœnia Cadmus,
Poneret ut muros in meliore loco.
Venit ad Adrastum Tydeus, Calydone fugatus,
Et Teucrum Veneri grata recepit humus.
Quid referam veteres Romanæ gentis, apud quos
Exsulibus tellus ultima Tybur erat?
Prosequar ut cunctos, nulli datu omnibus ævis
Tam procul à patria est, horridove locus.
Quo magis ignoscat sapientia vestra dolenti,
Quæ facit ex dictis non ita multa tuis.
Nec tamen inficior, si possint nostra coire
Vulnera; præceptis posse coire tuis.
Sed vereor ne me frustra sanare labores,
Nec juver admota perditus æger ope.
Nec loquor hæc, quia sit major prudentia nobis.
Sed sim quam medico notior ipse mihi.
Vt tamen hoc ita sit, munus tua grande voluntas
Ad me pervenit, consuluique boni.

ELEGIA IV. *Vxori.*

IAm mihi deterior canis aspergitur ætas,
Iamque meos vultus ruga senilis arat:
Iam vigor, & quasso languent in corpore vires,
Nec, juveni, lusus qui placuere, juvant.
Nec si me subito videas, agnoscere possis:
Aetatis facta est tanta ruina meæ.
Confiteor facere hoc annos; sed & altera caussa est,
Anxietas animi, continuusque labor.
Nam mea per longos si quis mala digerat annos;
Crede mihi, Pylio Nestore major ero.
Cernis ut in duris (& quid bove firmius?) arvis
Fortia taurorum corpora frangat opus?
Quæ nunquam vacuo solita est cessare novali,
Fructibus assiduis lassa senescit humus.
Occidet, ad Circi si quis certamina semper,
Non intermissis cursibus, ibit equus,
Firma sit illa licet, solvetur in æquore navis,
Quæ numquam liquidis sicca carebit aquis.
Me quoque debilitat series immensa malorum,
Ante meum tempus cogit & esse senem.
Otia corpus alunt, animus quoque pascitur illis:
Immodicus contra carpit utrumque labor.
Aspice in has partes quod venerit Aesone natus,
Quam laudem sera posteritate ferat.
At labor illius nostro leviorque minorque,
Si modo non verum nomina magna premunt.

Ille eſt in Pontum Pelia mittente profectus,
Qui vix Theſſaliæ fine timendus erat,
Cæſaris ira mihi nocuit: quem ſolis ab ortu,
Solis ad occaſus utraque terra tremit.
Iunctior Aemonia eſt Ponto, quam Roma ſit Iſtro,
Et brevius quam nos ille peregit iter.
Ille habuit comitos primos telluris Achivæ:
At noſtram cuncti deſtituere fugam.
Nos fragili ligno vaſtum ſulcavimus æquor:
Quæ tulit Aeſoniden firma carina fuit.
Nec Tiphys mihi erat rector: nec Agenore natus,
Quas ſequerer docuit, quas fugeremque vias.
Illum tutata eſt cum Pallade regia Iuno:
Defendere meum numina nulla caput:
Illum furtivæ juvere Cupidinis artes,
Quas à me vellem non dedicisset Amor.
Ille domum rediit: nos hîs moriemur in arvis,
Perſtiterit læſi ſi gravis ira Dei.
Durius eſt igitur noſtrum, fidiſſima conjux,
Illo quod ſubiit Aeſone natus, onus.
Te quoque, quam juvenem diſcedens urbe reliqui,
Credibile eſt noſtris inſenuiſſe malis.
O ego, di faciant, talem te cernere poſſim,
Charaque mutatis oſcula ferre comis,
Amplectique meis corpus non pingue lacertis,
Et gracile hoc fecit dicere cura mei:
Et narrare meos flenti flens ipſe labores,
Sperato nunquam colloquioque frui.
Thuraque Cæſaribus cum conjuge Cæſare digna,
Dis veris memori debita ferre manu.
Memnonis hanc utinam lenito Principe mater,
Quamprimum roſeo provocet ore diem.

ELEGIA V. *Maximo.*

ILle tuos quondam non ultimus inter amicos,
Vt ſua verba legas, Maxime, Naſo rogat:
In quibus ingenium deſiſte requirere noſtrum,
Neſcius exſilii ne videare mei.
Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus,
Vt capiant vitium, ni moveantur, aquæ:
Et mihi, ſi quis erat ducendi carminis uſus,
Deficit, eſtque minor factus inerte ſitu.
Hæc quoq; quæ legitis, ſi quid mihi, Maxime, credis,
Scribimus invita vixque movente manu.
Non libet in tales animum contendere curas,
Nec venit ad duros Muſa vocata Getas.
Vt tamen ipſe vides, luctor deducere verſum.

Sed

Sed non ſit fato mollior ille meo.
Cum relego, ſcripſiſſe pudet: quia plurima cerno,
Me quoque qui feci judice, digna lini.
Nec tamē emendo (labor hic quam ſcribere major)
Menſque pati durum ſuſtinet ægra nihil.
Scilicet incipiam lima mordacius uti,
Et ſub judicium ſingula verba vocem?
Torquet enim fortuna parum, niſi Lycus in Hebrum
Confluat? & frondes Alpibus addat Athos?
Parcendum eſt animo miſerabile vulnus habenti:
Subducunt oneri colla peruſta boves.
At puto fructus adeſt juſtiſſima cauſa laborum,
Et ſata cum multo fœnore reddit ager.
Tempus ad hoc nobis (repetas licet omnia) nullum
Profuit, atque utinam non nocuiſſet, opus.
Cur igitur ſcribam miraris? miror & ipſe,
Et mecum quæro ſæpe quid inde petam.
An populus vere ſanos negat eſſe poetas,
Sumque fides hujus maxima vocis ego?
Qui ſterili toties cum ſim deceptus ab arvo,
Damnoſa perſto condere ſemen humo.
Scilicet eſt cupidus ſtudiorum quiſque ſuorum,
Tempus & aſſueta ponere in arte juvat.
Saucius ejurat pugnam gladiator, & idem
Immemor antiqui vulneris, arma capit.
Nil ſibi cum pelagi dicit fore naufragus undis,
Et ducit remos, qua modo navit aqua.
Sic ego conſtanter ſtudium non utile ſervo,
Et repeto, nollem quas coluiſſe, Deas.
Quid potius faciam? non ſum qui ſegnia ducam
Otia: mors nobis tempus habetur iners.
Nec juvat in lucem nimio marceſcere vino,
Nec tenet incertas alea blanda manus.
Cum dedimus ſomno, quas corpus poſtulat, horas,
Quo ponam vigilans tempora longa modo?
Moris an oblitus patrii contendere diſcam
Sarmaticos arcus, & trahar arte loci?
Hoc quoque me ſtudium prohibent aſſumere vires,
Menſque magis gracili corpore noſtra valet.
Cum bene quæſieris, quid agam; magis utile nil eſt
Artibus his, quæ nil utilitatis habent.
Conſequor ex illis caſus oblivia noſtri.
Hanc ſatis eſt meſſem ſi mea reddat humus.
Gloria vos acuat, vos ut recitata probentur
Carmina, Pieriis invigilate choris.
Quod venit ex facili, ſatis eſt componere nobis,

Et

Et nimis intenti caussa laboris abest.
Cur ego sollicita poliam mea carmina cura?
An verear ne non approbet illa Getes?
Forsitan audacter faciam, si glorier Istrum
Ingenio nullum maius habere meo.
Hoc, ubi vivendum, satis est si consequor arvo,
Inter inhumanos esse poeta Getas.
Quo mihi diversum fama contendere in orbem?
Quem fortuna dedit, Roma sit ille locus.
Hoc mea contenta est infelix Musa theatro.
Sic merui, magni sic voluere Dei.
Nec reor hinc istuc nostris iter esse libellis,
Quo Boreas penna deficiente venit.
Dividimur cœlo, quæque est procul urbe Quirini,
Aspicit hirsutos comminus Vrsa Getas.
Per tantum terræ, tot aquas vix credere possim
Indicium studii transiluisse mei.
Finge legi, quodque est mirabile, finge placere:
Autorem certe res iuvat ista nihil.
Quo tibi si calida positus laudere Syene,
Aut ubi Taprobanen Indica pingit aqua?
Altius ire libet? si te distantia longe
Pleiadum laudent signa, quid inde feras?
Sed neque pervenio scriptis mediocribus istuc,
Famaque cum domino fugit ab Vrbe suo.
Vosque, quibus perii, tunc cum mea fama sepulta est;
Nunc quoque de nostra morte tacere reor.

ELEGIA VI. *Græcino.*

Ecquid ut audisti (nam te diversa tenebat
Terra) meos casus, cor tibi triste fuit?
Dissimules metuasque licet Græcine fateri,
Si bene te novi, triste fuisse liquet.
Non cadit in mores feritas inamabilis istos:
Nec minus à studiis dissidet illa tuis.
Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est,
Pectora mollescunt, asperitasque fugit.
Nec quisquam meliore fide complectitur illas,
Qua sinit officium, militiæque labor.
Certe ego cum primum potui sentire quid essem,
(Nam fuit attonito mens mihi nulla diu)
Hoc quoque fortunam sensi, quod amicus abesses,
Qui mihi præsidium grande futurus eras:
Tecum tunc aberant ægræ solatia mentis,
Magnaque pars animi consiliique mei.
At nunc, quod superest, fer opem precor eminus unam,

Allo-

Alloquioque juva pectora nostra tuo.
Quæ (non mendaci si quicquam credis amico)
Stulta magis dici, quam scelerata, decet.
Nec breve, nec tutum, peccati quæ sit origo
Scribere. tractari vulnera nostra timent:
Qualicunque modo mihi sint ea facta, rogare
Desine. non agites, si qua coire velis.
Quicquid id est,ut non facinus,sic culpa vocanda est.
Omnis an in magnos culpa deos, scelus est?
Spes igitur menti pœnæ Græcine levandæ
Non est ex toto nulla relicta meæ.
Hæc Dea, cum fugerent sceleratas numina terras,
In dis invisa sola remansit humo.
Hæc facit,ut vivat vinctus quoque compede fossor,
Liberaque à ferro crura futura putet.
Hæc facit, ut videat cum terras undique nullas,
Naufragus in mediis brachia jactet aquis.
Sæpe aliquem sollers medicorum cura reliquit,
Nec spes huic vena deficiente cadit.
Carcere dicuntur clausi sperare salutem,
Atque aliquis pendens in cruce, vota facit.
Hæc dea quam multos laqueo sua colla ligantes
Non est proposita passa perire nece!
Me quoque conantem gladio finire dolorem
Arcuit, injecta continuitque manu.
Quidq; facis? lacrymis opus est,non sanguine,dixit.
Sæpe per has flecti Principis ira solet.
Quamvis est igitur meritis indebita nostris;
Magna tamen spes est in bonitate Dei.
Qui ne difficilis mihi sit Græcine, precare:
Confer & in votum tu quoque vota meum.
Inque Tomitana jaceam tumulatus arena,
Si te non nobis ista vovere liquet.
Nam prius incipient turres vitare columbæ,
Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas;
Quam male se præstet veteri Græcinus amico.
Non ita sunt fatis omnia versa meis.

ELEGIA VII. *Messalino.*

Litera pro verbis tibi Messaline salutem,
Quam legis, à sævis attulit usque Getis.
Indicat autorem locus? an nisi nomine lecto,
Hæc me Nasonem scribere verba latet?
Ecquis in extremo positus jacet orbe tuorum,
Me tamen excepto, qui precor esse tuus?
Di procul à cunctis, qui te venerantur amantque,
Hujus notitiam gentis abesse velint.

Nos satis est inter glaciem Scythicasque sagittas
Vivere, si vita est mortis habenda genus.
Nos premat aut bello tellus, aut frigore cælum,
Truxque Getes armis, grandine pulset hyems:
Nos habeat regio nec pomo fœta nec uvis,
Et cujus nullum cesset ab hoste latus:
Cætera sit sospes cultorum turba tuorum,
In quibus, ut populo pars ego parva fui.
Me miserum, si tu verbis offenderis istis,
Nosque negas ulla parte fuisse tuos.
Idque sit ut verum, mentito ignoscere debes.
Nil demit laudi gloria nostra tuæ.
Quis se Cæsaribus notus non fingit amicum?
Da veniam fasso: tu mihi Cæsar eris.
Nec tamen irrumpo, quo non licet ire: satisque
Atria si nobis non patuisse negas.
Vtque tibi fuerit mecum nihil amplius; uno
Nempe salutaris, quam prius, ore minus
Nec tuus est genitor nos inficiatus amicos.
Hortator studii, caussaque; faxque mei,
Cui nos & lacrymas, supremum in funere munus,
Et dedimus medio scripta canenda foro.
Adde, quod est frater tanto tibi junctus amore,
Quantus, in Atridis Tyndaridisque fuit:
Is me nec comitem nec dedignatus amicum;
Si tamen, hæc illi non nocitura putes.
Si minus, hac quoque me mendacem parte fatebor.
Clausa mihi potius tota sit ista domus.
Sed neque claudenda est, & nulla potentia vires
Præstandi, ne quid peccet amicus, habet.
Et tamen ut cuperem, culpam quoque posse negari,
Sic facinus nemo nescit abesse mihi.
Quod nisi delicti pars excusabilis esset;
Parva relegari pœna futura fuit.
Ipse sed hoc vidit, qui pervidet omnia, Cæsar,
Stultitiam dici crimina posse mei.
Quaque ego permisi quaque est res passa, pepercit:
Vsus & est modico fulminis igne sui.
Nec vitam, nec opes, nec ademit posse reverti:
Si sua per vestras victa sit ita preces.
At graviter cecidi. quid enim mirabile, si quis
A Iove percussus non leve vulnus habet?
Ipse suas quamvis vires inhiberet Achilles,
Missa graves ictus Pelias hasta dabat.
Iudicium nobis igitur cum vindicis adsit,
Non est cur tua me janua nosse neget.

Cul-

Culta quidem (fateor) citra quam debuit illa;
  Sed fuit in fatis hoc quoque (credo) meis.
Nec tamen officium sensit domus altera nostrum:
  Hic, illic vestro sub Lare semper eram.
Quæque tua est pietas, ut te non excolat ipsum,
  Ius aliquod tecum fratris amicus habet.
Quid? quod, ut emeritis referenda est gratia semper,
  Sic est fortunæ promeruisse tuæ.
Quod si permittis nobis suadere, quid optes,
  Vt des, quam reddas, plura, precare Deos.
Idque facis quantumque licet meminisse, solebas
  Officii caussa pluribus esse dati.
Quo libet in numero me Messaline repone:
  Sim modo pars vestræ non aliena domus:
Et mala Nasonem, quoniam meruisse videtur,
  Si non ferre doles, at meruisse dole.

ELEGIA VIII. *Severo.*

A Tibi dilecto missam Nasone salutem,
  Accipe, pars animæ magna, Severe, meæ.
Neve roga, quid agam: si prosequar omnia, flebis.
  Summa satis nostri si tibi nota mali.
Vivimus assiduis expertes pacis in armis;
  Dura pharetrato bella movente Geta.
Deque tot expulsis sum miles in exsule solus:
  Tuta (nec invideo) cætera turba jacet:
Quoque magis nostros venia dignere libellos;
  Hæc in procinctu carmina facta leges.
Stat vetus urbs ripæ vicina binominis Istri,
  Mœnibus & positu vix adeunda loci.
Caspius Aegypsos, de se si credimus ipsis,
  Condidit, & proprio nomine dixit opus.
Hanc ferus Odrysiis inopino Marte peremptis,
  Cepit, & in regem sustulit arma Getes.
Ille memor magni generis virtute quod auget,
  Protinus innumero milite cinctus adest.
Nec prius abscessit, merita quam cæde nocentum
  Se nimis ulciscens, extitit ipse nocens.
At tibi, Rex ævo detur fortissime nostro,
  Semper honorata sceptra tenere manu:
Teq; quod & præstat (quid enim tibi plenius optẽ?)
  Martia cum magno Cæsare Roma probet.
Sed memor unde abii, queror, ò jucunde sedalis.
  Accedant nostris sæva quod arma malis.
Vt careo vobis Scythicas detrusus in oras;
  Quattuor autumnos Pleias orta facit.
Nec tu credideris urbanæ commoda vitæ

Quærere Nasonem, quærit & illa tamen.
Nam modo vos animo dulces reminiscor amici,
Nunc mihi cum chara conjuge nata subit:
Eque domo rursus pulchræ loca vertor ab urbis,
Cunctaque mens oculis præ videt illa suis.
Nunc fora, nunc ædes, nunc marmore tecta theatra,
Nunc subit æquata porticus omnis humo.
Gramina nunc campi pulchros spectantis in hortos,
Stagnaque & euripi, virgineusque liquor.
At (puto) sic urbis misero est erepta voluptas,
Quolibet ut saltem rure frui liceat.
Non meus amissos animus desiderat agros,
Ruraque Peligno conspicienda solo:
Nec quos piniferis positos in collibus hortos,
Spectat Flaminiæ Clodia juncta viæ.
Quos ego nescio cui colui, quibus ipse solebam
Ad sata fontanas (nec pudet) addere aquas.
Sunt ibi, si vivunt, nostra quoque consita quædam,
Sed non & nostra poma legenda manu.
Pro quibus amissis, utinam contingere possit
Hic saltem profugo gleba colenda mihi.
Ipse ego, pendentes (liceat modo) rupe capellas,
Ipse velim baculo pascere nixus oves.
Ipse ego ne solitis insistant pectora curis,
Ducam ruricolas sub juga pando boves:
Et discam Getici quæ norunt verba juvenci:
Assuetas illis adjiciamque minas.
Ipse manu capulum prensi moderatus aratri,
Experiar mota spargere semen humo.
Nec dubitem longis purgare ligonibus arva,
Et dare quas sitiens combibat hortus aquas.
Vnde seu hoc nobis, minimum quos inter & hostem
Discrimen murus clausaque porta facit?
At tibi nascenti (quod toto pectore lætor)
Nerunt fatales fortia fila Deæ.
Te modo Campus habet, densa modo porticus umbra:
Nunc, in quo ponis tempora rara, forum.
Vmbria nunc revocat, nec non Albana petentem
Appia ferventi ducit in arva rota.
Forsitan hic optes, ut justam supprimat iram
Cæsar, & hospitium sit tua villa meum.
Ah nimium est quod amice petis moderatius opta,
Et voti (quæso) contrahe vela tui.
Terra velim propior, nullique obnoxia bello
Detur. erit nostris pars bona dempta malis.

ELEGIA IX. *Maximo.*

QVæ mihi de rapto tua venit epistola Celso,
Protinus est lacrymis humida facta meis.
Quodque nefas dictu, fieri nec posse putavi,
Invitis oculis littera lecta tua est.
Nec quicquam ad nostras pervenit acerbius aures
Vt sumus in Ponto, perveniatque precor.
Ante meos oculos tanquam præsentis imago
Hæret, & exstinctum vivere fingit amor.
Sæpe refert animus lusus gravitate carentes:
Seria cum liquida sæpe peracta fide.
Nulla tamen subeunt mihi tempora densius illis,
Quæ vellem vitæ summa fuisse meæ:
Cum domus ingenti subito mea lapsa ruina
Concidit, in domini procubuitque caput.
Adfuit ille mihi, cum me pars magna reliquit
Maxime, fortunæ nec fuit ille comes.
Illum ego non aliter flentem mea funera vidi,
Ponendus quam si frater in igne foret.
Hæsit in amplexu, consulatusque jacentem,
Cumque meis lacrymis miscuit usque suas.
O quoties vitæ custos in visus amaræ,
Continuit promptas in mea fata manus;
O quoties dixit, Placabilis ira Deorum,
Vive, nec ignosci tu tibi posse nega,
Vox tamen illa fuit celeberrima, Respice quantum
Debeat auxilium Maximus esse tibi.
Maximus incumbet; quaque est pietate, rogabit,
Ne sit ad extremum Cæsaris ira tenax.
Cumque suis fratris vires adhibebit, & omnem,
Quo levius doleas, experietur opem,
Hæc mihi verba malæ minuerunt tædia vitæ.
Quæ tu ne fuerint Maxime vana, cave,
Huc quoque venturum mihi se jurare solebat;
Non nisi te longæ jus sibi dante viæ.
Nam tua non alio coluit penetralia ritu,
Terrarum dominos quam colis ipse Deos.
Crede mihi, multos habeas cum dignos amicos,
Non fuit è multis quolibet ille minor.
Si modo non census, nec clarum nomen avorum,
Sed probitas magnos ingeniumque facit.
Iure igitur lacrymas Celso libamus adempto,
Cum fugerem vivo quas dedit ille mihi.
Carmina jure damus raros testantia mores,
Vt tua venturi nomina Celse legant.
Hoc est, quod possim Geticis tibi mittere ab arvis:

Hoc solum est istic, quod licet esse meum.
Funera non potui comitare, nec ungere corpus:
Atque tuis toto dividos orbe ragis.
Qui potuit, quem tu pro numine vivus habebas,
Præsti it officium Maximus omne tibi.
Ille tibi exequias, & magni funus honoris,
Fecit, & in gelidos fudit amoma sinus.
Diluit & lacrymis mœrens unguenta profusis,
Ossaque vicina condita texit humo.
Qui quoniam exstinctis, quæ debet, præstat amicis,
Et nos exstinctis annumerare potest.

E L E G I A X. *Flacco.*

NAso suo profugus mittit tibi, Flacce salutem,
Mittere rem si quis, qua caret ipse, potest.
Longus enim curis vitiatum corpus amaris,
Non patitur vires languor habere suas.
Nec dolor ullus adest, nec febribus uror anhelis,
Et peragit soliti vena tenoris iter.
Os hebes est, positæque movent fastidia mensæ,
Et queror invisi cum venit hora cibi.
Quod mare, quod tellus, appone, quod educit aer;
Nil ibi, quod nobis esuriatur, erit.
Nectar & ambrosiam, latices epulasque deorum
Det mihi formosa nava juventa manu;
Non tamen exacuet torpens sapor ille palatum;
Stabit & in stomacho Pondus inerte diu.
Hæc ego non ausim, cum sint verissima, cuivis
Scribere; delicias ne mala nostra vocent.
Scilicet is status est, ea rerum forma mearum,
Deliciis etiam possit ut esse locus?
Delicias illi precor has contingere, si quis,
Ne mihi sit levior Cæsaris ira, timet.
Is quoque, qui gracili cibus est in corpore, somnus,
Non alit officio corpus inane suo.
Sed vigilo, vigilantque mei sine fine dolores,
Quorum materiam dat locus ipsa mihi.
Vix igitur possis visos agnoscere vultus,
Quoque ierit, quæras, qui fuit ante, color.
Parvus in exiles succus mihi pervenit artus,
Membraque sunt cera pallidiora nova.
Non hæc immodico contraxi damna Lyæo;
Scis, mihi quam solæ pene bibantur aquæ.
Non epulis oneror: quarum si tangar amore,
Est tamen in Geticis copia nulla locis.
Nec vires adimit Veneris damnosa voluptas.
Non solet in mœstos illa venire thoros.

Unda,

Vnda, locusque nocent, & caussa valentior istis
  Anxietas animi, quæ mihi semper adest.
Hæc nisi tu pariter simili cum fratre levares,
  Vix mens tristitiæ nostra tulisset onus.
Vos estis fragili tellus non dura phaselo:
  Quamque negant multi, vos mihi fertis opem;
Ferte precor semper, quia semper egebimus illa;
  Cæsaris offensum dum mihi numen erit.
Qui meritam nobis minuat, non finiat ira n
  Suppliciter vestros quisque rogate Deos.

P. OVIDII NASONIS
DE PONTO,
LIBER II.
ELEGIA I. *Germanico.*

HVc quoque Cæsarei pervenit fama triumphi,
  Languida quo fessi vix venit aura Noti,
Nil fore dulce mihi Scythica regione putavi.
  Iam minus hic odio, quam fuit ante, locus.
Tandem aliquid pulsa curarum nube serenum
  Vidi fortunæ verba dedique meæ
Nolit ut ulla mihi contingere gaudia Cæsar,
  Velle potest cui vis hæc tamen una dari
Di quoque ut à cunctis hilari pietate colantur;
  Tristitiam poni per sua festa jubent.
Denique quod certus furor est audere fateri,
  Hac ego lætitia, si vetet ipse, fruer.
Iupiter utilibus quoties juvat imbribus agros,
  Mixta tenax segeti crescere lappa solet.
Nos quoque frugiferum sentimus inutilis herba
  Numen, & invita sæpe juvamur ope.
Gaudia Cæsareæ Mentis pro parte virili
  Sunt mea: privati nil habet illa domus.
Gratia, Fama, tibi, per quam spectata triumphi
  Incluso mediis est mihi pompa Getis.
Indice te didici, nuper visenda coisse
  Innumeras gentes ad ducis ora sui.
Quæque capit vastis immensum mœnibus orbem,
  Hospitiis Romam vix habuisse locum.
Tu mihi narrasti, cum multis lucibus ante
  Fuderit assiduus nubilus Auster aquas;
Numine cœlesti solem fulsisse serenum,
  Cum populi vultu conveniente die.
Atque ita victorem cum magnæ vocis honore.

Bellica laudatis dona dedisse viris:
Claraque sumpturum pictas insigna vestes,
Thura prius sanctis imposuisse focis:
Iustitiamque sui caste placasse parentis,
Illo quo templum pectore semper habet.
Quaque ierit, felix adjectum plausibus omen,
Saxaque roratis erubuisse rosis.
Protinus argento versos imitantia muros,
Barbara cum victis oppida lata viris.
Fluminaque in montes, & in altas proflua sylvas,
Armaque cum telis instrue mista suis.
Deque trophæorum quod sol incenderet auro,
Aurea Romani tecta fuisse fori.
Totque tulisse duces captivis addita collis
Vincula; pæne hostes quot satis esse fuit,
Maxima pars horum vitam veniamque tulere,
In quibus & belli summa caputque Bato.
Cur ego posse negem minui mihi numinis iram,
Cum videam mites hostibus esse Deos?
Pertulit hoc idem nobis Germanice rumor,
Oppida sub titulo nominis isse tui.
Atque ea te contra, nec muri mole, nec armis,
Nec satis ingenio tuta fuisse loci.
Di tibi dent annos, à te nam cætera sumes,
Sint modo virtuti tempora longa tuæ.
Quod precor eveniet. sunt quædam oracula vatum.
Nam Deus optanti prospera signa dedit.
Te quoque victorem Tarpeias scandere in arces,
Læta coronatis Roma videbit equis:
Maturosque p ter nati spectabit honores,
Gaudia percipiens, quæ dedit ipse suis.
Iam nunc hæc à me, juvenum belloque togaque
Maxime, dicta tibi vaticinante nota.
Hunc quoque carminibus referam fortasse triumphum:
Sufficiat nostris si modo vita malis.
Induero Scythicas si non prius ipse sagittas,
Abstuleritque ferox hoc caput ense Getes.
Quod si me salvo dabitur tibi laurea templis;
Omina his dices vera fuisse mea.

ELEGIA II. *Messalino.*

Ille domus vestræ primis venerator ab annis,
Pulsus ad Euxini Naso sinistra freti;
Mittit ab indomitis hanc Messaline salutem,
Quam solitus præsens est tibi ferre, Getis.
Hei mihi, si lecto vultus tibi nomine non est

Qui fuit, & dubitas cætera perlegere.
Perlege, nec mecum pariter mea verba relega;
Vrbe licet vestra versibus esse meis.
Non ego concepi, si Pelion Ossa tulisset,
Clara mea tangi sidera posse manu.
Nec nos, Enceladi dementia castra secuti,
In rerum dominos movimus arma Deos:
Nec quod Tydidæ temeraria dextera fecit,
Numina sunt telis ulla petita meis.
Est mea culpa gravis, sed quæ me perdere solum
Ausa sit, & nullum majus adorsa nefas.
Nil nisi non sapiens possum, timidusque vocari:
Hæc duo sunt animi nomina vera mei.
Esse quidem fateor meritam post Cæsaris iram,
Difficilem precibus te quoque jure meis.
Quæque tua est pietas in totum nomen Iuli,
Te lædi, cum quis læditur inde, putas.
Sed licet arma feras, & vulnera sæua mineris;
Non tamen efficias, ut timeare mihi.
Puppis Achæmeniden Graium Troiana recepit:
Profuit & Myso Pelias hasta duci.
Confugit interdum templi violator ad aram,
Nec petere offensi numinis horret opem.
Dixerit hoc aliquis tutum non esse: fatemur:
Sed non per placidas it mea puppis aquas.
Tuta petant alii fortuna miserrima tuta est.
Nam timor eventus deterioris abest.
Qui rapitur fatis, quid præter fata requirit?
Sæpe creat molles aspera spina rosas.
Qui rapitur spumante salo, sua brachia cauti
Porrigit & spinas, duraque saxa capit.
Accipitremque timens pennis trepidantibus ales;
Audet ad humanos fessa venire sinus:
Nec se vicino dubitat committere tecto
Quæ fugit infestos territa cerva canes.
Da precor accessum lacrymis, mitissime, nostris;
Nec rigidam timidis vocibus obde forem:
Verbaque nostra favens Romana ad numina perfer,
Non tibi Tarpejo culta Tonante minus:
Mandatique mei legatus suscipe caussam,
Nulla meo quamvis nomine caussa bona est.
Iam prope depositus, certe jam frigidus æger,
Servatus per te, si modo server, ero.
Nunc tua pro lapsis nitatur gratia rebus,
Principis æterni quam tibi præstat amor.
Nunc tibi & eloquij nitor ille domesticus adsit,

Quo poteras trepidis utilis esse reis.
Vivit enim in vobis facundi lingua parentis,
Et res hæredem reperit illa suum.
Hanc ego non, ut me defendere tentet, adoro.
Non est confessi caussa tuenda rei.
Num tamen excuses erroris imagine factum,
An nihil expediat tale movere, vide.
Vulneris id genus est, quod cum sanabile non sit,
Non contrectari tutius esse puto.
Lingua, sile: non est ultra narrabile quicquam.
Posse velim cineres obruere ipse meos.
Sic igitur, quasi me nullus deceperit error,
Verba face, ut vita, quam dedit ipse, fruar.
Cumque serenus erit, vultusque remiserit illos,
Qui secum terras, imperiumque movent;
Exiguam ne me prædam sinat esse Getarum,
Detque solum miseræ mite, precare, fugæ.
Tempus adest aptum precibus. valet ipse, videtque
Quas fecit vires, Roma, valere tuas.
Incolumis conjux sua pulvinaria servat:
Promovet Ausonium filius imperium.
Præterit ipse suos animo Germanicus annos,
Nec vigor est Drusi nobilitate minor.
Adde nurum, neptemque pias, natosque nepotum,
Cæteraque Augustæ membra valere domus.
Adde triumphatos modo Pænas, adde quieti
Subdita montanæ brachia Dalmatiæ.
Nec dedignata est abjectis Illyris armis
Cæsareum famulo vertice ferre pedem.
Ipse super currum placido spectabilis ore,
Tempora Phœbea virgine nexa tulit.
Quem pia vobiscum proles comitavit euntem,
Digna parente suo, nominibusque datis.
Fratribus assimilis, quos proxima templa tenentes,
Divus ab excelsa Iulius æde videt.
His Messalinus, quibus omnia cedere debent.
Primum lætitiæ non negat esse locum.
Quicquid ab his superest, venit in certamē amoris:
Hac hominum nulli parte secundus erit.
Hanc colit ante diem per quam decreta merenti
Venit honoratis laurea digna comis.
Felices, quibus hos licuit spectare triumphos,
Et ducis ore Deos æquiparante frui.
At mihi Sauromatæ pro Cæsaris ore videndi,
Terraque pacis inops, undaque vincta gelu.
Si, tamen hæc audis, & vox mea pervenit isthuc,

Sit tua mutando gratia blanda loco:
Hoc pater ille tuus, primo mihi cultus ab ævo,
Si quid habet sensus umbra diserta, petit.
Hoc petit & frater, quamvis fortasse veretur
Servandi noceat ne tibi cura mei.
Tota domus petit hoc: nec tu potes ipse negare
Et nos in turbæ parte fuisse tuæ.
Ingenii certe, quo nos male sensimus usos,
Artibus exceptis, sæpe probator eras.
Nec mea si tantum peccata novissima demas,
Esse potest domus vita pudenda tuæ,
Sic igitur vestræ vigeant penetralia gentis,
Curaque sit Superis Cæsaribusque tui.
Mite, sed iratum merito mihi numen, adora,
Eximar ut Scythici de feritate loci.
Difficile est fateor, sed tendit in ardua virtus,
Et talis meriti gratia major erit.
Nec tamen Aetnæus vasto Polyphemus in antro
Accipiet voces Antiphatesve tuas:
Sed placidus facilisque parens, veniæque paratus,
Et qui fulmineo sæpe sine igne tonat,
Qui cum triste aliquid statuit, fit tristis & ipse,
Cuique fere pœnam sumere pœna sua est.
Victa tamen vitio est hujus clementia nostro,
Venit & ad vires ira coacta suas.
Qui quoniam patria toto sumus orbe remoti;
Nec licet ante ipsos procubuisse Deos;
Quos colis, ad Superos hæc fer mandata sacerdos:
Adde sed & proprias in mea verba preces.
Sic tamen hæc tenta, si non nocitura putabis.
Ignoscas, timeo naufragus omne fretum.

ELEGIA III. *Maximo.*

MAxime, qui claris nomen virtutibus æquas,
Nec sinis ingenium nobilitate premi:
Culte mihi (quid enim status hic à funere differt?)
Supremum vitæ tempus adusque meæ:
Rem facis, afflictum non aversatus amicum,
Qua non est ævo rarior ulla tuo.
Turpe quidem dictu, sed (si modo vera fatemur,)
Vulgus amicitias utilitate probat.
Cura quid expediat prior est, quam quid sit honestum.
Et cum fortuna statque caditque fides.
Nec facile invenias multis è millibus unum,
Virtutem pretium qui putet esse sui.
Ipse decor recti, facti si præmia desint,
Non movet, & gratis pœnitet esse probum.

Nil, nisi quod prodest, carum est. en detrahe menti
  Spem fructus avidæ, nemo petendus erit.
At reditus jam quisque suos amat, & sibi quid sit
  Utile, sollicitis supputat articulis.
Illud Amicitiæ quondam venerabile numen
  Prostat, & in quæstu pro meretrice sedet.
Quo magis admiror, non ut torrentibus undis
  Communis vitii te quoque labe trahi.
Diligitur nemo, nisi cui fortuna secunda est.
  Quæ simul intonuit, proxima quæque fugat.
Et ego non paucis quondam munitus amicis,
  Dum flavit velis aura secunda meis,
Ut fera nymboso tumuerunt æquora vento,
  In mediis lacera puppe relinquor aquis;
Cumque alii nolint etiam me nosse videri,
  Vix duo projecto tresve tulistis opem.
Quorum tu princeps nec enim comes esse, sed autor,
  Nec petere exemplum, sed dare dignus eras.
Te nihil exacto, nisi nos peccasse fatentem
  Sponte sua probitas officiumque juvat.
Iudice te mercede caret, perseque petenda est
  Externis virtus incomitata bonis,
Turpe putes abici, quia sit miserandus, amicum,
  Quodque sit infelix, desinere esse tuum;
Mitius est lasso digitum supponere mento;
  Mergere quam liquidis ora natantis aquis,
Cerne quid Aeacides post mortem præstet amico,
  Instar & hanc vitam mortis habere puta.
Pirithoum Stygias Theseus comitavit ad undas:
  A Stygiis quam mors mea distat aquis
Adfuit insano juvenis Phocæus Oreste:
  Et mea non minimum culpa furoris habet,
Tu quoque magnorum laudes admitte virorum;
  Utque facis, lapso, quam potes, affer opem.
Si bene te novi, si, quod prius esse solebas,
  Nunc quoque es, atque animi non cecidere tui.
Quo fortuna magis sævit, magis ipse resistis:
  Utque decet, ne te vicerit illa, caves,
Et bene uti pugnes, bene pugnans efficit hostis,
  Sic eadem prodest caussa, nocetque mihi.
Scilicet indignum juvenum carissime, ducis
  Te fieri comitem stantis in orbe Deæ.
Firmus es, & quoniam non sunt ea qualia velles,
  Vela regis quassæ qualiacunque ratis.
Quæque ita concussa est, ut jam casura putetur,
  Restat adhuc humeris fulta ruina tuis.

Ira quidem primo fuerat tibi justa, nec ipso
  Lenior, offensus qui mihi jure fuit.
Quique dolor pectus tetigisset Cæsaris alti,
  Illum jurabas protinus esse tuum:
Vt tamen audita est nostræ tibi cladis origo;
  Diceris erratis ingemuisse meis,
Tum tua me primum solari littera cœpit,
  Et læsum flecti spem dare posse deum.
Movit amicitiæ tum te constantia longę,
  Ante tuos ortus quæ mihi cœpta fuit.
Et quod eras aliis factus, mihi natus amicus,
  Quodque tibi in cunis oscula prima dedi.
Quod, cũ vestra domus teneris mihi sẽper ab annis
  Culta sit, esse vetus nunc tibi cogor onus.
Me tuus ille pater, Latiæ facundia linguæ,
  Quæ non inferior nobilitate fuit;
Primus ut auderem committere carmina famæ
  Impulit. ingenii dux fuit ille mei.
Nec quod sit primo nobis à tempore cultus,
  Contendo fratrem posse referre tuum.
Te tamen ante omnes ita sum complexus, ut unus
  Quolibet in casu gratia nostra fores.
Vltima me tecum vidit, mœstisque cadentes
  Excepit lacrymas Aethalis Ilva genis.
Cum tibi quærenti, num verus nuncius esset,
  Attulerat culpæ quem mala fama meæ;
Inter confessum dubie, dubieque negantem
  Hærebam; pavidas dante timore notas:
Exemploque nivis, quam mollit aquaticus Auster,
  Gutta per attonitas ibat oborta genas.
Hæc igitur referens, quod mea crimina primi
  Erroris venia posse latere vides;
Respicis antiquum lapsis in rebus amicum,
  Fomentisque juvas vulnera nostra tuis.
Pro quibus optandi si nobis copia fiat,
  Tam bene promerito commoda mille precor.
Sed si sola mihi dentur tua vota; precabor,
  Vt tibi sit salvo Cæsare salva parens.
Hæc ego, cum faceres altaria pinguia thure,
  Te solitum memini prima rogare Deos.

E L E G I A I V. *Attico.*

Accipe colloquium gelido Nasonis ab Istro,
  Attice, judicio non dubitande meo,
Ecquid adhuc remanes memor infelicis amicis,
  Deserit an partes languida cura suas?
Non ita di mihi sunt tristes, ut credere possim,

Fasque putem jam te non meminisse mei.
Ante meos oculos præsto est tua semper imago,
Et videor vultus mente videre tuos.
Seria multa mihi tecum collata recordor,
Nec data jucundis tempora pauca jocis.
Sæpe citæ longis visæ sermonibus horæ,
Sæpe fuit brevior, quam mea verba, dies:
Sæpe tuas venit factum modo carmen ad aures,
Et nova judicio subdita Musa tuo est.
Quod tu laudaras, populo placuisse putabam:
Hoc pretium curæ dulce recentis erat.
Vtque meus lima rasus liber esset amici,
Non semel admonitu facta litura tuo est.
Nos fora viderunt pariter, nos porticus omnis,
Nos via, nos junctis curva theatra locis,
Denique tantus amor nobis carissime semper,
Quantus in Accide, Actorideque fuit.
Non ego, si biberes securæ pocula Lethes,
Excidere hæc credam pectore posse tuo.
Longa dies citior brumali sidere, noxque
Tardior hiberna solstitialis erit:
Nec Babylon æstum, nec frigora pontus habebit,
Calthaque Pæstanas vincet odore rosas;
Quam tibi nostrarum veniant oblivia rerum.
Non ita pars fati candida nulla mei
Ne tamen hæc dici possit: fiducia mendax,
Stultaque credulitas nostra fuisse cave:
Constantique fide veterem tutare sodalem;
Qua licet, & quantum non onerosus ero.

ELEGIA V. *Salano.*

Condita disparibus numeris ego Naso Salano
Præposita misi verba salute meo.
Quæ rata sit cupio rebusque ut comprobet omen,
Te precor à salvo possit amice legi.
Candor in hoc ævo res intermortua pene,
Exigit, ut faciam talia vota, tuus.
Nam quamvis fuerim modico tibi cognitus usu,
Diceris exsiliis ingemuisse meis;
Missaque ab extremo legeres cum carmina Ponto:
Illa tuus juvit qualiacunque favor:
Optastique brevem salvi mihi Cæsaris iram:
Quod tamen optari si sciat ipse, sinant.
Moribus ista tuis tam mitia vota dedisti,
Nec minus idcirco sunt ea grata mihi.
Quoque magis moveare malis, doctissime, nostris,
Credibile est fieri conditione loci.

Vix hac invenias totum (mihi crede) per orbem,
Quæ minus Augusta Pace fruatur, humum.
Tu tamen hic scriptos inter fera prœlia versus
Et legis, & lectos ore favente probas.
Ingenioque meo, vena quod paupere manat,
Plaudis, & e rivo flumina magna facis.
Grata quidem sunt hæc animo suffragia nostro,
Vix sibi cum miseros posse placere putes.
Dum tamen in rebus tentamus carmina parvis;
Materiæ gracili sufficit ingenium.
Nuper ut huc magni pervenit fama triumphi;
Ausus sum tantæ sumere molis onus.
Obruit audentem rerum gravitasque nitorque,
Nec potui cœpti pondera ferre mei.
Illic, quam laudes, erit officiosa voluntas.
Cætera materia debilitata jacent.
Qui si forte liber vestras pervenit ad aures.
Tutelam mando sentiat ille tuam.
Hoc tibi facturo, vel si non ipse rogarem,
Accedat cumulus gratia nostra levis.
Non ego laudandos, sed sunt tua pectora lacte;
Et non calcata candidiora nive:
Mirarisque alios, cum sis mirabilis ipse,
Nec lateant artes, eloquiumque tuum.
Te juvenum princeps, cui dat Germania nomen,
Participem studiis Cæsar habere solet.
Tu comes antiquus, tu primis junctus ab annis,
Ingenio mores æquiparante, places.
Te dicente prius, fit protinus impetus illi:
Teque habet, elicias qui sua verba tuis.
Cum tu desisti, mortaliaque ora quierunt,
Tectaque non longa conticuere mora;
Surgit Iuleo juvenis cognomine dignus,
Qualis ab Eois Lucifer ortus aquis.
Dumque silens astat, status est vultusque diserti,
Spem que decens doctæ vocis amictus habet.
Mox ubi pulsa mora est, atque os cœleste solutum;
Hoc superos jures more solere loqui.
Atque hæc est dicas facundia principe digna:
Eloquio tantum nobilitatis inest.
Huic tu cum placeas, & vertice sidera tangas,
Scripta tamen profugi vatis habendas putas.
Scilicet ingeniis aliqua est concordia junctis,
Et servat studii fœdera quisque sui.
Rusticus agricolam; miles fera bella gerentem;
Rectorem dubiæ navita puppis amat.

Tu

Tu quoque Pieridum ſtudio ſtudioſe teneris,
Ingenioque faves ingenioſe meo.
Diſtat opus noſtrum, ſed fontibus exit ab iiſdem:
Artis & ingenuæ cultor uterque ſumus.
Thyrſus enim vobis, geſtata eſt laurea nobis;
Sed tamen ambobus debet ineſſe calor.
Vtque meis numeris tua dat facundia nervos,
Sic venit à nobis in tua verba nitor.
Iure igitur ſtudio confinia carmina veſtro,
Et commilitii ſacra tuenda putas.
Pro quibus ut maneat de quo cenſeris, amicus,
Comprecor ad vitæ tempora ſumma tuæ:
Succedatque ſuis orbis moderator habenis,
Quod mecum populi vota precantur idem.

ELEGIA VI.

CArmine Græcinum, qui præſens voce ſolebat.
Triſtis ab Euxinis Naſo ſalutat aquis.
Exſulis hæc vox eſt; præbet mihi littera linguam,
Et ſi non liceat ſcribere, mutus ero.
Corripis, ut debes, ſtulti peccata ſodalis,
Et que meis meritis ferre minora doles.
Vera facis, ſed ſera, meæ convicia culpæ:
Aſpera confeſſo verba remitte reo.
Cum poteram recto tranſire Ceraunia velo,
Vt fera vitarem ſaxa, monendus eram.
Nunc mihi naufragio quid prodeſt diſcere facto,
Qua mea debuerit currere cymba via?
Brachia da laſſo potius prendenda natanti,
Nec pigeat mento ſuppoſuiſſe manum
Idque facis, faciaſque precor ſic mater & uxor,
Sic tibi ſint fratres, totaque ſalva domus.
Quodque ſoles animo ſemper, quod voce precari,
Omnia Cæſaribus ſic tua facta probes.
Turpe erit in miſeris veteri tibi rebus amico
Auxilium nulla parte tuliſſe tuum.
Turpe referre pedem, nec paſſu ſtare tenaci,
Turpe laborantem deſſeruiſſe ratem.
Turpe ſequi caſum, & fortunæ cedere: amicum
Et niſi ſit felix eſſe negare ſuum.
Non ita vixerunt Strophio atq; Agamemnone nati,
Non hæc Aegidæ, Pirithoique fides.
Quos prior eſt mirata, ſequens mirabitur ætas:
In quorum plauſus tota theatra ſonant.
Tu quoque per durum ſervato tempus amico,
Dignus es in tantis nomen habere viris.
Dignus es, & quoniam laudem pietate mereris,

Non

Non erit officii gratia surda tui.
Crede mihi, nostrum si non mortale futurum
Carmen; in ore frequens posteritatis eris.
Fac modo permaneas lapso, Græcine, fidelis:
Duret & in longas impetus iste moras.
Quæ tu cum præstes, remo tamen utor in aura.
Nil nocet admisso subdere calcar equo.

ELEGIA VII. *Attico.*

Esse salutatum vult te mea littera primum,
A male pacatis, Attice, missa Getis.
Proxima subsequitur, quid agas, audire voluptas;
Et si (quicquid agas) sit tibi cura mei.
Nec dubito quin sit; sed me timor ipse malorum
Sæpe supervacuos cogit habere metus.
Da veniam quæso, nimioque ignosce timori.
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.
Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo,
Omnibus unca cibis æra subesse putat.
Sæpe canem longe visum fugit agna, lupumque
Credit, & ipsa suam nescia vitat opem.
Membra reformidant mollem quoq; saucia tactum,
Vanaque sollicitis incutit umbra metum.
Sic ego fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil nisi triste meo.
Iam mihi fata liquet cœptos servantia cursus,
Per sibi consuetas semper itura vias.
Observare Deos, ne quid mihi cedat amice,
Verbaque fortunæ vix puto posse dari.
Est illi curæ me perdere, quæ q ie solebat
Esse levis, constans & bene certa nocet.
Crede mihi, si sum veri tibi cognitus oris,
Nec fraus in nostris casibus esse potest.
Cinyphiæ segetis citius numerabit aristas,
Altaque quam multis floreat Hybla thymis:
Et quot aves motis nitantur in aera pennis,
Quoque natent pisces æquore, certus eris:
Quam tibi nostrorum statuatur summa laborum,
Quos ego sum terra, quos ego passus aqua.
Nulla Getis toto gens est truculentior orbe:
Sed tamen hi nostris ingemuere malis.
Quæ tibi si memori coner perscribere versu;
Ilias est fatis longa futura meis.
Non igitur verear, quo te rear esse verendum,
Cujus amor nobis pignora mille dedit:
Sed quia res timida est omnis miser, & quia longo
Tempore lætitiæ janua clausa meæ.

Iam dolor in morem venit meus,utque caducis
  Percussu crebro saxa cavantur aquis;
Sic ego continuæ Fortunæ vulneror ictu,
  Vixque habet in nobis jam nova plaga locum.
Nec magis assiduo vomer tenuatur ab usu,
  Nec magis est curvis Appia trita rotis;
Pectora quam mea sunt serie cæcata malorum,
  Et nihil inveni,quod mihi ferret opem.
Artibus ingenuis quæsita est gloria multis:
  Infelix perii dotibus ipse meis.
Vita prior vitio caret,& sine labe peracta:
  Auxilii misero nil tulit illa mihi.
Culpa gravis precibus donatur sæpe suorum:
  Omnibus pro nobis gratia muta fuit.
Adjuvat in duris aliquos præsentia rebus:
  Obruit hoc absens vasta procella caput.
Quæ non horruerint tacitam quoque Cæsaris iram?
  Addita sunt pœnis aspera verba meis.
Fit fuga temporibus levior: projectus in æquor
  Arcturum subii, Pleiadumque minas.
Sæpe solent hyemem placidam sentire carinæ:
  Non Ithacæ puppi sævior unda fuit.
Recta fides comitum poterat mala nostra levare:
  Ditata est spoliis perfida turba meis.
Mitius exilium faciunt loca: tristior ista
  Terra,sub ambobus non iacet ulla polis.
Est aliquid patriis vicinum finibus esse:
  Vltima me tellus, ultimus orbis habet.
Præstat & exsulibus pacem tua laurea, Cæsar:
  Pontica finitimo terra sub hoste jacet.
Tempus in agrorum cultu consumere dulce est?
  Non patitur verti barbarus hostis humum.
Temperie cœli corpusque animusque juvantur:
  Frigore perpetuo Sarmatis ora riget.
Est in aqua dulci non invidiosa voluptas:
  Aequoreo bibitur cum sale mista palus.
Omnia deficiunt: animus tamen omnia vincit.
  Ille etiam vires corpus habere facit.
Sustineas ut onus nitendum vertice pleno:
  At flecti nervos si patiare, cadet:
Spes quoque, posse mora mitescere principis iram,
  Vivere ne nolim deficiamque, cavet.
Nec vos parva datis pauci solatia nobis,
  Quorum spectata est per mala nostra fides.
Cœpta tene quæso, nec in æquore desere navem,
  Meque simul serva, judiciumque tuum.

ELEGIA VIII. *Maximo Cottæ.*

Redditus est nobis Cæsar cum Cæsare nuper,
Quos mihi misisti, Maxime Cotta, Deos,
Vtque tuum munus numerum, quem debet, haberet,
Est ibi Cæsaribus Livia juncta suis.
Argentum fœlix, omnique beatius auro,
Quod fuerit pretium cum rude, numen habet:
Non mihi divitias dando maiora dedisses,
Cœlitibus missis nostra sub ora tribus.
Est aliquid spectare Deos, & adesse putare,
Et quasi cum vero numine posse l qu .
Præmia quanta, dei nec me tenet ultima tellus,
Vtque prius media sospes in Vrbe moror.
Cæsareos video vultus, velut ante solebam;
Vix hujus voti spes fuit ulla mihi.
Vtque salutabam, numen cœleste saluto,
Quod reduci tribuas, nil puto majus habes.
Quid nostris oculis nisi sola palatia desunt,
Qui locus, ablato Cæsare, vilis erit?
Hunc ego cum spectem, videor mihi cernere Romã,
Nam patriæ faciem sustinet ille suæ.
Fallor, an irati mihi sunt in imagine vultus,
Torvaque nescio quid forma minantis hab t?
Parce vir immenso major virtutibus orbe,
Iustaque vindictæ supprime lora tuæ.
Parce puer, sæcli decus admirabile nostri,
Terrarum dominum quem sua cura facit:
Per patrium numen, quod te tibi carius ipso est,
Per nunqu m surdos in tua vota Deos,
Perque thori sociam, quæ par tibi sola reperta est,
Et cui majestas non onerosa tua est;
Perque tibi similem virtutis imagine natum,
Moribus agnosci, qui tuus esse, potest,
Perque tuos, vel avo dignos, vel patre nepotes,
Qui veniunt magno per tua jussa gradu;
Parte leva minima nostras, & contrahe, pœnas,
Daque procul Scythico qui sit ab hoste locum.
Et tua (si fas est) à Cæsare proxime Cæsar,
Numina sint precibus non inimica meis.
Sic fera quamprimum pavido Germania vultu,
Ante triumphantes serva feratur equos.
Sic pater in Pylios, Cumæos mater in annos
Vivant, & possis filius esse diu.
Tu quoque conveniens ingenti nupta marito,
Accipe non dura supplicis aure preces.
Sic tibi vir sospes, sic sint cum prole nepotes.

Cum-

Cumque bonis nuribus quot peperere nurus.
Sic, quem dira tibi rapuit Germania, Drusus
Pars fuerit partus sola caduca tui.
Sic tibi fraterni mature funeris ultor
Purpureos niveis filius instet equis.
Annuite o timidis mitissima numina votis:
Præsentes aliquid prosit habere Deos.
Cæsaris adventu tuta gladiator arena
Exit,& auxilium non leve vultus habet.
Nos quoq; vestra juvet quod,qua licet,ora videmus;
Intrata est superis quod domus una tribus.
Felices illi,qui non simulacra,sed ipsus;
Quique deum coram corpora vera vident.
Quod quoniam nobis invidit inutile fatum,
Quos dedit ars vultus effigiemque,colo.
Sic homines novere Deos, quos arduus æther
Occulit,& colitur pro Iove forma Iovis.
Deique quæ mecum est & erit sine fine,cavete,
Ne sit in inviso vestra figura loco.
Nam caput è nostra citius ceruice recedet,
Et patiar fossis lumen abire genis;
Quam caream raptis ò publica numina, vobis,
Vos eritis nostræ portus & ara fugæ,
Vos ego complectar, Geticis si cingar ab armis,
Vtque meas aquilas, vos mea signa sequar,
Aut ego me fallo, nimiaque cupidine ludor,
Aut spes exsilii commodioris adest.
Nam minus & minus est facies in imagine tristis,
Visaque sunt dictis annuere ora meis.
Vera precor fiant timidæ præsagia mentis,
Iustaque quamvis est, sit minor ira Dei.

ELEGIA IX. *Cotyi Regi.*

REgia progenies, cui nobilitatis origo
Nomen in Eumolpi pervenit usque Cotys;
Fama loquax vestras si jam pervenit ad aures,
Me tibi finitimi parte jacere soli;
Supplicis exaudi, juvenum mitissime,vocem,
Quamque potes profugo (nam potes) affer opem,
Me Fortuna tibi (de qua quod non queror, hoc est)
Tradidit;hoc uno non inimica mihi.
Excipe naufragium non duro littore nostrum,
Ne fuerit terra tutior unda tua.
Regia (crede mihi) res est,succurrere lapsis!
Convenit & tanto,quantus ex ipse,viro.
Fortunam decet hoc istam,quæ maxima cum sit,
Esse potest animo vix tamen æqua tuo

Con

Conſpicitur nunquam meliore potentia cauſſa,
Quam quoties vanas non ſinit eſſe preces.
Hoc nitor iſte tui generis deſiderat: hoc eſt
A ſuperis ortæ nobilitatis opus.
Hoc tibi & Eumolpus generis clariſſimus autor,
Et prior Eumolpo ſuadet Erich honius.
Hoc tecum commune Deis: quod uterque rogati
Supplicibus veſtris ferre ſoletis opem.
Nunquid erit, quare ſolito dignemur honore
Numina, ſi demas velle juvare Deos?
Iupiter oranti ſurdas ſi præbeat aures;
Victima pro templo cur cadat icta Iovis?
Si pacem nullam pontus mihi præſtet eunti,
Irrita Neptuno cur ego thura feram?
Vana laborantis ſi fallat vota coloni,
Accipiat gravidæ cur ſuis exta Ceres?
Nec dabit intonſo jugulum caper hoſtia Baccho,
Muſta ſub adducto ſi pede nulla fluant.
Cæſar ut imperii moderetur fræna precamur,
Tam bene quam patriæ conſulit ille ſuæ.
Vtilitas igitur magnos hominesque Deosque
Efficit; auxiliis quoque favente ſuis.
Tu quoque fac proſis intra tua caſtra jacenti,
O Coty, progenies digna parente tuo.
Conveniens homini eſt, hominem ſervare, voluptas,
Et melius nulla quæritur arte favor.
Quis non Antiphaten Læſtrygona devovet? aut quis
Munifici mores improbat Alcinoi?
Non tibi Caſſandrus pater eſt, durusve Caphareus,
Quive repertorem torrvit arte ſua;
Sed quam Marte ferox, & vinci neſcius armis,
Tam nunquam facta pace cruoris amans,
Adde, quod ingenuas didiciſſe fideliter artes,
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.
Nec regum quiſquam magis eſt inſtructus ab illis,
Mitibus aut ſtudiis tempora plura dedit.
Carmina teſtantur, quæ, ſi tua nomina demas.
Threicium juvenem compoſuiſſe negem.
Neve ſub hoc tractu vates foret unicus Orpheos;
Biſtonis ingenio terra ſuperba tuo.
Vtque tibi eſt animus, cum res ita poſtulat, arma
Sumere, & hoſtili tingere cæde manum,
Atque ut es excuſſo jaculum torquere lacerto,
Collaque velocis flectere doctus equi;
Tempora ſic data ſunt, ſtudiis ubi juſta paternis,
Atque tuis humeris forte quievit onus.

Ne tua marcescant per inertes otia somnos,
Lucida Pieria tendis in astra via
Hæc quoque res aliquid tecum mihi fœderis affert:
Ejusdem sacri cultor uterque sumus,
Ad vatem vates orantia brachia tendo,
Terra sit exsiliis ut tua fida meis.
Non ego cæde nocens in Pontica littora veni,
Mistave sunt nostra dira venena manu:
Nec mea subjecta convicta est gemma tabella,
Mendacem lignis imposuisse notam.
Nec quicquam, quod lege veter committere, feci:
Est tamen his gravior noxa fatenda mihi.
Neve roges quæ sit, stultam quam scripsimus Artem,
Innocuas nobis hæc vetat esse manus.
Ecquid prætere a peccarim, quærere noli,
Vt pateat sola culpa sub Arte mea.
Quidquid id est, habui moderatam vindicis iram;
Qui nisi natalem nil mihi dempsit humum.
Hac quoniam carco; tua nunc vicina præstet
Inviso possim tutus ut esse loco.

ELEGIA X. *Macro.*

Ecquid ab impressæ cognoscis imagine ceræ,
Hæc tibi Nasonem scribere verba, Macer?
Autorisque sui si non est annulus index.
Cognitane est nostra littera facta manu?
An tibi notitiam mora temporis eripit horum,
Nec repetunt oculi signa vetusta tui?
Sis licet oblitus pariter gemmæque manusque,
Exciderit tantum ne tibi cura mei.
Quam tu vel longi debes convictibus ævi,
Vel mea quod conjux non aliena tibi;
Vel studijs, quibus es quam nos sapientius usus,
Vtque decet nulla factus es Arte nocens.
Tu canis æterno quicquid restabat Homero,
Ne careant summa Troica bella manu.
Naso parum prudens, Artem dum tradit amandi,
Doctrinæ pretium triste magister habet.
Sunt tamen inter se communia sacra poetis;
Diversum quamvis quisque sequamur iter.
Quorum te memorem (quamquam procul absumus) (esse
Suspicor, & casus velle levare meos.
Te duce magnificas Asiæ perspeximus urbes;
Trinacris est oculis te duce nota meis.
Vidimus Aetnæa cœlum splendescere flamma;
Suppositus monti quam vomit ore Gigas:
Hennæosque lacus, & olentia stagna Palici.

Quaque suis Cyanen miscet Anapus aquis.
Nec procul hinc Nymphe, quæ, dum fugit Elidis amnem,
Tecta sub æquorea nunc quoque currit aqua.
Hic mihi labentis pars anni magna peracta est.
Eheu quam dispar est locus ille Getis
Et quota pars hæc sunt rerum, quas vidimus ambo
Te mihi jucundas efficiente vias
Seu rate cæruleas picta sulcavimus undas,
Essedа nos agili sive tulere rota:
Sæpe brevis nobis vicibus via visa loquendi,
Pluraque si numeres, verba fuere gradu
Sæpe dies sermone minor fuit, inque loquendo
Tarda per æstivos defuit hora dies.
Est aliquid casus pariter timuisse marinos,
Iunctaque ad æquoreos vota tulisse Deos.
Et modo res egisse simul: modo rursus ab illis,
Quorum non pudeat, posse referre jocos.
Hæc tibi si subeant, absim licet omnibus annis,
Ante tuos oculos, ut modo visus, ero.
Ipse quidem gelido cum sim sub cardine mundi,
Qui semper liquidis altior extat aquis,
Te tamen intueor, quo solo pectore possum,
Et tecum gelido sæpe sub axe loquor.
Hic es, & ignoras, & ades celeberrimus absens,
Inque Getas media missus ab Vrbe venis.
Redde vicem, quoniam regio felicior ista est;
Istic me memori pectore semper habe

ELEGIA XI. *Rufo.*

HOc tibi Rufe brevi properatum tempore mittit,
Naso parum faustæ conditor Artis, opus:
Vt quanquam longe toto sumus orbe remoti,
Scire tamen possis nos meminisse tui.
Nominis ante mei veniant oblivia nobis,
Pectore quam pietas sit tua pulsa meo:
Et prius hanc animam vacuas reddemus in auras,
Quam fiat meriti gratia vana tui.
Grande voco lacrymas meritum quibus ora rigabas,
Cum mea concreto sicca dolore forent.
Grande voco meritum, mœstæ solatia mentis,
Cum pariter nobis illa tibique dares,
Sponte quidem, per seque mea est lauadbilis uxor;
Admonitu melior fit tamen illa tuo.
Namque quod Hermiones Castor fuit, Hector Iuli,
Hoc ego te lætor conjugis esse meæ.
Quæ ne dissimilis tibi sit probitate, laborat,

Seque tui vita ſanguinis eſſe probat.
Ergo quod fuerat ſtimulis factura ſine ullis,
Plenius autorem te quoque nacta tacit.
Acer, & ad palmæ per ſe curſurus honores.
Si tamen horteris, fortius ibit equus.
Adde quod abſentis cura mandata fideli
Perficis, & nullum ferre gravatis onus,
O referant grates, quoniam non poſſumus ipſi,
Di tibi: qui referent, ſi pia facta vident.
Sufficiatque diu corpus quoque moribus iſtis,
Maxima Fundani gloria, Rufe, ſoli.

P. OVIDII NASONIS

DE PONTO,

LIBER III.

ELEGIA I. *Vxori.*

ÆQuor Iaſonio pulſatum remige primum,
Quæque nec hoſte fero, nec nive terra cares;
Ecquod erit tempus, quo vos ego Naſo relinquam,
In minus hoſtilem juſſus abire locum?
An mihi Barbaria vivendum ſemper in iſta,
Inque Tomitana condar oportet humo?
Pace tua, ſi pax ulla eſt tibi, Pontica tellus,
Finitimus rapido quam terit hoſtis equo:
Pace tua dixiſſe velim; tu peſſima duro
Pars es in exilio, tu mala noſtra gravas.
Tu neque ver ſentis cinctum florente corona,
Tu neque meſſorum corpora nuda vides.
Nec tibi pampineas autumnus porrigit uvas:
Cuncta ſed immodicum tempora frigus habent.
Tu glacie freta vincta tenes, & in æquore piſcis
Incluſus tecta ſæpe natavit aqua.
Nec tibi ſunt fontes, laticis niſi pęne marini:
Qui potus dubium, ſiſtat alatne, ſitim.
Rara, nec hæc felix, in apertis eminet arvis
Arbor, & in terra eſt altera forma maris.
Non avis obloquitur: ſylvis niſi ſi qua remotis
Aequoreas rauco gutture potat aquas.
Triſtia per vacuos horrente abſinthia campos,
Convenienſque ſuo meſſis amara loco.

Adde metus, & quod murus pulsatur ab hoste,
Tinctaque mortifera tabe sagitta madet:
Quod procul hæc regio est, & ab omni devia cursu,
Nec pede qua quisquam, nec rate tutus eat:
Non igitur mirum, finem quærentibus horum,
Altera si nobis usque rogatur humus.
Te magis est mirum non hoc evincere conjux,
Inque meis lacrymas posse tenere malis.
Quid facias, quæris? quæras hoc scilicet ipsum:
Invenies, vere si reperire voles.
Velle parum est, cupias ut re potiaris oportet,
Et faciat somnos hæc tibi cura breves.
Velle reor multos: quis enim mihi tam sit iniquus,
Optet ut exilium fine carere meum?
Pectore te toto cunctisque incumbere nervis,
Et niti pro me nocte dieque decet:
Vtque juvent alii, tu debes vincere amicos,
Vxor, & ad partes prima venire tuas.
Magna tibi imposita est nostris persona libellis,
Conjugis exemplum diceris esse bonæ.
Hanc cave degeneres. at sint præconia nostra
Vera vide; famæ quo tucaris opus.
Vt nihil ipse querar, tacito me fama queretur;
Quæ debet, fuerit ni tibi cura mei.
Exposuit me met populo fortuna videndum,
Et plus notitiæ, quam fuit ante, dedit.
Notior est factus Capaneus de fulminis ictu:
Notus humo mersit Amphiaraus equis.
Si minus errasset, notus minus esset Vlysses?
Magna Philoctetæ vulnere fama suo.
Si locus aliquis tanta inter nomina parvis;
Nos quoque conspicuos nostra ruina facit.
Nec te nesciri patitur mea pagina, qua non
Inferius Coa Battide nomen habes.
Quicquid ages igitur, scena spectabere magna,
Et pia non parvis testibus uxor eris.
Crede mihi, quoties laudaris carmine nostro;
Qui legit has laudes, an mereare rogat.
Vtque favere reor plures virtutibus istis,
Sic tua non paucæ carpere facta volent.
Quarum tu præsta, ne livor dicere possit:
Hæc est pro miseri lenta salute viri.
Cumque ego deficiam, nec possim ducere currum,
Fac tu sustineas debile sola jugum.
Ad medicum specto venis fugientibus æger:
Vltima pars animæ dum mihi restat, ades.

Quodque ego præstarem, si te magis ipse valerem,
  Id mihi, cum valeas fortius ipsa, refer.
Exigit hoc socialis amor fœdúsque maritum:
  Moribus hoc conjux exigis ipsa tuis.
Hoc domui debes, de qua censeris, ut illam
  Non magis Officiis, quam probitate colas.
Cuncta licet facias; nisi eris laudabilis, uxor,
  Non poterit credi Marcia culta tibi.
Nec sumus indignis, nec (si vis vera fateri)
  Debetur meritis gratia nulla meis.
Redditur illa quidem grandi cum fœnore nobis,
  Nec te, si cupiat lædere, livor habet:
Sed tamen hoc factis adjunge prioribus unum;
  Pro nostris ut sis ambitiosa malis.
Vt minus infesta jaceam regione, labora,
  Clauda nec officii pars erit ulla tui.
Magna peto, sed non tamen invidiosa roganti:
  Vtque ea non teneas, tuta repulsa tua est.
Nec mihi succense, toties si carmine nostro,
  Quod facis, ut facias, teque imitere, rogo.
Fortibus assuevit tubicen prodesse, suoque
  Dux bene pugnantes incitat ore viros.
Nota tua est probitas, testataque tempus in omne,
  Sit virtus etiam non probitate minor.
Non tibi Amazonia pro me sumenda securis,
  Aut excisa levi pelta gerenda manu:
Numen adorandum: non ut mihi fiat amicum,
  Sed sit ut iratum, quam fuit ante, minus.
Gratia si nulla est, lacrymæ tibi gratia fient.
  Hac potes aut nulla parte movere Deos.
Quæ tibi ne desint, bene per mala nostra cavetur,
  Meque viro flendi copia dives adest.
Vtque meæ res sunt, omni puto tempore flebis.
  Has fortuna tibi nostra ministrat opes.
Si mea mors redimenda tua (quod abominor) esset:
  Admeti conjux, quam sequereris, erat.
Aemula Penelopes fieres, si fraude pudica
  Instantes velles fallere nupta procos.
Si comes exstincti manes sequerere mariti
  Esset dux fati Laodamia tui.
Iphias ante oculos tibi erat ponenda, volenti
  Corpus in accensos mittere forte rogos.
Nil opus est letho, nihil Icariotide tela.
  Cæsaris est conjux ore precanda tuo.
Quæ præstat virtute sua, ne prisca vetustas
  Laude pudicitiæ sæcula nostra præmat?

Quæ Veneris formam, mores Iunonis habendo,
Sola est cœlesti digna reperta thoro.
Quid trepidas, & adire times? non impia Progne,
Filiave Aeetæ voce movenda tua est;
Nec nurus Aegypti, nec sæva Agamemnonis uxor,
Scyllaque, quæ Siculas inguine terret aquas:
Telegonive parens vertendis nata figuris,
Nexaque nodosas angue Medusa comas.
Fœmina sed princeps, in qua Fortuna videre
Se probat, & cœcæ crimina falsa tulit.
Qua nihil in terris, ad finem solis ab ortu
Clarius, excepto Cæsare, mundus habet.
Eligito tempus captatum sæpe roganti,
Exeat adversa ne tua navis aqua.
Non semper sacras reddunt oracula sortes,
Ipsaque non omni tempore fana patent.
Cum status Vrbis erit, qualem nunc auguror esse,
Et nullus populi contrahet ora dolor;
Cum domus Augusti, Capitoli more colenda,
Læta (quod est, & sit) plenaque pacis erit;
Tum tibi di faciant adeundi copia fiat,
Profectura aliquid tum mihi verba putes;
Si quid aget majus, differ tua cœpta, caveque
Spem festinando præcipitare meam;
Nec rursus jubeo, dum sit vacuissima quæras
Corporis ad curam vix vacat illa sui.
Curia cum fuerit patribus stipata verendis;
Per rerum turbam tu quoque oportet eas.
Cum tibi contigerit vultum Iunonis adire,
Fac sis personæ, quam tueare, memor
Nec factum defende meum (mala caussa silenda est
Nil nisi sollicitæ sint tua verba preces.
Tunc lacrymis demenda mora est: submissaq; terræ
Ad non mortales brachia tende pedes.
Tum pete nil aliud, sævo nisi ab hoste recedam:
Hostem Fortunam sit satis esse mihi.
Plura quidem subeunt, sed iam turbata timore
Hæc quoque vix poteris voce tremente loqui.
Suspicor hoc damno tibi non fore: sentiat illa
Te majestatem pertimuisse suam.
Nec tua si fletu scindentur verba, nocebit.
Interdum lacrymæ pondera vocis habent.
Lux etiam cœptis facito bona talibus adsit,
Horaque conveniens, auspiciumque favens.
Sed prius imposito sanctis altaribus igni,
Thura fer ad magnos vinaque pura Deos.

E quibus ante omnes Auguftum numen adora,
Progeniem que piam, participemque thori.
Sint utinam mites solito tibi more, tuasque
Non duris lacrymas vultibus aspiciunt.

ELEGIA II. *Cotta.*

QVam legis à nobis missam tibi Cotta salutem,
Missa sit vt vere, perueniatque, precor.
Namque meis sospes multum cruciatibus aufers,
Atque sit ut nobis pars bona salva, facis.
Cumque labent alij jactataque vela relinquant;
Tu lacerae remanes anchora sola rati.
Grata tua est igitur pietas. ignoscimus illis,
Qui cum fortuna terga dedere fugae.
Cum feriant unum, non unum fulmina terrent,
Junctaque percusso turba pavere solet:
Cumque dedit paries venturae signa ruinae,
Sollicito vacuus fit locus ille metu.
Quis non è timidis aegri contagia vitet,
Vicinum metuens ne trahat inde malum?
Me quoque amicorum nimio terrore metuque,
Non odio, quidam destituere mei.
Non illis pietas, non officiosa voluntas
Defuit: adversos extimuere deos.
Vtque magis cauti possunt timidique vocari,
Sic appellari non meruere mali.
At meus excusat charos ita candor amicos,
Vtque habeant de me crimina nulla, facit.
Sint hac contenti venia, fugiantque licebit
Purgari factum me quoque teste suum.
Pars estis pauci potior, qui rebus in arctis
Ferre mihi nullam turpe putastis opem.
Tunc igitur meriti morietur gratia vestri,
Cum cinis absumpto corpore factus ero.
Fallor, & illa meae superabit tempora vitae.
Si tamen à memori posteritate legar.
Corpora debentur moestis exsanguia bustis:
Effugiunt structos nomen honosque rogos.
Occidit & Theseus, & qui comitavit Oresten:
Sed tamen in laudes vivit uterque suas.
Vos etiam seri laudabunt saepe nepotes,
Claraque erit scriptis gloria vestra meis.
Hic quoque Sauromatae jam vos novere Getaeque,
Et tales animos barbara turba probat.
Cumque ego de vestra nuper probitate referrem
(Nam didici Getice Sarmaticeque loqui)
Forte senex quidam, coetu cum staret in illo,

Reddidit ad nostros talia verba sonos:
Nos quoque amicitiæ nomen bene novimus, hospes,
Quos procul a vobis, frigidus Ister habet.
Est locus in Scythia, (Tauros dixere priores,)
Qui Getica longe non ita distat humo,
Hac ego sum terra (patriæ nec pœnitet) ortus
Consortem Phœbi gens colit illa deam.
Templa manent hodie vastis innixa columnis,
Perque quater denos itur in illa gradus.
Fama refert illic signum cœleste fuisse.
Quoque minus dubites, stat basis orba dea.
Araque quæ fuerat natura candida saxi,
Discolor affuso tincta cruore rubet.
Fœmina sacra facit tædæ non nota jugali,
Quæ superat Scythicas nobilitate nurus.
Sacrifici genus est (sic instituere priores)
Ad ena virgineo cæsus ut ense cadat.
Regna Thoas habuit Mæotide clarus in ora,
Nec fuit Euxinis notior alter aquis.
Sceptra tenente illo, liquidas fecisse per auras,
Nescio quam dicunt Iphigenian iter.
Quam levibus ventis sub nube per aera vectam
Creditur his Phœbe deposuisse locis.
Præfuerat templo multos ea rite per annos,
Invita peragens tristia sacra manu:
Cum duo velifera juvenes venere carina,
Presseruntque suo littora nostra pede.
Par fuit his ætas, & amor: quorum alter Orestes.
Alter erat Pylades: nomina fama tenet.
Protinus immitem Triviæ ducuntur ad aram,
Evincti geminas post sua terga manus:
Spargit aqua captos lustrali Graja sacerdos,
Ambiat ut fulvas infula longa comas.
Dumque parat sacrum, dum velat tempora vittis,
Dum tardæ caussas invenit usque moræ;
Non ego crudelis, Iuvenes ignoscite, dixit;
Sacra suo facio barbariora loco.
Ritus is est gentis. qua vos tamen vrbe venitis,
Quove parum fausta puppe petistis iter:
Dixit, & audito patriæ pia nomine virgo,
Consortes urbis comperit esse suæ.
Alter ut è vobis, inquit, cadat hostia sacris,
Ad patrias sedes nuncius alter eat.
Ire jubet Pylades charum periturus Orestem:
Hic negat: inque vicem pugnat uterque mori.
Exstitit hoc unum, quo non convenerit illis.

Nil, nisi concessum nos te didicisse magistro.
  Artibus & nullum crimen inesse tuis.
Vtque hoc, sic utinam defendere cætera posses.
  Scis aliud, quod te læserit, esse magis.
Quicquid id est (neq; enim debet dolor ille referri)
  Non potes à culpa dicere abesse tua.
Tu licet erroris sua imagine crimen obumbres;
  Non gravior merito vindicis ira fuit.
Vt tamen aspicerem, consolarerque jacentem.
  Lapsa per immensas est mea penna vias.
Hæc loca tum primum vidi, cum matre rogante,
  Phasias est telis fixa puella meis.
Quæ nunc cur iterum post sæcula longa revisam,
  Tu facis, o castris miles amice meis.
Pone metus igitur; mitescet Cæsaris ira,
  Et veniet velis mollior aura tuis.
Neve moram timeas, tempus, quod quærimus, instat,
  Cunctaque lætitiæ plena triumphus habet.
Dum domus, & nati, dum mater Livia gaudet,
  Dum gaudes patriæ magne ducisque pater,
Dum tibi gratatur populus, totamque per urbem
  Omnis odoratis ignibus ara calet,
Dum præbet faciles aditus venerabile templum.
  Sperandum est nostras posse valere preces.
Dixit, & aut tenues ille est dilapsus in auras,
  Cœperunt sensus aut vigilare mei.
Si dubitem, quin his faveas o, Maxime, dictis;
  Memnonio cygnos esse colore putem.
Sed neque mutatur nigra pice lacteus humor,
  Nec, quod erat candens, fit terebinthus, ebur
Conveniens animo genus est tibi: nobile namque
  Pectus & Herculeæ simplicitatis habes.
Livor iners vitium mores non exit in altos;
  Vtque latens ima vipera serpit humo.
Mens tua sublimis supra genus eminet ipsum:
  Grandius ingenio nec tibi nomen inest.
Ergo alii noceant miseris, optentque timeri,
  Tintaque mordaci spicula felle gerant;
At tua supplicibus domus est assueta juvandis;
  In quorum numero me precor esse velis.

ELEGIA IV. *Rufino.*

HAec tibi non vanam portantia verba salutem,
  Naso Tomitana mittit ab urbe tuus;
Vtque suo faveas mandat, Rufine, Triumpho;
  In vestras venit si tamen ille manus.
Est opus exiguum vestrisque paratibus impar.

Quale tamen cunque est, ut tueare rogo.
Firma valent per se, nullumque Machaona quærunt
Ad medicam dubius confugit æger opem.
Non opus est magnis placido lectore poetis:
Quamlibet invitum difficilemque tenent.
Nos, quibus ingenium longi minuere labores,
Aut etiam nullum forsitan ante fuit,
Viribus infirmi, vestro candore valemus,
Quem mihi si demas, omnia rapta putem.
Cunctaque cum mea sint propenso nixa favore,
Præcipuum veniæ jus habet ille liber.
Spectatum vates alii scripsere triumphum.
Est aliquid memori visa notare manu.
Nos ea vix avidem vulgo captata per aurem
Vidimus: atque oculi fama fuere mei.
Scilicet affectus similes, aut impetus idem,
Rebus ab auditis conspicuisque venit?
Nec nitor argenti, quem vos vidistis, & auri,
Quod mihi defuerit, purpuraque illa, queror:
Sed loca, sed gentes formatæ mille figuris,
Nutrissent carmen præliaque ipsa meum.
Et regum vultus certissima pignora mentis,
Invissent aliqua forsitan illud ope.
Plausibus ex ipsis populi lætoque favore
Ingenium quodvis incaluisse potest.
Tamque ego sumpsissem tali clangore vigorem,
Quam rudis audita miles ad arma tuba.
Pectora sint nobis nivibus glacieque licebit,
Atque hoc, quam patior, frigidiora loco:
Illa Ducis facies in curru stantis eburno,
Excuteret frigus sensibus omne meis.
His ego defectus, dubiisque autoribus usus,
Ad vestri venio iure favoris opem.
Nec mihi nota ducum, nec sunt mihi nota locorum
Nomina: materiam non habuere manus.
Pars quota de tantis rebus, quam fama referre,
Aut aliquis nobis scribere posset, erat?
Quo magis o lector debes ignoscere, si quid
Erratum est illic, preteritumve mihi.
Adde quod assiduam domini meditata querelam
Ad lætum carmen vix mea versa lyra est.
Vix bona post tanto quærenti verba subibant,
Et gaudere aliquid res mihi visa nova est.
Vtque reformidant insuetum lumina solem,
Sic ad lætitiam mens mea segnis erat.
Est quoque cunctarum novitas gratissima rerum,

Gratiaque officio, quod mora tardat, abest.
Cætera certatim de magno scripta triumpho
Iam pridem populi suspicor ore legi.
Illa bibit sitiens lector, mea pocula plenus:
Illa recens pota est, nostra tepescit aqua.
Non ego cessavi, nec fecit inertia serum;
Vltima me vasti submovet ora freti.
Dum venit huc rumor, properataque carmina fiunt,
Factaque eunt ad vos; annus abisse potest.
Nec minimum refert, intacta rosaria primus,
An sera carpas pæne relicta manu.
Quid mirum lectis exhausto floribus horto,
Si duce non facta est digna corona suo:
Deprecor, hæc vatum contra sua carmina ne quis
Dicta putet; pro se Musa locuta mea est.
Sunt mihi vobiscum communia sacra poetæ,
In vestro miseris si licet esse choro.
Magnaque pars animæ, mecum vixistis amici.
Hac ego vos absens nunc quoque parte colo.
Sin igitur vestro mea commendanda favore
Carmina, non possim pro quibus ipse loqui.
Scripta placent à morte fere, quia lædere vivos
Livor, & injusto carpere dente solet.
Si genus est mortis male vivere; terra moratur,
Et desunt fatis sola sepulcra meis.
Denique opus nostræ culpetur ut undique curæ,
Officium nemo qui reprehendat, erit.
Vt desint vires, tamen & laudanda voluntas:
Hac ego contentos auguror esse Deos.
Hæc facit ut veniat pauper quoque gratus ad aras,
Et placeat cæso non minus agna bove.
Res quoque tanta fuit, quantæ subsistere summo
Aeneidos vati grande fuisset onus.
Ferre etiam molles elegi tam vasta triumphi
Pondera, disparibus non potuere rotis.
Quo pede nunc utar, dubia est sententia nobis.
Alter enim de te Rhene triumphus adest.
Irrita verorum non sunt præsagia vatum.
Danda Io i laurus, dum prior illa viret.
Nec mea verba legis, qui sum summotus ad Istrum,
Non bene pacatis flumina pota Getis:
Ista Dei vox est. Deus est in pectore nostro,
Hæc duce prædico vaticinorque Deo.
Quid cessas currum pompamque parare triumphis
Livia? dant nullas jam tibi bella moras.
Perfida damnatas Germania projicit hastas,

Iam pondus dices omen habere meum.
Crede,brevique fides aderit ; geminabit honorem
Filius,& junctis,ut prius,ibit equis.
Prome, quod injicias humeris victoribus, ostrum.
Ipsa potest solitum nosse corona caput.
Scuta sed & galeæ gemmis radientur & auro,
Stentque super victos trunca trophæa viros.
Oppida turritis cingantur eburnea muris,
Fictaque res vero more putetur agi.
Squallidus immittat fracta sub arundine crinem
Rhenus, & infectas sanguine portet aquas.
Barbara jam capti poscunt insignia reges,
Textaque fortuna divitiora sua.
Et quæ præterea virtus invicta tuorum
Sæpe parata tibi, sæpe paranda facit.
Di quorum monitu sumus eventura locuti,
Verba precor celeri nostra probate fide.

ELEGIA V. *Maximo Cottæ.*

QVam legis,unde tibi mittatur epistola,quæris?
Hinc,ubi ceruleis jungitur Ister aquis.
Vt regio dicta est, succurrere debet & autor,
Læsus ab ingenio Naso poeta suo.
Qui tibi, quam mallet præsens afferre salutem,
Mittit ab hirsutis,Maxime Cotta, Getis.
Legimus, o juvenis, patrii non degener oris,
Dicta tibi pleno verba diserta foro.
Quæ,quāquā lingua mihi sunt properante per horas
Lecta satis multas ; pauca fuisse queror.
Plura sed hæc feci relegendo sæpe,nec unquam
Non mihi, quam primo, grata fuere magis.
Cumque nihil toties lecta è dulcedine perdant,
Viribus illa suis, non novitate, placent.
Felices quibus hæc ipso cognoscere in actu,
Et tam facundo contigit ore frui
Nam quanquam sapor est allata dulcis in unda,
Gratius ex ipso fonte bibuntur aquæ:
Et magis adducto pomum decerpere ramo,
Quam de cælata sumere lance juvat.
At nisi peccassem, nisi me mea Musa fugasset,
Quod legi tua vox exhibuisset opus.
Vtque fui solitus, sedissem forsitan unus
De centum judex in tua verba viris.
Major & implesset præcordia nostra voluptas,
Dum traherer dictis annueremque tuis.
Quum quoniam fatum, vobis patriaque relictis,
Inter inhumanos maluit esse Getes,

Quod licet, ut videar tecum magis esse legendo,
Sæpe precor studii pignora mitte tui:
Exemploque mei, nisi dedignaris id ipsum;
Vtere, quod nobis rectius ipse dares.
Namque ego, qui perii jam pridem Maxime vobis,
Ingenio nitor non periisse meo.
Redde vicem, nec rara tui monumenta laboris
Accipiant nostræ grata futura manus.
Dic tamen, ò juvenis studiorum plene meorum;
Ecquid ab his ipsis admoneare mei?
Ecquibus aut recitas factum modo carmen amicis,
Aut, quod sæpe soles, exigis ut recitent?
Interdum queritur tua mens oblita quid absit:
Nescio quid certe sentit abesse sui.
Vtque loqui de me multnm præsente solebas,
Nunc quoque Nasonis nomen in ore tuo est.
Ipse quidem Getico peream violatus ab arcu,
(Et sit perjuri quam prope pœna vides)
Te nisi momentis video pæne omnibus absens,
(Gratia dis, menti quolibet ire licet.)
Hac ubi perveni, nulli cernendus, in Vrbem,
Sæpe loquor tecum; sæpe loquente fruor.
Tum mihi difficile est, quam sit bene, dicere, quamq;
Candida judiciis illa sit hora meis.
Tum me, si qua fides, cœlesti sede receptum,
Cum fortunatis suspicor esse deis.
Rursus ubi huc redii, cœlum superosque relinquo,
A Styge nec longe Pontica distat humus.
Vnde ego si fato nitor prohibenti reverti;
Spem sine profectu Maxime tolle mihi.

ELEGIA VI. *Sodali.*

NAso suo, nomen posuit cui pæne, sodali,
Mittit ab Euxinis hoc breve carmen aquis.
At si cauta parum scripsisset dextra quis esses;
Forsitan officio parta querela foret.
Cur tamen hoc aliis tutum credentibus, unus
Appellent ne te carmina nostra rogas?
Quanta sit in media clamentia Cæsaris ira,
Ex me, si nescis, certior esse potes.
Huic ego quam patior nil possem demere pœnæ,
Si judex meriti cogerer esse mei.
Non vetat ille sui quemquam meminisse sodalis:
Nec prohibet tibi me scribere, teque mihi.
Nec scelus admittas, si consoleris amicum,
Mollibus & verbis aspera fata leves.
Cur dum tuta times, facis ut reverentia talis

Fiat in Augustos invidiosa deos?
Fulminis afflatos interdum vivere telis
Vidimus, & refici non prohibente Iove.
Nec quia Neptunus navem lacerarat Vlyssis,
Leucothean nanti ferre negavit opem.
Crede mihi, miseris cœlestia numina parcunt,
Nec semper læsos & sine fine premunt.
Principe nec nostro Deus est moderatior ullus.
Iustitia vires temperat ille suas.
Nuper eam Cæsar facto de marmore templo,
Iampridem posuit Mentis in æde suæ:
Iupiter in multos temeraria fulmina torquet,
Qui pœnam culpa non meruere pati.
Obruerit cum tot sævis Deus æquoris undis,
Et illis mergi pars quota digna fuit?
Cum pereant acie fortissima quæque, vel ipso
Iudice, dilectus Martis iniquus erit.
At si forte velis in vos inquirere; nemo est
Qui se, quod patitur, commeruisse neget.
Adde quod extinctos vel aqua, vel Marte, vel igne,
Nulla potest iterum restituisse dies.
Restituit multos, aut pœnæ parte levavit
Cæsar, & in multis me velit esse precor.
At tu, cum tali populus sub Principe simus,
Alloquio profugi credis inesse metum?
Forsitan hæc domino Busiride jure timeres,
Aut solito clausos urere in ære viros.
Desine mitem animum vano infamare timore.
Sæva quid in placidis saxa vereris aquis
Ipsa ego quod primo scripsi sine nomine vobis,
Vix excusari posse mihi videor,
Sed pavor attonito rationis ademerat usum:
Cesserat omne novis consiliumque malis.
Fortunamque meam metuens, non vindicis iram,
Terrebar titulo nominis ipse mei.
Hactenus admonitus memori concede poetæ,
Ponat ut in chartis nomina chara suis.
Turpe erit ambobus, longo mihi proximus usu,
Si nulla libri parte legare mei.
Ne tamen iste metus somnos tibi rumpere possit,
Non ultra, quam vis, officiosus ero.
Teque tegam, qui sis, nisi cum permiseris ipse.
Cogetur nemo munus habere meum.
Tu modo quem poteras vel aperte tutus amare,
Si res est anceps ista, latenter ama.

ELEGIA VII. *Amicis.*

VErba mihi desunt eadem tam sæpe roganti,
Iamque pudet vanus fine carere preces.
Tædia consimili fieri de carmine vobis,
Quidque petam, cunctos edidicisse reor.
Nostra quid apportet jam nostis epistola, quamvis
Cera sit à vinclis non labefacta suis.
Ergo mutetur nostri sententia scripti,
Ne toties contra, quam rapit amnis, eam.
Quod bene de vobis speravi, ignoscite amici,
Talia peccandi jam mihi finis erit.
Nec gravis uxori dicar quæ scilicet in me
Quam proba, tam timida est, experiensq; parum.
Hæc quoque Naso feres: etenim pejora tulisti.
Iam tibi sentiri sarcina nulla potest.
Ductus ab armento taurus detrectat aratrum.
Subtrahit & duro colla novella jugo:
Nos, quibus assuevit fatum crudeliter uti,
Ad mala jam pridem non sumus ulla rudes.
Venimus in Geticos fines: moriamur illis.
Parcaque ad extremum qua mea cœpit, eat.
Spem juvat amplecti, quæ non juvat irrita semper:
Et fieri cupias si qua, futura putes.
Proximus huic gradus est; bene desperare salutem,
Seque semel vera scire perisse fide.
Curando fieri quædam majora videmus
Vulnera, quæ melius non tetigisse fuit.
Mitius ille perit subita qui mergitur unda,
Quam sua qui tumidis brachia lasset aquis.
Cur ego concepi Scythicis me posse carere
Finibus, & terra prosperiore frui?
Cur aliquid de me speravi lenius unquam?
An fortuna mihi sic mea nota fuit?
Torqueor en gravius, repetitaque forma locorum
Exsilium renovat triste, recensque facit.
Est tamen utilius studium cessasse meorum,
Quam, quas admorint, non valuisse preces,
Magna quidem res est, quam non audetis amici:
Sed si quis peteret, qui dare vellet, erat.
Dum modo non nobis hoc Cæsaris ira negarit;
Fortiter Euxinis immoriemur aquis.

ELEGIA VIII. *Maximo.*

QVæ tibi quærebam memorem testantia curam,
Dona Tomitanus mittere posset ager.
Dignus es argento, fulvo quoque dignior auro:
Sed te, cum donas, ista juvare solent.

Nec tamen hæc loca sunt ullo pretiosa metallo.
  Hostis ab agricola vix sinit illa fodi.
Purpura sæpe tuos fulgens prætexit amictus:
  Sed non Sarmatico tingitur illa mari.
Vellera dura ferunt pecudes,& Palladis uti
  Arte Tomitanæ non didicere nurus.
Fœmina pro lana Cerealia munera frangit,
  Suppositoque gravem vertice portat aquam.
Non hic pampineis amicitur viribus ulmus:
  Nulla premunt ramos pondere poma suo.
Tristia deformes pariunt absinthia campi,
  Terraque de fructu quam sit amara docet.
Nil igitur tota Ponti regione sinistri,
  Quod mea sedulitas mittere posset,erat.
Clausa tamen misi Scythica tibi tela pharetra:
  Hoste precor fiant illa cruenta tuo.
Hos habet hæc calamos,hos hæc habet ora libellos
  Hæc viget in nostris,Maxime, Musa locis.
Quæ quanquam misisse pudet, quia parva videntur,
  Tu tamen hæc,quæso, consule missa boni.

ELEGIA IX. *Bruto.*

QVod sit in his eadem sententia Brute,libellis,
  Carmina,nescio quem,carpere nostra refers.
Nil nisi me terra fruar ut propiore,rogare,
  Et quam sim denso cinctus ab hoste,queri,
O quam de multis vitium reprehenditur unum!
  Hoc peccat solum si mea Musa,bene est.
Ipse ego librorum video delicta meorum,
  Cum sua plus justo carmina quisque probet.
Autor opus laudat,sic forsitan Agrius olim
  Thersiten facie dixerit esse bona.
Iudicium tamen hic nostrum non decipit error;
  Nec quicquid genui,protinus illud amo.
Cur igitur si me video delinquere,peccem,
  Et patiar scripto crimen inesse,rogas?
Non eadem ratio est,sentire,& demere morbos.
  Sensus inest cunctis,tollitur arte malum.
Sæpe aliquod cupiens verbum mutare relinquo:
  Iudicium vires destituuntque meum.
Sæpe piger (quid enim dubitem tibi vera fateri?)
  Corrigere, & longi ferre laboris onus:
Scribentem juvat ipse labor,minuitque laborem,
  Cumque suo crescens pectore fervet opus:
Corrigere at res est tanto magis ardua,quanto
  Magnus Aristarcho major Homerus erat.
Sic animum lento curarum frigore lædit,

Vt cupidi cursor fræna retentat equi.
Atque ita Di mites minuant mihi Cæsaris iram,
Ossaque pacata nostra tegantur humo;
Vt mihi conanti nonnunquam intendere curas,
Fortunæ species obstat acerba meæ.
Vixque mihi videor, faciam quod carmina, sanus,
Inque feris curem corrigere illa Getis.
Nil tamen è scriptis magis excusabile nostris,
Quam sensus cunctis pæne quod unus inest.
Læta fere lætus cecini, cano tristia tristis:
Conveniens operi tempus utrumque suo.
Quid, nisi de vitio scribam regiones amaræ,
Vt que solo moriar commodiore, precer?
Cum toties eadem dicam, vix audior ulli,
Verbaque profectu dissimulata carent.
Et tamen hæc eadem cum sint; non scribimus iisdem,
Vnaque per plures vox mea tentat opem.
An ne bis sensum lector reperiret eundem,
Vnus amicorum Brute rogandus erat?
Non fuit hoc tanti. confesso ignoscite docti;
Vilior est operis fama salute mei.
Denique materia, quam quis sibi finxerit ipse,
Arbitrio variat multa poeta suo.
Musa mea est index nimium quoque vera malorum,
Atque incorrupti pondera testis habet.
Nec liber ut fieret, sed uti sua cuique daretur
Littera, propositum curaque nostra fuit.
Post modo collectas utcunque sine ordine, junxi:
Hoc opus electum ne mihi forte putes.
Da veniam scriptis, quorum non gloria nobis
Caussa, sed utilitas officiumque fuit.

P. OVIDII NASONIS

DE PONTO,

LIBER IV.

ELEGIA I. *Sexto Pompeio.*

ACcipe, Pompei, deductum carmen ab illo,
Debitor est vitæ qui tibi, Sexte, suæ.
Qui seu non prohibes à me tua nomina poni,
Accedet meritis hoc quoque summa tuis.

Sive trahis vultus; equidem peccasse fatebor.
  Delicti tamen est caussa probanda mei.
Non potuit mea mens, quin esset grata, teneri.
  Sit, precor, officio non gravis ira pio.
O quoties ego sum libris mihi visus in istis
  Impius, in nullo quod legerere loco!
O quoties, alii vellem cum scribere, nomen
  Rettulit in ceras inscia dextra tuum.
Ipse mihi placuit mendis in talibus error,
  Et vix invita facta litura manu.
Viderit ad summum dixi, licet ipse queratur,
  Hanc pudet offensam non meruisse prius.
Da mihi, si quid ea est, hebetantem pectora Lethen
  Oblitus potero non tamen esse tui.
Idque sinas oro, nec fastidita repellas
  Verba, nec officio crimen inesse putes.
Et levis hæc meritis referatur gratia tantis;
  Si minus; invito te quoque gratus ero.
Numquam pigra fuit nostris tua gratia rebu[s],
  Nec mihi munificas arca negavit opes.
Nunc quoque nil subitis clementia territa fat[i]s,
  Auxilium vitæ fertque referque meæ.
Vnde rogas forsan fiducia tanta futuri
  Sit mihi: quod fecit quisque tuetur opus.
Vt venus Artificis labor est & gloria Coi,
  Aequoreo madides quæ premit imbre comas,
Arcis ut Actææ vel eburna vel ænea custos,
  Bellica Phidiaca stat Dea facta manu:
Vendicat ut Calais laudem, quos fecit, equorum,
  Vt similis veræ vacca Myronis opus:
Sic ego pars rerum non ultima Sexte tuarum,
  Tutelæque feror munus opusque tuæ.

ELEGIA II. *Severo.*

QVod legis, o vates magnorum maxime regum,
  Venit ab intonsis usque, Severe. G[e]tis
Cuius adhuc nomen nostros tacuisse libellos,
  Si modo permittas dicere vera, pudet.
Orba tamen numeris cessavit epistola numquam
  Ire per alternas officiosa vices.
Carmina sola tibi memorem testantia curam,
  Non data sunt: quid enim, quæ facis ipse, darem?
Quis mel Aristæo, quis Baccho vina Falerno,
  Triptolemo fruges, poma det Alcinoo?
Fertile pectus habes, interque Helicona colentes
  Vberius nulli provenit ista seges.
Mittere ad hunc carmen, frondes erat addere silvis,

Hoc mihi cunctandi caussa, Severe, fuit.
Nec tamen ingenium nobis respondet, ut ante
Sed siccum sterili vomere littus aro.
Scilicet ut limus venas excœcat in undis,
Læsaque suppresso fonte resistit aqu-;
Pectora mea sunt limo itiata malorum,
Et carmen vena pauperiore fluit
Si quis in hac ipsum terra posuisset Homerum;
Esset, crede mihi: factus & ille Getes.
Da veniam fasso, studii quoque fræna remisi,
Ducitur & digitis littera rara meis.
Impetus ille sacer, qui vatum pectora nutrit,
Qui prius in nobis esse solebat, abest
Vix venit ad partes, vix sumptæ Musa tabellæ
Imponit pigras pæne coacta manus:
Parvaque, ne dicam, scribendi nulla voluptas
Est mihi: nec numeris nectere verba juvat.
Sive quod hinc fructus adeo non cepimus ullos,
Principium nostri res sit ut ista mali;
Sive quod in tenebris numerosos ponere gressus,
Quodque legas nulli, scribere carmen, idem est.
Excitat auditor studium, laudataque virtus
Crescit, & immensum gloria calcar habet
Hic mea cui recitem, nisi fla is scripta Corallis,
Quasque alias gentes barbarus Ister habet?
Sed quid solus agam? quaque infelicia perdam
Otia materia, surripiamque diem?
Nam quia nec vnum, nec me tenet alea fallax,
Per quæ clam tacitum tempus abire solet.
Nec me, quod cuperem, si per fera bella liceret,
Oblectat cultu terra novata suo.
Quid, nisi Pierides, solatia frigida restant,
Non bene de nobis quæ meruere, deæ?
At tu, cui bibitur felicius Aonius fons,
Vtiliter studium quod tibi cedit, ama:
Sacraque Musarum merito cole, quodque legamus
Huc aliquod curæ mitte recentis opus.

ELEGIA III *Ad amicum instabilem.*

Conquerar, an taceã? ponam sine nomine crimen?
An notum qui sis omnibus esse velim?
Nomine non utar, ne commendere querela,
Quæraturque tibi carmine fama meo.
Dum mea puppis erat valida fundata carina,
Qui mecum velles currere, primus eras,
Nunc, quia contraxit vultum Fortuna, recedis,
Auxilio postquam scis opus esse tuo.

Diss.

Dissimulas etiam, nec me vis nosse videri,
 Quisque sit, audito nomine, Naso rogas.
Ille ego sum, quamquam non vis audire, vetusta
 Pæne puer puero junctos amicitia.
Ille ego, qui primus tua seria nosse solebam,
 Qui tibi jucundis primus adesse jocis,
Ille ego convictor, densoque domesticus usu:
 Ille ego judiciis unica Musa tuis.
Ille ego sum qui nunc an vivam, perfide, nescis,
 Cura tibi de quo quærere nulla fuit.
Sive fui nunquam carus, simulasse fateris:
 Seu non fingebas, inveniere levis.
Aut age dic aliquam quæ te mutaverit iram:
 Nam, nisi justa tua est, justa querela mea est.
Quod te nunc crimen similem vetat esse priori?
 An crimen, cœpi quod miser esse, vocas?
Si mihi rebus opem nullam factisque ferebas;
 Venisset verbis charta notata tribus.
Vix equidem credo, sed & insultare jacenti
 Te mihi, nec verbis parcere, fama refert.
Quid facis ah demens? cur si fortuna recedat.
 Naufragio lacrymas eripis ipse tuo?
Hæc Dea non stabili quam sit levis orbe fatetur,
 Quem summum dubio sub pede semper habet.
Quolibet hæc folio, quavis incertior aura.
 Par illi levitas improbe sola tua est.
Omnia sunt hominum tenui pendent a filo,
 Et subito casu, quæ valuere, ruunt.
Divitis audita est cui non opulentia Crœsi?
 Nempe tamen vitam captus ab hoste tulit.
Ille Syracusia modo formidatus in urbe,
 Vix humili duram reppulit arte famem.
Quid fuerat Magno majus? tamen ille rogavit
 Submissa fugiens voce clientis opem.
Cuique viro totus terrarum paruit orbis.
 Indigus effectus omnibus ipse magis.
Ille Jugurthino clarus Cimbroque triumpho,
 Quo victrix toties Consule Roma fuit;
In cœno latuit Marius cannaque palustri,
 Pertulit & tanto multa pudenda viro.
Ludit in humanis divina potentia rebus,
 Et certam præsens vix habet hora fidem.
Littus ad Euxinum si quis mihi diceret, ibis,
 Et metues arcu ne feriare Getæ;
I, bibe, dixissem, purgantes pectora succos,
 Quicquid & in tota nascitur Anticyra.

Sum tamen hæc passus: nec si mortalia possem,
Et summi poteram tela cavere Dei.
Tu quoque fac timeas, & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

ELEGIA IV. *Sexto Pompeio.*

NVlla dies adeo est australibus humida nymbis,
Non intermissis ut fluat imber aquis.
Nec sterilis locus ullus ita est ut non sit in illo
Mista fere duris utilis herba rubis.
Nil adeo fortuna gravis miserabile fecit,
Vt minuant nulla gaudia parte malum.
Ecce domo, patriaque carens, oculisque meorum,
Naufragus in Getici littoris actus aquas;
Qua tamen inveni vultum diffundere caussam
Possim, fortunæ nec meminisse meæ.
Nam mihi cum fulva tristis spatiarer arena,
Visa est à tergo penna dedisse sonum.
Respicio: nec corpus erat, quod cernere possem;
Verba tamen sunt hæc aure recepta mea:
En ego lætarum venio tibi nuncia rerum,
Fama per immensas aere lapsa vias:
Consule Pompejo, quò non tibi charior alter,
Candidus & felix proximus annus erit.
Dixit, & ut læto Pontum rumor replevit,
Ad gentes alias hinc dea vertit iter,
At mihi dilapsis inter nova gaudia curis,
Excidit asperitas hujus iniqua loci,
Ergo ubi, Iana biceps, longum reseraveris annum,
Pulsus & à sacro mense December erit;
Purpura Pompejum summi velabit honoris,
Ne titulis quicquam debeat ille suis.
Cernere jam videor rumpi penetralia turba,
Et populum lædi deficiente loco.
Templaque Tarpeiæ primum tibi sedis adiri,
Et fieri faciles in tua vota deos.
Colla boves niveos certæ præbere securi,
Quos aluit campis herba Falisca suis.
Cumque deos omnes, tum quos impensius æquos
Esse tibi cupias, cum Iove Cæsar erit.
Curia te excipiet, patresque è more vocati
Intendent aures ad tua verba suas.
Hos ubi facundo tua vox hilaraverit ore,
Vtque solet, tulerit prospera verba dies;
Egeris & meritas Super[is] cum Cæsare grates,
Qui caussam, facias cur [illegible] sæpe, dabit;
Inde domum repetes toto comitante Senatu;

Offi-

Officium populi vix capiente domo.
Me miserum turba quod non ego cernor in illa,
Nec poterunt istis lumina nostra frui
Quod licet, absentem, qua possum, mente videbo:
Aspicet vultus Consulis illa sui.
Di faciant, aliquo subeat tibi tempore nostrum
Nomen, & Heu, dicas, quid miser ille facit?
Hæc tua pertulerit si quis mihi verba, fatebor
Protinus exsilium mollius esse meum.

ELEGIA V. *Eidem jam Consuli.*

ITe leves elegi doctas ad Consulis aures,
Verbaque honorato ferte legenda viro.
Longa via est, nec vos pedibus proceditis æquis,
Tectaque brumali sub nive terra latet.
Cum gelidam Thracen, & opertum nubibus Aemon,
Et moris Ionii transieritis aquas;
Luce minus decima dominam venietis in vrbem,
Vt festinatum non faciatis iter.
Protinus inde domus vobis Pompeja petatur.
Non est Augusto junctior ulla foro.
Si quis, ut in populo, qui sitis, & unde, requiret:
Nomina decepta quælibet aure ferat.
Vt sit enim tutum, sicut reor esse, fateri;
Verba minus certe ficta timoris habent.
Copia nec vobis ullo proibente videndi
Consulis, ut limem contigeritis, erit,
Aut, reget ille suos dicendo jura Quirites,
Conspicuum signis cum premet altus ebur:
Aut populi reditus positam componet ad astam,
Et minui magnæ non sinet urbis opes.
Aut ubi erunt patres in Iulia templa vocati,
De tanto dignis consule rebus aget.
Aut feret Augusto solitam natoque salutem.
Deque parum noto consulet officio.
Tempus ab his vacuum Cæsar Germanicus omne
Auferet. à magnis hunc colit ille deis.
Cum tamen à turba rerum requieverit harum;
Ad vos mansuetas porriget ille manus;
Quidque parens ego vester agam, fortasse requiret.
Talia vos illi reddere verba velim,
Vivit adhuc, vitamque tibi debere fatetur,
Quam prius à miti Cæsare munus habet.
Te sibi, cum fugeret, memori solet ore referre,
Barbariæ tutas exhibuisse vias.
Sanguine Bistonium quod non tepefecerit ensem,
Effectum cura pectoris esse tui.

Addita præterea vitæ quoque multa tuendæ
  Munera, ne proprias attenuaret opes.
Pro quibus ut meritis referatur gratia, jurat,
  Se fore mancipii tempus in omne tui.
Nam prius umbrosa carituros arbore montes,
  Et freta velivolas non habitura rates,
Fluminaque in fontes cursu reditura supino;
  Gratia quam meriti possit abire tui.
Hæc ubi dixeritis, servet sua dona, rogate,
  Sic fuerit vestræ caussa peracta viæ.

ELEGIA VI. *Bruto.*

QVam legis, ex illis tibi venit epistola Brute,
  Nasonem nolles in quibus esse locis.
Sed quod tu nolles; voluit miserabile fatum.
  Hei mihi plus illud, quam tua vota, valet!
In Scythia nobis quinquennis Olympias acta:
  Iam tempus lustri transit in alterius.
Perstat enim fortuna tenax, votisque malignum
  Opponit nostris insidiosa pedem.
Certus eras pro me, Fabiæ laus maxima gentis,
  Numen ad Augustum supplice voce loqui:
Occidis ante preces, caussamq; ego Maxime mortis,
  (Nec fueram tanti) me reor esse tuæ.
Iam timeo nostram cuiquam mandare salutem!
  Ipsum morte tua concidit auxilium.
Cœperat Augustus deceptæ ignoscere culpæ,
  Spem nostram terras deseruitque simul.
Quale tamen potui de cœlite Brute recenti
  Vestra procul positus carmen ora dedi.
Quæ prosint pietas utinam mihi, sitque malorum
  Iam modus, & sacræ mitior ira domus!
Te quoque idem, liquido possum jurare, precari,
  O mihi non dubia cognite, Brute, nota.
Nam cum præstiteris verum mihi semper amorem,
  Hic tamen adverso tempore crevit amor:
Quique tuas pariter lacrymas nostrasque videret;
  Passuros pœnam crederet esse duos
Lenem te miseris genuit natura, nec ullis
  Mitius ingenium quam tibi, Brute, dedit,
At qui, quid valeas, ignorat Marte forensi;
  Posse tuo peragi vix putet ore reos.
Scilicet ejusdem, quamvis pugnare videntur,
  Supplicibus facilem, sontibus esse trucem.
Cum tibi suscepta est legis vindicta severæ,
  Verba velut tinctum singula virus habent.
Hostibus eveniat, quam sis violentus in armis

Sentire, & linguæ tela subire tuæ.
Quæ tibi tam tenui cura limantur, ut omnes
Istius ingenium corporis esse negent.
At si quem lædi fortuna cernis iniqua,
Mollior est animo fœmina nulla tuo.
Hoc ego præcipue sensi, cum magna meorum
Notitiam pars est inficiata mei.
Immemor illorum, vestri non immemor unquam,
Qui mala sollicitî nostra levastis, ero
Et prius heu nobis nimium conterminus Ister,
In caput Euxino de mare vertet iter,
Vtque Thyesteæ redeant si tempora mensæ,
Solis ad Eoas currus agetur aquas:
Quam quisquam vestrũ, qui me doluistis ademptum
Arguat ingratum non meminisse sui.

ELEGIA VII. *Vestali.*

MIssus es Euxinas quondam, Vestalis, ad undas
Vt positis reddas jura sub axe locis;
Aspicis en, Præses, quali jaceamus in arvo,
Nec me testis eris falsa solere queri.
Accedet voci per non irrita nostræ.
Alpinis juvenis regibus orte, fides.
Ipse vides certe glacie concrescere Pontum,
Ipse vides rigido stantia vina gelu.
Ipse vides onerata ferox ut ducat Iazix
Per medias Istri plaustra bubulcus aquas.
Aspicis & mitti sub adunco toxica ferro,
Et telum caussas mortis habere duas.
Atque utinam pars hæc tantum spectata fuisset,
Non etiam proprio cognita Marte tibi.
Tendentis ad primum per densa pericula pilum,
Contigit ex merito qui tibi nuper honor.
Sit licet hic titulus plenis tibi fructibus ingens,
Ipsa tamen virtus ordine major erit.
Non negat hoc Ister: cujus tua dextra quondam
Puniceam Getico sanguine fecit aquam.
Non negat Aegypsos, quæ te subeunte recepta,
Sensit in ingenio nil opis esse loci,
Nam, dubium positu melius defensa manuve,
Vrbs erat in summo nubibus æqua jugo.
Sithonio regi ferus interceperat illam
Hostis, & ereptas victor habebat opes;
Donec fluminea devecta Vitellius unda,
Intulit exposita milite signa Getis.
At tibi progenies alti fortissima Donni,
Venit in adversos impetus ire viros.

Nec mora,conſpicuus longe fulgentibus armis,
Fortia ne poſſint facta latere,caves:
Ingentique gradu contra ferrumque locumque,
Saxaque brumali grandine plura ſubis.
Nec te miſſa ſuper jaculorum turba moratur,
Nec quæ vipereo tela cruore madent.
Spicula cum pictis hærent in caſſide pennis,
Parsque fere ſcuti vulnere nulla vacat.
Nec corpus cunctos feliciter effugit ictus,
Sed minor eſt acri laudis amore dolor.
Talis apud Trojam Danais pro navibus Ajax
Dicitur Hectoreas ſuſtinuiſſe faces.
Vt proprius ventum eſt, admotaq; dextera dextræ,
Reſque fero potuit cominus enſe geri;
Dicere difficile eſt, quid Mars tuus egerit illic,
Quotque neci dederis,quoſque,quibuſque modis.
Enſe tuo factos calcabas victor acervos,
Impoſitoque Getes ſub pede multus erat.
Pugnat ad exemplum primi minor ordine pili,
Multaque fert miles vulnera,multa facit.
Sed tantum virtus alios tua præterit omnes,
Ante citos quantum Pegaſus ibat equos.
Vincitur Aegypſos,teſtataque tempus in omne
Sunt tua,Veſtalis,carmine facta meo.

ELEGIA VIII. *Suillio.*

Littera ſera quidem,ſtudiis exculte Suilli,
Huc tua pervenit,ſed mihi grata tamen.
Qua,pia ſi poſſet Superos lenire rogando
Gratia,laturum te mihi dicis opem.
Vt jam nil præſtes,animi ſum factus amici
Debitor, & meritum, velle juvare,voco.
Impetus iſte tuus longum modo duret in ævum,
Neve malis pietas ſit tua laſſa meis.
Ius aliquod faciunt affinia vincula nobis,
Quæ ſemper maneant illabefacta precor.
Nam tibi quæ conjux, eadem mihi filia pæne eſt:
Et quæ te generum, me vocat illa virum.
Hei mihi ſi lectis vultum tu verſibus iſtis
Ducis,& affinam te pudet eſſe meum.
At nihil hic dignum poteris reperire pudoris,
Præter fortunam,quæ mihi cœca fuit.
Seu genus excutias, equites, ab origine prima,
Vſque per innumeros invenientur avos:
Sive velis, qui ſint mores inquirere noſtri,
(Errorem miſero detrahe) labe carent.
Tu modo,ſi quid agi ſperabis poſſe precando,

Quos colis exora supplice voce Deos.
Di tibi sunt, Cæsar juvenis, tua numina placa,
Hac certe nulla est notior ara tibi.
Non sinit illa sui vanas antistitis unquam
Esse preces nostris hinc pete rebus opem.
Quamlibet exigua si nos ea juverit aura,
Obruta de mediis cymba resurget aquis.
Tunc ego thura feram rapidis sollemnia flammis,
Et valeant quantum numina, testis ero.
Nec tibi de Pario statuam Germanice templum
Marmore. carpsit opes illa ruina meas.
Templa domus vobis faciant urbesque beatæ:
Naso suis opibus carmine gratus erit.
Parva quidem fateor pro magnis munera reddi,
Cum pro concessa verba salute damus:
Sed qui, quam potuit, dat maxima; gratus abunde est,
Et finem pietas contigit illa suum.
Nec quæ de parva Dis pauper libat acerra,
Thura minus grandi quam data lance valent.
Agnaque tam lactens, quam gramine pasta Falisco,
Victima Tarpeios inficit icta focos.
Nec tamen officio vatum per carmina facto,
Principibus res est gratior ulla viris.
Carmina vestrarum peragunt præconia laudum,
Neve sit actorum fama caduca cavent.
Carmine fit vivax virtus, expersque sepulcri
Notitiam seræ posteritatis habet.
Tabida consumit ferrum lapidemque vetustas,
Nullaque res majus tempore robur habet:
Scripta ferunt annos: scriptis Agamemnona nosti,
Et quisquis contra, vel simul arma tulit.
Quis Thebas septemque duces sine carmine nosset,
Et quicquid post hæc, quicquid & ante fuit?
Di quoque carminibus (si fas est dicere) fiunt?
Tantaque majestas ore canentis eget.
Sic Chaos ex illa naturæ mole prioris,
Digestum partes scimus habere suas:
Sic affectantes cœlestia regna Gigantes,
Ad Styga nimbifero vindicis igne datos.
Sic victor laudem superatis Liber ab Indis,
Alcides capta traxit ab OEchalia.
Et modo, Cæsar, avum, quem virtus addidit astris,
Sacrarunt aliqua carmina parte tuum.
Si quid adhuc igitur vivi, Germanice, nostro
Restat in ingenio, serviat omne tibi.
Non potes officium vatis contemnere vates:

Iudicio pretium res habet ista tuo.
Quod nisi te numen tantum ad majora vocasset,
Gloria Pieridum summa futurus eras.
Sed dare materiam nobis, quam carmina, mavis;
Nec tamen ex toto deserere illa potes. (ces,
Nam modo bella geris, numeris modo verba coer-
Quodque aliis opus est, hoc tibi lusus erit.
Vtque nec ad citharam, nec ad arcum segnis Apollo,
Sed venit ad sacras nervus uterque manus;
Sic tibi nec docti, nec desunt principis artes:
Mista sed est animo cum Iove Musa tuo.
Quæ quoniam nec nos unda submovit ab illa,
Vngula Gorgonei quam cava fecit equi;
Prosit, opemque ferat communia sacra tueri,
Atque iisdem studiis imposuisse manum.
Littora pellitis nimium sub iecta Corallis,
Vt tandem sævos effugiamque Getas,
Clausaque si misero patria est, ut ponar in illo,
Qui minus Ausonia distet ab urbe, loco.
Vnde tuas possim laudes celebrare recenter,
Magnaque quam minima facta referre mora.
Tangat ut hoc votum cœlestia, care Suilli,
Numina, pro socero pæne precare tuo.

ELEGIA IX *Græcino.*

VNde licet, non unde juvat, Græcine salutem
Mittit ab Euxinis hanc tibi Naso vadis;
Missaque Di faciant Auroram occurrit ad illam,
Bis senos fasces quæ tibi prima dabit.
Vt quoniam tanges sine me Capitolia Consul,
Et fiam turbæ pars ego nulla tuæ;
In domini subeat partes, & præstet amici
Officium jusso littera nostra die.
Atque ego si fatis genitus melioribus essem,
Et mea sincero curreret axe rota;
Quo nunc nostra manus per scriptum fungitur, esset
Lingua salutandi munere functa tui;
Gratatusque darem cum dulcibus oscula verbis,
Nec minus ille meus, quam tuus, esset honor.
Illa (confiteor) sic essem luce superbus,
Vt caperet fastus vix domus ulla meos.
Dumque latus sancti cinget tibi turba Senatus,
Consulis ante pedes ire juberer eques.
Et quanquam cuperem semper tibi proximus esse,
Gauderem lateri non habuisse locum:
Nec querulus, turba quamvis eliderer, essem,
Sed foret à populo tum mihi dulce premi.

Prospicerem gaudens, quantus foret agminis ordo,
Densaque quam longum turba teneret iter.
Quoque magis uoris quam me vulgaria tangant,
Spectarem, qualis purpura te tegeret.
Signa quoque in sella nossem formata curuli,
Et totum Numidæ sculptile dentis opus.
At cum Tarpeias esses deductos in arces,
Dum caderet jussu victima sacra tuo;
Me quoque secreto grates sibi magnus agentem
Audisset, media qui sedet æde, Deus.
Thuraq; mente magis plena, quam lance, dedissem;
Ter quater imperii lætus honore tui.
Hic ego præsentes inter numerarer amicos;
Mitia jus urbis si modo fata darent.
Quæque mihi sola capitur nunc mente voluptas,
Tunc oculis etiam percipienda foret.
Non ita cœlitibus visum est, & forsitan æquis:
Nam quid me pœnæ caussa negata juvet?
Mente tamen, quæ sola loco non exsulat, utar:
Prætextam fasces aspiciamque tuos.
Hæc modo te populo reddentem jura videbit,
Et se secretis finget adesse locis.
Nunc longi reditus hastæ supponere lustri
Cernet, & exacta cuncta locare fide.
Nunc facere in medio facundum verba Senatu,
Publica quærentem quid petat utilitas.
Nunc, pro Cæsaribus, Superis decernere grates,
Albave opimorum colla ferire boum.
Atque utinam, cum jam fueris potiora precatus,
Vt mihi placetur numinis ira, roges:
Surgat ad hanc vocem plena pius ignis ab ara,
Detque bonum voto lucibus omen apex.
Interea qua parte licet, ne cuncta queramur,
Hic quoque te festum Consule tempus agam.
Altera lætitiæ, nec cedens caussa priori:
Successor tanti frater honoris erit.
Nam tibi finitum summo, Græcine, Decembri,
Imperium Iani suscipit ille die.
Quæque est in vobis pietas, alterna feretis
Gaudia, tu fratris fascibus, ille tuis.
Sic tu bis fueris Consul, bis Consul & ille,
Inque domo binus conspicietur honor.
Qui quanquam est ingens, & nullum Martia summo
Altius imperium Consule Roma videt;
Multiplicat tamen hunc gravitas autoris honorem:
Et majestatem res data dantis habet.

Iudiciis igitur liceat Flaccoque tibique,
  Talibus Augusti tempus in omne frui.
Vt tamen à rerum cura propiore vacabit;
  Vota precor votis addite vestra meis.
Et si qua dabit aura sinum, laxate rudentes,
  Exeat è Stygiis ut mea cymba vadis.
Præfuit his, Græcine, locis modo Flaccus, & illo
  Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.
Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli,
  Hic arcu fisos terruit ense Getas.
Hic captam Trœzen celeri virtute recepit,
  Infectumque fero sanguine Danubium.
Quære loci faciem, Scythicique incommoda cœli,
  Et quam vicino terrear hoste, roga.
Sintne litæ tenues serpentis felle sagittæ.
  Fiat an humanum victima dira caput.
Mentiar, an coeat duratus frigore Pontus,
  Et teneat glacies jugera multa freti
Hæc ubi narrarit, quæ sit mea fama, require,
  Quoque modo peragam tempora dura, roga:
Nec sumus hic odio, nec scilicet esse meremur,
  Nec cum fortuna mens quoque versa mea est.
Illa quies animi, quam tu laudare solebas,
  Ille vetus solito perstat in ore pudor.
Sic ego sum longe, sic hic, ubi barbarus hostis,
  Vt fera plus valeant legibus arma, facit.
Re queat ut nulla tot jam, Græcine, per annos
  Fœmina de nobis virve puerve queri.
Hoc facit, ut misero faveant adsintque Tomitæ,
  Hæc quoniam tellus testificanda mihi.
Illi me, quia velle vident, discedere malunt:
  Respectu cupiunt hic tamen esse sui.
Nec mihi credideris: exstant decreta, quibus nos
  Laudat, & immunes publica cera facit.
Conveniens miseris, & quanquam gloria non est,
  Proxima dant nobis oppida munus idem.
Nec pietas ignota mea est: videt hospita tellus
  In nostra sacrum Cæsaris esse domo.
Stant pariter natusque pius, conjux que sacerdos,
  Numina jam facto non leviora Deo
Neu desit pars ulla domus; stat uterque nepotum:
  Hic aviæ lateri proximus, ille patris.
His ego do toties cum thure precantia verba,
  Eoo quoties surgit ab orbe dies.
Tota, licet quæras, hoc me non fingere dicet,
  Officii testis Pontica terra mei.

Pontica me tellus quantis hac possumus ora,
  Natalem ludis scit celebrare Dei.
Nec minus hospitibus pietas est cognita talis,
  Misit in has si quos longa Propontis aquas.
Is quoque, quo lævus fuerat sub Præside Pontus,
  Audierit frater forsitan ista tuus.
Fortuna est impar animo, talique libenter
  Exiguas carpo munere pauper opes.
Nec vestris damus hæc oculis, procul urbe remoti:
  Contenti tacita sed pietate sumus.
Et tamen hæc tangent aliquando Cæsaris aures.
  Nil illum toto quod fit in orbe latet.
Tu certe scis hæc Superis adscite, vidésque
  Cæsar, ut est oculis subdita terra tuis.
Tu nostras audis inter convexa locatus
  Sidera sollito quas damus ore preces.
Perveniant istuc, & carmina forsitan illa.
  Quæ de te misi cœlite facta novo.
Auguror his igitur flecti tua numina, nec tu
  Immerito nomen mite parentis habes.

ELEGIA X. *Albinovano.*

HIc mihi Cimmerio bis tertia ducitur æstas
  Littore; pellitos inter agenda Getas.
Et quos tu silices, & quod, carissime, ferrum
  Duritiæ confers, Albinovane, meæ?
Gutta cavat lapidem, consumitur annulus usu,
  Et teritur pressa vomer aduncus humo.
Tempus edax igitur, præter nos, omnia perdit?
  Cessat duritia mors quoque victa mea.
Exemplum est animi nimium patientis Vlysses,
  Iactatus dubio per duo lustra mari.
Tempora solliciti, sed non tamen omnia, fati
  Pertulit, & placidæ sæpe fuere moræ.
An grave sex annis pulchram fovisse Calypso,
  Aequoreæque fuit concubuisse Deæ?
Excipit Hippotades, qui dat pro munere ventos,
  Curvet ut impulsos utilis aura sinus.
Nec bene cantantes labor est audisse puellas,
  Nec degustanti lotos amara fuit.
Hos ego, qui patriæ faciant oblivia, succos
  Parte meæ vitæ, si modo dentur, emam.
Nec tu contuleris urbem Læstrygonis unquam
  Gentibus, obliqua quas obit Ister aqua.
Nec vincet sævum Cyclops feritate Phyacen,
  Qui quota terroris pars solet esse mei!
Scylla feris trunco cum latret ab inguine monstris;

Heniochæ nautis plus nocuere rates
Nec potes infestis conferre Charybdin Achæis,
Ter licet epotum, ter vomat ore fretum.
Qui quanquam dextra regione licentius errant;
Securum latus hoc non tamen esse sinunt.
Hic agri infrondes, hic spicula tincta venenis,
Hic freta vel pediti pervia reddit hyems.
Ut qua remus iter pulsis modo fecerat undis,
Siccus contempta nave viator eat.
Qui veniunt istinc, vix vos ea credere dicunt.
Quam miser est, qui fert asperiora fide?
Crede tamen. nec te caussas nescire sinemus,
Horrida Sarmaticum cur mare duret hyems.
Proxima sunt nobis plaustri præbentia formam,
Et quæ præcipuum sidera frigus habent.
Hinc oritur Boreas, oræque domesticus huic est,
Et sumit vires à propiore loco.
At Notus, adverso tepidum qui spirat ab axe,
Est procul, & rarus, languidiorque venit.
Adde quod hic clauso miscentur flumina Ponto,
Vimque fretum multo perdit ab amne suam.
Huc Lycus, huc Sagaris, Peniusq; Hispanisq; Cratesq;
Influit, & crebro vortice tortus Halys,
Partheniusque rapax, & volvens saxa Cynapes
Labitur, & nullo tardior amne Tyras.
Et tu fœmineæ Thermodon cognite turmæ,
Et quondam Grajis hasi petite viris.
Cumque Borysthenio liquidissimus amne Dyraspes,
Et tacitè peragens lene Melanthus iter.
Quique duas terras, Asiam, Cadmique sororem
Separat, & cursus inter utramque facit.
Innumerique alii, quos inter maximus omnes
Cedere Danubius se tibi Nile negat.
Copia tot laticum, quas auget adulterat undas,
Nec patitur vires æquor habere suas.
Quin etiam stagno similis, pigræque paludi
Cæruleus vix est, diluiturque color.
Innatat unda freto dulcis, leviorque marina,
Quæ proprium misto de sale pondus habet.
Si roget hæc aliquis, cur sint narrata Pedoni,
Quidve loqui certis juverit ista modis;
Detinui, dicam, curas tempusque fefelli.
Hunc fructum præsens attulit hora mihi.
Abfuimus solito, dum scribimus ista, dolori,
In mediis nec nos sensimus esse Getis.
At tu non dubito cum carmine Thesea laudes;

Ma-

Materiæ titulos quin tueare tuæ;
Quemque refers, imitere virum. vetat ille profecto
Tranquilli comitem temporis esse fidem.
Qui quanquam factis ingens, & conditur à te,
Vir tanto, quanto debuit ore cani;
Est tamen ex illo vobis imitabile quiddam,
Inque fide Theseus quilibet esse potest.
Non tibi sunt hostes ferro clavaque domandi,
Per quos vix illi pervius Isthmos erat:
Sed præstandus amor, res non operosa volenti.
Quis labor est puram non temerasse fidem?
Hæc tibi qui perstas indeclinatus amico;
Non est quod lingua dicta querente putes.

ELEGIA XI. *Gallioni.*

GAllio, crimen erit vix excusabile nobis,
Carmine te nomen non habuisse meo.
Tu quoque enim (memini) cœlesti cuspide facta,
Fovisti lacrymis vulnera nostra tuis.
Atque utinam rapti jactura læsus amici
Sensisses ultra, quod querere, nihil.
Non ita dis placuit, qui te spoliare pudica
Conjuge crudeles non habuere nefas.
Nuntia nam luctus mihi nuper epistola venit,
Lectaque cum lacrymis sunt tua damna meis.
Sed neque solari prudentem stultior ausim,
Verbaque doctorum nota referre tibi:
Finitumque tuum, si non ratione dolorem,
Ipsa jam pridem suspicor esse mora.
Dum tua pervenit, dum littora nostra recurrens
Tot maria ac terras permeat, annus abit.
Temporis officium solatia dicere certi est:
Dum dolor in cursu, dum petit æger opem.
At cum longa dies sedavit vulnera mentis;
Intempestive, qui monet, illa novat.
Adde, quod (atque utinam verum tibi venerit omen)
Conjugio felix jam potes esse novo.

ELEGIA XII. *Tuticano.*

QUo minus in nostris ponaris amice libellis,
Nominis efficitur conditione tui.
Ast ego non alium prius hoc dignarer honore:
Est aliquis nostrum si modo carmen honos.
Lex pedis officio, fortunaque nominis obstant,
Quaque meos adeas est via nulla modos
Nam pudet in geminos ita nomen scindere versus,
Desinat ut prior hoc, incipiatque minor:
Et pudeat, si te qua syllaba parte moretur,

Arctius appellam, Tuticanumque vocem.
Nec potes in versum Tuticani more venire,
Fiat ut è longa syllaba prima brevis.
Aut producatur, quæ nunc correptius exit,
Et sit porrecta longa secunda mora.
His ego si vitiis ausim corrumpere nomen,
Ridear, & merito pectus habere neger.
Hæc mihi caussa fuit dilati muneris hujus,
Quod meus adjecto fœnore reddet ager.
Teque canam quacunque nota tibi carmina mittam.
Pæne mihi puero cognite pæne puer:
Perque tot annorum seriem, quot habemus uterque,
Non mihi quam fratri frater amate minus.
Tu bonus hortator, tu duxque comesque fuisti,
Cum regerem tenera fræna novella manu.
Sæpe ego correxi sub te censore libellos,
Sæpe tibi admonitu facta litura meo:
Dignam Mæoniis Phæacida condere chartis,
Cum te Pierides perdocuere tuæ.
Hic tenor, hæc viridi concordia cœpta juventa,
Venit ad albentes illabefacta comas.
Quæ nisi te moveant, duro tibi pectora ferro
Esse, vel invicto clausa adamante putem.
Sed prius huic desint, & bellum, & frigora terræ,
Invisus nobis quæ duo Pontus habet,
Et tepidus Boreas, & sit præfrigidus Auster,
Et possit fatum mollius esse meum;
Quam tua sint lapso præcordia dura sodali.
Hic cumulus nostris absit, abestque, malis.
Tu modo per Superos, quorum certissimus ille est,
Quo tuus assidue Principe crevit honor;
Effice, constanti profugum pietate tuendo,
Ne sperata meam deserat aura ratem.
Quid mandem, quæris? peream, nisi dicere vix est,
Si modo, qui periit ille perire potest.
Nec quid agam invenio, nec quid nolimve velimve;
Nec satis utilitas est mea nota mihi.
Crede mihi, miseris prudentia prima relinquit,
Et sensus cum re consiliumque fugit.
Ipse precor quæras, qua sim tibi parte juvandus,
Quove viam facias ad mea vota vado.

ELEGIA XIII. *Caro.*

O Mihi non dubios inter memorande sodales,
Quique, quod es, vere Care vocaris, ave.
Vnde saluteris, color hic tibi protinus index,
Et structura mei carminis esse potest.

Nec quia mirifica est, sed quod non publica certe:
  Qualis enim cumque est, non latet esse meam.
Ipse quoque ut chartæ titulum de fronte revellas,
  Quod sit opus videor dicere posse tuum.
Quamlibet in multis positus noscere libellis,
  Perque observatas inveniere notas
Prodent autorem vires, quas Hercule dignas
  Novimus, atque illi, quem canis, esse pares.
Et mea Musa potest proprio deprensa colore,
  Insignis vitiis forsitan esse suis.
Tam mala Thersiten prohibebat forma latere,
  Quam pulchra Nireus conspiciendus erat.
Nec te mirari, si sint vitiosa, decebit
  Carmina, quæ faciam pæne poeta Getes.
Ah pudet, & Getico scripsi sermone libellum,
  Structaque sunt nostris barbara verba modis.
Et placui (gratare mihi) cœpique poetæ
  Inter inhumanos nomen habere Getas.
Materiam quæris? laudes de Cæsare dixi.
  Adjuta est novitas numine nostra Dei.
Nam patris Augusti docui mortale fuisse
  Corpus; in ætherias numen abisse domos:
Esse parum virtute patri, qui fræna rogatus
  Sæpe recusati ceperit imperii.
Esse pudicarum te Vestam Livia matrum,
  Ambiguum nato dignior, anne viro.
Esse duos juvenes firma adjumenta parentis,
  Qui dederint animi pignora certa sui.
Hæc ubi non patria perlegi scripta Camœna,
  Venit & ad digitos ultima charta meos;
Et caput & plenas omnes movere pharetras,
  Et longum Getico murmur in ore fuit.
Atque aliquis, Scribas hæc cum de Cæsare, dixit,
  Cæsaris imperio restituendus eras.
Ille quidem dixit, sed me jam, Care, nivali
  Sexta relegatum bruma sub axe videt.
Carmina nil prosunt: nocuerunt carmina quondam:
  Primaque tam miseræ caussa fuere fugæ.
At tu per studii communia fœdera sacri,
  Per non vile tibi nomen amicitiæ;
Sic capto Latiis Hermanicus hoste cathenis,
  Materiam nostris præbeat ingeniis;
Sic valeant pueri, votum commune Deorum,
  Quos laus formandos est tibi magna datos;
Quanta potes præbe nostræ momenta saluti:
  Quæ nisi mutato nulla futura loco.

ELEGIA XIV. *Tuticano.*

HAec tibi mittantur, quem sum modo carmine questus
Non aptum numeris nomen habere meis.
In quibus, excepto quod adhuc utcunque valemus,
Nil me præterea, quod juvet, invenies.
Ipsa quoque est invisa salus, sunt que ultima vota,
Quolibet ex istis scilicet ire locis.
Nulla mihi cura est, terra quo muter ab ista:
Hac quia, quam video, gratior omnis erit.
In medias Syrtes, mediam mea vela Charybdin
Mittite, præsenti dum careamus humo.
Styx quoque, si quid ea est, bene commutabitur istro:
Si quid & inferius, quam Styga, mundus habet.
Gramina cultus ager, frigus minus odit hirundo;
proxima Marticolis quam loca Naso Getis.
Talia succensent propter mihi verba Tomitæ,
Iraque carminibus publica mota meis.
Ergo eo cessabo numquam per carmina lædi,
Plectar & incauto semper ab ingenio?
Ergo ego, ne scribam, digitos incidere cunctor,
Telaque adhuc demens, quæ nocuere, sequor?
Ad veteres scopulos iterum divertor, & illas,
In quibus offendit naufraga puppis, aquas.
Sed nihil admisi: nulla est mea culpa Tomitæ,
Quos ego, cum loca sim vestra perosus, amo,
Quilibet excutiat nostri monimenta laboris;
Littera de vobis est mea questa nihil.
Frigus & incursus omni de parte timendos,
Et quod pulsetur murus ab hoste, queror.
In loca, non homines, verissima crimina dixi.
Culpatis vestrum vos quoque sæpe solum.
Esset perpetuo sua quam vitabilis Ascra,
Ausa est agricolæ Musa docere senis.
At fuerat terra genitus, qui scripsit, in illa.
Intumuit vati nec tamen Ascra suo.
Quis patriam sollerte magis dilexit Vlysse?
Hoc tamen asperitas indice nota loci.
Non loca, sed mores scriptis vexavit amaris
Scepsius Ausonios, actaque Roma rea est:
Falsa tamen passa est æqua convicia mente,
Obfuit autori nec fera lingua suo.
At malus interpres, populi mihi concitat iram,
Inque novum crimen carmina nostra vocat.
Tam felix utinam, quam pectore candidus essem.
Exstat adhuc nemo saucius ore meo.

Adde quod Illyrica si jam pice nigrior essem,
 Non mordenda mihi turba fidelis erat.
Molliter à vobis mea sors excepta Tomitæ,
 Tam mites Grajos indicat esse viros,
Gens mea Peligni, regioque domestica Sulmo,
 Non potuit nostris lenior esse malis.
Quem vix incolumi cuiquam salvoque daretis,
 Is datus à vobis est mihi nuper honor.
Solus adhuc ego sum vestris immunis in oris;
 Exceptis, si qui munera legis habent.
Tempora sacrata mea sunt velata corona,
 Publicus invito quam favor imposuit.
Quam grata est igitur Latonæ Delia tellus,
 Erranti tutum quæ dedit una locum;
Tam mihi cara Tomi, patria quæ sede fugatis,
 Tempus ad hoc nobis hospita fida manet.
Di modo fecissent placidæ spem posset habere
 Pacis, & à gelido longius axe foret.

ELEGIA XV. *Sexto Pompeio.*

SI quis adhuc usquam nostri non immemor extat
 Quidve relegatus Naso, requirat, agam,
Cæsaribus vitam, Sexto debere salutem
 Me sciat. à Superis hic mihi primus erit.
Tempora nam miseræ complectar ut omnia vitæ;
 A meritis ejus pars mihi nulla vacat.
Quæ numero tot sunt, quot in horto fertilis arvi
 Punica sub lento cortice grana rubent.
Africa quod segetes, quod Tmolia terra racemos,
 Quot Sicyon baccas, quot parit Hybla favos,
Confiteor: testere licet, signate Quirites:
 Nil opus est legum viribus: ipse loquor.
Inter opes, & me, rem parvam, pone paternas.
 Pars ego sim census quantulacunque tui.
Quam tua Trinacria est, regnataque terra Philippo,
 Quam domus Augusto continuata foro,
Quam tua rus oculis domini Campania gratum,
 Quæque relicta tibi, Sexte, vel empta tenes:
Tam tuus en ego sum, cujus te munere tristi,
 Non potes in Ponto dicere habere nihil.
Atque utinam possis, & detur amicius arvum.
 Remque tuam ponas in meliore loco.
Quod quoniam in dis est, tenta lenire precando
 Numina, perpetua quæ pietate colis.
Erroris nam tu, vix est discernere nostri
 Sis argumentum majus an auxilium.
Nec dubitans oro. sed flumine sæpe secundo

Augetur remis cursus euntis aquæ.
Et pudet,& metuo,semperque eademque precari,
Ne subeant a:imo tædia justa tuo.
Verum quid faciam? res immoderata cupido,
Da veniam vitio mitis,amice,meo.
Scribere sæpe aliud cupiens,delabor eodem;
Ipsa locum per se littera nostra rogat.
Seu tamen effectus habitura est gratia; seu me
Dura jubet gelido Parca sub axe mori;
Semper inoblita repetam tua munera mente,
Et mea me vel lus audiet esse tuum.
Audiet & cœlo posita est quæcunque sub ullo:
Transit nostra feros si modo Musa Getas.
Teque meæ caussam servatoremque salutis,
Meque tuum libra norit & ære magis.

ELEGIA XVI. *Ad Invidum.*

INvide quid laceras Nasonis carmina rapti?
Non solet ingeniis summa nocere dies.
Famaque post cineres major venit. & mihi nomen
Tunc quoque,cum viris annumerarer,erat.
Cum foret & Marsus, magnique Rabirius oris,
Iliacusque Macer,sidereusque Pedo,
Et qui Iunonem læsisset in Hercule,Carus;
Iunoni si non jam gener ille foret.
Quique dedit Latio carmen regale Severus,
Et cum subtili Priscus uterque Numa.
Quique vel imparibus numeris, Montane,vel æquis
Sufficis,& gemino carmine nomen habes.
Et qui Penelopæ rescribere jussit Vlyssen,
Errantem sævo per duo lustra mari.
Quique suam Trœzena, imperfectumque dierum
Deseruit celeri morte Sabinus opus:
Ingeniique sui dictus cognomine Largus,
Gallica qui Phrygium duxit in arva senem:
Quique canit domitam Camerinus ab Hercule Trojam
Quique sua nomen Phyllide Tuscus habet.
Velivolique maris vates, cui credere posses
Carmina cœruleos composuisse Deos:
Quique acies Libycas Romanaque prœlia dixit,
Et Marius,scripti dexter in omne genus.
Trinacriusque suæ Perseidos autor & autor,
Tantalidæ reducis Tyndaridosque Lupus.
Et qui Mæoniam Phæacida vertit, & una
Pindaricæ fidicen tu quoque Rufe lyræ.
Musaque Turrani Tragicis innixa cothurnis:

Et tua cum socco Musa, Melisse, levis
Cum Varus Gracchusque darent fera dicta tyranni,
Callimachi Proculus molle teneret iter.
Tityrus antiquas & erat qui pasceret herbas,
Aptaque venanti Gratius arma daret.
Naidas à Satyris caneret Fontanus amatas,
Clauderet imparibus verba Capella modis.
Cumque forent alii, quorum mihi cuncta referre
Nomina longa mora est, carmina vulgus habet;
Essent, & juvenes, quorum quod inedita cura est,
Appellandorum nil mihi juris adest?
Te tamen in turba non ausim Cotta silere,
Pieridum lumen, præsidiumque fori.
Maternos Cottas cui Messalasque paternos
Maxima nobilitas ingeminata dedit.
Dicere si fas est, claro mea nomine Musa,
Atque inter tantos, quæ legeretur, erat.
Ergo submotum patria proscindere livor
Desine: non cineres sparge cruente meos.
Omnia perdidimus, tantummodo vita relicta est,
Præbeat ut sensum materiamque malis.
Quid juvat exstinctos ferrum dimittere in artus?
Non habet in nobis jam nova plaga locum.

FINIS.

P. OVIDII NASONIS
VITA,
EX LILII GREG. GYRALDI De Poetarum Historia Libro quarto.

Pub. Ovidius Naso, patriam habuit Sulmonem; tertiam Pelignorum civitatem. Nam, ut ex Plinio colligimus, Peligni, in Corfinienses, in Superaequanos, & Sulmonenses distincti sunt. Unde illud ex ipsius Poetæ Elegiis:

Me pars Sulmo tenet Peligni tertia ruris;
Parva, sed irriguis ora salubris aquis.

Ex ordine Equestri fuit, ut idem pluribus locis ostendit. Ingenio fuit ut mihi quidem videtur, parato, facilique, sed qui nimium sibi aliquando indulgeret. De cujus vita quædam tantum libabo, quæ non injucunda fore arbitror. Fuit itaque Ovidius, cum omni vita atque victu excultus atque expolitus, tum tenui & vesco corpore, nervisque compacto. Id quod vel ex ejus ipsius Ovidii carmine liquet, cum ait:

Pondere, non nervis, corpora nostra carent.

Item alibi,

Aptaq; subducto pondere mēbra dedit.

Suopte naturæ instituto, puer ad poeticam ferebatur, verum parentis monitionibus oratoriæ facultati operam dare compulsus est. In qua, si Senecæ credimus, egregie profecit, forensesque causas & centumviralia judicia exercuit. Mox vita defuncto patre, totum se mansuetioribus Musis restituit, foro relicto. Fratrem uno anno natu majorem habuit; forensi eloquentiæ deditum.

qui XX. annum agens, diem obiit. Filias duas ipse habuit. Sunt qui alteram privignam dicant. altera certe aberat, cum ipse relegatus est. Tres vero subinde duxit uxores: duas quidem, facto divortio, repudiavit: tertiam vero, quam singulari caritate ac dilectione prosecutus est, ad mortem usque retinuit. Hanc, ut puto perperam, Perillam vocitatam quidam existimant. Nam si Perilla uxor fuisset, id profecto in ijs, quæ ad uxorem multa scribuntur, Elegijs, alicubi significasset. Fuit autem Perilla, ut ipsemet ostendit Poeta, puella valde docta, atque inprimis Poetria. ad quam extat Poetæ ipsius nobilis Elegia. Romæ vero Ovidius secundum Capitolium habitavit: ut ipsemet testatur. Hortos habuit prope viam Flamminiam, qua Cassiæ juncta fuit. Mortuus est in exilio, ut notat Eusebius, CXCIX Olympiade: sepultusque est juxta Tom & (ut Pontanus è Georgio Trapezuntio nec semel se audivisse scribit in eo qui est de magnificentia ad Attilium) collata è publico pecunia, à Tomitanis civibus; tymbo, id est monumento, ante opidi portam in loco maxime celebri, magnifice structo. ijs scilicet pluris facientibus peregrini poetæ ingenij nobilitatem, quam Imperatoris Rom. proscriptionem. Exilij vero ipsius varie causa traditur. tametsi ipse non se exulem, sed relegatum, ait. Eam ipse certe triplicem innuit, qua de re multi multa. Illam ipse prætulit, qua & ceteras (ut opinor) prætexuit Augustus: quod suo scilicet carmine De Amandi arte Romanam corrupisset juventutem. Ego omnes quadam ex parte veras fuisse puto: eam tamen potissimum, quam & Sidonius Appollinaris de Corinna suis versibus attigit. quod videlicet eo ficto nomine Iuliam his versibus significaret:

Nec

Nec te (inquit) carmina per libidinosa
Notam, Naso, tener, Tomosque missum;
Quondam Cæsareæ nimis puellæ
Ficto carmine subditum Corinnæ.

Quam opinionem cum alii tum suo carmine in Nutricia Politianus secutus est. Tradunt quidam, quod cum filia Augustum parum honeste jacentem vidisset. quod & illo ipsius poetæ versiculo significari volunt,

Cur aliquid vidi? cur cōscia lumina feci?

Nam & de C. Caligula Suetonius ita tradit: C. Agrippæ se nepotem neque credi, neque dici, ob ignobilitatem ejus volebat. Succensebatque, si qui, vel oratione, vel carmine, imaginibus eum Cæsarum insererent. Prædicabat autem, Matrem suam ex incesto, quod Augustus cum Iulia filia admisisset procreatam. Hæc Suetonius. Sunt qui rem hanc in puerum ineptius referant. Sed in re hujusmodi, conjectura potius quam certa aliqua ratione dicuntur. Sunt & qui de Mecœnate nihil non suspicentur: quem, quod nunquam nominavit, nescio quid de Iulia confingunt. Extant Cæcilii Minutiani Apuleii fragmenta in quibus de Ovidio poeta hæc fere produntur: eum scilicet Calendis Ianuarii, quo die T. quoque Livius decesserit, anno sui exilii septimo, hominem esse desiisse: fructumque ille tymbon à barbaris ante suarum ædium januam. Idem Minutianus ait. Item, quem Ibin simulato nomine appellarat, Corvinum fuisse: qui exulantis poetæ uxorem sollicitasset. Elegationis causam fuisse, quod Augusti incestum vidisset. Cæterum de Ovidii ingenio sic alicubi Annæus Seneca: Declamabat inquit, raro Naso controversias; sed non nisi ethicas: libentius dicebat suasorias. Molesta illi erat omnis argumentatio. Ver-

bis minime licenter usus, nisi in carminibus. In quibus non ignoravit vitia sua, sed amavit. Manifestum potest esse, quod rogatus aliquando ab amicis suis, ut tolleret tres versui; invicem petiit, ut ipse tres exciperet, in quibus nihil illis liceret. Æqua lex visa est. Scripserunt illi quos tolli vellent: & Ovidius, quos tres exciperet. In utrisque codicillis iidem versus erant. In quibus primum fuisse narrabat Albinovanus Rhetor, qui inter arbitros fuit,

Semibovemque virum, semivirumque bovem.

Et,

Egelidum Borean, egelidumque notum.

Ex quo apparet, summi ingenii viro, judicium non defuisse, ad compescendam suorum carminum licentiam sed animum. Ajebat interim, decentiorem faciem esse, in qua nævus aliquis fuisset. Et hæc quidem Seneca: qui & partem declamationis ejus soluta oratione attulit, in ea controversia, cujus hoc est argumentum: Vir *& uxor juraverunt, ut, si quid alteri obtigisset, alter moreretur.* Vir *pergere profectus misit nuntium ad uxorem, qui diceret, decessisse virum: uxor se præcipitavit. Recreata, jubetur à patre relinquere virum. non vult. abdicat. Hanc certe controversiam, ait Seneca, ante Arellium Fuscum, magistrum suum, declamavit Ovidius, ut mihi videbatur, longe ingeniosius; excepto eo, quod sine certo ordine per jocos discurrebat, &c. Extat & Cæsii, ejus ætatis viri doctissimi, de Ovidio testimonium. Cum enim Alfius Flavus in declamatione quadam hanc sententiam dixisset,*

Ipse sui, & alimentum erat, & damnum;

Alfius objurgavit, Apparet (inquit) te

poe-

poetas studiose legere. Iste sensus est ejus, qui hoc saculum amatoriis non artibus tantum, sed sententiis implevit. Ovidius enim in libris Metamorph dixit,

Ipse suos artus lacero divellere morsu
Cœpit, & infelix minuendo corpus alebat.

Hac ille. Quæ vero ingeniosissimi hujus Poetæ opera supersint, breviter colligam. Elegia Amorum, vel de fine titulo: de quibus sunt Grammaticorum controversia. Epistola: quarum nonnullæ tanta arte & elegantia conscriptæ sunt, ut in eo genere absolutius quidam nihil fieri posse existiment. Tres libri De arte, duo De remedio amoris, De tristibus quinque, De Ponto quatuor, in Ibin, de Nuce, ad Liviam consolatio sex Fastorum: & præclarissimum ut ait Lactantius, Metamorphoseon opus. Quæ vero perierunt temporum injuria, hæc sunt: Sex Fastorum ultimi, Medea tragœdia. quæ Fabio & Tacito, aliisque commendata plurimum. Quæ hoc tempore inventa dicitur, sed falso, ut puto Scripsit & alteram tragœdiam ex Virgilio. de qua sic Tertullianus Septimius quodam suo libello: Denique inquit, Ovidius etiam Medeam tragœdiam ex Virgilio plenissime expressit: quo loco agit de his, qui ex aliis autoribus centones, & nova opera concinnarent. Reliquit item Ovidius inchoatum opusculum De piscibus: ex quo multos Plinius enumerat. Periere & Ovidii Epigramata: quæ tum Prisciano Grammatico, tum Martiano & Martiali citantur Item Phænomenon libellus: ut ex Lactantii & Probi sententia constat. Item liber, quem in malos poetas ediderat, ut ex Fabio colligimus. Perierunt & Vaticinia quæ uno libro complexus erat. Item triumphus Augusti Cæsaris, & De Gestis Impe-

ratoris lingua Getica. Bellum item Actiacum: quod ad Tib. Cæsarem libris duobus incho averat. Atque ut hæc quidem, quantum in præsentia recordor, deperdita: ita quæ subjungam, supposititia, & adulterina, falsoque Ovidio adscripta. De vetula. in quo de magnis siderum conjunctionibus, & de Christiana lege miranda leguntur. Item De Pulice, De Philomela, De Medicamine faciei. Qua de re licet in Arte se scripsisse asseveret id tamen quod in manibus habetur, poema illegitimum, & traslatitium, aliquibus doctis viris putatur.

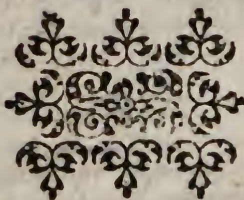
FINIS

REGESTVM

A B C D E F G H I K L M N O
P Q R S.

Omnes sunt Quaterniones.

VENETIIS, M DC LXIV.

Typis Io: Mariæ Turrini.

SVPERIORVM AVCTORITATE.

Digitized by Google